

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT

Departamenti i Auditimit të Performancës

Auditimi i Performancës në KLSH

Eksperienca 2016-2017

Vellimi i II

Seria: botime KLSH - 12/2017/79

Tiranë, 2017

KONTROLI I LARTË I SHTETIT

Departamenti i Auditimit të Performancës

Auditimi i Performancës në KLSH Eksperienca 2016-2017

Vëllimi II-të

Tiranë 2017

Titulli:

“Auditimi i Performancës në KLSH 2016-2017”

Redaktoi: Eva Leka, Xhuljeta Çelaj

Art Design: Elira Cukalla

Seria: botime KLSH - 12/2017/79

ISBN: 978-9928-159-63-2

*© Mundësohet përdorimi i këtij materiali kundrejt citimit të burimit:
“Departamenti i Auditimit të Performancës, Kontrolli i Lartë i Shtetit”.*

Shtypur në Shtypshkronjën “Classic Print” Tiranë 2017

PËRMBAJTJA

Nr.	Faqe
Hyrje	10
I. Reformat Qeveritare	
1. Menaxhimi i Burimeve Njerëzore në Pushtetin Vendor	19
2. Performanca e Shërbimit të Urgjencës.....	37
3. Performanca e Institucioneve Përgjegjëse për pranimet në IAL	61
II. Projektet infrastrukturore	
4. Auditimi i Brendshëm dhe Roli i tij në Llogaridhënie	91
5. Menaxhimi i Mbetjeve Urbane në Bashkinë Tiranë.....	99
6. Prokurimi Publik	117
7. Performanca e DAP	131
III. Projektet Mjedisore dhe Energjetike	
8. Menaxhimi i Parqeve Kombëtare	145
9. Marrëveshjet Hidrokarbure	169
IV. Projektet Social Kulturore	
10. Zhvillimi Strategjik i Turizmit.....	195
11. Parku i Prespës	215
V. Projektet Socio-Ekonomike	
12. Rehabilitimi i ish-të Përndjekurve	237
13. Shërbimi i Transportit Publik në Bashkinë Tiranë	251
14. Shkollimi Profesional në Shqipëri	277
15. Mbrojtja e Konsumatorit nga Abuzimet Peshëmatëse.....	295
16. Kujdesja për Fëmijët në Nevojë “Zyber Hallulli”.....	321
17. Performanca e SHA-ve kah Raportimit Financiar.....	341
18. Detyrimet e ndërsjella KESH-OST-OSHEE.....	353
19. Siguria Ushqimore	367
20. Detyrimet e Prapambetura Tatimore	391

HYRJE

Me një strukturë repetitive, gjuhë të thjeshtë, informacion sintetik dhe klasifikim tematik, botimi “Auditimi i performancës në KLSH: 2016-2017” duket sikur sjell për lexuesin mesatar një përmbledhje të punës që departamenti i auditimit të performancës ka bërë këto 2 vite të konsolidimit të tij në KLSH, për periudhën 1 Janar 2016 - 30 Tetor 2017. Por për një lexues të kujdesshëm dhe që e ndjek nga afër veprimtarinë e KLSH-së dhe filozofinë mbi të cilët mbështetet ajo, botimi në fakt është shumë-dimensional dhe ushqehet nga një sërë burimesh e konkretisht:

- ✓ Ushqehet më së pari nga vizioni i kahershëm i Kryetarit të KLSH Dr. Bujar Leskaj, iniciativa e të cilit për t'i shtuar institucionit një aspekt të thelluar publicistiko-akademik është ndoshta unike në të gjitha SAI-t e zhvilluara dhe padyshim një sukses i ngritur mbi guximin për të provuar dhe besimin tek aftësitë dhe përkushtimi i kolegëve. Jo vetëm ky botim, por e gjithë kolana e botimeve të KLSH-së është kuruar me kujdes nga profesionistët përkatës të fushave të ndryshme të auditimit, nën mbikëqyrjen e vazhdueshme të Kryetarit dhe drejtorëve të departamenteve, duke pasuruar në këtë mënyrë bibliotekën personale të secilit prej nesh, brenda dhe jashtë KLSH-së.
- ✓ Ushqehet gjithashtu nga standartet ndërkombëtare të auditimit, konkretisht ISSAI 100 – Parimet themelore të auditimit të jashtëm publik dhe ISSAI 300 – Parimet e auditimit të performancës, që theksojnë rëndësinë e një komunikimi efektiv me palët e interesit. Ky komunikim nuk duhet trajtuar ngushtë vetëm në formën e raporteve që i përcillen në fund të çdo misioni auditimi subjekteve të audituara, por duhet trajtuar si një marrëdhënie e vazhdueshme dhe dinamike midis qytetarëve, botës akademike, medias, Kuvendit dhe partnerëve të huaj, ku padyshim botimet janë një ingredient vital në menunë e pasur të informacionit që ofron sot KLSH.
- ✓ Vetë botimi është fryt i drejtpërdrejtë i manualit të auditimit të performancës që specifikon në mënyrë të qartë dhe bashkëkohore formën e mesazhit të auditimit, kontekstit dhe përkufizimit të problemit social, përkthimit të tij në problem performance dhe zbërthimit në një piramidë pyetjesh reciprokisht përjashtimore dhe bashkarisht shtruese.
- ✓ Së fundmi, botimi është vetëm maja e ajsbergut të mijëra orëve pune të audituesve të performancës dhe jo vetëm, mijëra faqeve të shfletuara dhe qindra faqeve të shkruara, debateve mes kolegësh e supervizimi eprorësh e partnerësh të huaj, kontributi ekspertësh e observacione subjektsh. Në këtë sens, botimi e ka kaluar me sukses sprovën e “makinës të së vërtetës”.

Ky botim i KLSH-së vjen në vitin e fundit të implementimit të Strategjisë 2013-2017 dhe në një moment të tillë është e natyrshme të reflektohet, analizohet dhe planifikohet me guxim për të nesërmen. Ajo që mund të thuhet me bindje është se Auditimi i Performancës nuk është më një praktikë e re në eksperiencën institucionale. I konceptuar në strategjinë e kaluar si një nga dy shtyllat moderne të zhvillimit të KLSH-së, sfidë madhore në rritjen e rolit auditues

suprem në Shqipëri dhe e ardhmja e natyrshme institucionale, në linjë kjo me eksperiencat botërore, performanca është rritur shëndetshëm gjatë 5-vjeçarit të kaluar dhe veçanërisht gjatë 2-vjeçarit të fundit, me rrënjë në Standardet Ndërkombëtare të Auditimit dhe Ligjin e ri 154/2014, trung të ushqyer nga puna e kolegëve auditues, bashkëpunëtorëve vendas dhe të huaj dhe degë të shtrira në të gjithë sektorët që ushtrojnë aktivitet ekonomik-social publik.

Gjatë 5-vjeçarit të kaluar, auditimi i performancës arriti të realizojë me sukses të gjithë objektivat strategjikë të parashtruar, por sfidat për të ardhmen mbeten ende prezente, veçanërisht sfida për ta shndërruar këtë auditim në motor të zhvillimit dhe përmirësimit institucional. Konkretisht:

1. Auditimi i performancës u rrit në numër dhe cilësi sipas parashikimeve. Nga 8 auditime të evaduara në 2013-n, sot në 2017-n numërohen 16 të tilla. Tregues të cilësisë në rritje janë impakti në Kuvend, ku raporti i auditimeve të performancës që diskutohen dhe kërkohen nga Komisionet Parlamentare ka ardhur në rritje (3 auditime performance të kërkuara specifikisht nga Komisioni Parlamentar për Ekonominë dhe Financën për vitin e ardhshëm 2018). Jehona në median e shkruar dhe mjediset akademike të raporteve të performancës është rritur vazhdimisht, ku vetëm për vitin 2017 numërohen me dhjetëra citime të pavarura mediatike të gjetjeve, konkluzioneve e rekomandimeve tona. Tregues tjetër i përmirësimit cilësor është përdorimi i raporteve tona nga bashkëpunëtorët e huaj të cilët kanë interes të drejtpërdrejtë në raportet e performancës apo fokusohen mbi çështjet që kanë qenë objekt i këtij auditimi.

Megjithatë, garantimi i cilësisë për këto raporte kërkon një angazhim edhe më të madh. Sfidat kryesore në këtë drejtim mbeten: mbulimi me auditim i fushave më të riskuara, orientimi i gjetjeve, konkluzioneve e rekomandimeve drejt 3E-ve, aplikimi i metodologjisë së duhur për çështjen nën fokus, investigimi proaktiv dhe integral i problematikave socio-ekonomike, konceptimi i procesit të garantimit të cilësisë si dinamik (zinxhir) dhe jo statik (hallkë), bashkëpunimi me bazë të gjerë brenda e jashtë institucionit dhe më e rëndësishmja, kultivimi i burimeve njerëzore me ambicie dhe motivim për t'u rritur profesionalisht e personalisht.

2. Auditimi i performancës arriti të ndryshojë qasjen tradicionale që KLSH ka aplikuar historikisht ndaj subjekteve nën auditim dhe e bëri këtë duke krijuar një profil të vetin, si një model institucional që duhet ndjekur. Roli këshillues e rekomandues i KLSH-së jo vetëm u zgjerua përmes auditimit të performancës gjatë 5 viteve të kaluara, por u thellua në çështje që shkojnë përtej “ngurtësisë” së ligjit apo “ftohtësisë” së shifrave financiare. Suksesi mediatik i KLSH-së me auditimet e performancës është rrjedhojë direkte e potencialit depërtues që ky auditim jetësoi në 5 vitet e kaluara për problematika të komplikua financiare, ligjore, sociale, kulturore, ekonomike e mjedisore, jo vetëm duke “përkthyer” në një gjuhë të thjeshtë performance çështjet burokratike, por duke i servirur Kuvendit dhe qytetarit informacion për atë që është e prekshme, kritike e jetike në shërbimet që Shteti ofron për Sovranin.

Gjithsesi, potenciali që ky auditim mbart për të ardhmen institucionale është disafish më i madh nga sa u vu në jetë 5-vjeçarin e kaluar. Drejtimit kryesore të këtij potenciali lidhen me performancën e përdorimit të buxhetit të shtetit kah rritjes ekonomike, stimulimit të punëzënies, eficiencës dhe ekonomicitetit të borxhit publik, stabilitetit fiskal dhe nxitjes së investimeve, mirëqenien e pensionistëve dhe shtresave në nevojë, diversifikimin e burimeve energjetike, ruajtjen dhe pasurimin e trashëgimisë kulturore, mirërritjen fizike e mendore të brezit të ri, etj. Ky potencial mund dhe duhet vjelë duke e vënë auditimin e performancës në qendër të vëmendjes institucionale për vitet në vijim.

3. Nga pikëpamja e formalizimit, 5-vjeçari i kaluar çimento i dhe shtresëzoi shkresërisht auditimin e performancës. Ligji 154/2014 mandatoi KLSH-në për të realizuar auditime performance në mënyrë eksplicite dhe specifike, me akses të pakufizuar, si në subjekte, ashtu edhe në informacion, sikurse dhe me të drejtën për të raportuar në Kuvend me auditime individuale performance. Ky dokument themeltar për performancën u pasua dhe detajua nga Manuali i Auditimit të Performancës dhe nga Seti i Indikatorëve të Matjes së Performancës, botuar në Prill 2015. Të dyja këto dokumente janë ndërtuar sipas frymës përëndimore që aplikohet për këtë lloj auditimi nga SAI-t simotra të Sllovenisë, Hollandës, Suedisë e Britanisë së Madhe. Gjithashtu, letrat e punës që përdoren në auditimin e performancës u përgatitën dhe implementuan me sukses, por unifikimi i tyre me praktikën e përgjithshme të KLSH-së në këtë drejtim ka ende rrugë për të përshkuar.

Detyrat kryesore të departamentit të auditimit të performancës në bazën dokumentare që do të përdorë vitet e ardhshme lidhen me: përditësimin e dokumenteve strategjike, taktikë e operacionale duke reflektuar dinamikën e praktikave të mira dhe eksperiencën audituese; informatizimin e procesit dokumentues për të rritur aksesin dhe transparencën, shpenzuar me eficiencë kohën, burimet njerezore e financiare; si dhe filtrimin e standarteve kombëtare të auditimit të performancës në linjë me standartet ndërkombëtare ISSAI dhe “Librin e Verdhë” të GAO-s amerikane.

4. Impakti i punës së auditimit të performancës është rrjedhojë dhe kontribut *nga dhe për* palët e interesit brenda e jashtë KLSH-së. Bashkëpunimi me ekspertët vendas e të huaj, akademinë, median, shoqërinë civile, subjektet nën auditim dhe departamentet e tjera brenda institucionit janë dhe do të mbeten një “busull” për punën audituese dhe “test lakmus” për cilësinë e gjetjeve, konkluzioneve e rekomandimeve tona. Në 5-vjeçarin e kaluar, performanca bashkëpunoi suksesshëm në auditime paralele dhe të pilotuara nga të huajt, angazhoi ekspertë në fushat e mjedisit, sportit, gazetarisë, energjisë, sociologjisë dhe ekonomisë, organizoi *workshop*-e e konferenca me akademikë, profesorë e kërkues të rinj shkencorë, ngriti grupe të përbashkëta pune me audituesit e departamenteve të tjera dhe inicijoi e përfundoi auditime të përbashkëta me SAI rajonale.

Në terma institucionale, bashkëpunimi i auditimit të performancës me palët e interesit pasqyron realizimin e vizionit të hierarkisë drejtuese dhe veçanërisht Kryetarit, artikuluar në Strategjinë 2013-2017. Ky bashkëpunim në të ardhmen duhet zgjeruar e thelluar si në lëndë të parë (*input*), ashtu edhe në produkt (*output*) e konkretisht: auditimi i performancës duhet të vijojë të stimulohet nga problematikat e evidentuara në media e shoqërinë civile, të përdorë qasjen shkencore e investigative të sugjeruar nga akademja, të dizenojnë e formulojnë raporte auditimi sipas praktikave ndërkombëtare dhe të lëvrojë në rrugë kapilare këto raporte tek të gjithë *stakeholdersat*, për të krijuar një cikël apo zinxhir që ushqen dhe ushqehet nga performanca. Rritja e profilit të punës sonë në këtë aspekt është sfida e vërtetë që auditimi i performancës ka në KLSH dhe jashtë saj. Vetëm duke e bërë punën tonë audituese të kërkuar nga subjektet dhe Kuvendi, të mbështetur në probleme reale e të qenësishme, të besueshme (përmes transparencës dhe profesionalizmit) nga media, shoqëria dhe qytetari, auditimi i performancës do të zerë vendin që i takon brenda institucionit dhe do të japë impaktin potencial që mbart jashtë KLSH-së.

1. Puna audituese

Ecuria e auditimeve të performancës gjatë strategjisë së kaluar ka ardhur në rritje sa i përket numrit të auditimeve dhe subjekteve të mbuluara me këtë lloj auditimi, sikurse mund të konstatohet edhe nga grafiku vijues.

Pjesa më e madhe e auditimeve të performancës (afro 90% e tyre) janë *auditime procesi*, ndërsa pjesa tjetër përfaqëson *auditime institucioni*. Kjo prirje shpjegon edhe progresionin gjeometrik në rritje të institucioneve të mbuluara me këtë lloj auditimi, sepse me rritjen aritmetike të numrit të auditimeve nga viti në vit, mbulohen një numër gjithnjë e më i madh institucioneve që janë hallka të një zinxhiri (procesi) të caktuar. Në terma institucionale, auditimet e performancës përfaqësojnë mesatarisht 10-12% të punës audituese vjetore dhe ky volum është ende larg shndërrimit të këtij auditimi në një shtyllë moderne të zhvillimit të KLSH-së. Performanca në SAI-t e zhvilluara ze mbi 50% të punës audituese vjetore.

Nga pikëpamja e numrit të gjetjeve, konkluzioneve e rekomandimeve për çdo auditim si mesatare, numri i tyre ka ardhur në rritje nga viti në vit, ku gjetjet përfaqësojnë masën më të madhe të punës audituese, pasuar nga konkluzionet e më pak rekomandimet. Nga pikëpamja e 3E-ve, ndonëse në raportet audituese nuk bëhet një ndarje apo klasifikim i qartë sipas këtij dimensionit, pjesën më të madhe si numër e zenë gjetjet, konkluzionet e rekomandimet që adresojnë *efektivitetin*, pasuar nga ato për *eficiencën* e më pas *ekonomicitetin*. Audituesit ende ndeshin vështirësi apo janë të paaftë të përkthejnë dëmin e shkaktuar ndaj 3E-ve në terma monetarë e për rrjedhojë auditimi i performancës nuk llogaritet raportin klasik të dobisë së punës audituese: paratë e kursyera potencialisht nga auditimi me shpenzimin e realizuar për të. Gjithashtu, puna audituese vijon të mbetet përgjithësisht përshtatshme, plagjiaturë e përshtatur e strategjive apo programeve qeveritare, e patestuar me të dhëna parësore nga vetë grupet audituese dhe ende larg analizës kritike dhe rekomandimeve specifike e të adresuara.

Departamenti i auditimit të performancës e ndau punën e tij audituese gjatë 5-vjeçarit të kaluar në 5 fusha apo drejtime kryesore:

1. Reformat qeveritare
2. Shërbimet socio-ekonomike
3. Projektet infrastrukture
4. Projektet mjedisore-energjetike
5. Shërbimet social-kulturore

Ndarja e punës në këto drejtime kishte si synim:

- a) Fokusimin mikro-ekonomik të çështjeve nën auditim, për të mbajtur nën kontroll risqet audituese dhe akumuluar eksperiencën e nevojshme, meqënëse auditimi i performancës ishte një praktikë e re dhe duhej konsoliduar në KLSH;
- b) Profilizimin e grupeve të punës me qëllim arritjen e ekonomive të shkallës në auditim, duke synuar krijimin e një bërthame audituesish të performancës të specializuar në një fushë të caktuar.
- c) Targetimin e çështjeve të ditës për qytetarin dhe Kuvendin, duke synuar rritjen e impaktit të punës audituese tek këta përdorues, përmes medias, akademisë dhe palëve të interesuara për bashkëpunim.

Temat audituese që eksploruan këto fusha auditimi ruajtën fillimisht karakterin e tyre mikro-ekonomik dhe me kalimin e kohës ato filluan të ceknin edhe aspekte makro, por jo rigorizisht, veçanërisht në vitin e fundit të implementimit të strategjisë. Profilizimi i grupeve audituese nuk u realizua në pritshmëritë fillestare dhe kjo për një sërë arsyesh, ku më kryesoret përmenden: qarkullimi i staftit, planifikimi inkoherent dhe emergjent nga të gjithë hallkat institucionale, ngarkesa në disa auditime apo trajnime paralelisht, etj. Problemet e shënjestruara nga auditimi i performancës dhanë gjithsesi impakt pozitiv tek Kuvendi dhe qytetarët, pjesërisht për shkak të natyrës së vetë auditimit që është afër problematikave të përditshme dhe si i tillë josh lexuesit e raporteve tona dhe pjesërisht për shkak të kanaleve të komunikimit (zyrtare dhe sociale) që i përcollën raportet audituese tek këto palë.

Nga pikëpamja metodologjike, dept., ndonëse ka bazë të mjaftueshme dhe bashkëkohore reference, sikurse janë Standardet ISSAI për performancën, Manuali i Auditimit të Performancës, Indikatorët e Matjes së Performancës dhe ndonëse audituesit kanë marrë pjesë në trajnime të shumta brenda e jashtë vendit, karakterizohet nga:

- a) Konvergimi me sukses i strukturës së raportimit drejt asaj që parashikohet në Manual dhe Standarde
- b) Analizë e cunguar risku dhe përdorim i po të njëjtës metodë (SWOT) për të vlerësuar zonat e riskuara
- c) Ngathtësi në ndërtimin e piramidës së çështjeve, detajimin e saj me nënpyetje, markimin e saj me kritere, teknika auditimi dhe persona përgjegjës
- d) Analizë sipërfaqësore e çështjeve nën auditim
- e) Mosndjekje e auditimit pas fazës së raportimit final
- f) Mungesë imagjinate dhe novatorizmi

Në strategjinë 2018-2022, puna audituese në dept. e performancës duhet të:

- ✓ Fokusohet në çështje *makro-ekonomike*, krahas atyre *mikro-ekonomike*
- ✓ Vijojë të fokusohet në *auditime procesi* më shumë sesa *auditime institucioni*
- ✓ Riklasifikojë fushat audituese duke marrë në konsideratë edhe kritere të tjera, si: prioritetet qeverisëse, peshën sektoriale në buxhet, *e-government*, etj.
- ✓ Klasifikojë dhe monetarizojë gjetjet, konkluzionet e rekomandimet sipas 3E-ve dhe jo thjesht në: *organizative e ligjore*, sikurse është tradita e KLSH-së në auditimet e ligjshmërisë dhe ato financiare
- ✓ Ruajë dhe promovojë profilizimin dhe specializimin e audituesve, duke krijuar një bërthamë apo lokomotivë profesionale që të menaxhojë ndryshimin dhe rrisë peshën e raporteve të performancës brenda e jashtë institucionit
- ✓ Shtojë filtrat garantues të cilësisë brenda dept., duke rritur komunikimin mes kolegëve dhe ngritur grupe që certifikojnë punën e njëri-tjetrit.
- ✓ Gjeneruar deri në 25-30% të punës audituese institucionale vitin e fundit të strategjisë së ardhshme, me një rritje mesatare vjetore prej 4 auditime në vit. Kjo rritje duhet “financuar” ose duke shtuar nr. e audituesve të dept. të performancës (rekrutime të reja, qarkullim nga dept. të tjera tek performanca) ose duke krijuar një *divizion të performancës* që të ketë në përbërje dy apo tre dept. të cilat të kryejnë auditime “të pastra” performance dhe “të përziera” ku të dominojë elementi i performancës. Aktualisht në KLSH kryen mjaft auditime ligjshmërie ku në fakt trajtohen gjerësisht elementë të performancës.

Risqet që kërcënojnë arritjen e këtyre objektivave dhe për rrjedhojë duhen menaxhuar

aktivisht janë:

- ✖ Ndryshimi i filozofisë dhe vizionit të hierarkisë drejtuese për rolin që duhet të mbartë auditimi i performancës brenda e jashtë institucionit
- ✖ Qarkullimi i stafit apo ngarkimi i tij me disa detyra paralele jashtë dept., duke penguar krijimin e një bërthame profesionale
- ✖ Garantimi mediokër i cilësisë në të gjithë hallkat e punës audituese
- ✖ Pasivitet i audituesve për të aplikuar metoda auditimi që klasifikojnë dhe monetarizojnë punën audituese sipas 3 apo më shumë E-ve
- ✖ Fokusimi në mikro-çështje audituese, duke gjeneruar auditime të segmentuara dhe me impakt pjesor

2. Burimet njerëzore

Gjatë 5-vjeçarit të kaluar, numri dhe cilësia e audituesve të performancës kanë njohur luhatje, duke u reflektuar në punën audituese dhe konsolidimin e saj. Numri mesatar i audituesve në terma vjetorë ka qenë 16, ndërkohë që dept. ka njohur tkurje deri në 12 auditues apo shtim deri edhe në 20 në periudha të caktuara. Kjo luhatje e numrit është rezultante e faktorëve subjektivë e objektivë, tipike për një sipërmarrje të re. Nga pikëpamja e formimit, dept. dominohet nga ekonomistët, juristët, shkencat sociale dhe më pak nga shkencat ekzakte. Vjetërsia mesatare në auditim performance për stafin auditues në fund të 2017-s është 1,7 vite për një departament me moshë 5-vjeçare. Moshë mesatare e audituesve të performancës në dept. është 42 vjeç, gjë që konsiderohet frytdhënëse në aspektin e kombinimit të eksperiencës, profesionalizmit e seriozitetit me novatorizmin, përkushtimin dhe ambicien personale për të avancuar, veçanërisht e vërtetë kjo në auditim, ku kërkohet maturi, objektivitet e integritet. 55% e kolegëve janë meshkuj dhe pjesa tjetër femra. Në terma institucionalë, burimet njerëzore të angazhuar në performancë kapin afërsisht 13-15% të totalit të burimeve.

Organizimi i punës audituese lidhur me burimet ka synuar kompaktësimin e grupeve të punës, ku fillimisht grupet përbëheshin nga minimumi 3 persona dhe që qarkullonin më pas në grupe të tjera. Për të rritur numrin e auditimeve dhe profilizuar burimet, në mesin e strategjisë së kaluar, grupet filluan të kompozohen kryesisht me 2 persona, që tentonin të punonin sëbashku në disa auditime të njëpasnjëshme. Eksperienca dëshmoi se ky organizim është më eficient në disa drejtime si: ndarje më e qartë dhe e fokusuar e përgjegjësive, rritje e sinergjisë, kohë më e shkurtër në identifikimin, analizimin dhe formulimin e raporteve, etj., ndonëse me kohën riskon të gjenerojë familjaritet të tepruar, ndarje të parabartë të përgjegjësive, pasivitet për të ndryshuar metodat dhe teknikat e punës, etj.

Megjithëse audituesit e performancës janë trajnuar intensivisht gjatë gjithë strategjisë së kaluar brenda e jashtë vendit, efektiviteti i këtyre trajnimeve në punën audituese mbetet ende i ulët. Faktorët që lidhen me këtë inefektivitet renditen: trajnimet formale dhe të paspecializuara, pasiviteti i audituesve për të nxënë dhe vënë në jetë ato që mësojnë, kalendar i paplanifikuar trajnimesh, njohje e limituar e gjuhëve të huaja, ambicie e ulët për t'u afirmuar profesionalisht përmes dijes, mungesë inisiative dhe novatorizmi, testime shpeshherë të palidhura me materialet trajnuese, etj., pra përgjithësisht një kulturë institucionale indiferente dhe fiktive ndaj trajnimeve si nga ata që i lëvrojnë, ashtu edhe nga ata që duhet të përfitojnë prej tyre. Ndonëse Kryetari ka meritën e hapjes institucionale, veçanërisht në drejtim të trajnimeve, dhe ka stimuluar vazhdimisht një plan ambicioz për rritjen profesionale të audituesve, kjo qasje e Tij nuk ka gjetur jehonën e duhur në stafin auditues. Rol kryesor në këtë drejtim kanë patur edhe Drejtoria e Burimeve Njerëzore e ajo e Metodologjisë, të cilat në fakt, përveçse me staf të kufizuar, kanë dëshmuar pasivitet dhe mungesë të theksuar planifikimi.

Rekrutimet e reja në performancë nuk kanë injektuar frymën dhe nivelin e pritshëm bashkëkohor të dijeve dhe përkushtimit. Përveç kohës së nevojshme për t'u përshtatur, të sapo-rekrutuarit ndeshin vështirësi për t'u orientuar, punuar në mënyrë në pavarur dhe kuptuar siç duhet karakterin intensiv, investigativ e analitik që kërkon auditimi i performancës. Audituesit e qarkulluar nga dept. të tjera përgjithësisht vijnë në performancë pa u testuar më parë realisht për njohuritë e tyre, ndonjëherë jashtë dëshirës apo motivimit të tyre, gjë që reflektohet fillimisht e shpesh edhe në vazhdim në cilësinë e produktit që nxjerrin. Politika e rekrutimit në dept. e performancës në strategjinë e ardhshme duhet të reflektojë krijimin e një filtri pranues dhe monitorues të burimeve njerëzore për të rritur peshën dhe impaktin e auditimit të performancës brenda e jashtë KLSH-së.

Performanca është gjithashtu dept. që ka bashkëpunuar vazhdimisht me ekspertët vendas e të huaj gjatë gjithë strategjisë 2013-2017. Ekspertët vendas të kontraktuar në performancë kanë qenë afërsisht 4-5 në muaj, ndërsa ekspertët e huaj janë angazhuar sipas projekteve të përbashkëta të zhvilluara gjatë kësaj periudhe.

Kontributi i ekspertëve përgjithësisht ka qenë i ulët, jo në nivelin e pritshëm të specializimit, seriozitetit e përkushtimit dhe ndonjëherë duke realizuar edhe agjendën personale me punën tonë audituese, veçanërisht kjo e vërtetë për ekspertizën e huaj.

Për sa më lart, në strategjinë 2018-2022 burimet njerëzore në performancë duhet të:

- ✓ Rekrutohen, kultivohen, monitorohen dhe promovohen vetëm në përputhje me dijet e tyre dhe kontributin profesional në punën audituese
- ✓ Trajnohen dhe testohen sipas një kalendarit dhe kurrikule të planifikuar në terma vjetorë, të specializuar në përputhje me eksperiencën dhe fushën audituese, të harmonizuar me trajnimet e tjera brenda e jashtë vendit

- ✓ Motivohen financiarisht sipas një plani të mbështetur në performancë
- ✓ Ndryshojnë qasjen e tyre nga reaktive në proaktive
- ✓ Shfrytëzojnë ekspertizën vendase dhe të huaj në dobi të auditimit dhe jo anasjelltas

Risqet që mund të pengojnë arritjen e qëllimeve të mësipërme janë:

- ✗ Mungesë planifikimi dhe implementimi korrekt të nevojave për rekrutim, trajnim, monitorim, promovim dhe ulje në kategori deri në shkëputje marrdhëniesh nga puna të burimeve njerëzore
- ✗ Përdorimi i ekspertizës vendase dhe të huaj formalisht, pa vlerësuar dhe përcaktuar paraprakisht kontributin e tyre direkt dhe indirekt në punën audituese
- ✗ Staf dhe vizion i kufizuar i Drejtorisë së Burimeve Njerëzore dhe asaj të Metodologjisë
- ✗ Auditues pasivë, pa ambicie profesionale

3. Komunikimi

Në aspektin komunikues, auditimi i performancës ka përfituar dhe kontribuar fuqishëm nga vizioni i Kryetarit për një KLSH të hapur, transparente, bashkëpunuese, konstruktive, prezente dhe promotore e ndryshimit në jetën e vendit. Nga totali i raporteve që KLSH i ka përcjellë Kuvendit gjatë strategjisë së kaluar, më shumë se gjysma i përket auditimeve të performancës. I njëjti trend ruhet edhe në auditimet e publikuara në databazën EUROSAI që KLSH ka depozituar gjatë 2017-s pranë kësaj organizate.

Artikujt në median e shkruar kanë qenë një tjetër kanal efektiv komunikimi për të transmetuar tek qytetarët punën e performancës, me një numër mesatar vjetor artikujsh mbi 20.

Dept. është i vetmi në KLSH që ka një kanal social komunikimi në rrjetin Facebook që prej vitit 2014 dhe së fundmi (Shtator 2017) edhe një dritare në LinkedIn. Në të dyja këto platforma, dept. publikon të plota raportet përfundimtare, hedh pyetësorë për publikun apo nxit debate për të kuptuar problematika sociale. Gjithashtu, këto kanale shfrytëzohen edhe për të pasqyruar eventet jo vetëm të dept., por edhe ato institucionale brenda e jashtë vendit. Numri mesatar i klikimeve për postim varion nga 500-2000 të tilla (organike, jo të sponsorizuara).

Për çdo vit të implementimit të strategjisë së kaluar, dept. ka organizuar *workshop*-e me pjesëmarrjen e akademisë, gazetarëve, shoqërisë civile dhe ekspertëve, ku janë prezantuar e diskutuar raportet, sikurse dhe janë krijuar ura bashkëpunimi për të ardhmen.

Në botime, dept. ka kontribuar me 5 të tilla për periudhën 2013-2017, mesatarisht një në

vit dhe në përputhje me planin strategjik përkatës.

Në të ardhmen, dept. duhet të:

- ✓ Përcjellë në Kuvend çdo raport auditimi performance, duke kërkuar edhe të dëgjohet në seanca të posaçme për çështje kritike
- ✓ Shtojë peshën e vet të raportimit në dy raportet që KLSH përcjell çdo vit si dokumente integrale në Kuvend (Raporti për Zbatimin e Buxhetit Faktik dhe Raporti për Performancën Institucionale)
- ✓ Rrisë pjesëmarrjen aktive në konferenca, *workshop*-e e takime jashtë vendit, duke prezantuar dhe promovuar punën audituese
- ✓ Organizojë mbi baza periodike takime me gazetarët, akademinë dhe shoqërinë civile për të rritur impaktin dhe marrë *feedback*
- ✓ Ruajë dhe rrisë prezencën në median e shkruar, duke synuar kalimin edhe në median vizive
- ✓ Shtojë numrin e ndjekësve në kanalet sociale, duke targetuar moshën e re, për të ndërgjegjësuar brezin e ri për problemet e vendit dhe joshur ata drejt pjesëmarrjes në zgjidhjen e problemeve
- ✓ Nxisë dhe mbështesë botimet institucionale lidhur me performancën

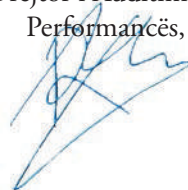
Risqet potenciale në këtë drejtim janë:

- ✗ Raporte auditimi përshkruese, jo analitike, që trajtojnë çështje anësore dhe me pak impakt
- ✗ Planifikim dhe implementim i dobët i takimeve me palët e interesit
- ✗ Artikuj mediatikë të ç'balancuar në formë dhe përmbajtje
- ✗ Interes i ulët i stafit auditues për të gjeneruar ide dhe kontribuar në botime profesionale mbi auditimin e performancës
- ✗ Audituesit e rinj të papërkushtuar për të nxitur komunikimin profesional në rrjetet sociale

* * * * *

Auditimi i Performancës në KLSH, në momentin e hartimit të Strategjisë 2018-2022, ndodhet në një moment vendimtar. Të rritet duke u bërë promotor i zhvillimit institucional dhe konsoliduar në një auditim analitik, këshillues, bashkëpunues e vlerështues, apo të mbetet “krah i liberal” i një KLSH-je që perceptohet si penalizuese, e ngurtë, fanatike e ligjit dhe letres dhe jo performancës e realitetit.

Botimi që po i përcjellim lexuesit të brendshëm dhe të jashtëm në institucionin tonë ka si synim kryesor të shpërfaqë potencialin e realizuar dhe atë që ende na pret në rrugëtimin sfidues që kemi ndërmarrë të gjithë sëbashku.

Rinald MuçaDrejtore i Auditimit të
Performancës,

I. Reformat Qeveritare

1. MENAXHIMI I BURIMEVE NJERËZORE NË PUSHTETIN VENDOR

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 803/1 prot., datë 30.09.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 03.10.2016 dhe ka përfunduar në datë 25.11.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Albert Thoma, Halil Isufi.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Bashkia Berat
 - Bashkia Kuçovë
 - Bashkia Shkodër
 - Bashkia Vlorë
 - Bashkia Selenicë
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 196, datë 31.12.2016.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Popullsia që përbën Bashkitë Shkodër, Vlorë, Selenicë, Berat dhe Kucovë po kalon një fazë tranzitore në dy drejtime të rëndësishme të funksionimit të pushtetit vendor pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015. Drejtimi i parë është përqendrimi i vendimmarrjes nga ish - komunat dhe bashkitë në bashkitë e reja të mëdha të krijuara dhe drejtimi i dytë është përqendrimi i shumë shërbimeve nga ish - qendrat e ish - komunave në bashkitë e reja. Në këtë fazë tranzitore, rolin kryesor në informimin e qytetarëve mbi mënyrën, rrugët, format dhe kohën e marrjes së shërbimeve me cilësi e luajnë punonjësit e bashkisë dhe menaxhimi jo efektiv dhe jo eficient i stafit cënon direkt qytetarët në marrjen e shërbimeve apo investimeve në komunitet si rezultat i kapaciteteve jo të mjaftueshme të burimeve njerëzore, mosfunksionimit të

sistemit në bashki përsa i përket orientimit, përgjegjësi dhe kompetencave në nivele të ndryshme të vendim-marrjes dhe nyjeve që ofrojnë shërbime direkt tek qytetari. Rëndësi po aq të madhe sa kanë burimet njerëzore në drejtim të ofrimit të sa më shumë shërbimeve në kohë e me cilësi për qytetarët, ka edhe roli që luajnë burimet njerëzore në menaxhimin e taksave të qytetarëve të cilat duhet të përkthehen në investime cilësore për komunitetin.

Nga raportimet zyrtare, të mediave dhe të qytetarëve në rrugë jo formale rezulton se relacioni qytetar-bashki varion përmes një kaosi jo evident, formalisht në dukje përsa i përket komunikimit, informimit dhe transparencës, të cilat lidhen direkt me kapacitetet profesionale dhe cilësinë e burimeve njerëzore të bashkisë. Gjithashtu evidentohet në vazhdimësi një pakënaqësi e komunitetit në drejtim të menaxhimit të taksave të tyre përsa i përket investimeve në infrastrukturë, me të cilat qytetari përballet në jetën e përditshme. Fuqizimi i administratës vendore është qëllimi kryesor në ecurinë e reformës së administratës publike në nivel vendor. Prioriteti i qeverisë është të krijojë një administratë publike të paburokratizuar, profesionale dhe transparente, politikisht të paanshme, të aftë për t'iu përgjigjur sfidave të integritimit evropian të vendit dhe thithjes së fondeve të BE, në respekt të plotë të standardeve, si prioritet kryesor i kësaj reforme.

Gjatë kësaj periudhe objektivat e strategjisë për administratën publike në nivel qeverisjeje vendore do të jenë: (1) Rritja e kapaciteteve institucionale të bashkive të reja me qëllim përmirësimin e ofrimit të shërbimeve publike; (2) Sigurimi i një sistemi menaxhimi të efektshëm të burimeve njerëzore për administratën vendore; (3) Ngritja e një sistemi të përshtatshëm trajnimit për administratën publike vendore; (4) Konsolidimi dhe zgjerimi i sistemit të informacionit të menaxhimit të burimeve njerëzore. Strukturat e bashkive të reja do të rishihen në mënyrë që të përshtaten me ndryshimet e reja, për të siguruar koherencë të mirë mes politikave të hartuara dhe të zbatuara në nivel vendor. Përveç kësaj, do të rishihen funksionet mes njërive të dekoncentruara dhe qeverisjes rajonale e vendore, në mënyrë që të eliminohen mbivendosjet dhe për të rritur përgjegjshmërinë.

Kapacitetet e njërive të Menaxhimit të Burimeve Njerëzore (MBNJ) do të forcohen në mënyrë që të sigurohet një zbatim i drejtë i ligjit të ri për shërbimin civil, përfshirë rekrutimin dhe sistemin e vlerësimit të performancës, duke krijuar një lidhje të fortë me vlerësimin individual të performancës. Kapacitetet duhen formuar për të lidhur më mirë MBNJ dhe Sistemin e zhvillimit të kapaciteteve me planet strategjike të zhvillimit vendor. Performanca e kërkuar dhe kapaciteti adekuat i administratës vendore do të arrihen përmes promovimit të të mësuarit të vazhdueshëm dhe trajnimeve afatshkurtër dhe afatgjatë. Do të krijohen mekanizma efikase të komunikimit midis NJQV, DAP, SHAP dhe shoqatave të njërive vendore për të përcaktuar kurrikulat e trajnimit bazë për zhvillimin e kapaciteteve të administratës së re vendore.

Mesazhi i auditimit

Mungesa e strategjive specifike për menaxhimin e burimeve njerëzore pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015, për zbatimin e zbatimit të SKNDQV 2015 - 2020 dhe planeve të veprimit taktike e operacionale, në zbatimin të objektivave të përcaktuara në buxhetet respektive të NJQV (Bashkia Shkodër, Vlorë, Selenicë, Berat dhe Kuçovë) për burimet njerëzore, mungesa e investimit në NjMBNJ (njësitë e menaxhimit të burimeve njerëzore) për rritjen e kapaciteteve institucionale dhe profesionale të këtyre strukturave si dhe performanca e dobët e funksionimit të sistemeve të monitorimit të veprimtarisë së burimeve njerëzore në administratat respektive dhe në raport me komunitetin, kanë ndikuar negativisht në arritjen e qëllimit të reformës administrativo-territoriale, nëpërmjet SKNDQV 2015 - 2020, për konsolidimin e një administrate vendore të çburokratizuar, të paanshme politikisht profesionale dhe transparente.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi

***Për pyetjen:** A ekziston baza ligjore-rregullative-strategjike e përshtatshme për procesin e rekrutimit, të largimit dhe menaxhimit të burimeve njerëzore?*

- Në përgjithësi evidentohet predispozicioni në një shkallë efektive i strukturave në procesin e zbatimit të ligjit për reformën administrativo - territoriale në njësitë e përfshira në auditim. Nga raportimet dhe mënyra si është strukturuar SKNDQV vihet re se shkalla e përgjegjësisë së strukturave shkon deri në plotësimin e kërkesave të strukturave të posaçme të MÇV që ndjek e monitoron zbatimin e strategjisë. Megjithëse në SKNDQV përcaktohet se NJQV mbajnë përgjegjësi të plotë për menaxhimin e burimeve njerëzore vetë mekanizmi i ndjekur imponon plotësimin e kërkesave sipas afateve të përcaktuar në planin e veprimit duke mos dhënë impakt pozitiv në iniciativën e NJQV për zbatimin e reformës në kushtet specifike të çdo njësie të përfshirë në auditim. Asnjë NJQV e përfshirë në auditim nuk ka hartuar një strategji specifike ose të përfshirë në dokumente strategjike objektiva konkret, sa më shumë të jetë e mundur të matshëm dhe real për burimet njerëzore në zbatim të reformës. SKNDQV ka përcaktuar se çdo NJQV duhet të ketë strategji dhe plane strategjike zhvillimi por nuk është marrë iniciativa nga NJQV për të përcaktuar piketa dhe afate në drejtim të rritjes dhe forcimit të kapaciteteve të burimeve njerëzore duke u mjaftuar vetëm në plotësimin e atyre që u kërkohej herë pas here. NJQV të përfshira në auditim, megjithëse të angazhuara dhe me predispozicion për zbatimin e reformës në drejtim të rritjes dhe forcimit të kapaciteteve të burimeve njerëzore, nuk kanë qene efektive në shkallën e duhur për implementimin e reformës, janë mjaftuar me plotësimin e kërkesave të herë pas hershme të instrumenteve të MÇV për këtë qëllim, kanë vepruar në mënyrë spontane në kushtet e relacionit epror-vartës me MÇV dhe kjo më tepër në drejtim të administrimit të të dhënave duke lënë rastësisë mjetet dhe funksionet e menaxhimit të burimeve njerëzore.

Për këtë kemi rekomanduar:

1. Në NJQV Bashkitë Shkodër, Vlorë, Selenicë, Berat dhe Kuçovë, strukturat e menaxhimit të burimeve njerëzore në bashkëpunim me Grupin për Menaxhimin Strategjik të analizojnë situatën e burimeve njerëzore sipas specifikave përkatëse në realitete e reja të krijuara pas reformës administrativo-territoriale, duke evidentuar nëpërmjet një analize SËOT, mundësitë dominante dhe mbi bazën e tyre, të hartojnë strategji specifike për burimet njerëzore ose plane strategjike si pjesë e strategjive të përgjithshme, përtej afatit njëvjeçar të buxhetit të vitit 2017, duke përshtatur në administratat respektive objektivat prioritar të SKNDQV, sa më shumë të jetë e mundur në terma të matshëm dhe afate reale të realizimit të tyre.

Brenda tremujorit të parë 2017

2. Titullarët e Bashkisë Shkodër, Vlorë, Selenicë, Berat dhe Kuçovë të marrin masa për ndërgjegjësimin e të gjithë administratës së bashkisë për njohjen, përveç ligjit për vetëqeverisjen vendore, të SKNDQV strategjisë specifike që do të hartohet për burimet njerëzore me qëllim përfshirjen aktive të të gjitha niveleve të administratës së bashkisë në procesin e zbatimit të reformës administrativo-territoriale në tërësi dhe në veçanti të rritjes dhe forcimit të kapaciteteve të burimeve njerëzore duke shmangur kulturën e veprimit në kushte spontane dhe të një njësie të varur plotësisht nga kërkesat MÇV por të rritë iniciativën e ndërmartjes së veprimeve sipas prioritetëve të reformës administrativo-territoriale.

Brenda tremujorit të parë 2017

Për pyetjen: *A është i plotë dhe efektiv kuadri rregullator për integrimin dhe përshtatjen e stafëve ekzistuese të ish-njësi të shkrira në njësitë e reja të krijuara?*

- Bashkia Shkodër nuk ka studiuar kapacitetet e ish-njësi që u shkrinë në bashkinë e re, shkurtimi i disa funksioneve në ish-njësitë është kryer në përgjithësi korrekt pasi nga ish-punonjësit e shkarkuar ka vetëm një ankimim gjyqësor nga 32 të shkurtuar, i cili ende nuk ka marrë formë të prerë. Pavarësisht se në total numri i punonjësve përfshi dhe ato të varësisë është shkurtuar me 95 vetë, shpenzime kanë një rritje të lehtë prej rreth 2 milion lekë nga përfshirja në listëpagesat e vitit 2016 të funksioneve shtesë të transferuara pas reformës administrativo-territoriale. Në realitetin e ri të krijuar, megjithëse është rritur numri i punonjësve të bashkisë, njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore është po ajo që ishte para fillimit të reformës, në një ambient prej rreth 15 m² është akomoduar njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore dhe të dhënat e personelit, në total 4 punonjës, përfshi drejtorin e NJMBNJ.

Për këtë kemi rekomanduar:

3. Në Bashkinë Shkodër, NJMBNJ në bashkëpunim me Drejtorinë e Financës, të formojnë një grup pune me specialistë me përvojë dhe në bazë të një programi pune të studiojnë ngarkesën në punë për çdo vend pune në administratë, të llogaritë në mënyrë racionale nevojat reale për punonjës dhe të përgatitë propozimin për Titullarin e Institucionit për të përshtatur administratën me kërkesat reale për burime njerëzore.

Brenda muajit janar 2017

4. Kryetarja e Bashkisë Shkodër të marrë masa që në bazë të mundësive të shtojë kapacitetet në njerëz dhe të investojë në ambiente dhe pajisje me qëllim që NJMBNJ të ketë kushte optimale për të menaxhuar një staf të përmasave të mëdha, me mbi 300 punonjës, me qëllim që veprimtaria e kësaj strukture të mos mbetet vetëm tek administrimi i të dhënave të personelit dhe procedurave por të jetë në gjendje të rritë nivelin e menaxhimit në të gjithë indikatorët e performancës së burimeve njerëzore.

Brenda tremujorit të parë 2017

5. Të merren masa nga Kryetarja e Bashkisë që të përfundojë, të miratohet dhe të hyjë në fuqi rregullore e re e organizimit dhe funksionimit të bashkisë duke reflektuar në të jo vetëm përcaktimet në mekanizmat e menaxhimit financiar dhe kontrollit por dhe mundësitë e integritetit dhe përshtatjes së stafëve ekzistuese të ish-njësive të shkrira.

Brenda muajit janar 2017

- Bashkia Vlorë nuk ka studiuar kapacitetet e ish-njësive që u shkrinë në bashkinë e re, shkurtimi i disa funksioneve në ish-njësitë ka patur problematika pasi nga 49 punonjës të shkurtuar janë ankuar në rrugë gjyqësore 18 prej tyre, nga të cilat 5 vendime gjyqësore kanë marrë formë të prerë dhe në total detyrimet e bashkisë për këta punonjës shkojnë në 1,990,080 lekë, janë rrëzuar nga gjykata 6 ankesa dhe janë në proces 7 ankesa gjyqësore. Në total numri i punonjësve është shkurtuar me 94 vetë, shpenzimet kanë një zbritje të lehtë prej rreth 2 milion lekë dhe nga kjo pikëpamje procesi i shkrirjes ka qenë ekonomik. Në realitetin e ri të krijuar, megjithëse është rritur numri i punonjësve të bashkisë, njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore është po ajo që ishte para fillimit të reformës, në një ambient prej rreth 10 m² është akomoduar njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore dhe të dhënat e personelit, në total 4 punonjës, përfshi drejtorin e NJMBNJ.

Për këtë kemi rekomanduar:

6. Në Bashkinë Vlorë, NJMBNJ në bashkëpunim me Drejtorinë e Financës, të formojnë një grup pune me specialistë me përvojë dhe në bazë të një programi pune të studiojnë ngarkesën në punë për çdo vend pune në administratë, të llogaritë në mënyrë racionale nevojat reale për punonjës dhe të përgatitë propozimin për Titullarin e Institucionit për të përshtatur administratën me kërkesat reale për burime njerëzore.

Brenda muajit janar 2017

7. Kryetari i Bashkisë Vlorë të marrë masa që në bazë të mundësive të shtojë kapacitetet në njerëz dhe të investojë në ambiente dhe pajisje me qëllim që NJMBNJ të ketë kushte optimale për të menaxhuar një staf të përmasave të mëdha, me mbi 300 punonjës, me qëllim që veprimtaria e kësaj strukture të mos mbetet vetëm tek administrimi i të dhënave të personelit dhe procedurave por të jetë në gjendje të rritë nivelin e menaxhimit në të gjithë indikatorët e performancës së burimeve njerëzore.

Brenda tremujorit të parë 2017

8. Të merren masa nga Kryetari i Bashkisë që të përfundojë, të miratohet dhe të hyjë në fuqi rregullore e re e organizimit dhe funksionimit të bashkisë duke reflektuar në të jo vetëm përcaktimet në mekanizmat e menaxhimit financiar dhe kontrollit por dhe mundësitë e integritetit dhe përshtatjes së stafeve ekzistuese të ish-njësive të shkriera.

Brenda muajit janar 2017

- Bashkia Selenicë nuk ka studiuar kapacitetet e ish-njësive që u shkrinë në bashkinë e re, shkurtimi i disa funksioneve në ish-njësitë ka patur problematika pasi si rezultat i shkurtimit të vendeve të punës, ndaj bashkisë Selenicë janë ankuar në rrugë gjyqësore 2 ish-punonjës, nga të cilat 2 vendime gjyqësore kanë marrë formë të prerë dhe në total detyrimet e bashkisë për këta punonjës shkojnë në 545,640 lekë. Në total numri i punonjësve është shtuar si rezultat i kalimit në bashki të ujës-jellësit me një rëndim të lehtë të shpenzimeve në shumën rreth 1.5 milion lekë. Në realitetin e ri të krijuar, megjithëse është rritur numri i punonjësve të bashkisë, njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore është po ajo që ishte para fillimit të reformës, e përbërë nga një specialist dhe një përgjegjës sektori.

Për këtë kemi rekomanduar:

9. Në Bashkinë Selenicë, NJMBNJ në bashkëpunim me Drejtorinë e Financës, të formojnë një grup pune me specialistë me përvojë dhe në bazë të një programi pune të studiojnë ngarkesën në punë për çdo vend pune në administratë, të llogaritë në mënyrë racionale nevojat reale për punonjës dhe të përgatitë propozimin për Titullarin e Institucionit për të përshtatur administratën me kërkesat reale për burime njerëzore.

Brenda tremujorit të parë 2017

10. Kryetari i Bashkisë Selenicë të marrë masa që të vendosë prioritete në procesin e rekrutimit në drejtim të barazisë gjinore dhe arsimimit dhe të marrë masa për kalimin e punonjësve në procedurat e statusit të nëpunësit civil pasi vetëm 16 punonjës nga 172 gëzojnë statusin e nëpunësit civil.

Vazhdimisht

11. Të merren masa nga Kryetari i Bashkisë që rregullore e re e organizimit dhe funksionimit të bashkisë të rishikohet dhe njëherë duke reflektuar në të jo vetëm përcaktimet në mekanizmat e menaxhimit financiar dhe kontrollit por dhe mundësitë e integritetit dhe përshtatjes së stafeve ekzistuese të ish-njësive të shkrira. Miratimi i rregullores së re të bëhet nga Kryetari i Bashkisë dhe të mos pengohet nga Këshilli Bashkiak pasi, në bazë të ligjit nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, këtë kompetencë e gëzon Kryetari i Bashkisë.

Brenda muajit janar 2017

- Bashkia Berat nuk ka studiuar kapacitetet e ish-njësive që u shkrinë në bashkinë e re megjithatë shkurtimi i disa funksioneve në ish-njësitë është kryer në përputhje me kërkesat e kuadrit rregullator në fuqi dhe nuk ka patur ankime në rrugë gjyqësore. Në total numri i punonjësve është shkurtuar me 86 vetë, dhe shpenzimet kanë një zbritje të lehtë prej rreth 2 milion lekë dhe nga kjo pikëpamje procesi i shkrirjes ka qenë ekonomik. Në realitetin e ri të krijuar, megjithëse është rritur numri i punonjësve të bashkisë, njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore jo vetëm që është po ajo që ishte para fillimit të reformës, e akomoduar në një ambient prej rreth 10 m² dy punonjësit e strukturës dhe të dhënat e personelit, por ende struktura e menaxhimit të burimeve njerëzore drejtohet nga përgjegjësi i sektorit pasi vendi i drejtorit nuk është plotësuar.

Për këtë kemi rekomanduar:

12. Në Bashkinë Berat, NJMBNJ në bashkëpunim me Drejtorinë e Financës, të formojnë një grup pune me specialistë me përvojë dhe në bazë të një programi pune të studiojnë ngarkesën në punë për çdo vend pune në administratë, të llogaritë në mënyrë racionale nevojat reale për punonjës dhe të përgatitë propozimin për Titullarin e Institucionit për të përshtatur administratën me kërkesat reale për burime njerëzore.

Brenda muajit janar 2017

13. Kryetari i Bashkisë Berat të marrë masa për plotësimin e vendit të Drejtorit të NJMBNJ, në bazë të mundësive të investojë në ambiente dhe pajisje me qëllim që NJMBNJ të ketë kushte optimale për të menaxhuar burimet njerëzore sipas kërkesave të reformës administrativo-territoriale, me qëllim që veprimtaria e kësaj strukture të mos mbetet vetëm tek administrimi i të dhënave të personelit dhe procedurave por të jetë në gjendje të rritë nivelin e menaxhimit në të gjithë indikatorët e performancës së burimeve njerëzore.

Menjëherë

- Bashkia Kuçovë nuk ka studiuar kapacitetet e ish-njësive që u shkrinë në bashkinë e re dhe shkurtimi i disa funksioneve në ish-njësitë ka patur problematikë të cilat janë reflektuar në ankesa në rrugë gjyqësore për 5 ish-punonjës, nga të cilat janë rrëzuar nga gjykata 2 ankesa dhe janë në proces 3 ankesë gjyqësore. Në total numri i punonjësve është shkurtuar me 28 vetë, dhe shpenzimet kanë një zbritje të lehtë prej rreth 400 mijë lekë dhe nga kjo pikëpamje procesi i shkrirjes ka qenë ekonomik. Në realitetin e ri të krijuar, megjithëse është rritur numri i punonjësve të bashkisë, njësia e menaxhimit të burimeve njerëzore është po ajo që ishte para fillimit të reformës, e akomoduar në një ambient prej rreth 10 m² dy punonjësit e strukturës dhe 2 punonjës të tjerë.

Për këtë kemi rekomanduar:

14. Në Bashkinë Kuçovë, NJMBNJ në bashkëpunim me Drejtorinë e Financës, të formojnë një grup pune me specialistë me përvojë dhe në bazë të një programi pune të studiojnë ngarkesën në punë për çdo vend pune në administratë, të llogaritë në mënyrë racionale nevojat reale për punonjës dhe të përgatitë propozimin për Titullarin e Institucionit për të përshtatur administratën me kërkesat reale për burime njerëzore.

Brenda muajit janar 2017

15. Kryetari i Bashkisë Kuçovë të marrë masa që, në bazë të mundësive të investojë në ambiente dhe pajisje me qëllim që NJMBNJ të ketë kushte optimale për të menaxhuar burimet njerëzore sipas kërkesave të reformës administrativo-territoriale, me qëllim që veprimtaria e kësaj strukture të mos mbetet vetëm tek administrimi i të dhënave të personelit dhe procedurave por të jetë në gjendje të rritë nivelin e menaxhimit në të gjithë indikatorët e performancës së burimeve njerëzore.

Vazhdimisht

16. Kryetari i Bashkisë Kuçovë të marrë masa që të vendosë prioritete në procesin e rekrutimit për kalimin e punonjësve në procedurat e statusit të nëpunësit civil pasi vetëm 26 punonjës nga 125 gëzojnë statusin e nëpunësit civil.

Vazhdimisht

***Për pyetjen:** A ka patur Bashkia plane taktike e operationale që zbërthejnë efektshëm strategjinë dhe bazën ligjore?*

- Bashkitë e përfshira në auditim, gjatë fazës së parë të zbatimit të reformës ose fazës së menjëhershme, nuk kanë parashikuar plan aktivitetesh ose veprimesh në shkallë operationale përsa i përket krijimit të njësisë bazë efektive të menaxhimit të burimeve njerëzore qoftë dhe si aneks të buxheteve vjetore respektive atje ku ato kanë parashikuar objektiva për burimet njerëzore edhe pse në formë të përgjithshme. Reforma administrativo-territoriale nuk ka qenë efektive në këtë fazë të zbatimit të SKNDQV me gjithë suportin në nivel qendror në arritjen e trajnimit të trajnerëve me qëllim shtrirjen dhe bërjen masive në administratat respektive të kulturës së të mësuarit të vazhdueshëm. Edhe përfaqësuesit e NJMBNJ të cilët kanë marrë pjesë më së shumti në trajnime të organizuara në qendër nga DAP, KE apo SHAP në përgjigjet e tyre mbi objektivat primar të kësaj faze të SKNDQV ende nuk kuptojnë apo njohim platformat elektronike on line të parashikuara për qëllime të trajnimit. Qëllon që të raportojnë mbi një plan kombëtar për trajnimet ndërkohë që nuk është bërë ende një i tillë.

Për këtë kemi rekomanduar:

17. Bashkitë e përfshira në këtë auditim të marrin masa duke shfrytëzuar hapësirat ligjore dhe mundësitë që ofrohen nga struktura të MÇV dhe donatorët që të organizohen trajnime të trajnerëve, specialistë të fushave të ndryshme në administratën e bashkisë dhe të menaxhimit të burimeve njerëzore me qëllim që të kryejnë trajnime në administratat e bashkive në ambiente të bashkisë, pasi të jenë krijuar dhe infrastruktura përkatëse duke futur në këtë mënyrë kulturën e të mësuarit të vazhdueshëm. Trajnimet të strukturohen sipas metodologjive bashkëkohore ku feedbacku dhe testimi i rezultateve të trajnimit të shërbejnë për performancë gjithmonë e më pozitive në trajnimin e vazhdueshëm të punonjësve të bashkisë.

Brenda 6-mujorit të parë, 2017

18. NJMBNJ pranë bashkive të përfshira në auditim të fillojnë konsultime të gjera me stafet respektive të administratës së bashkisë, në forma të mundshme komunikimi, verbale apo duke tërhequr opinione nëpërmjet intervistave apo raportimeve për të përgatitur nevojat për trajnim në fusha të ndryshme dhe në bazë të nevojave të kërkojë të trajnojë trajnerët dhe përgatitë programet periodike të trajnimit, zakonisht me afat një vjeçar.

Brenda muajit janar 2017

Për pyetjet: A garantojnë Njësitë e Burimeve Njerëzore dhe të Financës sisteme për menaxhimin efektiv dhe me eficiencë të burimeve njerëzore? dhe A janë eficiente sistemet e ngritura në monitorimin etiko-profesional dhe motivues të veprimtarisë së burimeve njerëzore?

- Duke iu referuar situatës para dhe pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015 ku dhe zë fill zbatimi i reformës administrativo territoriale nuk evidentohet ndonjë impakt në ndryshimet e sistemeve ekzistuese për menaxhimin e burimeve njerëzore madje as edhe vetë brenda NJMBNJ. Aspekti më i rëndësishëm në këtë drejtim është sistemi i vlerësimit të veprimtarisë së punonjësve jo vetëm në respekt të plotësimit të kërkesave të ligjit për statusin e nëpunësit civil apo kuadrit rregullator në fuqi në tërësi por më tepër për të rritur dinamizmin e burimeve njerëzore duke vënë në lëvizje nëpërmjet monitorimit dhe vlerësimit ndërgjegjësimit për të dhënë kontribut specifik në shkallën e arritjes së objektivave me bazë sektori apo synimeve që kërkon të arrijë struktura ku bën pjesë. Një tjetër aspekt i rëndësishëm është sistemi i kontrollit të etikës së punonjësve në rang institucional jo vetëm nëpërmjet komisioneve të posaçme që mund të ngrihen e funksionojnë por dhe në nivel sektori nga strukturat përgjegjëse të nivelit drejtues të mesëm e të lartë me qëllim garantimin e integritetit të punonjësve të bashkisë dhe sjelljes së tyre publike. Në bashkitë e përfshira në auditim rezulton që monitorimi etiko-profesional nuk është strukturuar në bazë sistemi por është kryer në mënyrë spontane deri në nivelin e vlerësimeve periodike dhe kjo për shkak të detyrimeve nga kuadri rregullator në fuqi. Nuk është ndërtuar në asnjë NJQV, të përfshira në auditim, me përjashtim të Bashkisë Berat, një kod etike dhe një strukturë që të ketë synim në veprimtarinë e saj qëndrimin etiko-profesional dhe sjelljen në veprimtarinë e përditshme të burimeve njerëzore. Pjesërisht në rregulloret e brendshme të organizimit dhe funksionimit preken çështje të etikës në formën e rregullave të përgjithshëm.

- Në administratën e Bashkisë Shkodër nuk është hartuar dhe miratuar një kod i etikës së punonjësve dhe një strukturë brenda NJMBNJ me qëllimin për të monitoruar qëndrimin etik dhe sjelljen në vazhdimësi të veprimtarisë së administratës, të evidentojë dobësitë në këtë drejtim të çdo punonjësi, të propozojë marrjen e masave për performancë gjithnjë e më të mirë në veprimtarinë e përditshme të administratës. Më pak se 50% e administratës raportojnë se në perceptimin e tyre reforma administrativo-territoriale ka dhënë impakt pozitiv në fazën e menjëhershme të zbatimit të saj, periudha 2015-2016. Në lidhje me ngarkesën në punë gjatë vitit 2016 krahasuar me vitin 2015, të gjithë drejtuesit dhe 69% e specialistëve raportojnë që ngarkesa në punë është më e madhe

gjatë vitit 2016, krahasuar me vitin 2015 përpara zgjedhjeve vendore të vitit 2015, punonjësit janë të motivuar dhe shumë të motivuar në punën e përditshme në raportin 91% e drejtuesve dhe 76% e specialistëve. Në lidhje me përfshirjen e drejtuesve në vendimmarrje në bashki, 36% raportojnë se nuk janë të përfshirë në vendimmarrje dhe 9% vetëm kur ju kërkohet dhe pyetjes së specialistëve “A keni dijeni dhe a keni nënshkruar formularin për vlerësimin periodik të punës tuaj?”, 45% e specialistëve raportojnë po, 38% raportojnë jo, dhe 17% nuk kanë dijeni.

Për këtë kemi rekomanduar:

19. Kryetarja e Bashkisë Shkodër, të përfshijë në strukturën e NJMBNJ një njësi në nivel sektori ose komiteti pranë NJMBNJ me qëllim që të instalojë një sistem të monitorimit të qëndrimit etik dhe sjelljes në vazhdimësi për çdo punonjës të administratës, të ketë detyrimin për të raportuar tek niveli i lartë i menaxhimit dhe vendimmarrjes dhe të propozojë masa konkrete për të rritur performancën e burimeve njerëzore në vazhdimësi në përgjithësi dhe në kushtet e domosdoshmërisë në fazat e implementimit të strategjisë kombëtare për reformën administrativo-territoriale.

Brenda muajit janar 2017

20. Nga Bashkia Shkodër, NMBNJ të marrë masa që para se të miratojë rregulloren e brendshme të re të organizimit dhe funksionimit të bashkisë të përgatisë nëpërmjet një grupi pune me specialistë me eksperiencë një kod etike të institucionit më vete ose si pjesë të rregullores së re që është duke përfunduar.

Brenda muajit janar 2017

21. Nga Bashkia Shkodër, të merren masa që në ndërtimin e strategjisë afatmesme dhe vjetore 2017 të zbatimit të reformës administrativo-territoriale, të sigurojë gjithë përfshirje, të ndjekë metoda të ndërgjegjësimit dhe informimit të gjithë administratës me sfidat që përballen bashkia në zbatimin e reformës administrativo-territoriale dhe produktet specifike të saj.

Vazhdimisht

22. Nga Bashkia Shkodër të merren masa për rishikimin e ngarkesës në punës për çdo pozicion pune, shpërndarjen e saj të barabartë duke shfrytëzuar burimet në dispozicion dhe mundësinë në të ardhmen pas miratimit të ligjit për financat e qeverisjes vendore të lidhjes së ngarkesës së punës dhe rezultatit me shpërblime sipas përcaktimeve ligjore.

Vazhdimisht

23. Nga Bashkia Shkodër të merren masa për rishikimin e politikave me qëllim që të rritet përfshirja në vendimmarrje e niveleve të ndryshme drejtuese në administratën e bashkisë. NJMBNJ të marrë masa për vënien në lëvizje të mekanizmave në drejtim të përfshirjes të sa më shumë niveleve

drejtuese në vendimmarrje dhe jo vetëm si dhe të rishikojë vlerësimet periodike në drejtim të komunikimit dhe miratimin të vlerësimeve apo objeksioneve të ndryshme nga punonjësit.

Vazhdimisht

- Në administratën e Bashkisë Vlorë nuk është hartuar dhe miratuar një kod i etikës së punonjësve dhe një strukturë brenda NJMBNJ me qëllimin për të monitoruar qëndrimin etik dhe sjelljen në vazhdimësi të veprimtarisë së administratës, të evidentojë dobësitë në këtë drejtim të çdo punonjësi, të propozojë marrjen e masave për performancë gjithnjë e më të mirë në veprimtarinë e përditshme të administratës. Në lidhje me ngarkesën në punë gjatë vitit 2016 krahasuar me vitin 2015, të gjithë drejtuesit dhe 67% e specialistëve raportojnë që ngarkesa në punë është më e madhe gjatë vitit 2016, krahasuar me vitin 2015, përpara zgjedhjeve vendore të vitit 2015, punonjësit janë të motivuar dhe shumë të motivuar në punën e përditshme në raportin 74% e drejtuesve dhe 87% e specialistëve. Në lidhje me përfshirjen e drejtuesve në vendimmarrje në bashki, 37% raportojnë se nuk janë të përfshirë në vendimmarrje dhe 11% vetëm kur ju kërkohet dhe pyetjes së specialistëve *“A keni dijeni dhe a keni nënshkruar formularin për vlerësimin periodik të punës tuaj?”*, 52% e specialistëve raportojnë po, 25% raportojnë jo, dhe 23% nuk kanë dijeni. Në lidhje me kompetencat e drejtuesve për realizimin e objektivave, 53% e tyre raportojnë se i gëzojnë plotësisht kurse pjesa tjetër raporton se nuk ka kompetencat e nevojshme si dhe përfshirja e drejtuesve të niveleve të ndryshme të drejtimit në procesin e rekrutimit është në nivele të ulëta, konkretisht 26% e të intervistuarve raportojnë se janë të përfshirë, 26% me raste dhe 47% nuk janë të përfshirë fare.

Për këtë kemi rekomanduar:

24. Kryetari i Bashkisë Vlorë, të përfshijë në strukturën e NJMBNJ një njësi në nivel sektori ose komiteti pranë NJMBNJ me qëllim që të instalojë një sistem të monitorimit të qëndrimit etik dhe sjelljes në vazhdimësi për çdo punonjës të administratës, të ketë detyrimin për të raportuar tek niveli i lartë i menaxhimit dhe vendimmarrjes dhe të propozojë masa konkrete për të rritur performancën e burimeve njerëzore në vazhdimësi në përgjithësi dhe në kushtet e domosdoshmërisë në fazat e implementimit të strategjisë kombëtare për reformën administrativo-territoriale.

Brenda muajit janar 2017

25. Nga Bashkia Vlorë, NMBNJ të marrë masa që para se të miratojë rregulloren e brendshme të re të organizimit dhe funksionimit të bashkisë të përgatisë nëpërmjet një grupi pune me specialistë me eksperiencë një kod etike të institucionit më vete ose si pjesë të rregullores së re që është duke përfunduar.

Brenda muajit janar 2017

26. Nga Bashkia Vlorë të merren masa për rishikimin e ngarkesës në punë për çdo pozicion pune, shpërndarjen e saj të barabartë duke shfrytëzuar burimet në dispozicion dhe mundësinë në të ardhmen pas miratimit të ligjit për financat e qeverisjes vendore të lidhjes së ngarkesës së punës dhe rezultatit me shpërblime sipas përcaktimeve ligjore.

Vazhdimisht

27. Nga Bashkia Vlorë të merren masa për rishikimin e politikave me qëllim që të rritet përfshirja në vendimmarrje, në procesin e rekrutimit dhe në delegimin e kompetencave të nevojshme të punonjësve e niveleve të ndryshme drejtuese në administratën e bashkisë. NJMBNJ të marrë masa për vënien në lëvizje të mekanizmave në drejtim të përfshirjes të sa më shumë niveleve drejtuese në vendimmarrje dhe jo vetëm si dhe të rishikojë vlerësimet periodike në drejtim të komunikimit dhe miratimit të vlerësimeve apo objeksioneve të ndryshme nga punonjësit.

Vazhdimisht

- Në administratën e Bashkisë Selenicë nuk është hartuar dhe miratuar një kod i etikës së punonjësve dhe një strukturë brenda NJMBNJ me qëllimin për të monitoruar qëndrimin etik dhe sjelljen në vazhdimësi të veprimtarisë së administratës, të evidentojë dobësitë në këtë drejtim të çdo punonjësi, të propozojë marrjen e masave për performancë gjithnjë e më të mirë në veprimtarinë e përditshme të administratës. Në lidhje me ngarkesën në punë gjatë vitit 2016 krahasuar me vitin 2015, 75% e drejtuesve dhe 85% e specialistëve raportojnë që ngarkesa në punë është më e madhe gjatë vitit 2016, krahasuar me vitin 2015 përpara zgjedhjeve vendore të vitit 2015, punonjësit janë të motivuar dhe shumë të motivuar në punën e përditshme në raportin 94% e drejtuesve dhe 100% e specialistëve.

Për këtë kemi rekomanduar:

28. Kryetari i Bashkisë Selenicë, të përfshijë në strukturën e NJMBNJ një njësi në nivel sektori ose komiteti pranë NJMBNJ me qëllim që të instalojë një sistem të monitorimit të qëndrimit etik dhe sjelljes në vazhdimësi për çdo punonjës të administratës, të ketë detyrimin për të raportuar tek niveli i lartë i menaxhimit dhe vendimmarrjes dhe të propozojë masa konkrete për të rritur performancën e burimeve njerëzore në vazhdimësi në përgjithësi dhe në kushtet e domosdoshmërisë në fazat e implementimit të strategjisë kombëtare për reformën administrativo-territoriale.

Brenda muajit janar 2017

29. Nga Bashkia Selenicë, NMBNJ të marrë masa që para se të miratojë rregulloren e brendshme të re të organizimit dhe funksionimit të bashkisë të përgatisë, nëpërmjet një grupi pune me specialistë me eksperiencë, një kod etike të institucionit më vete ose si pjesë të rregullores së re që është duke përfunduar.

Brenda muajit janar 2017

30. Nga Bashkia Selenicë të merren masa për rishikimin e ngarkesës në punës për çdo pozicion pune, shpërndarjen e saj të barabartë duke shfrytëzuar burimet në dispozicion dhe mundësinë në të ardhmen pas miratimit të ligjit për financat e qeverisjes vendore të lidhjes së ngarkesës së punës dhe rezultatit me shpërblime sipas përcaktimeve ligjore.

Vazhdimisht

- Në administratën e Bashkisë Berat nuk është parashikuar një strukturë brenda NJMBNJ me qëllimin për të monitoruar qëndrimin etik dhe sjelljen në vazhdimësi të veprimtarisë së administratës, të evidentojë dobësitë në këtë drejtim të çdo punonjësi, të propozojë marrjen e masave për performancë gjithnjë e më të mirë në veprimtarinë e përditshme të administratës. Kodi i etikës dihet rifreskuar dhe përshtatur me realitetet e reja të krijuara pas zgjedhjeve vendore 2015. Në lidhje me ngarkesën në punë gjatë vitit 2016 krahasuar me vitin 2015, 90% e drejtuesve dhe 91% e specialistëve raportojnë që ngarkesa në punë është më e madhe gjatë vitit 2016, krahasuar me vitin 2015, përpara zgjedhjeve vendore të vitit 2015, punonjësit janë të motivuar dhe shumë të motivuar në punën e përditshme në raportin 80% e drejtuesve dhe 82% e specialistëve. Në lidhje me përfshirjen e drejtuesve në vendimmarrje në bashki, 45% raportojnë se nuk janë të përfshirë në vendimmarrje dhe pyetjes së specialistëve *“A keni dijeni dhe a keni nënshkruar formularin për vlerësimin periodik të punës tuaj?”*, 76% e specialistëve raportojnë po, 15% raportojnë jo, dhe 9% nuk kanë dijeni.

Në lidhje me përfshirjen e drejtuesve të niveleve të ndryshme të drejtimit në procesin e rekrutimit është në nivele të ulëta, konkretisht 40% e të intervistuarve raportojnë se janë të përfshirë, 15% me raste dhe 45% nuk janë të përfshirë fare.

Për këtë kemi rekomanduar:

31. Kryetari i Bashkisë Berat, të përfshijë në strukturën e NJMBNJ një njësi në nivel sektori ose komiteti pranë NJMBNJ me qëllim që të instalojë një sistem të monitorimit të qëndrimit etik dhe sjelljes në vazhdimësi për çdo punonjës të administratës, të ketë detyrimin për të raportuar tek niveli i lartë i menaxhimit dhe vendimmarrjes dhe të propozojë masa konkrete për të rritur performancën e burimeve njerëzore në vazhdimësi në përgjithësi dhe në kushtet e domosdoshmërisë në fazat e implementimit të strategjisë kombëtare për reformën administrativo-territoriale.

Brenda muajit janar 2017

32. Nga Bashkia Berat, NMBNJ të marrë masa të përgatisë nëpërmjet një grupi pune me specialistë me eksperiencë rifreskimin e kodit të etikës në përputhje me realitetet e reja të krijuara pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015.

Brenda muajit janar 2017

33. Nga Bashkia Berat të merren masa për rishikimin e ngarkesës në punë për çdo pozicion pune, shpërndarjen e saj të barabartë duke shfrytëzuar burimet në dispozicion dhe mundësinë në të ardhmen pas miratimit të ligjit për financat e qeverisjes vendore të lidhjes së ngarkesës së punës dhe rezultatit me shpërblime sipas përcaktimeve ligjore.

Vazhdimisht

34. Nga Bashkia Berat të merren masa për rishikimin e politikave me qëllim që rritet përfshirja në vendimmarrje dhe procesin e rekrutimit të punonjësve të bashkisë, e niveleve të ndryshme drejtuese në administratën e bashkisë. NJMBNJ të marrë masa për vënien në lëvizje të mekanizmave në drejtim të përfshirjes të sa më shumë niveleve drejtuese në vendimmarrje dhe jo vetëm, si dhe të rishikojë vlerësimet periodike në drejtim të komunikimit dhe miratimin të vlerësimeve apo objeksioneve të ndryshme nga punonjësit.

Vazhdimisht

- Në administratën e Bashkisë Kuçovë nuk është hartuar dhe miratuar një kod i etikës së punonjësve dhe një strukturë brenda NJMBNJ me qëllimin për të monitoruar qëndrimin etik dhe sjelljen në vazhdimësi të veprimtarisë së administratës, të evidentojë dobësitë në këtë drejtim të çdo punonjësi, të propozojë marrjen e masave për performancë gjithnjë e më të mirë në veprimtarinë e përditshme të administratës. Në lidhje me ngarkesën në punë gjatë vitit 2016 krahasuar me vitin 2015, 100% e drejtuesve dhe 74% e specialistëve raportojnë që ngarkesa në punë është më e madhe gjatë vitit 2016, krahasuar me vitin 2015, përpara zgjedhjeve vendore të vitit 2015, punonjësit janë të motivuar dhe shumë të motivuar në punën e përditshme në raportin 42% e drejtuesve dhe 90% e specialistëve. Përfshirja e drejtuesve të niveleve të ndryshme në procesin e rekrutimit është në nivele të ulëta dhe konkretisht, 42% e të intervistuarve raportojnë se janë të përfshirë, 25% me raste dhe 33% nuk janë përfshirë fare.

Për këtë kemi rekomanduar:

35. Kryetari i Bashkisë Kuçovë, të përfshijë në strukturën e NJMBNJ një njësi në nivel sektori ose komiteti pranë NJMBNJ me qëllim që të instalojë një sistem të monitorimit të qëndrimin etik dhe sjelljes në vazhdimësi për çdo punonjës të administratës, të ketë detyrimin për të raportuar tek niveli i lartë i menaxhimit dhe vendimmarrjes dhe të propozojë masa konkrete për të rritur performancën e burimeve njerëzore në vazhdimësi në përgjithësi dhe në kushtet e domosdoshmërisë në fazat e implementimit të strategjisë kombëtare për reformën administrativo-territoriale.

Brenda muajit janar 2017

36. Nga Bashkia Kuçovë, NMBNJ të marrë masa të përgatisë nëpërmjet një grupi pune me specialistë me eksperiencë një kod etike të institucionit më vete ose si pjesë aneks të rregullores së brendshme të organizimit dhe funksionimit të bashkisë.

Brenda muajit janar 2017

37. Nga Bashkia Kuçovë të merren masa për rishikimin e ngarkesës në punë për çdo pozicion pune, shpërndarjen e saj të barabartë duke shfrytëzuar burimet në dispozicion dhe mundësinë në të ardhmen pas miratimit të ligjit për financat e qeverisjes vendore të lidhjes së ngarkesës së punës dhe rezultatit me shpërblime sipas përcaktimeve ligjore.

Vazhdimisht

38. Nga Bashkia Kuçovë të merren masa për rishikimin e politikave me qëllim që rritet përfshirja në procesin e rekrutimit të punonjësve të bashkisë, e niveleve të ndryshme drejtuese në administratën e bashkisë. NJMBNJ të marrë masa për vënien në lëvizje të mekanizmave në drejtim të përfshirjes të sa më shumë niveleve drejtuese në procesin e vendimmarrjes.

Vazhdimisht

Për pyetjen: *A janë efektive sistemet e monitorimit të sjelljes publike dhe garantimit të besueshmërisë dhe integritetit në komunitet të punonjësve të bashkisë?*

- Në NJQV të përfshira në auditim gjatë vitit 2016, si viti i plotë dhe i parë i konsolidimit të bashkive të reja në kuadër të implementimit të reformës administrativo-territoriale, nuk raportohen iniciativa për të vlerësuar në tërësi perceptimin e qytetarëve të komunitetit mbi impaktin e reformës dhe qëndrimin e sjelljen e administratave të bashkive me përjashtim të Bashkisë Kuçovë. Vlerësimi i perceptimit të qytetarëve është shumë i rëndësishëm në rivlerësimin e pozicionit të NJQV në drejtim të ofrimit të shërbimeve dhe administrimit të taksave për një komunitet më të madh dhe me shtrirje në një territor më të madh, nga bashkitë e reja pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015. Në NJQV të përfshira në auditim nuk janë instaluar mekanizma dhe nuk raportohet për iniciativa në drejtim të vlerësimit të indikatorëve të performancës së bashkisë në raport me qytetarët. Nga analiza sasore dhe cilësore e rezultateve të pyetësorëve të plotësuar nga qytetarët nëpërmjet grupit të auditimit në bashkëpunim me stafet e NJQV, të përfshira në auditim, rezulton se në shumicën e indikatorëve perceptimi i qytetarëve nuk është pozitiv për paraqitjen e bashkisë së re gjatë vitit 2015-2016, objekt i auditimit. Një pjesë e mirë e qytetarëve raportojnë për mungesë të pranisë së bashkisë në komunitet, për punësime sipas përkatësisë partiake dhe me miqësi në bashki, për sorollatje të qytetarëve në ofrimin e shërbimit dhe kërkimin e të drejtave të tyre, për mungesë integriteti dhe besueshmërie të punonjësve të bashkisë, etj.

Për këtë kemi rekomanduar:

39. Bashkitë Shkodër, Vlorë, Selenicë, Berat dhe Kuçovë të marrin në analizë rezultatet e pyetësorëve të plotësuar nga qytetarët respektivë, të paraqitur në këtë raport auditimi të performancës në faqet 64-68 duke filluar në nivel sektori dhe deri në një analizë të mirëfilltë në rang bashkie, të vlerësojnë pozicionin e bashkisë në raport me treguesit dhe të marrin masa duke ndërtuar plane pune taktike e operacionale për rritjen e performancës së punonjësve të bashkisë në raport me qytetarët në drejtim të integritetit, besueshmërisë, gatishmërisë për të shërbyer me cilësi dhe në kohë, meritokracisë dhe ndershmërisë në veprimtarinë e përditshme.

Vazhdimisht

40. NJMBNJ pranë bashkive të përfshira në auditim, të marrin masa për të ngritur sisteme të vlerësimit në mënyrë periodike të perceptimit të qytetarëve për veprimtarinë e administratës së bashkisë, duke aplikuar metoda efektive si nëpërmjet kontaktit direkt me qytetarët ashtu dhe nëpërmjet marrjes së feedback me forma të ndryshme si fushata specifike me intervista apo pyetësor, nëpërmjet mjeteve të komunikimit masiv, mediave etj.

Vazhdimisht

2. PERFORMANCA E SHËRBIMIT TË URGJENCËS

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 194/1 prot., datë 25.04.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 11.02.2016 dhe ka përfunduar më datë 30.12.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Brunilda Zeneli, Ermira Vojka, Miranda Berdo dhe Irida Simo.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Shëndetësisë
 - Qendra Kombëtare e Urgjencës Mjekësore
 - Qendra Kombëtare e Cilësisë Sigurisë dhe Akreditimit të Institucioneve Shëndetësore
 - Qendra Kombëtare e Edukimit në Vazhdim
 - Qendra Spitalore Universitare “Nënë Tereza”
 - Spitali Universitar “Shefqet Ndroqi”
 - Spitali Universitar i Traumës
 - Spitali Rajonal Vlorë
 - Spitali Rajonal Fier
 - Spitali Rajonal Korçë
 - Spitali Rajonal Shkodër
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 30.12.2016 dhe nr. 174.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Qindra pacientë në rrezikshmëri të lartë për jetën (ose jo) i drejtohen për ndihmë mjekësore, SHU çdo ditë, ku kërkojnë që nga ky shërbim t'ju ofrohet ndihmë mjekësore në kohë dhe me cilësi. Këta pacientë për shkak të gjendjes së tyre “në rrezikshmëri të lartë për jetën” kanë një nivel më të lartë stresi dhe ankthi. Të trajtosh këto pacientë dhe të menaxhosh familjarët e tyre, bëhet një sfidë edhe më e madhe, për Shërbimin e Urgjencës, referuar nivelit të kushteve infrastrukturore, logjistike dhe profesionale të stafit mjekësor, por gjithashtu edhe kulturës dhe edukimit shëndetësor të publikut.

Pacientët, mbështetur në Kartën e të Drejtave të Pacientit, kanë të drejtë: të dëgjohen, të marrin shpjegime dhe udhëzime të qarta mbi gjendjen e tyre, të trajtohen me përkujdes dhe dhembshuri si dhe të marrin një shërbim profesional nga personeli mjekësor. Prandaj, Shërbimi i Urgjencës Mjekësore, ka një rëndësi të veçantë parë kjo në dy aspekte:

- a. Së pari, dhënia e ndihmës së parë është vendimtare për jetën e pacientit
- b. Së dyti, përballja e parë e pacientit dhe e publikut me shërbimin mjekësor, është UM

Është rëndësia e këtij shërbimi, që rrit ndjeshmërinë e publikut ndaj tij. Perceptimi dhe reagimi i publikut ndaj mangësive dhe cilësisë së dobët të shërbimit të ofruar ka njohur raste ekstreme deri në përballjen fizike të pacientëve dhe shoqëruesve të tyre me stafin mjekësor. Kjo për shkak të mosorganizimit në mënyrën e duhur të këtij shërbimi, por edhe të një mungese të theksuar të nivelit kultural në përgjithësi dhe edukimit shëndetësor në veçanti të publikut. Mungesa e sistemit të triazhimit, protokolleve të përcaktuara për UM, mosnjohja në nivelin e duhur nga stafi mjekësor, por dhe mosafishimi i tyre për t'ju bërë të njohur edhe përfituesve të këtij shërbimi, ka sjellë anomali në radhën e dhënies së ndihmës mjekësore në SHUM. Mangësitë dhe shpesh cilësia e dobët e ofrimit të këtij shërbimi nga Institucionet Shëndetësore, kanë qënë sinjal për nisjen e këtij auditimi nga KLSH. Këto dobësi përfshijnë gjithë sistemin shëndetësor, Ministrinë e Shëndetësisë e cila harton politikat shëndetësore, Institucionet Shëndetësore si zbatues të tyre, por edhe Ministrinë e Financave e cila duhet të mbështesë me buxhet realizimin e tyre, Ministrinë e Brendëshme e cila duhet të përfshihet në sigurinë e stafit mjekësor për mbarëvajtjen e punës, si dhe struktura dhe aktorë të tjerë.

Gama e gjërë e këtyre strukturave, moskordinimi i tyre e vështirëson zgjidhjen e problemeve sociale, që shkakton ofrimi me cilësi të dobët i Shërbimit të Urgjencës Mjekësore nga personeli mjekësor, por jo çdo gjë varet prej tyre.

Nga ana tjetër, nga informacioni i mbledhur gjatë fazës së studimit në terren, problematikat që ka SHUM, pasqyrojnë një nivel i ulët në menaxhimin e institucioneve mjekësore. Vetë strukturat e këtij sistemi Ambulancat, Poliklinikat, Spitalet Rajonale dhe Spitalet Universitare kanë një rol të rëndësishëm në mënyrën e menaxhimit, përdorimit të mekanizmave për sigurimin e shërbimeve me cilësi dhe në kohë. Stafi menaxherial i këtyre institucioneve nuk është përfshirë në mënyrën e duhur dhe me përgjegjshmëri në menaxhimin e cilësisë, në koordinimin dhe integrimin e veprimtarive që synojnë cilësinë dhe nxitjen e futjes në praktikë të parimeve të përmirësimit të vazhdueshëm të cilësisë siç janë:

- a. Matja e vlerësimit të performancës së institucioneve shëndetësore
- b. Vlerësimi i kënaqësisë së pacientit
- c. Hartimi, përdorimi dhe përditësimi i protokolleve të mjekimit
- d. Menaxhimi i burimeve njerëzore, kërkesat për çdo vend pune
- e. Kualifikimi i vazhdueshëm i stafit mjekësor dhe jo mjekësor, etj

Mesazhi i auditimit

“Kujdesi ndaj shëndetit në sistemin e Urgjencës Mjekësore, është ende larg plotësimit të standardeve për ofrimin me cilësi dhe në kohë të këtij shërbimi jetik për individin. MSH, QKUM dhe strukturat e tjera të ngarkuara me ligj, po ecin me ritme të ulta në plotësimin e akteve normative dhe riorganizimin e sistemit. Aktualisht në institucionet shëndetësore, vepron një SHUM me mangësi në plotësimin e standardeve në disa komponentë si: -burime njerëzore (sasi dhe cilësi), infrastrukturë, kushte pune dhe të sigurisë në punë; mjete transporti dhe pajisje mjekësore; medikamente, shtuar këtyre dhe një nivel i ulët i kulturës mjekësore të popullatës. Ka mungesë organizimi dhe bashkëpunimi të katër niveleve të urgjencës, me efektivitet dhe efikasitet të ulët, duke ndikuar ndjeshëm në cilësinë e SHUM paraqitet shërbimi shëndetësor parësor, i cili ka një rol potencial për të përmirësuar cilësinë e shëndetit, me efekt në uljen e rasteve të urgjencës mjekësore si dhe uljen e kostove financiare.”

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor 2016, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT etj.), sipas shkresës nr. 194, datë 11.02.2016, “Njoftim për fillim auditimi”, ndërmori auditimin me temë “Performanca e Shërbimit të Urgjencës Mjekësore, 2013-2015”.

Ky auditim u programua për t'u ushtruar në Ministrinë e Shëndetësisë dhe institucionet në varësi të saj, Qendrën Kombëtare të Urgjencës Mjekësore, Qendrën Kombëtare për Sigurimin e Cilësisë dhe Akreditimin, Qendrën Kombëtare të Edukimit në Vazhdim Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza, Spitalin Universitar “Shefqet Ndroqi”, Spitalin Universitar të Traumës, Spitalet Rajonale Korçë, Shkodër, Vlorë dhe Fier. Pas përfundimit të punës paraprake audituese u përgatit programi auditues me nr. 194/1, datë 25.04.2016.

Nisur nga rëndësia e këtij shërbimi si dhe ndjeshmëria e lartë publike, KLSH në zbatim të politikave të saj, të sanksionuara në Planin Strategjik, ligjin “Për funksionimin dhe organizimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, ka marrë indicie dhe e ka parë si të rëndësishëm vlerësimin e performancës së Shërbimit të Urgjencës Mjekësore.

Politikat e qeverisë për shëndetin përbëjnë një nga temat më delikate dhe shpesh të nxehta, që kanë tërhequr kritikën dhe pakënaqësitë e qytetarëve, të mediave, ligjvënësve, shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesit.

Shërbimi i Urgjencës Mjekësore parë si një sistem, është i përbërë nga katër nivele: -Niveli parësor i përfaqësuar nga shërbimi me autoambulancë, si dhe qendrat shëndetësore; niveli dytësor i përfaqësuar nga spitalet rajonale; niveli i terti i përfaqësuar nga spitalet universitare dhe niveli i katërt i përfaqësuar nga Spitali i Traumës. Gjatë periudhës së audituar 2013-2015 dhe aktualisht, Shërbimi i Urgjencës Mjekësore ndeshet me problematika dhe mangësi të cilat ndikojnë në nivelin e shërbimit që ofrohet për personat në rrezik për jetën.

Sa më sipër, e drejta për shërbim shëndetësor cilësor, kërkon që institucionet e kujdesit shëndetësor dhe profesionistët të ofrojnë nivele të kënaqshme shërbimi. Kjo nënkupton specifikimin dhe zbatimin e standardeve të miratuara të cilësisë, të cilat duhet të hartohen dhe implementohen nga Institucionet Shëndetësore.

Pikërisht, për të përmirësuar gjendjen e këtij shërbimi u miratua ligji nr. 147/2014 “Për urgjencën mjekësore” i cili si kusht kryesor për t'a bërë të mundur zbatimin e tij, kishte miratimin e akteve nënligjore, të cilat do të përcaktonin kriteret mbi burimet njerëzore, logjistike dhe të protokolleve mjekimit në Shërbimin e Urgjencës Mjekësore. Sipas ligjit afati i fundit për miratimin e akteve nënligjore ishte tetori i vitit 2015, por ka rezultuar se edhe me daljen e urdhrin të Ministrit të Shëndetësisë nr. 87, datë 02.03.2016 “Për miratimin e akteve normative për funksionimin e shërbimit të urgjencës mjekësore”, “*de facto*” nuk ka përfunduar hartimi dhe miratimi i tyre. Aktet nënligjore pavarësisht Urdhrin të Ministrit për miratimin e tyre janë në fazën e projektit.

Përmirësimi i shërbimit të Urgjencës Mjekësore në të gjitha nivelet e saj kërkon përmirësimin e tij në të gjitha komponentët.

Së pari, duhet të miratohen aktet nënligjore normative, pasi mungesa e tyre ka sjellë pengesa në përcaktimin e kriterëve dhe standardeve të munguara;

Së dyti, me miratimin e akteve normative, duhet të përllogariten nevojat për çdo shërbim të urgjencës në veçanti dhe për të gjithë sistemin, me qëllim që të dihen kostot financiare;

Së treti, hartimi i planeve dhe projekteve duke ju referuar kriterëve dhe standardeve të paracaktuara;

Së katërti, bashkëpunimi me Ministrinë e Financave për të bërë të mundur financimin e tyre, duke përcaktuar edhe një afat konkret referuar buxhetit.

Së pesti, rishikimi dhe riorganizimi nga ana e Ministrisë së Shëndetësisë i kapaciteteve të pashfrytëzuara dhe rialokimi i tyre në fushën e shërbimit të urgjencës me qëllim rritjen e efikasitetit të fondeve buxhetore të vëna në dispozicion, burimeve njerëzore dhe infrastrukturës ekzistuese;

Së gjashti, përcaktimi i afateve nëpërmjet një plani të detajuar masash për çdo shërbim të urgjencës, ku të përcaktohen afatet e zbatimit dhe plotësimit të mangësive në të gjitha nivelet e urgjencës mjekësore.

Auditimi i jashtëm publik nëpërmjet KLSH, dhe për më tepër ai i performancës, është funksioni që lidh hallkat e ndryshme të aktiviteteve në institucione apo agjenci qeveritare, duke i orientuar ato drejt efektivitetit, efikasitetit dhe ekonomicitetit dhe, në kuadër të këtij auditimi, nxitjen e përmirësimeve në gjithë Sistemin e Urgjencës Mjekësore për të ofruar një shërbim sa më të shpejtë dhe cilësor për personat në rrezik të lartë për jetën.

Në përfundim të punës audituese në terren, iu dërgua Projekt-raporti i Auditimit subjektiv të audituar me shkresën nr. 194/6, datë 24.11.2016. Nga Ministria e Shëndetësisë si subjekt nën auditim me shkresën nr. 899/8, datë 22.12.2016, protokolluar në KLSH me nr. 194/7, datë 28.12.2016 është dërguar Projektraporti i Auditimit i firmosur, mbi të cilin nuk janë paraqitur observacione, ç'ka konfirmon se pranohen të gjitha gjetjet dhe konkluzionet e grupit të auditimit të KLSH-së. Më pas, është hartuar në afatin ligjor Raporti Përfundimtar i Auditimit, në të cilin janë pasqyruar gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e grupit të auditimit të KLSH-së.

Në përfundim, pasi u njoha me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe Projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna për subjektet e audituara, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 15, shkronja "c" të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014, "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit":

Për sa më lart, Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

Qindra pacientë në rrezikshmëri të lartë për jetën (ose jo) i drejtohen për ndihmë mjekësore, SHU çdo ditë, ku kërkojnë që nga ky shërbim t'ju ofrohet ndihmë mjekësore në kohë dhe me cilësi. Këta pacientë për shkak të gjendjes së tyre “në rrezikshmëri të lartë për jetën” kanë një nivel më të lartë stresi dhe ankthi. Të trajtosh këto pacientë dhe të menaxhosh familjarët e tyre, bëhet një sfidë edhe më e madhe, për Shërbimin e Urgjencës, referuar nivelit të kushteve infrastrukturore, logjistike dhe profesionale të stafit mjekësor, *por gjithashtu edhe kulturës dhe edukimit shëndetësor të publikut*. Pacientët, mbështetur në Kartën e të Drejtave të Pacientit, kanë të drejtë: të dëgjohen, të marrin shpjegime dhe udhëzime të qarta mbi gjendjen e tyre, të trajtohen me përkujdes dhe dhembshuri si dhe të marrin një shërbim profesional nga personeli mjekësor.

Prandaj, Shërbimi i Urgjencës Mjekësore, ka një rëndësi të veçantë parë kjo në dy aspekte:

- Së pari, dhënia e ndihmës së parë është vendimtare për jetën e pacientit
- Së dyti, përballja e parë e pacientit dhe e publikut me shërbimin mjekësor, është UM

Është rëndësia e këtij shërbimi, që rrit ndjeshmërinë e publikut ndaj tij. Perceptimi dhe reagimi i publikut ndaj mangësive dhe cilësisë së dobët të shërbimit të ofruar ka njohur raste ekstreme deri në përballjen fizike të pacientëve dhe shoqëruesve të tyre me stafin mjekësor. Kjo për shkak të mos organizimit në mënyrën e duhur të këtij shërbimi, por edhe të një mungese të theksuar të nivelit kulturor në përgjithësi dhe edukimit shëndetësor në veçanti të publikut. Mungesa e sistemit të triazhimit, protokolleve të përcaktuara për UM, mosnjohja në nivelin e duhur nga stafi mjekësor, por dhe mos afishimi i tyre për t'ju bërë të njohur edhe përfutuesve të këtij shërbimi, ka sjellë anomali në radhën e dhënies së ndihmës mjekësore në SHUM.

Mangësitë dhe shpesh cilësia e dobët e ofrimit të këtij shërbimi nga Institucionet Shëndetësore, kanë qenë sinjal për nisjen e këtij auditimi nga KLSH.

Këto dobësi përfshijnë gjithë sistemin shëndetësor, Ministrinë e Shëndetësisë e cila harton politikat shëndetësore, Institucionet Shëndetësore si zbatues të tyre, por edhe Ministrinë e Financave e cila duhet të mbështesë me buxhet realizimin e tyre, Ministrinë e Brendshme e cila duhet të përfshihet në sigurinë e stafit mjekësor për mbarëvajtjen e punës, si dhe struktura dhe aktorë të tjerë. Gama e gjerë e këtyre strukturave, mos koordinimi i tyre e vështirëson zgjidhjen e problemeve sociale, që shkakton ofrimi me cilësi të dobët i Shërbimit të Urgjencës Mjekësore nga personeli mjekësor, por jo çdo gjë varet prej tyre.

Nga ana tjetër, nga informacioni i mbledhur gjatë fazës së studimit në terren, problematikat që ka SHUM, pasqyrojnë një nivel i ulët në menaxhimin e institucioneve mjekësore. Vetë strukturat e këtij sistemi Ambulancat, Poliklinikat, Spitalet Rajonale dhe Spitalet Universitare kanë një rol të rëndësishëm në mënyrën e menaxhimit, përdorimit të mekanizmave për sigurimin e shërbimeve me cilësi dhe në kohë. Stafi menaxherial i këtyre institucioneve nuk është përfshirë në mënyrën e duhur dhe me përgjegjshmëri në menaxhimin e cilësisë, në koordinimin dhe integrimin e veprimtarive që synojnë cilësinë siç janë:

- Matja e vlerësimit të performancës së institucioneve shëndetësore;
- Vlerësimi i kënaqësisë së pacientit;
- Hartimi, përdorimi dhe përditësimi i protokolleve të mjekimit;
- Menaxhimi i burimeve njerëzore, kërkesat për çdo vend pune;
- Kualifikimi i vazhdueshëm i stafit mjekësor dhe jo mjekësor, etj;
- Përmirësimi i kushteve të punës dhe organizimi sa funksional i tyre;
- Përmirësimi infrastrukturës së ambienteve të urgjencave mjekësore;
- Përmirësimi i shërbimit me autoambulancë etj;

Në përfundim të këtij auditimi, mbi vlerësimin e performancës së Shërbimit të Urgjencës Mjekësore, grupi i auditimit është përpjekur t'i japë përgjigje pyetjes: -A është ofruar nga Urgjenca Mjekësore një shërbim në cilësi dhe në kohë, për personat në rrezik për jetën? dhe në përfundim ka arritur në këtë mesazh auditimi:

Kujdesi ndaj shëndetit në sistemin e Urgjencës Mjekësore, është ende larg plotësimit të standardeve për ofrimin me cilësi dhe në kohë të këtij shërbimi jetik për individin. MSH, QKUM dhe strukturat e tjera të ngarkuara me ligj, po ecin me ritme të ulta në plotësimin e akteve normative dhe riorganizimin e sistemit. Aktualisht në institucionet shëndetësore, vepron një SHUM me mangësi në plotësimin e standardeve në disa komponentë si: -burime njerëzore (sasi dhe cilësi), infrastrukturë, kushte pune dhe të sigurisë në punë; mjete transporti dhe pajisje mjekësore; medikamente, shtuar këtyre dhe një nivel i ulët i kulturës mjekësore të popullatës. Ka mungesë organizimi dhe bashkëpunimi të katër niveleve të urgjencës. Me efektivitet dhe efikasitet të ulët, duke ndikuar ndjeshëm në cilësinë e SHUM paraqitet shërbimi shëndetësor parësor, i cili ka një rol potencial për të përmirësuar cilësinë e shëndetit, me efekt në uljen e rasteve të urgjencës mjekësore si dhe uljen e kostove financiare.

Në mënyrë të detajuar të gjitha mangësitë janë trajtuar hollësisht në këtë Raport Auditimi rast pas rasti, si gjetje konkrete me konkluzionet përkatëse.

Për sa më lart, Kryetari i KLSH-së vendosi:

A. MASA ORGANIZATIVE

- Shërbimi i urgjencës mjekësore **në Spitalet Rajonale dhe Spitalin Universitar të Traumës** evidentohet të jetë me probleme të theksuara infrastrukturore. Referuar bazës ligjore dhe standardeve të cilësisë për akreditimin e institucioneve të kujdesit shëndetësor, vihet re qartë një mungesë e ambienteve funksionale për pritjen dhe shërbimin mjekësor, me ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë e shërbimit. Godinat spitalore dhe konkretisht shërbimi i urgjencës ofrohet në ambiente të amortizuara në të cilat nuk janë kryer investime apo rikonstruksione gjatë viteve kryesisht në mure, dysheme, dyer dhe dritare izotermike për ruajtjen e energjisë, bllokimin e zhurmave dhe shmangien e riskut biologjik të përbërësve (bojë, veshje dysheme, plastikë) dhe ndotësve ambiental.
- Në hapësirat funksionale në dispozicion të repartit të urgjencës mjekësore mungojnë ndarja e ambienteve dhe hapësirave sipas dhomave dhe shënimit shpjegues për numrin e shtretërve që ofron **moduli standard i njësisë së urgjencës**.
- Në dhomat e ofrimit të shërbimit të urgjencës mjekësore është vënë re mungesë e energjisë elektrike dhe ujit (pa-ndërprerje), i sistemit ngrohës, kondicionimit dhe ventilimit qendror, si edhe burimet alternative për sigurimin e tyre.
- Në dhomat e pritjes ofrohet një numër të vogël ulësesh/karrigesh, mungojnë materialet informuese apo ekrane për të paraqitur informacion, në të cilat duke marrë parasysh nivelin e ankthit që familjarët kanë në këto raste, bëjnë që këto ambiente të mos jenë përshtatshmërisht çlodhës sipas standardit.
- Në ambientet hyrëse dhe shkallët që shoqërojnë hapësirën e ofrimit të shërbimit të urgjencës mjekësore mungojnë platformat pandus (*platformë e pjerrët për arritjen lehtësisht nga personat me aftësi të kufizuar*) e cila cenon ofrimin e një shërbimi të domosdoshëm dhe cilësor për personat me aftësi të kufizuar.
- Në godinën e shërbimit të urgjencës mungojnë sistemi i mbrojtjes kundër zjarrit, sistemi i alarmit si dhe fikset e zjarrit të kontrolluara periodikisht sipas standardit (çdo tre muaj) të cilat në të shumtën e rasteve është evidentuar se janë jashtë funksionit duke rritur rrezikshmërinë si për stafin mjekësor po ashtu edhe për pacientët.
- Në ambientet e urgjencës mjekësore ka kushte jo të mira higjeno-sanitare dhe mungesë të tualeteve të ndara për personelin dhe pacientët.
- Në **Spitalin Universitar “Nënë Tereza”** pavarësisht sigurimit të disa standardeve infrastrukturore të shërbimit të urgjencës mjekësore, konkretisht në urgjencën e

sëmundjeve të brendshme, nga auditimi dhe këqyrja në vend e procesit të punës në këtë urgjencë rezulton se, kapacitet e saj janë të pamjaftueshme për trajtimin e një fluksi tejet të lartë të pranimeve në këtë shërbim, duke sjellë që shpesh pacientët të trajtohen në korridoret e këtij shërbimi.

Për këtë rekomandojmë:

1. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me institucionet shëndetësore, të cilat ofrojnë shërbimin e urgjencës mjekësore në të gjitha nivelet e saj, duhet të marrë masa për identifikimin e nevojave për plotësimin e kushteve infrastrukturore sipas standardit, duke përllogaritur kostot dhe hartuar plan masash për realizimin e këtyre standardeve për të gjithë shërbimin e urgjencës mjekësore, të cilat duhet të fokusohen në:
 - Investimin në termat ndërtimor për të shtuar numrin e dhomave dhe të shtretërve për shërbimin e urgjencës, duke respektuar një shpërndarje të drejtë fizike dhe në përgjigje të fluksit aktual dhe të pritshëm të pacientëve.
 - Rikonstruksionin e ambienteve ekzistuese të shërbimit të urgjencës në termat arkitekturor si dyer, dritare, dysheme, mure, tavane, shkallë, tualete, mobilie dhe aksesoret ndihmës referuar ligjit 147/2014, neni 5 “Organizimi i shërbimit të urgjencës mjekësore”, pika 4 dhe vendimit nr. 237 datë 06.03.2009 “Për përcaktimin e kriterëve për hapjen dhe mbylljen e spitaleve”.
 - Sigurimin e sistemeve ngrohëse-ftohëse, si dhe të ventilimit qendror 24 orësh brenda ambienteve të shërbimit mjekësor, sallave të pritjes dhe korridoreve lidhëse.
 - Sigurimin e sistemit thirrës në dhomat e infermiereve, sistemit të alarmit për zjarrin, sistemit telefonik si edhe fikset e certifikuara të zjarrit.
 - Sigurimin e furnizimit me ujë dhe energji elektrike të pandërprerë si dhe të pajisjes me sistem të pavarur ushqimi elektrik (gjenerator).

Brenda tremujorit të parë të vitit 2017

- Ministria e Shëndetësisë nuk zotëron asnjë udhëzues ose manual të rregullave dhe specifikimeve teknike për fazën e projektimit apo ndërtimit të spitaleve publike.

Për këtë rekomandojmë:

2. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa për hartimin dhe miratimin e “Manualit të rregullave teknike për projektimin dhe ndërtimin e spitaleve publike”, duke ju referuar si standardeve ndërkombëtare edhe standardeve të miratuara nga vetë Ministria e Shëndetësisë për ndërtimin e spitaleve private, referuar VKM nr. 237, datë 06.03.2009 “Për përcaktimin e kriterëve për hapjen dhe mbylljen e spitaleve”.

Menjëherë

- Infrastruktura rrugore dhe sinjalistika nuk kanë mundësuar një shërbim eficient dhe në kohë të shërbimit të autoambulancave ose mjeteve të tjera që drejtohen për në repartin e urgjencës mjekësore
- Infrastruktura rrugore dhe ajo pritëse e mjeteve të transportit me autoambulancë nuk është inspektuar nga Ministria e Shëndetësisë ose përfaqësues të saj, kohë pas kohe, në mënyrë që të vlerësoj gjendjen e infrastrukturës rrugore dhe sinjalistikës që të orientojnë për në urgjencën mjekësore. Nga auditimi ka rezultuar se nuk ka patur vlerësime mbi treguesit dhe cilësinë e sinjalistikës së brendshme të spitaleve dhe të urgjencave mjekësore.
- Vonesa e shërbimit të urgjencës mjekësore nëpërmjet mjeteve të transportit me autoambulancë, vendosja para vështirësisë për ofrimin e këtij shërbimi dhe paraqitja jo në kohë e pacientëve drejt reparteve të urgjencës mjekësore është rezultat i karakteristikave jo të plota të rrugëve, trafikut të rënduar, parametrave të ulët të mjeteve lëvizëse, sinjalistikës së dobët, mungesës së korsive të emergjencës ose bllokimit të tyre si shkak i parkimeve të gabuara
- Në brendësi dhe jashtë institucionit shëndetësor mungon sinjalistika horizontale, vertikale dhe shenjave të ndriçuara për të mirë orientuar pacientet dhe familjarët drejt repartit të shërbimit të urgjencës.
- Në dhomat e pritjes dhe përgjatë korridoreve është konstatuar se mungojnë materialet ilustruese dhe informuese për edukimin e pacientit dhe familjareve për shërbimet e tjera jetë shpëtuese si: shërbimin e zjarrfikësve, policinë, Kryqin e Kuq si edhe numrat e kontaktit për këto shërbime.
- Rrugët për në hyrje të shërbimit të urgjencës nuk përmbushin parametrat e sinjalistikës horizontale dhe vertikale për vendqëndrimin ekskluziv të autoambulancave dhe ndalimin e qëndrimit për automjetet e tjera.
- Urgjencat e spitaleve nuk ofrojnë hyrje kryesore të veçuar për autoambulancat dhe as vend parkimi ekskluzive për to gjatë kohës së cilës nuk janë në qarkullim.

Për këtë rekomandojmë:

3. Nga Drejtoritë e institucioneve shëndetësore të merren masa të menjëhershme për plotësimin me sinjalistikën e nevojshme vertikale dhe shenjave ndriçuese të ambienteve në brendësi të shërbimit të urgjencës, për të orientuar sa më shpejtë pacientët në repartet e urgjencës dhe brenda tij.
4. Nga Drejtoritë e institucioneve shëndetësore të merren masa të menjëhershme për plotësimin e infrastrukturës rrugore në ambientet e jashtme të spitalit me sinjalistikën e nevojshme horizontale, vertikale dhe shenjave të ndriçuara.
5. Nga Drejtoritë e institucioneve shëndetësore të merren masa të menjëhershme për rezervimin e ambienteve të përshtatshme për vendqëndrimin dhe parkimin e deleguar (ekskluziv) të autoambulancave.
6. Nga Drejtoritë e institucioneve shëndetësore të merren masa të menjëhershme për plotësimin e dhomave të pritjes me materiale ilustruese dhe informuese për edukimin e pacientit dhe familjarëve për shërbimet e tjera jetë shpëtuese si: shërbimin e zjarrfikësve, policinë, Kryqin e Kuq si edhe numrat e kontaktit për këto shërbime.

Menjëherë

- Nuk është parë me prioritet ndjekja e standardeve në ndërtimin e rrugëve urbane dhe interurbane me parametrat e shenjave të informimit dhe sinjalistikën orientuese për shërbimin spitalor më të afërt, si dhe përdorimi i tyre në çdo objekt tjetër, kryesisht në godinat që ofrojnë shërbimin e urgjencës mjekësore, sipas elementëve të Kodit Rrugor me qëllim lehtësimin e qarkullimit për në objektet spitalore dhe përgjatë tyre.

Për këtë rekomandojmë:

7. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me Ministrinë e Transportit dhe Infrastrukturës dhe Policinë Rrugore të marrin masa në kthimin e segmenteve rrugore të emergjencës dhe plotësimin e sinjalistikës së nevojshme për kalimin e shërbimit të urgjencës duke mbikëqyrur zbatimin e sinjalistikës së përcaktuar dhe qarkullimin në rrugët interurbane dhe urbane.

Brenda tremujorit të parë të vitit 2017

- Në spitalet e audituara ka rezultuar se Rregulloret e brendshme nuk ishin në

koherencë me ndryshimet strukturore dhe organizative të këtyre institucioneve, gjë që sjell anomali në ndjekjen e zbatimit të detyrave dhe përcaktimin e përgjegjësisë individuale për arritjen e objektivave.

Për këtë rekomandojmë:

8. Të hartohen dhe miratohen rregulloret e brendshme, në përputhje me ndryshimet strukturore dhe riorganizimin e institucioneve shëndetësore në kuadër të reformës.

Menjëherë

- Nuk ka procedura të veçanta dhe të unifikuara për rekrutimin e personelit të shërbimit të urgjencës brenda institucionit, të paraqitura në rregulloret e brendshme të cilat gjithashtu mungojnë, me specifikime të qarta për pozicionet e punës të personelit të urgjencës. Këto procedura kryhen duke iu referuar udhëzimeve dhe urdhrave të ndryshëm.

Për këtë rekomandojmë:

9. Nga Drejtoritë e Personelit të institucioneve shëndetësore të specifikohen kriteret e punësimit për çdo post pune, ku të përcaktohen qartë kriteret, detyrat e përgjegjësitë, si dhe të hartohet një procedurë e rekrutimit të personelit të urgjencës, e cila të jetë e unifikuar për të gjitha RUM dhe të bëhet pjesë e Rregulloreve të brendshme të funksionimit të tyre.

Menjëherë

- Nuk është kryer analizë e detajuar e nevojës për shtim personeli në sektorin e urgjencës mjekësore për vitet 2013, 2014, dhe 2015. Kryesisht kjo problematikë ndihet nëpër rrethe pasi shumica e mjekëve dhe infermierëve preferojnë të punojnë në Tiranë. Edhe pse në 2016 ka një rritje të personelit mjekësor, ndihet ende nevoja për shtim personeli për dhënien në kohe dhe cilësi të këtij shërbimi jetik.
- Nuk janë marrë në konsideratë praktikrat dhe përvojat e vendeve të rajonit të cilat tregojnë se shërbimi i urgjencës ka nevojë të ketë në strukturën e tij barrelistë, shoferë të trajnuar dhe paramedikal në shkallë vendi.

Për këtë rekomandojmë:

10. Ministria e Shëndetësisë si dhe institucionet spitalore të marrin masa për rritjen e numrit të personelit mjekësor, shpërndarjen e njëtrajtshme të personelit mjekësor si dhe shtimit në strukturë të barrelistëve, paramedikalëve dhe shoferëve të trajnuar në pranimin e urgjencës me qëllim përmbushjen e detyrimeve të përcaktuara në ligjin 147/2014.

Menjëherë dhe vijimësi

- Nuk ka plane 6-mujore ose vjetore trajnimi, ku të kërkohet opinioni i personelit të urgjencës në nevojat dhe domosdoshmëritë që ata kanë për t'u trajnuar në pranimin e urgjencave mjekësore.
- Trajnimet e kryera janë të orientuara drejt teorisë dhe nuk sjellin një vlerë të shtuar në personelin e urgjencës mjekësore. Pra, nuk kryen sipas nevojës dhe propozimeve të personelit.

Për këtë rekomandojmë:

11. Drejtoritë e institucioneve shëndetësore, të marrin masa për hartimin e planeve vjetore të trajnimit në dobi të shërbimit të urgjencës. Planet të hartohen duke vlerësuar paraprakisht propozimet në bazë të nevojave të personelit të urgjencës, sipas miratimit të bëhet i njohur për të gjithë stafin. Trajnimet të jenë të orientuara drejt praktikës për të qenë më efikase në ofrimin e shërbimit me cilësi.

Menjëherë dhe vijimësi

- Nuk është kryer regjistrimi i të gjithë infermierëve në Qendrën Kombëtare të Edukimit në Vazhdim (QKEV) referuar ligjit. Evidentohen mangësi si nga infermierët që nuk kanë kryer regjistrimin ashtu dhe nga QKEV që ka për detyrë ndjekjen e këtij procesi. Ka vonesa në rifreskimin e listave dhe statusi i infermierëve identifikohet si në proces e sipër.

Për këtë rekomandojmë:

12. Drejtoritë e Menaxhimit të Burimeve Njerëzore në institucionet shëndetësore të rrisin bashkëpunimin me QKEV, me qëllim identifikimin dhe regjistrimin e të gjithë stafit infermior pranë QKEV, ndjekjen dhe kryerjen e trajnimeve, vlerësimin dhe regjistrimin e krediteve të përfituara.

Menjëherë dhe vijimësi

- Puna në shërbimin e urgjencës, përmban vështirësi më të lartë në krahasim me repartet e tjera sipas klinikave, pasi është porta e parë ku personat përballen me shërbimin shëndetësor, si dhe gjendja e personave që paraqiten në urgjencë për ndihmë është më e ngarkuar psikologjikisht. Që të motivohet një staf, i cili punon në tension të vazhdueshëm duhet të trajtohet edhe nëpërmjet pagesave të diferencuara. Nga ky auditim u evidentua se nuk ka ndryshim në trajtimin financiar që i bëhet personelit të urgjencës me personelin roje të shërbimeve të tjera dhe pse vështirësia në punë për personelin e urgjencës është shumë herë më e lartë.
- Nuk trajtohen financiarisht rastet e shoqërimit të pacientëve nga rrethet drejt Tiranës.
- Nuk ekziston një sistem i mirë për llogaritjen e orëve të punës jashtë orarit. Personeli mjekësor kryen shumë orë jashtë orarit dhe nuk paguhet për të gjitha këto orë.

Për këtë rekomandojmë:

13. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me Ministrinë e Financave të marrë masa për:

- Rishikimin e trajtimit financiar për shërbimin e urgjencës. Duke ju referuar vështirësisë në punë, nuk duhet të trajtohen në një nivel me shërbimet e tjera spitalore, për shkak të kompleksitetit që mbart ne vetvete ky lloj shërbimi.
- Rishikimin e trajtimit financiar (në formë dietash) për rastet e shoqërimit të pacientëve nga personeli mjekësor nga rrethet drejt Tiranës.
- Vlerësimin e punës jashtë orarit dhe të kryhen pagesat për të gjitha orët e kryera jashtë orarit nga personeli mjekësor.

Menjëherë

- Nuk janë marrë masat e duhura mbrojtëse për shëndetin e personelit mjekësor, ku shihet mungesë në testet e nivelit të ndotjes si dhe trajnimit të personelit për masat e mbrojtjes nga zjarri.

Për këtë rekomandojmë:

14. Drejtoritë e institucioneve shëndetësore të marrin masa të menjëhershme për të siguruar mbrojtjen shëndetit të personelit, si individualisht duke bërë kontrole periodike, po ashtu edhe duke siguruar një ambient të pastër nëpërmjet dezinfektimit, testeve ndaj nivelit të ndotjes, masave e mbrojtëse kundra zjarrit.

Menjëherë

- Një nga faktorët më të rëndësishëm në ofrimin e një shërbimi me cilësi për personat në rrezik të lartë për jetën është niveli i shërbimit nga stafi mjekësor dhe për këtë duhet që stafi mjekësor të jetë i sigurt gjatë ushtrimit të detyrës. Referuar të dhënave nga intervistimet, rasteve të publikuara nga media, si dhe nivelit jo të mirë të kulturës shëndetësore të publikut, personeli mjekësor kryesisht i spitaleve rajonale dhe universitare, jo rrallë është hasur me agresivitetin e personave shoqëruar të personave në rrezik për jetën, duke kaluar deri në përplasje fizike. Mungesa në ruajtjen dhe mbrojtjen e personelit mjekësor nga dhuna e ushtruar drejt tyre ka ndikim të drejtpërdrejtë në dhënien e ndihmës së parë dhe shërbimin me cilësi dhe në kohë ndaj pacientit.

Për këtë rekomandojmë:

15. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme, që në bashkëpunim me Ministrinë e Rendit të sigurojë mbrojtjen fizike të personelit të urgjencës mjekësore të spitaleve rajonale dhe universitare me patrulla policore. Këta të fundit duhet të ndërhyjnë në mënyrë të menjëhershme në parandalimin e agresorëve në mënyrë që të eliminohen rastet e dhunës ndaj bluzave të bardha.

Menjëherë

- Në qytetet Fier, Korçë dhe Shkodër, në shërbimin parësor nuk funksionon një urgjencë mjekësore me sistem 24 orësh. Natyrisht në këto qendra shëndetësore trajtohen rastet e urgjencës mjekësore kur pacienti është drejtuar gjatë orarit të punës, me sistem dy turnesh nga ora 08.⁰⁰-20.⁰⁰, ndërkohë që me shërbim të urgjencës mjekësore kuptojmë atë pjesë të sistemit të kujdesit shëndetësor i cili

ofrohet i pandërprerë 24 orë në të gjitha nivelet e ofrimit të kujdesit shëndetësor. Aktualisht ky shërbim nuk e ofron një shërbim të pandërprerë. Në këto qendra shëndetësore nuk aplikohen të gjitha format e njoftimit dhe ofrimit të shërbimit të një urgjence mjekësore, si trajtim të pacientit në vendin e ngjarjes, shërbim me autoambulancë, apo thirrje telefonike.

- Mungesa e funksionimit të shërbimit të urgjencës 24 orë, në Sistemin Shëndetësor Parësor, ka sjellë kanalizimin e rasteve të urgjencës mjekësore në drejtim të spitaleve rajonale dhe universitare, të cilët kryejnë si procesin e triazhimit dhe dhënies së ndihmës së parë për personat në/ose jo rrezik të lartë për jetën, po ashtu dhe trajtimin në Repartet e Urgjencës Mjekësore (RUM) dhe repartet e tjera sipas klinikave. RUM të këtyre spitaleve përballen me një fluks të shtuar të rasteve të urgjencës mjekësore, gjë e cila vështirëson së tepërmi punën e tyre në kushtet e prurjeve të pakufizuara dhe mundësive të kufizuara për të përballuar këtë mbingarkesë, me efekt të drejtpërdrejtë në efektivitetin e këtij shërbimi.
- Gjithashtu, ka ndikuar në trajtimin në këto urgjenca spitalore edhe të rasteve të cilat nuk përbëjnë urgjencë mjekësore, pra pacienti nuk është në rrezik për jetën, por një i sëmurë në jo pak raste kronik të cilit mund ti ofrohet shërbim shëndetësor në qendrat shëndetësore nga mjeku i familjes, ose të paraqitur me raste dëmtimesh apo sëmundshmërie të cilat nuk mund të klasifikohen si raste urgjence.

Për këtë rekomandojmë:

16. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme, për organizimin dhe vënin në funksion të SHUM 24 orësh në nivelin Shërbimit Shëndetësor Parësor, kanalizimin e një numri të konsiderueshëm të urgjencave mjekësore për dhënien e ndihmës së parë dhe trajtimin e rasteve të lehta të sëmundshmërisë drejt këtij shërbimi, me qëllim uljen e rasteve të “urgjencës” jo urgjencë që i drejtohen spitaleve të rretheve dhe atyre rajonale.

Brenda tremujor it të parë të vitit 2017

- Mos funksionimi i Sistemit Shëndetësor Parësor, konkretisht i mjekut të familjes, ka shkaktuar një problematikë të vazhdueshme në spitalet rajonale dhe universitare, të cilët gjatë veprimtarisë së tyre trajtojnë në RUM një numër të konsiderueshëm rastesh jo-urgjente, të sëmurësh kronikë, kontingjent për mjekun e familjes. Kjo vështirëson së tepërmi menaxhimin e rasteve realisht urgjente në RUM, për shkak të këtij fluksi të shtuar.

Për këtë rekomandojmë:

17. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme për gjetjen e modaliteteve dhe mënyrave sensibilizuese për rritjen e besueshmërisë së pacientit tek mjeku i familjes dhe masave shtrënguese për mjekun e familjes, me qëllim rritjen e efikasitetit të punës së tij, në trajtimin e rasteve të urgjencës mjekësore, kryesisht në klasifikimin e tyre, trajtimin e rasteve të lehta të sëmundshmërisë dhe atyre kronike që aktualisht i drejtohen RUM spitalore. Ky fluks i shtuar drejt spitaleve mund të minimizohet duke vendosur pagesën e një tarife, për të gjithë personat të cilët paraqiten në urgjencat spitalore, pa referencë nga mjeku i familjes apo qendrave shëndetësore të specialiteteve dhe që janë të klasifikuar “kod i bardhë” (jo-urgjent).

Menjëherë dhe vijimësi

- Mungesa e funksionimit të sistemit të triazhimit (klasifikimit të sëmundshmërisë) në disa prej spitaleve, mos afishimi në ambientet e hapura të RUM, mosnjohja e procesit të triazhimit, pra klasifikimit të kohës së dhënies së ndihmës së parë, sipas rëndësisë dhe rrezikut që paraqet çdo rast i veçantë sipas kodit, nga personeli mjekësor dhe personat që paraqiten për marrjen e ndihmës mjekësore, krijojnë konfuzion dhe humbje kohe në dhënien e ndihmës së parë nga stafi i RUM.
- Gjithashtu, mungesa e sistemit të triazhit, afishimi i tij në ambiente publike, ndikon në mosnjohjen e këtij procesi nga personat që paraqiten në urgjencë. Kjo bëhet më problematike nëse marrim në konsideratë edhe nivelin jo të mirë të kulturës mjekësore dhe qytetare. Mungesa e informimit të publikut dhe edukimit të tij mbi kuptimin dhe specifikat e urgjencës mjekësore, rëndësisë së përcaktimit të kohës së dhënies së ndihmës sipas rrezikshmërisë së rastit, krijojnë vështirësi të madhe në menaxhimin e situatave të ndryshme në RUM, ku të gjithë personat kërkojnë që të jenë të parët që marrin ndihmën e parë duke krijuar konfuzion, shpërqendrim
- Të stafit me pasojë uljen e efektivitetit dhe efikasitetit të punës duke ndikuar negativisht tek pacienti që ka më shumë nevojë.

Për këtë rekomandojmë:

18. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme për identifikimin e RUM, në institucionet e niveleve të ndryshme të shërbimit shëndetësor, të cilat nuk aplikojnë sistemin e triazhimit dhe nuk e kanë të afishuar në ambientet publike të RUM.

19. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme për ndërtimin e një skeme unike të triazhimit për gjithë sistemin e urgjencës, e cila të jetë e kuptueshme edhe për publikun që i drejtohet urgjencave mjekësore.
20. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme për detyrimin e RUM që të bëjnë afishimin e Skemës së Sistemit të Triazhimit, publikimin e tij në ambientet e urgjencës mjekësore si dhe në sallat e pritjes së pacientëve dhe shoqëruesve të tyre, me qëllim njohjen e personave të paraqitur në urgjencë me kohën e dhënies së ndihmës së parë sipas klasifikimit të sëmundshmërisë.

Menjëherë dhe vijimësi

- Mungesa e “Protokolleve të urgjencës” të miratuara nga MSH, përbën një tjetër problematikë për stafin e Reparteve të Urgjencës Mjekësore. Përcaktimi i protokolleve të qarta për çdo proces që kryhet nga stafi i UM, është një mangësi e cila ndikon në shërbimin më cilësi dhe në kohë, si dhe shmanë përgjegjësitë e personelit mjekësor të urgjencës mjekësore.

Për këtë rekomandojmë:

21. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme për miratimin e “Protokolleve të urgjencës mjekësore”, ku të përcaktohet mënyra e trajtimit mjekësor për të gjitha klinikat e mundshme që përbejnë rast urgjence, por edhe të protokolleve mbi ndjekjen e procedurave të trajtimit të një rasti urgjence nga: thirrja, paraqitja e stafit mjekësor, triazhimi, dhënia e ndihmës së parë, përcjellja për shërbim të mëtejshëm spitalor, transporti, etj., nga stafi mjekësor dhe ai ndihmës i sistemit të UM.

Menjëherë dhe vijimësi

- Në urgjencën e Spitalit Universitar “Nënë Tereza” është evidentuar se ditët e qëndrimit të pacientëve në ambientet e “Spitalin ditor” të Urgjencës së Sëmundjeve të Brendshme në QSUT, variojnë nga 1-7 ditë, ç’ ka përbën një problematikë të madhe, si përsa i përket menaxhimit të situatës që krijohet, mbingarkesës së spitalit ditor, por edhe të mënyrës së trajtimit pasi ky repart nuk trajtohet me “ushqim spitalor”. Në këtë spital, përqindja më e lartë e pacientëve janë të sëmurë kronikë, të cilët kanë nevojë të trajtohen ose në pavijonet përkatëse sipas klinikës së sëmundjes, ose nga mjeku i familjes. Ditë qëndrimi i pacientëve në më shumë se 1 ditë, ka çuar në shndërrimin e spitalit ditor në pavijon. Kjo problematikë është rrjedhojë edhe e fluksit të lartë të pacientëve që i drejtohen QSUT, nga Tirana,

rrethinat, si dhe pritjet nga spitalet e tjera. Rritja demografike e qytetit të Tiranës si dhe mungesa e shtimit të numrit të shtretërve në QSUT, jo në nivel me këto ndryshime ka devijuar funksionin e Spitalit ditor të Urgjencës së Sëmundjeve të Brendshme në QSUT.

Për këtë rekomandojmë:

22. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me Drejtorinë e QSUT të marrë masa për shtimin e shtretërve në pavijonet përkatëse sipas klinikave me qëllim kthimin e Spitalit Ditor të Urgjencës së Sëmundjeve të Brendshme në QSUT, në gjendje normale, sipas destinacionit të tij, për të ofruar vetëm shërbim spitalor 24 orësh.

Brenda tremujor it të dytë të vitit 2017

- RUM, në të gjitha spitalet e audituara nuk janë të pajisur me aparatura mjekësore sipas standardit të kërkuar. Një pjesë e tyre si Spitalet Rajonale Korçë, Shkodër, Fier dhe Vlorë, nuk kanë as minimumin e aparaturave mjekësore referuar standardit. Gjithashtu, ka rezultuar se këto aparatura janë tejet të amortizuara. Mungesa e aparaturave dhe pajisjeve mjekësore, si dhe niveli teknik jo në nivelin e duhur, sjell vështirësi në punën e stafit të UM, gjë e cila ndikon në uljen e efikasitetit në punë, më kryesorja në saktësinë dhe kohën e diagnostikimit të pacientëve dhe për rrjedhojë të dhënies së ndihmës së duhur mjekësore.

Për këtë rekomandojmë:

23. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me qendrat shëndetësore, spitalet e rretheve, spitalet rajonale, si dhe ato universitare, të marrë masa të menjëhershme, për identifikimin e nevojave të Reparteve të Urgjencës Mjekësore për pajisje dhe aparatura mjekësore, gjendjen teknike të aparaturave që disponojnë, vlerësimin e tyre, përlogaritjen e kostove për plotësimin e këtyre nevojave, hartimin e një plani masash për realizimin e këtij procesi, menjëherë pas miratimit të aktit normativ, mbi listën e pajisjeve dhe aparaturave mjekësore të nevojshme për Repartet e Urgjencës Mjekësore, nga Ministri i Shëndetësisë, në përputhje me standardet, duke patur në konsideratë edhe plotësimin e kërkesave për akreditimin e tyre nga Qendra Kombëtare për Sigurimin e Cilësisë dhe Akreditimin e institucioneve shëndetësore.

Menjëherë dhe vijimësi

- Mungesa e procedurave të shkruara për “kontrollin periodik, certifikim dhe

mirëmbajtjen” e aparaturave dhe pajisjeve mjekësore, për kryerjen e shërbimeve sipas grafikëve dhe përcaktimin e personave përgjegjës për të ndjekur këtë proces përbën një mangësi e cila ndikon negativisht në njohjen e gjendjes teknike të pajisjeve dhe aparaturave mjekësore e për rrjedhojë në saktësinë e diagnostikimit dhe të dhënave mjekësore të gjeneruara prej tyre.

Për këtë rekomandojmë:

24. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme, për hartimin dhe miratimin e procedurave për “kontrollin periodik dhe mirëmbajtjen e aparaturave dhe pajisjeve mjekësore” nga persona të specializuar, kryerjen e shërbimeve sipas grafikëve duke u mbështetur në manualët e përdorimit, si dhe përcaktimin e personave përgjegjës për të ndjekur këtë proces, me qëllim mbajtjen e tyre në parametra optimalë. Gjithashtu, të miratojë “kartelën tip” për historikun dhe regjistrimin e të dhënave të aparaturave dhe pajisjeve mjekësore.

Menjëherë dhe vijimësi

- Mungesa e kartelave teknike për aparaturat dhe pajisjet mjekësore të RUM, ndikon në moskryerjen e shërbimeve periodike në kohën e duhur, kryerjen e tyre në mënyrë spontane, pa patur një historik të këtyre pajisjeve si: -viti prodhimit, tipi, orë punë, çfarë shërbimesh i janë bërë, kur duhet të kryhet shërbimi sipas manualeve apo katalogëve shpjegues, etj. gjë që sjell ulje të cilësisë së aparaturave duke ndikuar në saktësinë e të dhënave që gjenerojnë dhe saktësinë e diagnostikimit.

Për këtë rekomandojmë:

25. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa të menjëhershme, për identifikimin e qendrave shëndetësore, spitaleve të rretheve, spitaleve rajonale dhe universitare, të cilët nuk mbajnë kartela teknike për aparaturat dhe pajisjet mjekësore. Institucionet shëndetësore të detyrohen për hapjen dhe plotësimin e kartelave teknike për çdo aparaturë mjekësore ku të regjistrojnë historikun e këtyre pajisjeve, si vit prodhimi, tipi, orë punë, çfarë shërbimesh i janë bërë, kur duhet të kryhen shërbimet periodike sipas manualeve apo katalogëve, si dhe të vlerësojnë gjendjen e tyre teknike.

Menjëherë dhe vijimësi

- Autoambulancat janë mjete shumë të rëndësishme jo vetëm për transportimin

e personave në rrezik për jetën, por edhe për dhënien e ndihmës së parë gjatë transportit deri në qendrën shëndetësore. Një nga pikat kryesore që ndikon në shpëtimin e personave në rrezik për jetën është koha dhe ndihma e parë e specializuar. Nisur nga kjo një rëndësi të veçantë marrin aparaturat mjekësore të cilat i vinë në ndihmë stafit mjekësor për të qenë sa më efektiv në punën e tij. Mungesa e theksuar e pajisjeve mjekësore në të dyja tipet e autoambulancave (A dhe B) ndikon drejtpërdrejt në efikasitetin e këtij shërbimi dhe sjell pasojat për jetën e personave në rrezik. Në spitalet e audituara asnjë autoambulancë nuk plotësonte nivelin e pajisjes me aparaturë mjekësore për t'u kategorizuar në tipin A, si dhe shumë pak prej tyre plotësonin kushtet për t'u kategorizuar në tipin B të autoambulancave.

Për këtë rekomandojmë:

26. Qendra Kombëtare e Urgjencës Mjekësore në bashkëpunim me institucionet shëndetësore, të marrë masa të menjëhershme për inventarizimin e autoambulancave dhe të pajisjeve që ka secila prej tyre. Inventarizimi i aparaturave në sasi, të shoqërohet me vlerësim teknik me qëllim identifikimin e nevojave reale, duke përllogaritur së pari nevojat sipas tipit të autoambulancave, duke përllogaritur koston e plotësimit të këtyre nevojave sipas standardit, duke përllogaritur afatin e realizimit të plotësimit të këtyre nevojave, në kuadër kjo edhe të riorganizimit të kësaj pjesë të sistemit të shërbimit të urgjencës.

Menjëherë dhe vijimësi

- Plotësimi në mënyrë manuale i një numri të konsiderueshëm regjistrash dhe të dhënash, jo vetëm për regjistrimin e pacientit në Repartet e Urgjencës Mjekësore (RUM), plotësimin e kartelave ditore, recetave, por edhe në furnizimin me barna nga farmacia e spitalit, regjistrimin e tyre në regjistrin e barnave, mbajtjen e inventarit të dollapit të RUM, regjistrin e shkarkimit të barnave, përllogaritjen e mungesave dhe kërkesave ditore, kërkojnë kohë dhe impenjim të një pjese të stafit dhe kryesisht të kryeinfermierit të RUM. Kjo “humbje kohe” me procedura burokratike ndikon në dhënien e shërbimit në kohë, përkushtimin ndaj pacientit gjatë pritjes dhe qëndrimit në RUM, si dhe në menaxhimin e problematikave të RUM nga ana Kryeinfermierit.

Për këtë rekomandojmë:

27. Ministria e Shëndetësisë të marrë masa për krijimin e një Sistemi të Menaxhimit të Urgjencës Mjekësore, për regjistrimin dhe mbajtjen e të dhënave për çdo rast të paraqitur në RUM, të dhëna mbi gjeneralitetet, referencën (po/jo), sigurimin shëndetësor (po/jo), kohën e paraqitjes, kohën e trajtimit në RUM, kohën e daljes nga RUM, apo trajtim të mëtejshëm spitalor, medikamentet, mjekun trajtues, ku këto të dhëna të hedhura në Database të jenë të aksesueshme nga repartet e tjera spitalore për trajtime të mëtejshme, si dhe ky regjistrim të shërbejë edhe në rast të riparaqitjes, si dhe të gjenerojë raporte të ndryshme si: (numrin e personave të paraqitur, në intervale të ndryshme kohore; numrin e personave të siguruar ose të pasiguruar, numrin e personave të paraqitur me referencë të mjekut apo jo, numrin e personave të dalë brenda ditës apo të shtruar në spital për trajtim të mëtejshëm, të dhëna sipas llojit të urgjencës, të dhëna sipas moshës etj).

Brenda 3 mujorit të dytë të vitit 2017

- Nga auditimi i kryer ka rezultuar se në RUM, ekzistonin medikamentet bazike të nevojshme për trajtimin e rasteve të urgjencës mjekësore. Nga këqyrja e inventarëve të medikamenteve në dollapin e RUM dhe nga përgjigjet e stafit mjekësor dhe infermieror të intervistuar ka rezultuar se gjatë periudhës 2013-2015, në RUM nuk ka patur mungesa për medikamente bazike me përjashtime të rralla. Megjithatë, referuar standardeve lista me medikamente e cila duhet të jetë në dollapin e RUM ka të listuar 89 lloje medikamentesh të nevojshme, pra shumë më shumë nga ç' ka ato kanë aktualisht (rreth 35-40 medikamente). Nga sa më sipër, është plotësuar një nivel minimal i nevojave për medikamente në RUM.

Për këtë rekomandojmë:

28. Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me institucionet shëndetësore të marrë masa për identifikimin dhe plotësimin e nevojave për medikamente në RUM, referuar standardeve, menjëherë pas miratimit të aktit normativ të Ministrit të Shëndetësisë mbi listën e barnave të nevojshme për RUM, duke marrë në konsideratë standardin e vendosur për spitalet private si dhe standardet e QKSCA për akreditim.

Menjëherë dhe vijimësi

- Nga auditimi është konstatuar se mungojnë procedura të shkruara mbi mënyrën

e menaxhimit të situatave në rast të mungesave të medikamenteve në dollapin e urgjencës, në rastet kur farmacia e spitalit është mbyllur dhe në rastet kur spitali nuk posedon një medikament të caktuar. Në praktikë, bazuar në eksperiencën e krijuar, ka një procedurë që ndiqet rregullisht në të gjitha spitalet dhe kryesisht në ato universitare me funksionimin e farmacistit “on call”.

Për këtë rekomandojmë:

29. Ministria e Shëndetësisë dhe spitalet në rrethe, spitalet rajonale dhe spitalet universitare të marrin masa për hartimin dhe miratimin e procedurave mbi menaxhimin e situatave të përshkruara më lart, si dhe njohjen me këto procedura të të gjithë institucioneve shëndetësore spitalore.

Menjëherë

- Gjatë auditimit është evidentuar se stafi mjekësor nuk kishte dijeni, apo vetëm njohuri të përgjithshme rreth procesit të akreditimit që duhet të kalojnë Institucionet Shëndetësore, si një detyrim ligjor dhe që kërkon pjesëmarrje dhe kontribut të shumë faktorëve si, Ministria e Shëndetësisë, QKSCA, Institucionet Shëndetësore, Ministra e Financave (për buxhetim) etj.

Për këtë rekomandojmë:

30. Institucionet shëndetësore të marrin masa për njohjen e personelit me procesin e akreditimit, standardet dhe kriteret që kërkohen për t'u plotësuar, si ato infrastrukturore, profesionale logjistike, me qëllim që të rritet pjesëmarrja dhe kontributi i tyre në këtë proces.

Menjëherë dhe vijimësi

B. MASA PËR PËRMIRËSIM LIGJOR.

- Gjatë auditimit për t'i dhënë përgjigje **tre pyetjeve të mësipërme**, në lidhje me plotësimin e standardeve të cilat duhet të plotësojnë institucionet shëndetësore, me qëllim ofrimin e një shërbimi sa më cilësor ndaj personave në rrezik të lartë për jetën, konstatuam se me urdhrin nr. 87, datë 02.03.2016, “Për miratimin e akteve normative për funksionimin e shërbimit të urgjencës mjekësore”, Ministri i Shëndetësisë ka miratuar:
 - Standardet e shërbimit të urgjencës mjekësore;
 - Mënyra e regjistrimit të komunikimeve individuale apo transmetimet për të gjithë infrastrukturën shëndetësore;
 - Përcaktimi i kategorizimit të zonave dhe intensitetit të kohës së përgjigjes ndaj thirrjes për ndihmë mjekësore, si dhe kodifikimin e urgjencës mjekësore;
 - Mënyra e bashkëpunimit me partnerët jofitimprurës;
 - Standardet e transportit urgjent të pacientit;
 - Protokolli i urgjencës mjekësore;
 - Niveli standard për pajisjet mjekësore, lista e medikamenteve dhe personelit mjekësor në dispozicion të autoambulancës dhe mjeteve të tjera ajrore dhe detare të urgjencës mjekësore;
 - Standardet e trajtimit të mjekëve, infermierëve, psikologëve dhe punonjësve ndihmës;
 - Mënyra e ofrimit të ndihmës së parë mjekësore dhe dhuruesve të ndihmës së parë.

Pasi u njohëm me përmbajtjen e urdhrin të sipërcituar konstatuam se, disa nga aspektet e rëndësishme që lidhen me standardet e urgjencës mjekësore, ishin të paqarta dhe të paplota duke mos siguruar kështu zbatimin korrekt të këtyre standardeve nga institucionet e urgjencës mjekësore në të gjithë vendin.

Për këtë rekomandojmë:

- 31.** Urdhri i Ministrit të Shëndetësisë nr. 87, datë 02.03.2016, “Për miratimin e akteve normative për funksionimin e shërbimit të urgjencës mjekësore” të rishikohet duke plotësuar me detaje dhe duke qartësuar të gjithë elementët e rëndësishëm të standardeve të urgjencës mjekësore.
- 32.** Urdhri i rishikuar t'i bëhet i njohur të gjitha institucioneve shëndetësore dhe veçanërisht urgjencave mjekësore.

Menjëherë

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Performance-of-Emergency-Room-Service-in-the-Albanian-Healthcare-System/>

3. PERFORMANCA E INSTITUCIONEVE PËRGJEGJËSE PËR PRANIMET NË IAL

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 30/8 prot, datë 10.04.2017.
- Auditimi ka filluar më datë 12.01.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi nr. 30 prot, datë 06.01.2017 dhe përfundoi më datë 20.05.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Rinald Muça, Alfred Leskaj.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Arsimit dhe Sportit
 - Agjencia Kombëtare e Provimeve;
 - Universiteti i Tiranës;
 - Universiteti i Mjekësisë, Tiranë;
 - Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Shkodër;
 - Universiteti “Aleksandër Xhuvani”, Elbasan;
 - Universiteti “Aleksandër Moisiu”, Durrës;
 - Universiteti “Ismail Qemali”, Vlorë
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 97, datë 04/08/2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Arsimi i Lartë është shërbim dhe e mirë publike dhe pranimi i kandidatëve në IAL-të, përmes procesit të Maturës Shtetërore, duhet të bazohet në parimin e mundësive të barabarta, ku në themel të tij të qëndrojë konkurrenca, e realizuar përmes garantimit të parimit meritë-preferencë. Matura Shtetërore dhe përdorimi i saj si mekanizëm përmes të cilit maturantët fitojnë të drejtën për të hyrë në IAL, ka pasur zhvillime të rëndësishme në vitet e fundit, duke u bazuar edhe në modele të përparuara të vendeve të tjera.

Sipas ndryshimeve të LAL, janë IAL-të që me kriteret e përcaktuara prej tyre, realizojnë pranimin e kandidatëve për çdo program studimi që ofrojnë. Bazuar në këtë të drejtë ligjore, senatet akademike të IAL-ve, gjatë tremujorit të parë të vitit 2016, publikuan kriteret e pranimit, të cilat në të shumtën e rasteve rezultuan të paqarta dhe shpeshherë nuk kishin përputhje me kurrikulën e shkollave të mesme.

Në periudhën Prill - Shtator 2016, senatet akademike të IAL-ve të ndryshme bënë ndryshime të kriterëve që ata kishin vendosur më parë. Ndryshime të tilla vazhduan të bëheshin dhe pasi kishte përfunduar vlerësimi i rezultateve të Maturës Shtetërore. U identifikuan raste ku fakultete të veçanta korrigjuan kriteret e pranimit gjatë procesit të pranimit, kryesisht në raundin e dytë. Një problem tjetër paraqitet në vendimet e senateve të universiteteve për kriteret e vendosura, të cilat nuk u shoqëruan me formulën e vlerësimit, konstatuar edhe në raportin përkatës të AKP-së4. Problemet e mësipërme me kriteret, sikurse informacioni asimetrik dhe jo i plotë për to nga institucionet përgjegjëse, krijuan pasigurinë fillestare tek maturantët për pranimet në universitete, në formatin e ri që ofronte matura dalëse.

Matura Shtetërore 2016 u shoqërua në vijim me problematika të tjera, si gjatë procesit të vlerësimit të arritjeve, por edhe me tej, gjatë aplikimit dhe përzgjedhjes së programeve të studimit. Problematikat e kanë zanafillën me fillimin e vitit shkollor 2015 - 2016, ku drejtoritë e shkollave nuk ishin të qarta sesi do të realizoheshin ndryshimet e parashikuara nga LAL-të për maturën shtetërore. U konstatua ndryshimi i mekanizmave të vlerësimit të arritjeve të maturantëve. Këtu mund të përmendim paraprakisht ndryshimin e formulës për llogaritjen e mesatares për maturën shtetërore 2016, pasi kishte përfunduar gjithë procesi i vlerësimit të provimeve. Maturantët nuk u informuan për peshën që do të kishin lëndët me zgjedhje në vlerësimin e arritjeve dhe për mënyrën e përlllogaritjes së notës mesatare, megjithëse ata kishin zgjedhur lëndë me zgjedhje sipas modelit të një viti me parë, ku peshën më të madhe në vlerësim e zinin lëndët me kreditet më të larta.

Nismat që ndërmerri MAS dhe IAL-të në drejtim të informimit të kandidatëve për studentë, në përgjithësi rezultuan jo efektive. Megjithëse LAL hyri në fuqi në Tetor 2015, nga ana e MAS-it nuk u hartua e zbatua një plan veprimi për miradministrimin e procesit përmes menaxhimit të problemeve të paparashikuara, duke qenë një proces delikat dhe që realizohej për herë të parë. I konceptuar që në krye të herës nga ana e MAS si një proces i centralizuar, ndonëse Ligji 80/2015 e bënte të qartë decentralizimin e tij, procesi i pranimit u rregullua ligjërisht nga Udhëzimi nr. 13, datë 22.07.2016 "Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit ...", i cili pësoi ndryshime të shpeshta. Disa prej këtyre ndryshimeve nuk mundën të implementoheshin dhe shkak për këtë ishte koha e shkurtër në dispozicion. Megjithëse AKP-ja bëri disa përpjekje për përshtatjen e sistemit informatik të maturës shtetërore, ajo mundi të realizonte vetëm përshtatjen në zbatim të disa kriterëve të IAL-ve dhe VKM-së nr. 407, datë 01.06.2016.

Raundi i parë i aplikimeve dhe pranimeve u shoqërua fillimisht nga i ashtuquajtimi efekti "*bottleneck*", pasi numri i madh i preferencave për kandidat, bëri që maturantët ekselentë të

bllokonin të gjitha vendet e para në të gjitha programet e studimit, gjë që solli që në këtë fazë të realizohej një numër i vogël regjistrimesh, rreth 20% të aplikantëve në IAL-të publike dhe 6% tek IAL-të jopublike. Efekti *bottleneck*, edhe me këtë numër të vogël regjistrimesh, deformoi parimin meritë - preferencë, sepse e shtyu një pjesë të aplikantëve të regjistroheshin në programe studimi ku kishin rezultuar fitues, por nuk i kishin preferenca prioritare.

Një pjesë e IAL-ve publike, të ndodhura përpara kritereve që vetë i kishin formuluar, por që kishin vështirësi të konvertoheshin në formula vlerësimi apo për paafësi të tyre, procesin e përllogaritjes së pikëve dhe renditjes së kandidatëve për studentë e kontraktuan nga QN-SHRRT (RASH), me anë të marrëveshjeve të lidhura reciprokisht.

Riaplikimi i 10-të preferencave të ndryshme edhe në raundin e dytë, e bëri procesin me tetë faza duke përfunduar në 1 nëntor 2016, afat jonormal, i përfutur pas ndryshimeve të njëpasnjëshme të Udhëzimit 13, datë 22.07.2016. Në fund të këtij procesi u evidentuan vende vakante edhe në degë të preferuara të IAL-ve publike si: Stomatologji, Farmaci, Financë, etj.

AKP-ja, gjatë raundit të dytë, në bazë të një marrëveshjeje, transferoi bazën e të dhënave të maturantëve tek QNSHRRT (RASH). Përmbledhtazi, procesi i pranimit të maturantëve në IAL për vitin 2016 u realizua në një kontekst ligjor jo të plotë dhe të keqinterpretuar nga palët e përfshira. Administrimi teknik i procesit pati mangësi të theksuara dhe u realizua në kushte emergjence, ndonëse koha në dispozicion ishte e mjaftueshme. Performanca e institucioneve të përfshira nuk ishte ajo e duhura dhe ky kontekst joperformant i aktorëve të përfshirë rezultoi në një kontekst social të agravuar, me maturantë të pakënaqur dhe duke hedhur bazat e një precedenti joefektiv për vitet e ardhshme.

Mesazhi i auditimit

Modeli i pranimit që u aplikua në vitin 2016 dhe po përpiqet të implementohet sërish, nuk është ai i duhuri, si në konceptim, ashtu edhe në aplikim. Ky model nuk është në përputhje me frymën e Ligjit 80/2015 dhe as me praktikën e mira të vendeve perëndimore prej nga ky Ligj është përshtatur.

MAS dhe QSHA duhet të angazhohen aktivisht në procesin e aplikimit, duke e nisur më herët atë në kohë, asistuar aplikantët dhe IAL-të në kërkesat e tyre për mbarëvajtjen e duhur të procesit kundrejt tarifave të arsyeshme dhe kryerjen e procesit të regjistrimit të fituesve pa interferuar me procesin e pranimit, por në fund të tij, mbështetur në listat përfundimtare të dërguara nga IAL-të.

IAL-të duhet ta konceptojnë, dizenojnë dhe implementojnë vetë procesin e pranimit, në përputhje me Ligjin dhe praktikën e mira. Kriteret e tyre të pranimit duhet të reflektojnë një politikë afatgjatë të tyre, që t'i mundësojë aplikantëve profilizimin potencial në arsimin e mesëm, sikurse nuk duhet të kufizohen vetëm në përllogaritjen e mesatareve, por mund të përfshijnë edhe aspekte të tjera të vlerësimit të kandidatëve, sidomos për programet e preferuara të studimit.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

Për pyetjen: *A u respektua Ligji 80/2015 nga ana e MAS përgjatë procesit të pranimit në IAL për vitin akademik 2016-2017?*

Aplikimi i maturantëve për pranimet në IAL në vitin 2016 u rregullua nga Udhëzimi nr. 13 datë 22.07.2016 “Për procedurat e aplikimit dhe të regjistrimit në programet e ciklit të parë të studimeve, në programet e studimeve me karakter profesional, si dhe në programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë, me kohë të plotë, në institucionet e arsimit të lartë, për vitin akademik 2016-2017”. Lidhur me këtë udhëzim fillestar:

- a) Nuk dokumentohet zyrtarisht grupi i punës që duhej të përgatiste këtë akt normativ shumë të rëndësishëm për procesin e pranimeve të kandidatëve për studentë në IAL.
- b) Nuk kishte referencë të qartë në nenet e Ligjit 80/2015, ndonëse në intervistat me titullaren e MAS dhe titullarët e IAL-ve, pohohet se baza ligjore e udhëzimit ka referencë të nënkuptuar pikën 4 të nenit 9, përmendur më lart.
- c) Nuk i referohej QSHA-së, që Ligji e parashikon si institucionin përgjegjës për koordinimin e procesit të aplikimit në IAL. Në vend të saj, Udhëzimi udhëzonte IAL-të dhe maturantët që të viheshin në marrëdhënie me Agjencinë Kombëtare të Provimeve. AKP është krijuar me VKM nr. 1013, datë 10.12.2010, në mbështetje të Ligjit 10171, datë 22.10.2009, “Për profesionet e rregulluara në Republikën e Shqipërisë”. Në pikën 8, gërma “e” e VKM-së nr. 1013 specifikohet se AKP: “Krijon një sistem unik dhe transparent për përcaktimin e kandidatëve fitues në programet e studimit, sipas parimit meritë-preferecë”. I njëjti funksion ritheksohet edhe në statutin e AKP-së, miratuar nga Ministri i Arsimit dhe Sportit me nr. 5263/1 Prot. dhe datë 20.08.2014. Kjo pikë e kësaj VKM-je bie ndesh me Ligjin 80/2015 dhe, në përputhje me nenin 142 të po këtij Ligji, AKP nuk mund të vazhonte të luante funksionet e saj në procesin e pranimit në IAL të maturantëve për vitin 2016 e në vijim. Vendin e saj duhet ta zinte QSHA-ja, aktet nënligjore për të cilën duhet të ishin miratuar brenda 9 muajve nga data e hyrjes në fuqi të Ligjit 80/2015 (05.10.2015), pra në 05.07.2016¹, por që në fakt nuk ishin miratuar.
- d) Udhëzimi nr. 13 e dizenjoi procedurën e pranimit të maturantëve në IAL, duke kapërcyer rolin ligjor të Ministrisë në proces, që e kufizon atë vetëm në procesin e aplikimit dhe atë të regjistrimit final. Konkretisht: 1) Udhëzimi 13 **unifikoi** intervalin kohor të pranimeve për të gjitha IAL-të në nivel Republike, duke **specifikuar** gjithashtu ndarjen në raunde e më tej në faza të ndërmjetme; afatet e ankimit; përcjelljen e informacionit në fund të çdo raundi apo faze tek AKP; afatet e shpalljes së listave të ndërmjetme e përfundimtare për çdo raund, etj.

¹ Neni 141 i Ligjit 80/2015.

Udhëzimi 13 përcaktoi procedurën e pranimit të maturantëve në IAL (publike dhe jopublike), duke shkelur kështu nenin 25, pika 8 të Ligjit 80/2015, ku specifikohet qartë se pranimi i maturantëve në IAL bëhet nga vetë IAL-të, në përputhje me procedurat e përcaktuara në Statutin dhe Rregulloren e tyre. 2) Udhëzimi iu hoqi mundësinë maturantëve dhe IAL-ve që të bënin pranimin e studentëve ekselentë në 2 programe studimi njëkohësisht, sikurse e parasheh neni 85, pika 1 e Ligjit 80/2015. Po kështu, Udhëzimi iu hoqi mundësinë maturantëve të regjistruar në një program studimi, që të ç'regjistroheshin dhe të regjistroheshin në një program tjetër studimi, sikurse e parasheh neni 54, pika 7 e Kushtetutës së RSH: "Arsimi i mesëm profesional dhe i lartë mund të kushtëzohet vetëm nga kriteret aftësie". 3) Udhëzimi e përqendroi procesin e pranimit në një platformë të vetme elektronike, administruar fillimisht nga AKP e më pas nga RASH. Ky përqendrim penalizoi maturantët dhe IAL-të të cilat kishin kërkesa për pranime edhe pas afatit kohor të përcaktuar në mënyrë unike nga MAS.

- e) Udhëzimi nr. 13 u ndryshua 5 herë brenda një periudhe 3-mujore, duke detajuar apo ndryshuar udhëzimin fillestar.
- f) Udhëzimi i MAS-it iu dërgua paraprakisht në formë drafti për vjelje mendimesh IAL-ve.
- g) Udhëzimi i MAS-it, në ato pjesë ku interferonte me procesin e pranimit, nuk u kontestua nga asnjë IAL, por përkundrazi, u detajua me udhëzime të tjera në nivel IAL-je dhe u implementua plotësisht.
- h) Vetë MAS nuk e zbatoi Udhëzimin nr. 13, sepse vazhdoi me regjistrimin dhe matricullimin e afro 800 aplikantëve vetëm për IAL-të jopublike edhe pas afatit kufi, datë 01.11.2016. Këto regjistrime vijuan të bëheshin përmes grupeve të punës të ngritura nga Sekretari i Përgjithshëm i MAS. Në shkresat që Sekretari i Përgjithshëm i përcjell Drejtoreshës së Përgjithshme të AKP-së thuhet: " Universiteti/SHLJU ... me shkresën nr. ..., datë ..., i është drejtuar MAS-it me kërkesën për regjistrimin e studentëve të pranuar/transferuar, të cilët për arsye objektive **nuk kanë mundur të regjistrohen** në sistemin online të pranimeve apo që **kanë aplikuar jashtë afateve të përcaktuara** në Udhëzimin e MAS, nr. 13, datë 22.07.2016, i ndryshuar." Shumica e korrespondencës midis dy zyrtarëve të mësipërm i përket muajit Dhjetor 2016 dhe shtrihet deri në muajin Mars 2017, pra pasi kishte nisur viti i ri akademik 2016-2017.
- i) Për vitin akademik 2017-2018, MAS ka nxjerrë një udhëzim të ngjashëm me atë të vitit të kaluar për të rregulluar procesin e pranimeve në IAL, me ndryshimin që aplikantët ekselentë mund të regjistrohen në më shumë se një program studimi dhe kanë të drejtë të ç'regjistrohen brenda një date të specifikuar në udhëzim.

Konkluzione

- a) Për sa më lart, Ministria e Arsimit dhe Sportit ka shkelur Ligjin 80/2015 duke:
1. Nxjerrë një udhëzim në kundërshtim me ligjin, sepse përmbajtja e këtij udhëzimi bie ndesh me nenin 25, pika 8 të Ligjit 80/2015;
 2. Mos nxjerrë në kohë aktet nënligjore për QSHA-në, që do të koordinonte procesin e aplikimit, sikurse parashihet në nenin 141 të Ligjit 80/2015.
 3. Penguar parimisht aplikantët ekselentë fitues të regjistroheshin në 2 programe studimi njëkohësisht, sikurse parasheh neni 85, pika 1 e Ligjit 80/2015.
 4. Penguar aplikantët fitues në 2 apo më shumë programe studimi të ç'regjistroheshin e më pas të regjistroheshin në programin e dëshiruar, në përputhje me nenin 54, pika 7 e Kushtetutës.
 5. Përfshirë në procesin e pranimit, subjekte të cilat nuk duhet të ishin përfshirë në bazë të Ligjit 80/2015, sikurse është rasti i AKP-së, apo që nuk parashikohen nga Ligji 80/2015, sikurse është rasti i RASH.
 6. Regjistruar në IAL-të jopublike persona që nuk kishin aplikuar në përputhje me Udhëzimin nr. 13, pas datës kufi të përcaktuar në Udhëzim dhe pasi kishte nisur viti i ri akademik 2016-2017.
- b) Shkelja e Ligjit nga ana e MAS u krye pjesërisht në kushtet e keqinterpretimit të nenit 9, nen i cili bën fjalë për procedurat e regjistrimit në QSHA dhe jo në IAL dhe pjesërisht nga mungesa e planifikimit në kohën e duhur për nënproceset që MAS dhe strukturat e saj janë përgjegjëse në procesin e pranimit, duke rritur artificialisht emergjencën e procesit. Në vende të zhvilluara, si Mbretëria e Bashkuar, Hollanda, Gjermania, etj., procesi i aplikimit nis 6-12 muaj përpara fillimit të vitit ri shkollor për aplikantët e ciklit të parë të studimeve, ndërkohë që në Shqipëri, në 2016, procesi i aplikimit nisi rreth 2 muaj përpara fillimit të vitit ri shkollor dhe u mpleks e interferoi tek procesi i pranimit.
- c) Shkelja e ligjit nga ana e MAS ndikoi në ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e procesit, duke sjellë shpenzime financiare nga palët e përfshira në proces, raport jo të drejtë input-output dhe deformim të pjesshëm të parimit meritë-preferencë, sikurse detajohet në seksionet vijuese të këtij raporti.
- d) Në programin e auditimit, grupi i punës hodhi hipotezën se përfshirja e MAS në procesin e pranimit u diktua nga performanca e dobët dhe përfshirja pasive e IAL-ve në vitin 2016, por, nxjerrja e një Udhëzimi të ngjashëm edhe për vitin akademik 2017-

2018, sikurse analizimi me kujdes i evidencave shkresore e intervistave gjatë fazës analitike të auditimit, krijon bindjen e arsyeshme se MAS është përfshirë jo për shkaqet e mësipërme, por për të centralizuar procesin.

Rekomandime

Për sa më lart, KLSH i rekomandon MAS:

- a) Të bëjë një interpretim koherent të Ligjit 80/2015 dhe në përshtatje me praktikat e mira të vendeve perëndimore nga ky Ligj është përshtatur, duke mos nxjerrë udhëzime që rregullojnë apo interferojnë me procedurën e pranimit të aplikantëve në IAL. Ky proces, në tërësinë e vet (konceptim, dizënjim, implementim), i përket njësisë kryesore dhe atyre bazë të IAL-ve në përputhje me Statutin dhe Rregulloret e tyre.

Në vazhdimësi

- b) Të shfuqizojë Udhëzimin nr. 15, datë 19.05.2017, “Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit, për vitin akademik 2017-2018”.

Menjëherë

- c) Të regjistrojë në QSHA e pajisë me numra matrikullimi të gjithë ata aplikantë fitues që janë pranuar konform kritereve nga IAL-të publike për vitin akademik 2016-2017, në ose pas datës 1 nëntor të specifikuar si datë e mbylljes së regjistrimeve me Udhëzimin nr. 25, datë 27.10.2016, por përpara fillimit të vitit të ri akademik. Nga të gjitha IAL-të e përfshira në këtë auditim, u konstatuan 25 raste të tilla që ishin pranuar e regjistruar në Fakultetin e Ekonomisë së UT, por mund të ketë edhe raste të tjera në IAL-të publike të papërfshira në këtë auditim.

Menjëherë

- d) Të çregjistrojë nga QSHA, duke iu hequr numrat e matrikullimit, të gjithë atyre personave të regjistruar në IAL-të jopublike, të cilët nuk aplikuan për pranime në vitin akademik 2016-2017 konform Udhëzimit nr. 13, datë 22.07.2016, si edhe aplikantëve që u pranuan në këto IAL jopublike pas fillimit të vitit të ri akademik 2016-2017.

Menjëherë

- e) Ta hapë procesin e aplikimeve për në IAL, përmes QSHA-së, më herët në kohë, në përputhje me eksperiencat botërore dhe duke iu dhënë mundësi kështu IAL-ve nga njëra anë të përllogarisin kuota më realiste pranimesh, të aplikojnë filtra shtesë për të njohur e vlerësuar aplikantët, etj., sikurse për të ndihmuar e orientuar aplikantët nga ana tjetër që të njohin paraprakisht konkurrencën në programet e preferuara dhe ndërmarrin hapat e duhura për të përmirësuar shanset për sukses.

Në vijimësi

Për pyetjen: *A u respektua Ligji 80/2015 nga ana e IAL-ve përgjatë procesit të pranimit të maturantëve në vitin akademik 2016-2017?*

IAL-të u përfshinë në procesin e pranimeve 2016 duke përcaktuar kriteret e pranimit, kuotat e pranimit, si edhe zbatuar direktivat e Udhëzimit 13, të ndryshuar. Në përcaktimin e kriterëve, ndonëse neni 23, pika 4 e Ligjit e bën të qartë se janë fakultetet ato që miratojnë kriteret e pranimit të studentëve për secilin program studimi, IAL-të e audituara i miratuan kriteret përmes vendimeve të Senateve Akademike, një akt i panevojshëm ky, nisur nga dispozitat ligjore. Ndonëse Ligji nuk shprehet për ndryshimin e kriterëve pasi ato janë shpallur nga IAL-të për atë vit akademik, një pjesë e mirë e IAL-ve të audituara apo njësisë kryesore brenda këtyre IAL-ve, i ndryshuan kriteret e tyre të pranimit më shumë se një herë në vitin 2016.

Udhëzimi nr. 13 i është përcjellë në formë drafti për vjelje mendimesh Rektoratëve të IAL-ve, sëbashku me 17 akte të tjera nënligjore, në datë 11.07.2016 nga ana e Sekretarit të Përgjithshëm të MAS. Në e-mailin zyrtar me të cilin Sekretari i Përgjithshëm iu kërkon mendime Rektorëve, është lënë afat për kthimin e komenteve një javë pune. Në intervistat që grupi i punës realizoi me Rektorët e IAL-ve nën auditim, një pjesë prej tyre konfirmuan marrjen e draft-udhëzimit, ndërsa një pjesë jo. Rektorët që konfirmojnë marrjen e draftit, pohuan në intervistat me KLSH-në se ia kanë përcjellë atë drejtuesve të njësisë kryesore, por përsëri, një pjesë e drejtuesve të njësisë kryesore kanë kthyer përgjigje se nuk janë në dijeni të një drafti të tillë, ndërkohë që ata që e kanë marrë shprehen se numri i madh i akteve dhe koha e shkurtër në dispozicion, e bënte praktikisht të pamundur gjenerimin e komenteve, përfshirë edhe Udhëzimin nr. 13. Rrjedhimisht, asnjë nga IAL-të dhe njësitë kryesore brenda tyre nuk gjeneroi komente apo observacione për Udhëzimin nr. 13 me përjashtim të Universitetit të Tiranës që, në dokumentacionin e vënë në dispozicion të KLSH-së, shprehet i shqetësuar për ligjshmërinë e Udhëzimit, por vetëm për pranimet në ciklin e dytë dhe të tretë të studimeve. Po kështu, kjo IAL i kthen vërejtje MAS-it se: i) “Fazat e regjistrimit të studentëve duhet të përcaktohen nga vetë IAL-të”, ii) “Nëse sekretaritë universitare përfshihen në përllogaritjen e pikëve të aplikantëve dhe rankimin e tyre, pagesa e punës të bëhet nga QSHA, e cila arkëton një tarifë aplikimi për shërbimin që iu kryen aplikantëve për studentë” dhe iii) “Kapitulli për fazën e tretë të aplikimeve dhe regjistrimeve për IAL-të jopublike duhet të hiqet, pasi cënon barazinë e studentëve dhe institucioneve”. Nga këto tri

sugjerime, MAS reflektoi vetëm të fundit në Udhëzimin e miratuar. Dokumentacioni i vënë në dispozicion të KLSH-së nga UT për komentet e mësipërme është fotokopje e korrespondencës origjinale dhe, në përputhje me parimet e auditimit, besueshmëria e një dokumenti të tillë është plotësisht e garantuar.

Ligji 80/2015 parasheh që IAL-të do ta realizojnë procesin e pranimeve të aplikantëve për studentë sipas procedurave të përcaktuara në Statutin dhe Rregulloret e IAL-ve.² Nga intervistat e realizuara me IAL-të nën auditim, të gjitha pohojnë se në procesin e pranimeve për vitin akademik 2016-2017, nuk kanë patur në fuqi Statut dhe Rregullore mbështetur në Ligjin e ri të Arsimit të Lartë dhe se po punojnë për hartimin dhe miratimin e tyre. Neni 132 i Ligjit shprehet mbi afatet e miratimit të dokumenteve të tilla, duke përcaktuar si kufi kohor vitin e parë akademik nga momenti i miratimit të ligjit. Ligji 80/2015 ka hyrë në fuqi më datë 05.10.2015, ndërkohë që viti i parë akademik nga momenti i hyrjes në fuqi të këtij Ligji shtrihet në periudhën 12.10.2015 – 30.09.2016.³ Në momentin e hartimit të këtij raporti, të gjitha IAL-të e audituara nuk kanë miratuar Statutet dhe Rregulloret e tyre, me argumentin se MAS ende nuk nxjerrë aktet nënligjore që do ta mundësonin një gjë të tillë.

Me hyrjen në fuqi të Udhëzimit nr. 13, më datë 22.07.2016, të gjitha IAL-të nisën ta implementojnë atë, një pjesë e të cilave duke nxjerrë edhe udhëzime në nivel Rektorati, që e detajonin më tej. Në të gjitha intervistat e realizuara me IAL-të e përfshira në auditim, titullarët e tyre janë shprehur se e gjejnë plotësisht të mbështetur në Ligj përmbajtjen e këtij udhëzimi dhe të atyre që e pasuan, duke e ndryshuar atë.

Përlllogaritja e pikëve të maturantëve dhe rankimi i tyre, ndryshe nga vitet e kaluara ku realizohej nga AKP, u realizua në pranimet e vitit 2016 nga vetë IAL-të. Kjo pjesë e procesit i gjeti të papërgatitura pothuajse të gjitha IAL-të, të cilat e kuptuan se duhet ta kryenin vetë këtë përlllogaritje në momentin kur AKP iu përcollti të dhënat elektronike të maturantëve në datë 30.08.2016. Listat paraprake të fituesve duhet të shpalleshin në datë 05.09.2016. Koha e shkurtër në dispozicion dhe pas periudhës së pushimeve verore, shoqëruar me mospërgatitjen paraprake të IAL-ve, çoi në punën me orare të tejzgjatura dhe ngarkuar me stres të një pjese të stafit akademik dhe administrativ të tyre. Nga IAL-të e audituara, vetëm UT ngriti grup pune për ta realizuar përlllogaritjen e pikëve me burimet e veta njerëzore, ndërsa IAL-të e tjera kontraktuan Rrjetin Akademik Shqiptar, duke paguar shumën monetare. Përfshirja e RASH-it në përlllogaritjen e pikëve të maturantëve për llogari të IAL-ve u realizua përmes një marrëveshjeje tip, të legjitimuar nga Vendimi Qarkullues i Komitetit të Programimit dhe Drejtimit të këtij subjekti me nr. 1, datë 28.08. 2016, Kryetar i të cilit është titullari i MAS.

Përzgjedhja e RASH nga ana e Universitetit të Mjekësisë, Elbasanit, Shkodrës, Vlorës e Durrësit, nuk u krye përmes një procedure prokurimi apo përgjithësisht konkurrimi, si kurse ndodh rëndom në institucionet e tjera publike. Vetë Ligji 80/2015 në nenin 3 të tij, kur adreson autonominë financiare të IAL-ve, shprehet se “fondet duhet të përdoren në

² Neni 25, pika 8 e Ligjit 80/2015.

³ Urdhri nr. 298, datë 19.08.2015, nr. prot. 60.86, “Për caktimin e datës së fillimit të vitit akademik 2015-2016 në IAL.”

përputhje me legjislacionin në fuqi”, dhe më tej në nenin 109, pika 3, shprehet se përveç fondeve të akorduara nga Buxheti i Shtetit, IAL-të rregullojnë me aktet e tyre të brendshme mënyrën e përdorimit të fondeve. Në intervistat e zhvilluara me titullarët e IAL-ve të mësipërme, asnjë prej tyre nuk gjeneroi akte ligjore e rregullative të vlefshme, mbi bazën e të cilave ndoqën procedurat për të përzgjedhur RASH-in për të realizuar procesin e përllogaritjes së pikëve dhe rankimin e aplikantëve për pranimet në vitin akademik 2016-2017.

Për më tepër, Marrëveshjet që këto IAL lidhën me RASH u firmosën nga Rektorët e këtyre IAL-ve, duke mos u miratuar nga Bordi i Administrimit të IAL-së përkatëse dhe mos u firmosur nga Administratori i saj, sikurse Ligji 80/2015 parasheh në nenet 49, 51 dhe 52 të tij.

Në mbyllje të afatit të pranimeve, sikurse e përcaktonte Udhëzimi nr. 25, datë 27.10.2016, që ndryshoi për herë të fundit Udhëzimin nr. 13, të gjitha IAL-të e audituara rezultuan me kuota të paplotësuara, ndërkohë që kishte ende kërkesa për pranim nga ana e aplikantëve që rezultonin fitues. Në intervistat e realizuara me titullarët e IAL-ve dhe njërive kryesore të tyre, argumenti kryesor për mosregjistrimin e kandidatëve fitues pas datës kufi, është mbyllja e platformës online nga ana e RASH-it dhe detyrimi për të zbatuar Udhëzimin e titullarit të MAS. Në intervistën e zhvilluar në fazën studimore me titullaren e MAS-it, pyetjes së grupit auditues se “Çfarë i pengoi IAL-të publike të vazhdonin me pranimet pas datës 01.11.2016”, titullarja u shpreh: “Nuk i pengoi asgjë, sepse IAL-të e kishin mundësinë të vazhdonin me procesin e pranimeve.”. Një qëndrim i tillë konfirmohet edhe nga pranimet që IAL-të jopublike vazhduan të bënin edhe përtej datë 01.11.2016, përcaktuar si afati përfundimtar i regjistrimeve me Udhëzimin nr. 13, të ndryshuar.

Konkluzione

Për sa më lart:

- a) Me mosveprimet e tyre në kohën e duhur, të gjitha IAL-të e marra nën auditim, hoqën dorë nga përgjegjësitë që iu cakton Ligji në procesin e pranimet të aplikantëve, duke mos kundërshtuar një Udhëzim që futej në kompetencat e tyre.
- b) Senatet Akademike dhe Bordet e Administrimit të IAL-ve janë përgjegjëse për moshartimin dhe mosmiratimin në kohë të Statutit dhe Rregullores së tyre, në bazë të afateve të përcaktuara nga Ligji.
- c) Përveç UT, Rektorët dhe Senatet Akademike të IAL-ve e tjera të audituara kanë përzgjedhur në mënyrë joligjore RASH-in për të realizuar procesin e përllogaritjes së pikëve dhe rankimin e kandidatëve për studentë.
- d) Titullarët e IAL-ve publike dhe njërive kryesore të tyre që nuk regjistruan aplikantët fitues pas datës 1 nëntor 2016, shkelën ligjin duke respektuar një akt nënligjor, të cilin nuk e respektoi në fund të procesit as vetë institucioni (MAS) që e emetoi. Ndër këta titullarë, spikat rasti i

Rektorit të UT-së, i cili edhe pse ka një korrespondencë të dëndur me Dekanin e Fakultetit të Ekonomisë, ku ky i fundit i kërkon në mënyrë të përsëritur të përcjellë në AKP, 25 aplikantë të pranuar konform kriterëve në datë 01.11.2016, por pas orarit zyrtar të mbylljes së platformës online, e refuzon vazhdimisht një kërkesë të tillë. Në intervistën e zhvilluar me Rektorin e UT, pyetjes së grupit auditues se: “A pati aplikantë të cilët dëshironin të regjistroheshin në IAL-në Tuaj pas afatit të përcaktuar nga MAS me Udhëzimin nr. 13, të ndryshuar?”, Rektori i është përgjigjur “Nga asnjë fakultet nuk pati kërkesa zyrtare për të regjistruar kandidatë për pranime, pas afatit të caktuar në udhëzim. Pati vetëm një rast të përcjellë nga Filiali i Sarandës, të cilën e përcollëm në AKP, por AKP refuzoi regjistrimin e kandidatës fituese për shkak se ka kaluar afati i vendosur në Udhëzimin nr. 13 dhe se regjistrimet online në raundin e dytë, nuk janë në administrimin e AKP-së”. Një qëndrim i tillë nga AKP, për pranimin e një candidateje fituese nga kjo IAL publike është në kontrast të fortë me pranimin, regjistrimin dhe matrikulimin e 796 kërkesave që ky institucion pranoi nga IAL-të jopublike edhe një muaj pas datë 01.11.2016, me propozim të Sekretarit të Përgjithshëm të MAS, në mbështetje të grupeve të punës që ky i fundit ngriti për këtë qëllim. Po ashtu, Rektori pohon në intervistë se ka patur edhe 4 kërkesa nga Fakulteti i Gjuhëve të Huaja, por këto nuk i ka përcjellë në AKP, duke i kthyer vetë përgjigje Dekanit përkatës se: “... kanë kaluar të gjitha afatet dhe janë ezauruar procedurat e aplikimit”. Në asnjë rast, nuk përmendet në intervistë, kërkesa për regjistrim në AKP e 25 kandidatëve fitues në FEUT, nga Dekani i këtij institucioni.

Rekomandime

- a) Në përputhje me hierakinë e akteve normative të parashikuar në Kushtetutë, strukturat drejtuese të IAL-ve të njohin dhe respektojnë Udhëzimet dhe Urdhërat e MAS, specifikisht për procesin e pranimeve, vetëm nëse ato nuk bien në kundërshtim me Ligjin 80/2015.

Gjithmonë

- b) Senatet Akademike dhe Bordet e Administrimit të IAL-ve, të hartojnë dhe miratojnë Statutet dhe Rregulloret e tyre në përputhje me Ligjin 80/2015 dhe praktikën e mira, duke specifikuar procedurat e tyre për procesin e pranimeve. Në këto dokumente, strukturat drejtuese të IAL-ve këshillohen të pasqyrojnë gjithashtu politikën apo strategjinë e tyre për kriteret dhe kuotat e pranimin, në mënyrë që t’iu mundësojnë aplikantëve profilizimin e duhur në arsimin e mesëm, si edhe për të shmangur ndryshimet arbitrare, të paparashikuara apo nisur nga interesa të ngushta të këtyre filtrave pranues në arsimin e lartë.

Sa më shpejt

- c) Bordet e Administrimit dhe Administratorët e IAL-ve të ndjekin procedurat ligjore për shpalljen, lidhjen dhe ekzekutimin e kontratave të shërbimeve apo të tjera.

Gjithmonë

- d) MAS, në përputhje me funksionet e parashikuara nga Ligji 80/2015, specifikisht gërmat “e” dhe “ë” të nenit 7, të kontrollojë pajtueshmërinë e veprimtarisë së IAL-ve, që lidhën marrëveshje me RASH, me aktet ligjore e nënligjore në fuqi, si edhe të auditojë përdorimin e fondeve publike që këto IAL angazhuan në këto marrëveshje.

Deri në Dhjetor 2017

- e) Rektori i UT të përcjellë në QSHA për pajisjen me nr. matrikullimi, listën e 25 kandidatëve fitues të pranuar dhe regjistruar konform Ligjit dhe kriterëve nga Fakulteti i Ekonomisë të kësaj IAL-je. Rektori i UT-së të kërkojë gjithashtu nga MAS kontrollin e ligjshmërisë së pranimit të këtyre aplikantëve nga FEUT.⁴

Menjëherë

⁴ Fjalja e fundit është shtuar në refleksion të observacionit nr. 9, aneksi 2, gërma “a”, “Observacionet e UT” dhe observacionit nr. 1, aneksi 3, gërma “b”, “Observacionet e AKP-së”.

Për pyetjen: *A rezultuan shpenzime të panevojshme financiare gjatë procesit të pranimit në IAL të maturantëve për vitin akademik 2016-2017?*

1. AKP

AKP u përfshi vetëm në procesin e aplikimeve dhe regjistrimeve finale e pasqisjes me nr. matrikullimi të pranimit në IAL të maturës 2016. Në evidencat e grumbulluara nga ky institucion, spikat shkresa nr. prot. 255/1 dhe datë 12.02.2016, ku grupi i punës së ngritur nga Drejtoresha e Përgjithshme e këtij institucioni, me fokus “Koordinimin e procesit të aplikimeve në IAL”, shprehet se: “Nëse rankimi i maturantëve/kandidatëve që kanë aplikuar në IAL-të publike kërkohet të kryhet nga AKP-ja, kjo do të ishte e pamundur të realizohej. IAL-të publike kanë vendosur kritere të veçanta për çdo program studimi dhe softi ekzistues i Maturës Shtetërore që përdor AKP-ja nuk mund ta kryejë një proces të tillë”.

Me Urdhërin nr. 198, datë 25.04.2016 dhe nr. prot. 4329 të titullares së MAS, ngrihet një grup pune me Kryetar Drejtoreshën e Përgjithshme të AKP-së dhe me fokus “Përgatitjen e platformës digjitale për aplikimet për pranimet në universitet për vitin akademik 2016-2017”. Në intervistën e kryer me titullaren e AKP-së, në fazën studimore të auditimit, konfirmohet se AKP ka qenë e angazhuar edhe në të kaluarën me procesin e aplikimeve, madje kur këto aplikime ishin të renditura edhe sipas prioritetit të aplikantit. Në këto kushte, është e paqartë çfarë synonte urdhëri nr. 198, datë 25.04.2016 i MAS që ngre një grup pune për ndërtimin e platformës digjitale për aplikimet, ndërkohë që për aplikimet platforma ekzistonte dhe në shkresën 255/1, datë 12.02.2016, shqetësimi i grupit të punës të AKP-së adreson rankimin, pra përlllogaritjen e pikëve dhe jo aplikimin. Fokusi i Urdhërit 198, datë 25.04.2016 i MAS, bëhet ende edhe më i paqartë, kur në intervistën që grupi i auditimit zhvilloi me drejtorin ekzekutiv të RASH, pyetjes se: “Cila është baza ligjore e përfshirjes së RASH në procesin e pranimeve 2016”, titullari i RASH përgjigjet: “Urdhëri nr. 198, datë 25.04.2016 i Ministrit të Arsimit dhe Sportit, me anë të të cilit RASH ngarkohet të përgatisë platformën digjitale për pranimet në universitete për vitin akademik 2016-2017...”.

Nëpërmjet një marrëveshje⁵ bashkëpunimi, AKP-ja transferoi bazën e të dhënave të kandidatëve për studentë tek RASH. Marrëveshja u iniciua nga Ministria e Arsimit dhe Sportit⁶.

Në procesin e pranimeve, AKP, ndonëse Ligji 80/2015 nuk e njeh, u përpoq të jepte kontributin e saj korrekt, ndonëse ky institucion pranoi kërkesa për regjistrim pas datës së specifikuar në Udhëzimin nr. 13 dhe pas fillimit të vitit të ri akademik 2016-2017, duke i matrikulluar ato dhe duke shkëlur kështu Ligjin dhe aktin normativ të nxjerrë nga titullarja e MAS. Shpenzimet e saj financiare për procesin e aplikimeve vlerësohen normale, ndoshta më të ulëta edhe se vitet e kaluara.

⁵ Marrëveshje nr. 16-282 prot., datë 29.08.2016, “Për përhapjen e të dhënave personale të kandidatëve për studentë në IAL për vitin akademik 2016-2017 nga AKP tek RASH”.

⁶ Urdhër nr. 414, datë 01.08.2016, “Për programimin e platformës digjitale dhe kontrollin e përfundimshëm të aplikimeve në portalin matura shtetërore me renditjen në institucionet e arsimit të lartë”.

2. RASH

Përfshirja e RASH në procesin e pranimeve të maturës 2016 shtrihet në dy drejtime dhe konkretisht e kronologjikisht:

- a) Programimin e platformës digjitale për kontrollin e përputhshmërisë së aplikimeve në Portalin e Maturës Shtetërore me renditjet që do të bënin IAL-të. Baza ligjore për këtë përfshirje është Urdhëri nr. 414, datë 01.08.2016. Nga informacioni i mbledhur mbi kostot e ndërtimit të kësaj platforme, RASH gjeneroi për grupin e auditimit një dokument që e nxjerr shpenzimin total në masën 11.718.416 lekë. Ky shpenzim është detajuar nga RASH në shpenzime për personelin në masën 6.298.416, shpenzime amortizimi 5.000.000 lekë dhe blerje kompjuterash 420.000 lekë. Në terma të kohës, ngritja e platformës pretendohet të ketë zgjatur 5 muaj (Maj-Tetor 2016) dhe në terma të burimeve njerëzore pretendohet se janë përfshirë 14 persona në total. Meqënëse dokumenti i kostove që RASH vuri në dispozicion, nuk ishte një dokument autentik, grupi i punës kërkoi të dhëna shtesë, të cilat evidentuan diferenca të thella midis shpenzimeve të pretenduara dhe atyre faktike. Specifikisht: a) në dokumentin e dytë që detajon përllogaritjen e amortizimit, financiar i RASH amortizon me normën mesatare 20% në vit të gjitha aktivitetet e trupëzuara të këtij institucioni; vlerën e nxjerrë e pjesëton me 12 muajt e vitit dhe rezultatin e përfutur e shumëzon me 3 muaj. Shumëzimi me 3 muaj nënkupton se ky është afati që ka zgjatur ndërtimi i platformës, ndërkohë që në setin e parë të dokumenteve, ky afat specifikohet 5 muaj. Shuma e amortizimit që rezulton nga kjo llogaritje është 5.962.865,42 lekë, ndërkohë që në setin e parë të dokumenteve rezulton 5.000.000 lekë. Komenti për mospërputhjen e këtyre dy shifrave nga Drejtori i RASH ishte: "... 5.962.865,42 është propozuar të rrumbullakoset në 5.000.000."!!! Kjo përllogaritje e amortizimit që i ngarkohet projektit, nënkupton se i gjithë aktiviteti i RASH për këto 3 muaj ka qenë i angazhuar vetëm në ndërtimin e platformës digjitale për pranimet, ndërkohë që në dokumentin e aktiviteteve që RASH ka paraqitur për periudhën Mars-Dhjetor 2016 në setin e parë, parashikohen edhe 31 aktivitete të tjera që do të kryheshin nga ky institucion. Mesatarisht, amortizimi që duhet t'i ngarkohet platformës digjitale për pranimet duhej të ishte 1/32 e shumës totale të mësipërme; b) në shpenzimet për personelin, rezulton se në setin e parë të dokumenteve, një pjesë e mirë e stafit të angazhuar, ka punuar për disa muaj me 150% të kohës normale të punës (33 ditë pune në muaj ose 4 orë/ditë pune jashtë orarit, ose 60 orë pune/javë). Po kështu, shpenzimet e personelit i janë ngarkuar në muajt përkatës, totalisht projektit të platformës digjitale, pavarësisht se RASH kishte në plan të kryente edhe 31 aktivitete të tjera gjatë po së njëjtës periudhë. Në setin e dytë të dokumenteve, referuar listëpagesave zyrtare të personelit, konstatohet se për të gjithë periudhën që pretendohet se është ngritur platforma, pagesat e personelit dhe detyrimet e tatimet për to kanë qenë normale, për 100% të kohës së punës; c) kosto e kompjuterave të blerë për projektin e digjitalizimit i është ngarkuar totalisht këtij projekti, ndonëse projekti ka zgjatur vetëm 5 muaj dhe amortizimi i kompjuterave realizohet për 4 vjet sipas legjislacionit në fuqi.

Në intervistën me Drejtorin e RASH pohohet se: “MAS-it nuk u iu faturua asnjë kosto, meqënëse ajo kontribuon në buxhetin e qendrës.”

- b) Programimin dhe administrimin e platformës digjitale për t'i ofruar IAL-ve publike e private të interesuara, shërbimin e përlllogaritjes së pikëve dhe rankimit të aplikantëve kundrejt tarifës 200 lekë/aplikant, sikurse specifikohet në Vendimin nr. 1, datë 29.08.2016, të KPD së RASH. Në përgjigjet e intervistës që RASH gjeneroi për KLSH, Drejtori i këtij institucioni pohon se e njëjta platformë që u programua në zbatim të Urdhërit 414 me fokus kontrollin e përputhshmërisë së aplikimeve me rankimet, u përdor edhe për zbatimin e Vendimit nr. 1 me fokus shitjen e shërbimit për përlllogaritjen e pikëve të maturantëve tek IAL-të e interesuara. Rrjedhimisht, zbatimi i këtij vendimi nuk u shoqërua me kosto shtesë, por me të ardhura për këtë institucion, sepse RASH ia shiti këtë shërbim 5 IAL-ve publike, për një vlerë totale 6.142.400 lekë. Kontratë-marrëveshjet që i sollën RASH këto të ardhura u lidhën në harkun kohor të 2-3 ditëve nga momenti kur KPD mori Vendimin nr. 1, pa kaluar në asnjë procedurë prokurimi apo përgjithësisht konkurrimi.

Në intervistën e zhvilluar me Drejtorin e RASH pohohet se: “... u parashikua që 55-60% e koston së platformës do të mbulohej nga Universitetet, ...”. Një pohim i tillë, shoqëruar me kontraktimin e shpejtë dhe pa procedura konkurruese të RASH-it nga IAL-të, hedh dyshime mbi qëllimin e vërtetë të programimit të platformës, sepse kjo platformë u krijua për kontrollin nga ana e MAS të përputhshmërisë së aplikimeve me rankimet që bëjnë IAL-të dhe jo për t'ia shitur procesin përlllogaritës IAL-ve.

3. IAL-të

IAL-të e audituara, nga pikëpamja e shpenzimeve financiare të kryera në procesin e pranim-it, ndahen në dy grupe: a) UT, dhe b) gjithë të tjerat (UMT, UD, UV, UE, USH).

- a) UT e kreu vetë procesin përlllogaritës dhe rankues për të dyja raundet në fakultetet e tij. Nga intervistat e realizuara me Rektorin dhe titullarët e njësive kryesore, pohohet se UT e priste fillimisht nga AKP të kryente përlllogaritjen e pikëve dhe t'ia përcillte atë UT-së, sëbashku me të dhënat e tjera që Udhëzimi 13 i specifikonte që duheshin përcjellë në datë 30.08.2016. Pika 10, Kreu II i këtij udhëzimi e linte evazive nëse të dhënat që AKP duhet t'i përcillte IAL-ve, do të përfshinin ose jo edhe pikët për secilin aplikant. Të gjendur të papërgatitur dhe në kushtet kur listat e para të fituesve duheshin shpallur në datë 05.09.2016, Rektorati i UT, në datë 31.08.2016 merr Vendimin nr. 1 për ngritjen e grupit të punës i cili do ta realizonte procesin e përlllogaritjes dhe rankimit. Në intervistën e zhvilluar me Dekanin e Fakultetit të Shkencave Natyrore të kësaj IAL-je pohohet se grupet e punës u ngritën në nivel Rektorati (5 persona) dhe në nivel Fakulteti (4-5 persona për grup) për një total prej 28 personash. Këto grupe pune

punuan mbi aplikacione të gatshme (Excel dhe SQL) dhe kontrolluan njëri-tjetrin për përputhshmërinë e rezultateve. Pikët arritën të përlogariteshin, maturantët të rankoheshin dhe listat të shpallëshin në afat, pa u kontestuar nga aplikantët e interesuar për saktësinë e llogaritjeve. Për punën e kryer, grupet e ngritura ende nuk janë paguar nga Ministria e Financës, ndonëse UT ia ka bërë prezente disa herë kërkesën për kalimin e pagesës. Rrjedhimisht, ky proces u realizua pa shpenzime financiare (as të konstatuara dhe as të paguara) në këtë IAL.

- b) Universiteti i Mjekësisë, Universiteti i Shkodrës, Universiteti i Durrësit, Universiteti i Elbasanit dhe Universiteti i Vlorës e kryen procesin përlogaritës dhe rankues, duke kontraktuar RASH.
- c) Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”, bazuar në Vendimin e Senatit Akademik nr. 30, datë 01.09.2016, ka lidhur marrëveshje⁷ me RASH më datë 02.09.2016 për realizimin e renditjes së kandidatëve për studentë. Pas paraqitjes së faturës së arkëtimit nr. 3, datë 15.09.2016, nga ana e Universitetit është bërë pagesa për RASH me urdhrin e shpenzimit nr. 321, datë 19.12.2016, në vlerën 657.400 lekë, urdhëruar nga Administratori i IAL-së.

Nga ana e Universitetit të Vlorës nuk është ndjekur asnjë procedurë ligjore në lidhje me marrjen në dorëzim të këtij shërbimi dhe vlerësimin e saktësisë së faturës së arkëtimit, në kundërshtim me Ligjin MFK dhe Udhëzimin nr. 30. Gjatë kontrollit të numrit të aplikantëve pranë këtij universiteti, grupi i auditimit kërkoi informacion zyrtar pranë AKP-së, e cila në përgjigjen e saj me shkresën nr. 941/3, datë 16.05.2017 jep të dhëna që konfirmojnë se Universiteti i Vlorës ka paguar 73.400 lekë më shumë në favor të RASH.

Në Universitetin e Vlorës kanë aplikuar për raundin e parë 2.061 kandidatë për studentë dhe në raundin e dytë 1.958, bazuar në shkresën e AKP dhe, po sipas konfirmimit të AKP-së, gjatë raundit të parë dhe të dytë, aplikantët që kanë aplikuar në të dy raundet sëbashku, duke u numëruar vetëm njëherë sipas ID-së, janë 2.920 kandidatë për studentë. Bazuar në marrëveshjen e bashkëpunimit me RASH, Universiteti i Vlorës ka pranuar, pa ushtruar kontrollin e saktësisë së faturës së arkëtimit, vlerën e propozuar nga RASH për 3.287 aplikantë. Sipas rivlerësimit të bërë nga grupi i auditimit, Universiteti i Vlorës i detyrohej RASH vlerën 584.000 lekë në përputhje me të dhënat e AKP-së dhe jo vlerën 657.400 lekë që pretendon RASH.

⁷ Marrëveshja nr. 1165 prot, datë 02.09.2016 “Për ofrimin e platformës digjitale për maturën shtetërore për vitin akademik 2016-2017.”

Konkluzione

Për sa më lart:

- a) Programimi i platformës digjitale në zbatim të Urdhërit 414, datë 01.08.2016 është i pajustificuar financiarisht. Për këtë platformë nuk është bërë një planifikim apo preventiv shpenzimesh nga ana e RASH. Dokumentet mbi shpenzimet që RASH vuri në dispozicion të KLSH-së janë fryrë artificialisht dhe qëllimisht.
- b) MAS nuk kishte arsye të porosiste programimin e një platforme kaq të kushtueshme, për një proces kontrolli që mund të realizohej fare mirë në aplikacione të gatshme, si-kurse e kreu UT. Për më tepër, procesi i kontrollit që kreu RASH për IAL-të të cilat nuk e kontraktuan, u realizua me kampionim, pra jo për të gjithë aplikantët.⁸ Kampioni rastësor për UT-në⁹ që mbledhi RASH, përlogaritet në 5% të popullatës në raundin e parë dhe 1% për raundin e dytë.¹⁰ Përtej faktit që statistikisht, një proces i tillë kontrolli rezulton joefektiv¹¹, kontrolli për një numër të tillë të dhënash realizohet fare lehtë në Microsoft Excel apo programe të ngjashme.
- c) Grupi i punës ka dyshime të arsyeshme se ndryshimi i destinacionit të platformës dig-jitale me Vendimin nr. 1 të KPD-së, ka qenë qëllimi i vërtetë për programimin e saj. Në këtë kontekst merr kuptim edhe fryrja artificiale e shpenzimeve nga ana e RASH.
- d) Përveç UT-së, të gjitha IAL-të e marra nën auditim kanë dëmtuar financiarisht bux-hetet e tyre, duke kryer shpenzime të jashtëligjshme, të paparashikuara dhe të panevo-jshme në procesin e pranimeve. Përgjegjësinë për këtë dëm financiar e kanë Rektorët e këtyre IAL-ve.
- e) Universiteti i Vlorës është mbifaturuar nga RASH për shërbimin e kryer në vlerën 73.400 lekë. Ky mbifaturim i paguar është dëshmi e mungesës së kontrollit që zyra e financës së kësaj IAL-je duhet t'i kishte bërë faturës së pretenduar nga RASH. Përgjeg-jësinë për këtë mbifaturim të paguar e ka financieri dhe administratori i këtij univer-siteti.
- f) UT përfaqëson një praktikë të mirë në aspektin e ekonomicitetit të pranimeve, të cilën KLSH e vlerëson dhe e inkurajon si shembull për IAL-të e tjera publike.

⁸ Evidentuar me memon e datë 08.09.2016, që Drejtori i RASH përcjell tek Ministri i MAS, "Raport për kontrollin e aplik-imeve për raundin e parë, sipas Urdhërit nr. 414, datë 01.08.2016" dhe memon e datë 10.10.2016, "Raport për kontrollin e aplikimeve për raundin e dytë, sipas Urdhërit nr. 414, datë 01.08.2016".

⁹ E vetmja IAL e pakontraktuar nga RASH nga IAL-të nën auditim.

¹⁰ 65 aplikantë të kontrolluar për raundin e parë kundrejt 88.276 që aplikuan dhe 1.306 që u pranuan në UT, dhe 39 ap-likantë të kontrolluar, kundrejt 56.916 që aplikuan dhe 3.597 që u pranuan në raundin e dytë. Shkëputur këto të dhëna nga memot e mësipërme që Drejtori i RASH i ka përcjellë titullares së MAS.

¹¹ Me një nivel besimi 95% dhe marzh gabimi 5, RASH duhet të kishte përfshirë në kampion 300 aplikantë në raundin e parë (~23% të popullatës) dhe 350 në raundin e dytë (~10% të popullatës). Këto vlera i referohen kampionimit kundrejt aplikantëve fitues, sepse nëse do të ishte bërë kontrolli për të gjithë listat e aplikantëve, jo vetëm të fituesve, RASH duhet të kishte verifikuar edhe më shumë kandidatët në secilin raund, vetëm për këtë IAL.

Rekomandime

Për sa më lart:

- a) MAS të bëjë auditimin e aktivitetit financiar të RASH për vitin 2016.

Deri në fund të vitit 2017

- b) Bordet e Administrimit dhe Administratorët e IAL-ve të cilat kanë kontraktuar RASH-in në procesin e pranimeve 2016, të ndjekin rrugët ligjore për të rikuperuar plotësisht ose pjesërisht dëmin e shkaktuar.

Në vijimësi

- c) IAL-të publike të ndjekin rrugët ligjore për ekonomizimin e kontraktimit të shërbimeve të tilla në procesin e pranimet, sikurse në të gjitha aktivitetet me efekte financiare të tyre. KLSH këshillon IAL-të me departamente informatike që të aftësojnë burimet e tyre njerëzore për të përdorur aplikacionet e gatshme në raste të tilla.

Gjithmonë

- d) Shuma prej 73.400 lekë duhet t'i kthehet Universitetit të Vlorës në llogarinë e vet në degën e thesarit, pasi është përfituar në mënyrë të padrejtë nga RASH.

Menjëherë

- e) Bordi i Administrimit dhe Administratori i UT-së të marrin masat e nevojshme për të paguar grupet e punës që realizuan përllogaritjen e pikëve dhe rankimin në pranimet e vitit 2016.

Menjëherë

Për pyetjen: A u shpërdorua koha dhe burimet njerëzore në procesin e pranimeve për vitin akademik 2016 - 2017?

Në terma kohorë, sikurse u tregua edhe në skemën 4 më lart, procesi nisi në muajin janar të 2016, me shpalljen e kriterëve nga IAL-të dhe depozitimin e tyre në MAS dhe përfundoi zyrtarisht më 01.11.2016, me mbylljen e regjistrimeve.¹² Ndonëse, koha në dispozicion ishte e mjaftueshme, IAL-të publike nuk depozituan kriteret e qarta dhe të mbështetura në

¹² IAL-të jopublike vazhduan me regjistrimet edhe përtej këtij afati. Afati më i fundit që dokumentohet nga grupi i punës është muaji Mars 2017.

kurrikulën parauniversitare, gjë e cila u konstatua me kontestimet që këto kritere patën më pas nga maturantët dhe ndryshimin e tyre më shumë se një herë nga një pjesë e IAL-ve apo njërive kryesore brenda tyre. Udhëzimi nr. 13 specifikonte që maturanët mund të fillonin të aplikonin për raundin e parë të pranimeve në intervalin 01-11 Gusht, pra afërsisht 2 muaj përpara fillimit të vitit të ri akademik. Vende të tjera të zhvilluara, e nisin procesin e aplikimit të maturantëve ende pa mbaruar viti i fundit i arsimit të mesëm, duke variuar nga 12 muaj përpara në rastin e UK apo Hollandës, deri në 6 muaj apo më shumë në rastin e Gjermanisë, në varësi kjo edhe të sistemit të aplikimeve, ku disa vende e kanë opsionalisht të centralizuar këtë sistem, ndërsa disa të tjera e kanë direkt të lidhur me universitetin ku është i interesuar aplikanti (tërësisht të decentralizuar). Udhëzimi 13 parashikonte që fituesit e raundit të parë të shpalleshin nga IAL-të në datë 05.09.2016, 5 ditë pasi AKP iu kishte përcjellë këtyre IAL-ve listat e aplikantëve të interesuar, në të cilat nuk përfshiheshin pikët e përlllogaritura për secilin aplikant. Më pas, Udhëzimi linte edhe 5 ditë të tjera për procesin e ankimimit, ku listat përfundimtare duheshin shpallur nga IAL-të në datë 11.09.2016. Në intervalin 13-20.09, Udhëzimi lejonte aplikantët fitues të regjistroheshin në degën e preferuar. Të gjitha listat apo dokumentet e raundit të parë dërgoheshin në AKP elektronikisht (me CD, DVD, etj). E njëjta procedurë udhëzohej të kryhej edhe në raundin e dytë, ku: riaplikimet duheshin bërë në periudhën 23.09-01.10, AKP përcillte tek IAL-të listat e aplikantëve të interesuar në 04.10, IAL-të shpallnin listat provizore më datë 07.10 dhe ato përfundimtare më datë 12.10. Regjistrimi i fituesve mund të bëhej deri më datë 16.10. Më pas, në Udhëzimin fillestar parashikohej që regjistrimet e mëtejshme të bëheshin në periudhën 16-20.10. Në Udhëzimin nr. 24 , që plotësoi Udhëzimin nr 13 u bë ndarja në faza 48-orëshe brenda këtij intervali, ndërsa me Udhëzimin nr. 24/1, afati i regjistrimit me këto faza 48-orëshe u shty deri më datë 27.10. Me Udhëzimin nr. 25, afati i fundit u shty sërish deri më 01.11.2016. Me Urdhërat e nxjerrë nga Sekretari i Përgjithshëm i MAS, pranimet dhe regjistrimet në IAL-të jopublike, vijuan të bëheshin edhe pas datës së specifikuar në Udhëzim, ku korrespondencat me Drejtoreshën e Përgjithshme të AKP-së shtrihen deri në muajt të parë të 2017-s., pra pasi kishte nisur viti i ri akademik.

Nga pikëpamja e burimeve njerëzore, në proces u përfshinë një numër i madh personeli nga të gjitha subjektet e audituara, që nga titullarët e institucioneve e deri tek specialistët e tyre.

Konkluzione

Për sa më lart:

- a) MAS dhe IAL shpërdoruan në mënyrë flagrante kohën dhe burimet njerëzore që kishin në dispozicion, duke mos përgatitur në afatet ligjore, aktet normative, statutet dhe rregulloret që do të rregullonin procesin e pranimeve specifikisht dhe aspektet e tjera të aktivitetit të tyre, në përgjithësi.

- b) IAL-të shpërdoruan kohën dhe burimet njerëzore në dispozicion, duke mos u njohur me kujdes dhe në kohën e duhur me kurrikulën parauniversitare; duke përcaktuar kritere të paqarta dhe që nuk mund të konvertoheshin në formula përlogaritëse, duke mos informuar në kohë maturantët dhe marrë prej tyre *feedback*-un e nevojshëm. Shpërdorimi i kohës dhe njerëzve nga IAL-të e ka burimin në pasivitetin e tyre për të mos marrë përsipër detyrimet ligjore dhe përgjegjësitë morale ndaj maturantëve dhe shoqërisë në përgjithësi.
- c) MAS alokoi në mënyrë të gabuar kohën dhe burimet njerëzore midis procesit të aplikimit, pranimit dhe regjistrimit. Procesi i aplikimeve duhet të kishte nisur më herët në kohë, sikurse e realizojnë vendet e tjera të zhvilluara. Një proces më i hershëm aplikimi do të ndihmonte IAL-të të përcaktonin më realisht kuotat e tyre dhe të aplikonin filtra shtesë pranimi, sikurse do iu kishte dhënë mundësi aplikantëve të njihnin më herët konkurrencën në degët e preferuara dhe të aplikonin zgjuar, duke rritur shanset e tyre për sukses. Në procesin e pranimit MAS angazhoi AKP-në dhe RASH, një angazhim jo vetëm i pavlefshëm nga pikëpamja ligjore, por edhe i panevojshëm, sepse ky proces mund dhe duhej të kryhej tërësisht nga vetë IAL-të. Në procesin e regjistrimit, MAS lejoi që të shkeleshin afatet e Udhëzimit 13 nga IAL-të jopublike dhe AKP, duke vijuar me ngritjen e grupeve të punës që do të vlerësonin aplikantët pas datë 01.11.2016, proces i cili zgjati deri në Mars të 2017-s. Mundësia e këtyre regjistrimeve pas datës kufi nga ana e MAS nuk u bë publike dhe as iu njoftua IAL-ve publike të interesuara. Shpërdorimi i kohës dhe burimeve njerëzore nga ana e MAS e ka burimin në mbiangazhimin e saj dhe strukturave në varësi për të centralizuar procesin e pranimeve.
- d) Me Udhëzimin që nxorri, MAS alokoi në mënyrë të gabuar kohën për regjistrimin e fituesve specifikisht për raundin e parë të pranimeve. Ky afat i gjatë, përveçse ishte i tepërt, shkaktoi panik tek maturantët, humbje të besimit tek procesi dhe deformoi parimin meritë-preferencë në këtë raund, sikurse trajtohet në pyetjen audituese që adreson efektivitetin e procesit.
- e) Udhëzimi i MAS krijoi një emergjencë artificiale të procesit të pranimit, e cila evidentohet qartë me ndryshimin e vazhdueshëm të afateve të regjistrimit nga Udhëzimet që pasuan atë nr. 13 dhe që kulmoi me shkeljen nga vetë MAS të afatit përfundimtar, datës 01.11.2016, duke mos nxjerrë më Udhëzime të Titullarit, por Urdhëra të Sekretarit të Përgjithshëm të këtij institucioni. Kjo emergjencë artificiale shkaktoi stres të panevojshëm tek punonjësit e institucioneve të përfshira, sikurse edhe tek maturantët e familjet e tyre.

Rekomandime

Lidhur më këtë çështje audituese, KLSH rekomandon:

- a) MAS ta hapë procesin e aplikimeve për në IAL, përmes QSHA-së, më herët në kohë, në përputhje me eksperiencat botërore.

Në vijimësi

- b) MAS të shfuqizojë Udhëzimin nr, 15, datë 19.05.2017, “Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit ..., për vitin akademik 2017-2018”, sepse ekziston risku potencial që të përsëriten gabimet e vitit të kaluar, duke dëmtuar ekonomikitetin e procesit.

Menjëherë

- c) IAL-të të planifikojnë procesin e pranimit, ngrenë komisione pranimi dhe marrin të gjitha masat e nevojshme për të realizuar pranimin e maturantëve përpara datës së nisjes së vitit të ri akademik, specifikuar nga Ministri përgjegjës për arsimin në përputhje me Ligjin 80/2015.

Vazhdimisht

A ofroi procesi output-in e synuar?

Problematikat e identifikuara për secilën palë, në optikën e KLSH-së, jepen si më poshtë:

1. IAL-të

a) *Output-i sasior*

Të gjitha IAL-të e marra nën auditim rezultuan me kuota të paplotësuara në mbyllje të afatit të regjistrimeve, ndonëse kishte ende kërkesa për regjistrim. Në tabelën e mëposhtme pasqyrohet numri i kërkesave dhe regjistrimeve sipas rrethesh, duke evidentuar edhe kuotat e paplotësuara, për secilën IAL të audituar.

Në krahasim me vitet e kaluara, numri i kuotave të paplotësuara rezulton më i lartë. Po kështu, intervistat me titullarët e IAL-ve konfirmojnë mbetjen e vendeve bosh në degë të cilat historikisht janë plotësuar 100% dhe kanë qenë shumë të preferuara. Ky mosplotësim kuotash rezulton në të ardhura të munguara për këto IAL, sikurse në një kosto shtesë për krejt shoqërinë. Konkretisht, ndonëse Rektorëve të IAL-ve iu kërkuar informacioni mbi numrin e saktë të maturantëve që donin të regjistroheshin në IAL-të e tyre pas afatit për-

fundimtar datë 01.11.2016, ata konfirmuan se ka patur maturan të në listë pritjeje, por nuk mund të përcaktonin numrin e saktë të tyre. Nga të dhënat që grupi i auditimit mori në AKP, rezulton se pas datës 01.11.2016, me Urdhërat e lëshuar nga Sekretari i Përgjithshëm i MAS, janë pranuar dhe regjistruar në IAL jopublike 796 maturan të.¹³ Nëse IAL-të publike do të kishin vijuar me regjistrimin e aplikantëve edhe pas afatit kufi të përcaktuar në Udhëzimin nr. 13, sikurse bënë IAL-të jopublike dhe, duke e ndarë numrin e mësipërm në mënyrë të barabartë midis aplikantëve që do regjistroheshin në IAL-publike me ato jopublike, rezulton se me një tarifë mesatare vjetore shkollimi prej afro 200 euro në IAL-të publike, e ardhura e munguar potenciale e këtyre IAL-ve rezulton $398 \text{ aplikantë} \times 200 \text{ euro} = 79.600 \text{ euro}$ ose afro 10.746.000 lekë në vit. Për tri vitet e studimeve Bachelor, kjo shumë mund të arrijë afërsisht deri në 32.238.000 lekë.

Nga ana tjetër, duke marrë një tarifë mesatare shkollimi në IAL-të jopublike prej 1.700 euro/vit, shoqërisë në tërësi, pasiviteti i IAL-ve publike për mos të evidentuar, ndjekur dhe regjistruar aplikantët që kërkonin të pranoheshin në to pas datë 01.11.2016, mund t'i ketë kushtuar deri në $(1.700 - 200) \times 398 = 597.000 \text{ euro/vit}$, ose 80.595.000 lekë/vit, ose 241.785.000 lekë për krejt periudhën e studimeve të Bachelor-it. Në këtë mes, më të penalizuarit rezultojnë aplikantët me rezultate të mira dhe që vijnë nga familje me të ardhura të ulta apo edhe mesatare.

b) *Output-i cilësor*

Nga intervistat e zhvilluara me drejtuesit e njësive kryesore të IAL-ve publike rezultojnë përgjigje të larmishme lidhur me këtë çështje. Për shembull, duke iu referuar Universitetit të Tiranës, si IAL-ja publike më e madhe në vend e më e preferuara ndër to dhe jo vetëm, Dekani i Fakultetit të Ekonomisë shprehet i shqetësuar për faktin se në këtë fakultet ka rënë cilësia e aplikantëve të pranuar në vitin 2016-2017, shprehur në terma të notës mesatare. Për degë të preferuara, siç është rasti i degës Financë, ndryshe nga vitet e kaluara ku vinin maturan të me nota mesatare mbi 9 (nëntë), këtë vit ishin pranuar edhe maturan të me mesatare midis 6 (gjashtës) dhe 7 (shtatës). Nga intervista me Dekanin e Fakultetit Histori-Filologji, rezulton se maturan të e pranuar të këtij viti kishin mesatare më të lartë se vitet e kaluara, kjo edhe si pasojë e faktit që në raundin e parë, shumë maturan të zgjodhën degët ku rezultuan fitues, pavarësisht se nuk i kishin preferenca prioritare. Dekanët e Fakulteteve të tjera u shprehën se mund të ketë një rënie të lehtë të mesatares së aplikantëve të pranuar, por kjo nuk paraqitet shqetësuese dhe se maturan të me rezultate të larta ende preferojnë dhe pranohen në Fakultetet e UT-së.

Parametri i përdorur për të vlerësuar cilësinë e maturan tëve të regjistruar në IAL-të publike, si tregues i eficiencës së procesit të pranimeve, nga të gjithë titullarët e intervistuar vijon të mbetet mesatarja, ndonëse grupi i auditimit ka dyshime të arsyeshme se mesatarja nuk përfaqëson një parametër tërësisht të besueshëm në kushtet kur arsimi i mesëm në Shqipëri karakterizohet nga diferenca në vlerësim midis atij publik dhe privat, apo edhe midis atij publik që ofrohet në zona e qytete të ndryshme të vendit.

¹³ Ky numër mund të jetë edhe më i lartë, por deri në momentin e hartimit të këtij raporti, grupi auditues kaq arriti të konfirmojë, pa u kontestuar, nga AKP.

Konkluzione

Për sa më lart:

- a) IAL-të publike nuk disponojnë parametra vlerësues të performancës së tyre lidhur me procesin e pranimeve specifiku, por edhe gjurmimit të progresit të studentëve gjatë dhe pas kryerjes së studimeve. Pavarësisht shqetësimit të maturantëve dhe problemeve të konstatuara në pranimet e vitit akademik 2016-2017, asnjë nga IAL-të e audituara nuk ka bërë një analizë rigoroze të shkaqeve të këtyre problematikave dhe rrugëve të zgjidhjes së tyre.
- b) Procesi i pranimet të maturantëve në vitin akademik 2016-2017 i kushtoi IAL-ve, maturantëve dhe shoqërisë në përgjithësi, shuma monetare të panevojshme për t'u shpenzuar apo që mund të shpenzoheshin më me eficiencë në drejtime të tjera. Të ardhurat e munguara që IAL-të publike nuk realizuan për shkak të pasivitetit të tyre, do të ndikojnë negativisht buxhetet e këtyre institucioneve dhe do të pengojnë rritjen e cilësisë së mësimdhënies dhe konkurrueshmërinë e tyre në fushën e arsimit të lartë, sikurse edhe arritjen e objektivave të tjera.
- c) Udhëzimi nr. 13 dhe Urdhërat që e pasuan atë rritën si mesatare dhe në total koston e arsimit të lartë për vitin akademik 2016-2017, duke bërë një rishpërndarje të maturantëve fitues drejt IAL-ve jopublike pas afatit kufi, datë 01.11.2016. Në terma të cilësisë, problemi paraqitet kompleks dhe KLSH rezervohet të japë një opinion mbështetur në evidencat e mbledhura nga IAL-të publike dhe pamundësisë për të marrë informacion nga IAL-të jopublike.
- d) Në procesin e pranimeve, mesatares i vihet një rëndësi e madhe nga MAS, IAL-të dhe më pak nga maturantët. KLSH gjykon se mesatarja, si filtri i vetëm i përdorur nga IAL-të e marra nën auditim, është një parametër jo tërësisht i besueshëm, i pamjaftueshëm dhe në disa raste edhe deformues i kapacitetit intelektual dhe prirjeve të maturantit që kërkon të ndjekë arsimin e lartë publik në Shqipëri.

Rekomandime

Për sa më lart:

- a) IAL-të të hartojnë, aplikojnë dhe përditësojnë parametra apo indikatorë të performancës së studentëve që pranohen, ndjekin dhe përfundojnë studimet në to. Këta indikatorë dhe vlerësimet e tyre për çdo vit të bëhen publike për të informuar të interesuarit mbi ecurinë e sektorit dhe aktorëve në të, sikurse edhe për të ndihmuar maturantët që të bëjnë zgjedhjen e përshtatshme kur aplikojnë për pranime në IAL.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

- b) MAS të shfuqizojë Udhëzimin nr, 15, datë 19.05.2017, “Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit ..., për vitin akademik 2017-2018”, sepse ky Udhëzim mund të krijojë sërish probleme të panevojshme në plotësimin e kuotave të IAL-ve publike dhe, duke u pasuar nga Urdhëra jotransparentë, mund të dëmtojë buxhetet dhe performancën e IAL-ve publike, sikurse mund të rrisë kostot e arsimimit të maturantëve dhe shoqërisë në përgjithësi. Ekziston risku potencial që ky udhëzim të dëmtojë sërish efciensën e procesit.

Menjëherë

- c) IAL-të publike inkurajohen të përdorin filtra shtesë, krahas mesatares, në pranimet e maturantëve, të paktën për degët e preferuara më shumë. Këto filtra mund të huazohen nga praktikant dhe eksperiencat e mira të vendeve të tjera.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

A ofroi procesi cilësinë e synuar në terma të saktësisë lidhur me përcaktimin e kriterëve dhe përllogaritjen e fituesve?

Procesi i pranimeve në universitete nga viti 2006 - 2015 është realizuar nga MAS nëpërmjet AKP-së, duke e vlerësuar maturën shtetërore si hyrëse. Ligji i Arsimit të Lartë parashi-kon rritje të autonomisë universitare, duke lejuar IAL-të që të realizojnë procesin e prani-meve për kandidatët për studentë, sipas kriterëve shtesë të vendosura prej tyre, duke e bërë maturën shtetërore dalëse. Për të fituar të drejtën e studimit, kandidati për student duhet të plotësonte dy kriterë: atë përjashtues të përcaktuar sipas VKM-së, por edhe kriterë të tjera të veçanta që kane përcaktuar IAL-të, në zbatim të Ligjit nr. 80/2015¹⁴. Gjatë tremujorit të parë të vitit 2016, IAL-të shpallën kriteret e pranimi për kandidatët për studentë sipas programeve të tyre të studimit, njëkohësisht duke i dërguar tek AKP-ja dhe MAS-i.

¹⁴ Ligji nr. 80/2015, neni 3, pika 4/b; neni 4, pika 1; neni 23, pika 4; neni 25, pika 8; neni 38 pika 1/a dhe 3; neni 42, pika 7; neni 69, pika 3; neni 74, pika 2; neni 135.

Konkluzione

- a) Kriteret e vendosura nga shumica e IAL-ve të audituara rezultuan të pastudiuara, të pambështetura në kurrikulën parauniversitare, jolehtësisht të konvertueshme në formula vlerësimi, ndryshuan disa herë dhe në mënyrë jotransparente për të interesuarit.
- b) Kriteret e vendosura nga IAL-të penalizuan në masë të konsiderueshme kandidatët për studentë në vitin akademik 2016-2017. Rreth 64% e të anketuarve, ku më shumë se gjysma e tyre rezultojnë fitues në raundin e parë të pranimeve, e konfirmojnë këtë konstatim.
- c) Përlllogaritja e pikëve të fituesve në IAL-të e audituara ishte përgjithësisht e saktë, me përjashtim të një rasti të izoluar në Universitetin e Elbasanit, i cili u korrektua në kohën e duhur nga AKP, si edhe një praktike në Universitetin e Vlorës ku kriteret e vendosura nga kjo IAL u ndryshuan për arsye objektive.¹⁵

Rekomandime

- a) IAL-të të marrin të gjitha masat e nevojshme për të përcaktuar kriteret e qarta, të konvertueshme në formula transparente vlerësimi, të mbështetura në kurrikulën parauniversitare dhe të qëndrueshme në kohë. IAL-të këshillohen që politikën apo strategjinë e tyre të kriterëve përzgjedhëse për pranimet e maturantëve ta përfshijnë dhe publikojnë në Statutet, Rregulloret apo dokumentet e tjera strategjike të tyre.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

- b) MAS të bëjë kontrollin e përputhshmërisë së kriterëve me kurrikulën parauniversitare dhe t'i njoftojë IAL-të për mospërputhjet e mundshme dhe korrektimin e tyre në kohë, duke mos lejuar ndryshimin e kriterëve pasi është hapur procesi i aplikimit në QSHA dhe deri në shpalljen e kriterëve për vitin apo semestrin pasardhës akademik.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

- c) IAL-të mund të përgatisin një aplikacion për t'iu ardhur në ndihmë maturantëve që të përlllogarisin pikët përkatëse individuale në programet e studimit që ofrojnë. Ky aplikacion mund të hidhet online në faqet e tyre të Internetit dhe mirëmbahet vazhdimisht.

Nëse e gjykojnë të arsyeshme dhe ekonomike

¹⁵ Ndryshuar në raportin final, në reflektim të observacioneve 6 dhe 7, aneksi 3, gërma “c”, “Observacionet e RASH”, paraqitur më poshtë në këtë dokument.

A u pranuan studentët në programin dhe IAL-në që preferonin, sipas meritës që dispononin?

Konkluzione

- a) Efektiviteti i procesit të pranimit, sikurse matet nga meritë-preferenca, e humbet vlerën dhe rëndësinë tij nëse palët e përfshira kanë informacion asimetrik apo rregullat e lojës ndryshojnë në momentin e fundit. Kriteret e paqarta nga IAL-të dhe ndryshimi jotransparent i tyre, i vlerësuan meritat e aplikantëve ndryshe nga sa aplikantët vlerësuan meritat e tyre dhe shprehën preferencat bazuar në to. Procesi i pranimit, nga një proces për të cilin maturantët kishin investuar në arsimin e mesëm dhe prisnin të shpërbleheshin për të, duke u pranuar në degën e preferuar, u kthye në një proces rastësor, ku disa u penalizuan rastësisht apo edhe padrejtësisht e disa përfituan në kurriz të të parëve. Grupi i auditimit, duke qenë i vetëdijshëm për kufizimet që pozon pyetëtori si teknikë audituese në garantimin e besueshmërisë së konkluzioneve, konstaton se afro 43,3% e të anketuarve (ish-maturantë që nisën shkollën e lartë në 2016) nuk fituan në 3 preferencat e para që shprehën, në secilin prej raundeve të pranimit.
- b) Kombinuar me pikën (a) më lart, koha e gjatë që Udhëzimi nr. 13 akordoi për regjistrimin e fituesve të raundit të parë, shtyu një pjesë të aplikantëve (44% nga sondazhi i KLSH-së) që të regjistroheshin në degë joprioritare për ta. Sikurse është përmendur edhe në krye të këtij raporti, efekti *bottleneck* shkaktoi panik tek aplikantët në raundin e parë, duke sjellë humbjen e besimit tek procesi dhe duke vënë në pikëpyetje madje edhe efektivitetin e Ligjit të ri 80/2015, i cili përkundrazi, në këtë aspekt është më bashkëkohor dhe më afër praktikave të mira europiane që përdorin vende si: Anglia, Gjermania, etj, etj., sesa Ligji i vjetër nr. 9741, datë 21.05.2007, ndryshuar.
- c) Efektiviteti nuk është një parametër që mund të arrihet shpejt apo menjëherë. Grupi i auditimit, duke qenë i vetëdijshëm për këtë fakt dhe duke ditur se pranimet në vitin akademik 2016-2017 ishin të parat që realizoheshin në kuadrin e Ligjit të Ri, konstaton se MAS dhe IAL-të e ezauruan dhe tejkaluan marzhin e tyre të gabimit. Ajo që është më e rëndësishmja, nisur nga nxjerrja e Udhëzimit nr. 15 të MAS për vitin akademik 2017-2018 dhe mungesa e analizave nga ana e IAL-ve për të reflektuar rigorozisht gabimet e vitit të shkuar, është se efektiviteti i procesit të pranimit mbetet ende i riskuar dhe i paadresuar siç duhet, duke riskuar në vijim që inefektivitetin e procesit të pranimit ta shndërrojë apo transmetojë gabimisht në një inefektivitet të Ligjit të Ri 80/2015.

Rekomandime

- a) IAL-të të marrin të gjitha masat e nevojshme për të përcaktuar kriteret e qarta, të konvertueshme në formula transparente vlerësimi, të mbështetura në kurrikulën parauniversitare dhe të qëndrueshme në kohë. IAL-të këshillohen që politikën apo strategjinë e tyre të kriterëve përzgjedhëse për pranimet e maturantëve ta përfshijnë dhe publikojnë në Statutet, Rregulloret apo dokumentet e tjera strategjike të tyre.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

- b) MAS të bëjë kontrollin e përputhshmërisë së kritereve me kurrikulën parauniversitare dhe t'i njoftojë IAL-të për mospërputhjet e mundshme dhe korrektimin e tyre në kohë, duke mos lejuar ndryshimin e kritereve pasi është hapur procesi i aplikimit në QSHA dhe deri në shpalljen e kritereve për vitin apo semestrin pasardhës akademik.

Në vijimësi dhe vazhdimisht

- d) MAS të anullojë Udhëzimin nr, 15, datë 19.05.2017, “Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit ..., për vitin akademik 2017-2018”, sepse ekziston risku potencial që ky udhëzim të dëmtojë sërish efektivitetin e procesit, sikurse efektivitetin e Ligjit për procesin e pranimeve.

Menjëherë

A krijoj procesi i ndjekur një model të vlefshëm edhe për të ardhmen?

Kjo nënpyetje finale audituese, nuk është veçse rishprehje e pyetjes kryesore të auditimit, por tashmë e orientuar nga e ardhmja dhe jo nga e kaluara. Standartet ndërkombëtare audituese inkurajojnë auditimet *ex-post* dhe jo *ex-ante*, sepse vetëm e kaluara mund të evidentohej përmes dokumentimit dhe vetëm për të mund të konkludohet me një besueshmëri, objektivitet dhe rilevancë të mjaftueshme.

Nisur nga sa u trajtua më lart në këtë raport, KLSH ka bindjen se nëse performanca e institucioneve përgjegjëse për pranimet në IAL të maturës shtetërore do të vijojë të jetë e njëjtë me atë të vitit 2016, do të ndeshen vazhdimisht probleme në ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e tij. Ndryshimet për përmirësim duhet të mbështeten në zbatimin e Ligjit 80/2015, eksperiencat e mira botërore, bashkëpunimin aktiv mes palëve dhe misionin fisnik për t'i ofruar shoqërisë një arsim publik me kosto sa më të ulët, cilësi sa më të lartë, të orientuar nga tregu dhe zhvillimi, duke e shndërruar atë në një avantazh konkurrues kombëtar, sikurse ka qenë në të kaluarën

EUROSAI Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Performance-of-responsible-institutions-on-enrollment-of-undergraduate-bachelor-students/>

II. Projektet infrastrukturore

4. AUDITIMI I BRENDSHËM DHE ROLI I TIJ NË LLOGARIDHËNIE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 896/3 prot., datë 28.10.2016;
- Auditimi ka filluar më datë 05.09.2016 dhe ka përfunduar më datë 31.12.2016;
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Xhuljeta Çelaj, Aulona Jonuzi dhe Yrjada Jahja;
- Auditimi u krye në këtë institucion;
 - Ministria e Financave;
- Subjekti i audituar gjeneroi observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to;
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 31.12.2016 dhe nr. 192;
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara;

Konteksti i auditimit

Kontrolli i Lartë i Shtetit ka për synim kryesor në punën e tij audituese të ndikojë gjithnjë dhe më shumë në veprimtarinë e institucioneve publike në dobi të taksapaguesve, duke rritur dhe përmirësuar në mënyrë të vazhdueshme cilësinë e auditimeve të performancës. Në këtë kontekst KLSH ka qenë gjithmonë e angazhuar dhe e fokusuar në vlerësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm gjatë kryerjes së auditimeve të përputhshmërisë dhe rregullshmërisë financiare¹, por kanë munguar auditimet e performancës në këtë fushë.

¹ Bazuar në përkufizimin e Manualit të Auditimit të Përputhshmërisë, ai mund të përkufizohet si një aktivitet auditimi i cili vlerëson nëse aktivitetet, transaksionet financiare dhe informacionet e raportuara janë *në çdo aspekt material* në përputhje me kuadrin rregullator mbi bazën e të cilit e ushtron veprimtarinë subjekti që auditohet. Pra, aspektet materiale në të cilat fokusohet auditimi i përputhshmërisë kanë të bëjë me *rregullshmërinë* ose respektimin e kërkesave dhe kritereve të përcaktuara në ligj dhe aktet nënligjore, rregulloret dhe marrëveshjet dhe me *pajtueshmërinë* ose zbatimin e parimeve të përgjithshme që rregullojnë menaxhimin e shëndoshë financiar dhe sjelljen e zyrtarëve publikë. Përkufizimi i adoptuar në manualin e miratuar nga KLSH i referohet paragrafit 13 të ISSAI 400.

Gjatë vitit 2015 në fushën e auditimit të brendshëm është miratuar një ndryshim ligjor² që ka ridimensionuar organizimin e auditimit të brendshëm në shkallë vendi, i cili gjithashtu përcakton se struktura përgjegjëse e harmonizimit për auditimin e brendshëm³, si edhe njësitë e auditimit të brendshëm kanë për detyrë të bashkëpunojnë me Kontrollin e Lartë të Shtetit duke u bazuar në parimet e komunikimit të vazhdueshëm, angazhimit, mirëkuptimit dhe besimit të ndërsjellë në tre fusha kryesore:

- a) shkëmbimi i planit të konsoliduar të auditimit, me synim shmangien e mbivendosjeve;
- b) shkëmbimi i informacionit dhe i raporteve të auditimit;
- c) zhvillimi i metodologjive të auditimit dhe trajnimi i përbashkët;

Ekspierienca e përfutur nga Kontrolli i Lartë i Shtetit në auditimet e tij lidhur me vlerësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm⁴ dhe në veçanti të auditimit të brendshëm si pjesë e qënësishme e tij, ka evidentuar shpesh herë se pavarësisht respektimit formal të këtyre kërkesave ligjore⁵, nuk ka një koordinim dhe bashkëpunim të atillë që të shmang mbivendosje dhe/ose të nxisë zhvillimin e metodologjive dhe trajnimeve të përbashkëta. Në mos realizimin e këtij bashkëpunimi, nga këndvështrimi i KLSH, ndikon dukshëm roli dhe pozicioni i auditimit të brendshëm në strukturat e institucioneve në të cilat operojnë me një theks të veçantë në gradën e pavarësisë që ato realisht gëzojnë pavarësisht përkufizimeve ligjore, e cila për rrjedhojë ndikon në vlerësimin e cilësisë së punës së auditimit të brendshëm, besueshmërinë e raporteve të tyre, dhe së fundmi në rolin monitorues, mbështetës dhe politik – bërës të ofruar nga Drejtoria e Harmonizimit së Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave.

Mesazhi i auditimit

Thelbi kryesor i kontributit në llogaridhënie qëndron në bashkëpunimin dypalësh, i cili pavarësisht roleve dhe përgjegjësisë të ndryshme, nxjerr në pah qëllimin e përbashkët të promovimit të mirëqeverisjes duke kontribuar në transparencë, llogaridhënie, si dhe në përdorimin e burimeve publike me ekonomicitet, eficiencë dhe efektivitet. Misionet e auditimit të jashtëm dhe auditimit të brendshëm ofrojnë mundësi bashkëpunimi dhe koordinimi, i cili pa dyshim duhet të marrë në konsideratë kuadrin ligjor dhe kushtetues që përkufizon këto dy funksione.

² Ligji 114/2015, “Për Auditimin e Brendshëm në Sektorin Publik”.

³ Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave është struktura përgjegjëse për harmonizimin e auditimit të brendshëm në shkallë vendi.

⁴ Sipas përkufizimit të ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010 “Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin”, i ndryshuar, sistemet e kontrollit të brendshëm janë pjesë e procesit integral të sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit, si dhe të auditimit të brendshëm, të vendosur nga titullari i njësisë publike, brenda objektivave të tij qeverisës, për të ndihmuar në kryerjen e veprimtarive të njësisë publike, me ekonomi, efektivitet dhe eficiencë.

⁵ Bashkëpunimi më Kontrollin e Lartë të Shtetit ka qenë i përcaktuar në terma të ngjashëm edhe në nenin 26, të ligjit nr. 9720, datë 23.4.2007 “Për Auditimin e Brendshëm në Sektorin Publik, i ndryshuar (tashmë i shfuqizuar).

Ndryshimi, së fundmi, i bazës ligjore për auditimin e brendshëm publik në shkallë vendi ka ridimensionuar, ndër të tjera, pikërisht konceptimin e bashkëpunimit me auditimin e jashtëm publik në përfitim të llogaridhënies, duke u bazuar në parimet e komunikimit të vazhdueshëm, angazhimit, mirëkuptimit dhe besimit të ndërsjellë në tri fusha kryesore:

- a) shkëmbimi i planit të konsoliduar të auditimit, me synim shmangien e mbivendosjeve;
- b) shkëmbimi i informacionit dhe i raporteve të auditimit; c) zhvillimi i metodologjive të auditimit dhe trajnimi i përbashkët;

Kontrolli i Lartë i Shtetit, në vlerësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm dhe auditimit të brendshëm, ka evidentuar shpesh herë se nuk ka një koordinim dhe bashkëpunim të atillë që të shmangë mbivendosje dhe/ose të nxisë zhvillimin e metodologjive dhe trajnimeve të përbashkëta.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAL, etj.), sipas programit të auditimit nr. 896/3, datë 28.10.2016 realizoi auditimin e performancës me temë ***“Auditimi i Brendshëm dhe Roli i tij në Llogaridhënie”***. Ky auditim u programua për t’u ushtruar në Drejtorinë e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave. Pas përfundimit të punës paraprake audituese u përgatit programi auditues. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresën nr. 896/4, datë 24.11.2016 iu dërgua projekt-raporti i auditimit Drejtorisë e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm. Raporti i auditimit është hartuar pasi janë shqyrtuar dhe u morën parasysh shpjegimet e dërguara nga institucioni i përfshira në këtë auditim të cilat janë trajtuar në mënyrë të hollësishme në Raportin e Auditimit.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin e Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Drejtorisë Juridik dhe Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi i Departamentit, në mbështetje të nenit 10, 13, 15, 25 dhe 30 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”:

Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

Funksionet e auditimit të brendshëm dhe të jashtëm janë elemente të rëndësishëm në menaxhimin financiar publik dhe në përmirësimin e performancës së sektorit publik në përgjithësi. Për vetë natyrën e tij, auditimi publik mbulon një larmishmëri aktiviteteve dhe tematikash, duke vepruar si një mekanizëm i cili i ofron siguri qeverisë dhe ministrive të linjës (*auditimi i brendshëm*), si edhe Kuvendit (*auditimi i jashtëm*) se fondet publike janë shpenzuar në përputhje me kuadrin legjislativ në fuqi, se përdorimi i fondeve publike nga ana e qeverisë përfaqëson në mënyrë të drejtë dhe të saktë pozicionin e saj financiar, si edhe nëse ato janë përdorur me ekonomicitet, efikasitet dhe efektivitet në përfitim të taksapaguesve.

Auditimi publik, i konceptuar si auditim i brendshëm dhe auditim i jashtëm publik, tashmë përfshin në objektivat e tij jo vetëm problemin ekonomik dhe financiar, por edhe atë social të gjeneruar nga zbatimi i veprimtarisë së qeverisë, duke përfshirë konkretisht edhe lloje të tjera auditimesh që fokusohen në vlerën për para të veprimtarive qeveritare, duke dhënë kontributin kryesor në llogaridhënie në përfitim të taksapaguesve shqiptarë.

Thelbi kryesor i kontributit në llogaridhënie qëndron në bashkëpunimin dypalësh, i cili pavarësisht roleve dhe përgjegjësi të ndryshme, nxjerr në pah qëllimin e përbashkët të promovimit të mirëqeverisjes duke kontribuar në transparencë, llogaridhënie, si dhe në përdorimin e burimeve publike me ekonomicitet, efikasitet dhe efektivitet. Misionet e auditimit të jashtëm dhe auditimit të brendshëm ofrojnë mundësi bashkëpunimi dhe koordinimi, i cili pa dyshim duhet të marrë në konsideratë kuadrin ligjor dhe kushtetues që përkufizon këto dy funksione.

Ndryshimi, së fundmi, i bazës ligjore për auditimin e brendshëm publik në shkallë vendi ka ridimensionuar, ndër të tjera, pikërisht konceptimin e bashkëpunimit me auditimin e jashtëm publik në përfitim të llogaridhënies, duke u bazuar në parimet e komunikimit të vazhdueshëm, angazhimit, mirëkuptimit dhe besimit të ndërsjellë në tri fusha kryesore: a) shkëmbimi i planit të konsoliduar të auditimit, me synim shmangien e mbivendosjeve; b) shkëmbimi i informacionit dhe i raporteve të auditimit; c) zhvillimi i metodologjive të auditimit dhe trajnimit të përbashkët.

Kontrolli i Lartë i Shtetit, në vlerësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm dhe auditimit të brendshëm, ka evidentuar shpesh herë se nuk ka një koordinim dhe bashkëpunim të atillë që të shmangë mbivendosje dhe/ose të nxisë zhvillimin e metodologjive dhe trajnimeve të përbashkëta.

Nisur nga sa më lart, Kontrolli i Lartë i Shtetit ka vendosur të fokusojë vëmendjen e tij në *shtjellimin objektiv dhe të paanshëm të problematikave që ushtrojnë pengesë në bashkëpunimin dyanësh midis auditimit të brendshëm dhe auditimit të jashtëm, me qëllim sugjerimin e rekomandimeve dhe aktiviteteve të nevojshme në përfitim të mirëqeverisjes, transparencës dhe llogaridhënies.*

Nisur nga konkluzionet, gjetjet dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar përmirësimin e bashkëpunimit midis auditimit të brendshëm dhe të jashtëm në sektorin publik:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

1. Me miratimin e Manualit të Auditimit të Brendshëm me Urdhër të Ministrit të Financave nr. 100, datë 25.10.2016, në Kapitullin 7 është përcaktuar procesi i sigurimit të cilësisë së punës së auditimit të brendshëm i cili nuk është në përputhje dhe në zbatim të Udhëzuesit Praktik 1312 – 1 (*Practice Advisory 1312-1*) të hartuar nga Instituti i Audituesve të Brendshëm. Forma e përzgjedhur për sigurimin e cilësisë është vetëvlerësimi me validim të jashtëm të kryer nga Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm, pa përfshirë vlerësimin e plotë të jashtëm për të cilin nuk është përcaktuar kush do ta kryejë, si do ta kryejë dhe me çfarë metodologjie. Validimi i jashtëm i kryer nga DH/AB bie ndesh me standardin i cili kërkon që vlerësuesi i jashtëm të jetë, në të dyja format e vlerësimit, i pavarur dhe jashtë organizatës. Standardi nuk përcakton konkretisht se cili duhet të jetë vlerësuesi i jashtëm, por përcakton si ai duhet të jetë i pavarur, jashtë organizatës ose sistemit të auditimit të brendshëm, duhet të ketë njohuri dhe praktikë profesionale në fushën e auditimit të brendshëm dhe në procesin e vlerësimit të jashtëm. Një vlerësim i jashtëm i auditimit të brendshëm shërben si një garanci e shtuar lidhur me cilësinë e punës së auditimit të brendshëm në të gjitha aspektet e saj të rëndësishme dhe gjeneron besueshmëri tek përdoruesit e punës së auditimit të brendshëm, si edhe në llogaridhënie.

Për këtë rekomandoj:

1. Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm të marrë masa për të hartuar dhe miratuar një Udhëzues për Sigurimin e Cilësisë së punës së Auditimit të Brendshëm në përputhje me standardet e zbatueshme në këtë fushë;
2. Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm të hartojë dhe të propozojë pranë instancave përkatëse në Ministrinë e Financave udhëzimet përkatëse me qëllim krijimin e kornizave të përshtatshme për përafrimin me standardet lidhur me sigurimin e cilësisë së auditimit të brendshëm.

Në Vijimësi

2. Pavarësisht, nënshkrimit të marrëveshjes së bashkëpunimit nr. 191/5 prot., më datë 08.05.2012 midis Ministrisë së Financave dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit lidhur me bashkëpunimin kryesisht në shkëmbimin e planeve strategjike, planeve të auditimit, trajnimin e stafit, trajnimet e përbashkëta, takime dhe mbledhje bashkëpunimi si dhe mbështetjen e punës së auditimit të jashtëm në punën e auditimit të brendshëm me qëllim shmangien e mbivendosjeve dhe dublikimin e punës audituese, në përfitim të mirëqeverisjes, transparencës dhe llogaridhënies, konstatohet se kanë munguar propozime konkrete përta i takon aspekteve kyçe të bashkëpunimit midis auditimit të brendshëm dhe të jashtëm dhe se ekziston e është i konsoliduar besimi se operimi sipas standardeve të ndryshme pengon zhvillimin dhe vendosjen në praktikë të teknikave dhe metodologjive audituese të përbashkëta. Standardi 2050 i auditimit të brendshëm, bashkëpunimin me auditimin e jashtëm e cilëson si një mënyrë për të siguruar një mbulim të mjaftueshëm me auditim dhe për të shmangur mbivendosjet në punën audituese. Udhëzuesi Praktik 2050 – 1, në paragrafin 4 cilëson si një mënyrë eficiente përdorimin e teknikave, metodologjive dhe terminologjive të ngjashme, me qëllim një koordinim efektiv të punës për të favorizuar dhe lehtësuar punën e gjithsecilit dhe për të nxitur gjithashtu besimin reciprok në profesionalizmin e ushtruar gjatë punës audituese. Nga këndvështrimi i standardeve të auditimit të jashtëm, INTOSAI Govs 9150 nuk ekziston një pengesë e tillë dhe SAI-t inkurajohen në këtë drejtim.

Për këtë rekomandoj:

Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave, në cilësinë e strukturës përgjegjëse për hartimin dhe propozimin e metodologjive, standardeve dhe teknikave të auditimit në sektorin e auditimit të brendshëm publik në Shqipëri, me qëllim nxitjen e mëtejshme të bashkëpunimit dhe koordinimit në përfitim të llogaridhënies dhe mirëqeverisjes, për të evituar mbivendosjet dhe dublikimet e punës audituese, të angazhohet për të evidentuar hapësirat e zhvillimit të metodologjive dhe teknikave të përbashkëta në fushën e auditimit në zbatim të standardeve, duke nxjerrë në pah edhe mundësitë për të kryer auditime të pilotuara së bashku me Kontrollin e Lartë të Shtetit për të testuar saktësinë e tyre, me qëllim nxitjen e përdorimit të punës së njëri tjetrit.

Në Vijimësi

3. Në programet e trajnimit për certifikimin e audituesve të brendshëm publikë në shkallë vendi të organizuara nga Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave janë përfshirë njohuri bazë për funksionin e auditimit të jashtëm publik dhe përmbajtja e tyre adreson aspekte të cekëta të veprimtarisë së auditimit të jashtëm publik në përgjithësi, si për shembull çfarë është auditimi i jashtëm dhe nevoja për auditimin e jashtëm, duke mos trajtuar konkretisht aspektet më të rëndësishme të funksionit të auditimit të jashtëm në Shqipëri, si edhe duke mos përmendur aspak marrëdhënien konkrete midis auditimit të brendshëm dhe të jashtëm, standardet përkatëse dhe ku ato takohen me njëri tjetrin, dhe rolin e gjithësecilit në llogaridhënie.

Për këtë rekomandoj:

1. Me qëllim ndërgjegjësimin dhe aftësimin profesional të audituesve të brendshëm në fushën e auditimit të jashtëm publik në Shqipëri, rolin të tij në llogaridhënie, marrëdhëniet e bashkëpunimit midis auditimit të brendshëm dhe auditimit të jashtëm, shkëmbimin e njohurive dhe eksperiencave në fushën e standardeve, metodologjive dhe teknikave të auditimit, Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave të anagazhohet në përditësimin e përmbajtjes së Kurrikulave trajnuese certifikuese për audituesit e brendshëm në fushën e auditimit të jashtëm.
2. Duke synuar dhënien e një kontributi cilësor dhe impakt-prodhues të përbashkët në mirëqeverisje dhe llogaridhënie në përfitim të taksapaguesve shqiptarë, Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm pranë Ministrisë së Financave, të marrë masa dhe të angazhohet në kryerjen e trajnimeve të përbashkëta me Kontrollin e Lartë të Shtetit duke synuar shtjellimin e metodologjive dhe teknikave të auditimit me qëllim favorizimin e përdorimit punës së njëri-tjetrit.

Në Vijimësi

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Internal-Auditing-and-its-Role-towards-Accountability/>

5. MENAXHIMI I MBETJEVE URBANE NË BASHKINË TIRANË

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 419/3 prot., datë 02.09.2016;
- Auditimi ka filluar më datë 04.04.2016 dhe ka përfunduar më datë 28.12.2016;
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Sali Agaj, Bajram Lamaj, Pullumb Beqiraj, Koço Sokoli dhe Prof. Dr. Sazan Guri;
- Auditimi u krye në këtë institucion;
 - Bashkia e Tiranës;
- Subjekti i audituar gjeneroi observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to;
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 28.12.2016 dhe nr. 168;
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara;

Konteksti i auditimit

Administrimi i mbetjeve urbane në vendin tonë është i decentralizuar. Në pjesën më të madhe të qyteteve, shërbimi i mbledhjes dhe transportimit të mbetjeve kryhet nga kompani private të menaxhimit të mbetjeve, të cilat janë të kontraktuara nga Bashkitë. Në shumicën e bashkive të vendit, tarifa për menaxhimin e mbetjeve përfshin grumbullimin dhe transportimin e mbetjeve deri në venddepozitim. Zonat rurale nuk janë të mbuluara akoma nga shërbimet e menaxhimit të mbetjeve. Pjesa më e madhe e mbetjeve të këtyre zonave depozitohen nëpër lumenj ose në anë të rrugëve, të cilat “pastrohen” nga ujërat dhe në këtë mënyrë zhvendosen në një pjesë tjetër toke, në rrjedhjetujore dhe në fund përfundojnë në zonat bregdetare. Mbetjet bashkiake kanë një përqindje të lartë të mbetjeve organike dhe nuk ekziston ndonjë metodë riciklimi (përpunimi) për të reduktuar sasinë e mbetjeve organike që hidhen në vend-depozitime. Mbetjet organike në vend-depozitime janë burimi kryesor i emetimit të CH₄ në ajër, i ujërave të helmta (leksivateve) që shkojnë drejt ujërave nëntokësore dhe lumenjve të vendit.

Nuk ka ende një sistem të sigurtë për administrimin e mbetjeve familiare dhe për as ato të rrezikshme (atyre të prodhuara nga industrinë dhe ato shtëpiake). Riciklimi i Mbetjeve është në fazën pothuajse fillestare. Metoda më e përdorur për trajtimin e mbetjeve është ajo e groposjes, megjithëse duhet përmendur dhe fakti që këto gropa nuk kanë një strukturë të mirë. Përkundrazi, ato janë vendosur në zona të ndjeshme, si pranë sistemeve lumore, pranë dhe mbi depozitime të shkrifta të kuaternarit, duke çuar në ndotjen e mjedisit.

Në vendin tonë ka disa kompani private riciklimi të cilat, grumbullojnë, përpunojnë tipe të ndryshme mbetjesh: skrap, letër, plastik, tekstile, goma të përdorura. Ka rreth 12.000 grumbullues individualë, informalë dhe rreth 60 kompani grumbulluese për mbetje të ndryshme të riciklueshme. Mbetet problem mungesa e ndarjes së mbetjeve që në burim. Grumbulluesit individualë dhe kompanitë hasin vështirësi në gjetjen e mbetjeve të pastra dhe të ndara. Pjesa më e madhe e mbetjeve të riciklueshme vjen nga mbetjet urbane, dhe pjesërisht nga sektori industrial.

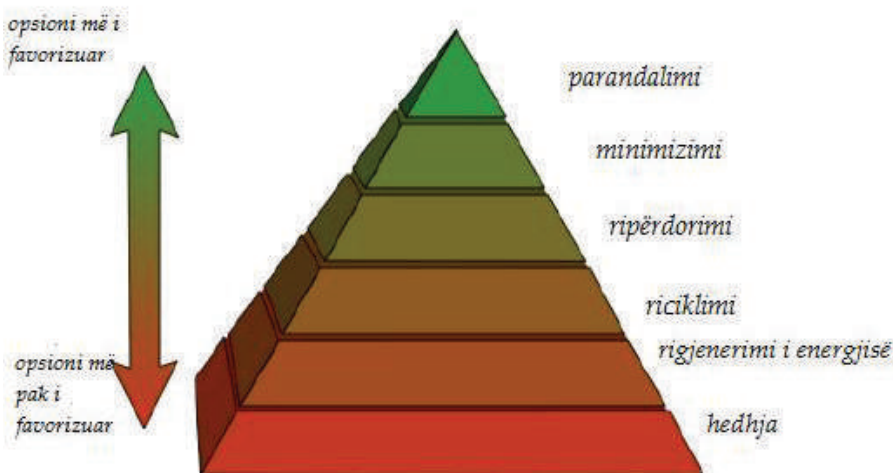
Në vendin tonë ka disa kompani private riciklimi të cilat, grumbullojnë, përpunojnë tipe të ndryshme mbetjesh: skrap, letër, kartona, plastik, tekstile, goma të përdorura. Ka rreth 12.000 grumbullues individualë, informalë dhe rreth 60 kompani grumbulluese për mbetje të ndryshme të riciklueshme. Mbetet problem mungesa e ndarjes së mbetjeve që në burim. Grumbulluesit individualë dhe kompanitë hasin vështirësi në gjetjen e mbetjeve të pastra dhe të ndara. Pjesa më e madhe e mbetjeve të riciklueshme vjen nga mbetjet urbane, dhe pjesërisht nga sektori industrial.

Duhet theksuar se nuk ka impiante të kompostimit të mbetjeve të biodegradueshme. Nuk ka deri më tani as impiante (inceneratorë) të djegies së mbetjeve urbane (të pariciklueshme), si dhe mbetjeve industriale për shfrytëzimin e energjisë së tyre për industrinë prodhuese, megjithëse është duke u ngritur një i tillë në qytetin e Elbasanit, një sapo është miratuar nga Këshilli Bashkiak për qytetin e Fierit dhe një i tretë po mendohet të ngrihet në Porto Romano në qytetin e Durrësit.

Ashtu si në gjithë Shqipërinë, edhe në territorin e Bashkisë së Tiranës, administrimi i mbetjeve është në një nivel shumë të ulët. Nuk ka një sistem të sigurtë për administrimin e mbetjeve, si ato bashkiake dhe ato të rrezikshme (atyre të prodhuara nga industritë dhe ato shëtpiake). Sistemi i menaxhimit të mbetjeve bashkiake dhe ato të rrezikshme është shumë i dobët dhe pjesa më e madhe e grumbullimit të mbetjeve kryhet nga Bashkia dhe njëpjesë e vogël nga sektori privat. Gjithashtu, edhe impiantet e riciklimit janë në pronësi të sektorit privat. Sigurimi i këtyre aktiviteteve dhe sistemi i menaxhimit, janë akoma në fillimet e tyre, ende të paorganizuar dhe të keqmenaxhuara dhe varen nga disponueshmëria e materialeve të riciklueshme me një cilësi të mirë. Ekziston një politikë dominuese dhe e përhapur e hapjes së gropave dhe e grumbullimit të mbetjeve në to. Instrumentet ekonomike për administrimin e mbetjeve janë të pakta dhe me vlerë të pakonsiderueshme.

Nga ana tjetër, Qeveria shqiptare është angazhuar në procesin e anëtarësimit të plotë në BE dhe në këtë drejtim, Ministria e Mjedisit, ka punuar për përputhjen e instrumenteve kryesore legjislativ të BE në instrumentet ligjore shqiptare. Legjislatiioni kryesor nga Bashkimi Europian që ka të bëjë me mbetjet është Direktiva Kuadër e Mbetjeve. Direktiva 2008/98/KE mbi mbetjet adaptuar në Nëntor të vitit 2008 parashikon një qasje të re mbi administrimin e mbetjeve, bazuar në parandalimin e ndikimeve negative të gjenerimit të mbetjeve dhe administrimit mbi shëndetin e njeriut dhe mjedisin, duke synuar kufizimin e prodhimit të mbetjeve, si dhe nxitjen e përdorimit të mbetjeve si burim nga riciklimi dhe rikuperimi. Direktiva krijon një hierarki mbi mbetjet dhe shtrën pyetje komplekse mbi

procesin e transponimit të legjislacionit. Ajo ka për qëllim të përmirësojë parandalimin e mbetjeve, duke paraqitur programe mbi parandalimin e mbetjeve, si një instrument politik për Shtetet Anëtare. Riciklimi dhe përpunimi i mbetjeve po promovohen me objektiva, si kriteret e mbledhjes së veçuar dhe efikasiteti i energjisë.

Graf.1: Skema e opsioneve të trajtimit të mbetjeve mbetjeve urbane

Problemet e administrimit të mbetjeve në Bashkinë e Tiranës janë të shumta dhe të ndryshme. Mbetjet në territoret e Bashkive, kanë nevojë për një grumbullim të kushtueshëm dhe të zgjeruar, transportim dhe rregullim (diferencim, selektim), transportim, riciklim dhe asgjësim). Kushte të veçanta duhet t'i aplikohen kategorive të ndryshme, si p.sh mbetjet nga shëndetësia. Sektori i mbetjeve paraqet një nga sfidat më të rëndësishme që ndesh Bashkia e Tiranës në shërbim të qytetarit. Eliminimi i mbeturinave urbane përbën një hallkë jetike në konceptin fillim-përfundim të menaxhimit të mbeturinave urbane. Theksi aktual mbi parandalimin e ndotjes, si dhe zhvillimi i teknologjive të trajtimit ka si rezultat pakësimin e volumit të mbetjeve urbane, të cilat duhet të eliminohen.

Raportet qeveritare vjetore për gjendjen e mjedisit përmbledhin këto çështje:

- Sistemet për grumbullimin dhe heqjen e mbetjeve janë të pamjaftueshme dhe joefektive;
- Vendimet për mbledhjen dhe heqjen e tyre nuk mund të bëhen në mungesë të një informacioni të besueshëm;

- Nuk ka një traditë të mirëfilltë për trajtimin dhe heqjen e mbetjeve;
- Burimet financiare dhe teknike janë të pamjaftueshme;
- Publiku ka mungesë informacioni përse i përket rrezikut që shkaktohet nga administrimi i dobët i mbetjeve;

Rritja e vazhdueshme e popullsisë në disa qytete kryesore si rezultat i migrimit të tyre nga zonat rurale në zonat urbane, vazhdimi i ndërtimeve dhe prishjeve si dhe rritja e importit të mallrave të konsumit si ato ushqimore dhe tekstile, etj., kanë ndikuar në rritjen në sasi dhe volum të mbetjeve të ngurta në tërësi dhe veçanërisht të mbetjeve të ambalazheve, elektrike dhe elektronike.

Mesazhi i auditimit

“Nëpërmjet kontraktimit të operatorëve ekonomikë për menaxhimin e mbetjeve urbane Bashkia e Tiranës nuk ka arritur objektivat në drejtim të shërbimit të popullatës dhe ruajtjes së mjedisit në territorin e saj. Kuadri rregullator në zbatim strategjisë kombëtare dhe akteve ligjore bashkëkohore të miratuara nuk është i përditësuar dhe si rrjedhojë objektivat nuk janë të qarta e të përcaktuara mirë. Edukimi publik në drejtim të rritjes së ndërgjegjësimit dhe pjesëmarrjes së komunitetit në menaxhimin e mbetjeve, nga ana e strukturave të bashkisë dhe operatorëve ekonomikë ka patur mangësi të theksuara, nuk ka qenë i mjaftueshme dhe nuk ka dhënë ndonjë impakt të ndjeshëm social, për mbajtjen pastër të qytetit dhe për ndarjen e mbetjeve në burim për riciklim; në menaxhimin e mbetjeve urbane të bashkisë së Tiranës, si një organ vendor dhe më pranë komunitetit, qasja “qeverisja me pjesëmarrje” duhet të ishte gjithnjë në qendër të vëmendjes së strukturave përgjegjëse të bashkisë. Venddepozitimi i mbetjeve në zonën e Sharrës nuk plotëson kushtet e parametrat e një landfillit bashkëkohor me parametra të lartë mjedisor sidhe ka tejkaluar afatin e përdorimit dhe kapacitetet e përpunimit.

Veprimtaria e mbikëqyrëse dhe kontrolluese e Bashkisë Tiranë, në drejtim të realizimit të detyrimeve kontraktore nga operatorët ekonomikë për shërbimin e grumbullimit dhe largimit të mbetjeve nuk ka sjellur përmirësimin e cilësisë së shërbimit të pastrimit të qytetit dhe realizimin e objektivave të strategjike dhe pritshmërisë së qytetarëve.”

Mungesa e një strategjie të menaxhimit të mbetjeve nga Bashkia, ka ndikuar në menaxhimin e mbetjeve, me një infrastrukturë të dobët, me konteniere të amortizuar, të pa mbyllur, larg zbatimit të kuadrit ligjor për ndarjen në burim, të mbetjeve; niveli teknik i makinerive teknologjike transport, fshirje, larje, etj., të disponueshme nga OE është i mangët. Marrja e iniciativave të deritanishme për riciklim kanë qenë të pastudjuara mire, nuk kanë sjellë ndryshim të gjendjes dhe kanë dështuar duke krijuar edhe pasoja sociale. Masat ndëshkuese me gjobë të marra nga Agjensia e Mbrojtjes Konsumatorëve apo nga BT, jo vetëm kanë qenë të pakta, por edhe nuk janë ekzekutuar, duke mos dhënë asnjë ndikim në përmirësimin e gjendjes.

Konkluzionet dhe rekomandimet e këtij auditimi performance, synojnë të kontribojnë e të ndihmojnë menaxhimin e Bashkisë Tiranë, në përmirësimin e situatës dhe marrjen e masave konkrete, përgatitjen e zbatimit të një strategjie lokale për menaxhimin e mbetjeve të ngurta (si pjesë e Strategjisë Kombëtare të menaxhimit të mbetjeve), duke ndëhyrë në infrastrukturë me vendosjen e konteniervë të rinj bashkëkohorë me objektiv ndarjen në burim, rritjen e nivelit të zhvillimit të metodave të edukimit ambiental, krijimin e një partneriteti më të mire public privat me operatorët ekonomikë, krijimin e një dokumentacioni të saktë e ligjor për vlerësimin e mbikqyrjen e punës së OE, përcaktimin e grafikëve të pastrimit, shtimin e vendgrumbullimeve të reja dhe sigurimin e një mjedisi të pastër. Vendosja e kontraktimeve me subjekte private e shtetërore që prodhojnë mbetje të llojeve të ndryshme sipas metodave bashkëkohore, duke detyruar ato të paguajnë për largimin e këtyre mbetjeve sipas rregulloreve në fuqi.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor 2016, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAI, etj.), sipas programit të miratuar të auditimit, ndërmori auditimin e performancës me temë: **“Menaxhimi i Mbetjeve Urbane në Bashkinë e Tiranës”**.

Ky auditim u programua për t’u ushtruar në subjektet: Bashkia e Tiranës (Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve Urbane në përbërje të Drejtorisë së Përgjithshme të Punëve Publike; Drejtoria e Politikave dhe Edukimit Mjedisor), duke u shtrirë edhe në Drejtorinë e Përgjithshme Juridike dhe të Aseteve, Drejtorinë e Kabinetit të BT, në Drejtorinë e Përgjithshme të Punëtorëve nr. 1 të qytetit, Agjencinë Kombëtare të Mjedisit, Agjencinë Rajonale të Mjedisit për Tiranën, etj.

Në aparatën e Bashkisë së Tiranës, Drejtoria e Pastrimit të Mbetjeve Urbane, përmbush detyrat që lidhen me menaxhimin dhe financimin e të gjitha kontratave përfshirë raportimin periodik, teknik dhe financiar mbi ecurinë e realizimit të tyre; mban përgjegjësi për kontrollin e situacioneve dhe dokumentacionit të përgatitur për financim; monitoron realizimin e cilësisë së shërbimit për të gjitha kontratat bazuar në kushtet e kontratës; verifikon e kontrollon punën e kontraktorëve dhe realizon bashkëpunim të qëndrueshëm me ta; propozon standarde dhe specifikime teknike dhe vlerëson situatën në bazë të informacioneve që disponon për menaxhimin e aktivitetit të pastrimit të qytetit, duke sugjeruar dhe marrë vendimet më efektive; ndjek dhe evidenton treguesit tekniko-ekonomikë të operatorëve të shërbimit të kontraktuar për pastrimin e qytetit, analizimin e tyre dhe ndërhyrjen në rastet e duhura për përmirësimin e tyre; përgatit plane veprimi për trajtimin e mbetjeve urbane dhe të ngurta në zbatim të Strategjisë dhe planit kombëtar për menaxhimin e mbetjeve; identifikon dhe analizon problemet e hasura në trajtimin e mbetjeve duke sugjeruar rrugët e zgjidhjes së bashku me kostot e nevojshme për zbatimin e tyre; bashkëpunon ngushtësisht me struktura të tjera politikë-bërëse për zgjidhjen e problematikave të ndryshme në funksion të përmirësimit të punës së sektorit; grumbullon, përpunon dhe përgatit të dhëna periodike mbi vend depozitimin e mbetjeve në Sharrë, me qëllim administrimin e trajtimin e mbetjeve urbane sipas standardeve bashkëkohore; etj.

Drejtoria e Politikave të Edukimit Mjedisor ka si detyrë hartimin e planeve, monitorimin dhe edukimin për mbrojtjen e mjedisit urban, ruajtjen dhe përmirësimin e tij, parandalimin dhe pakësimin e rreziqeve ndaj jetës e shëndetit të njeriut, sigurimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të cilësisë së jetës së banorëve, në dobi të brezave të sotëm dhe të ardhshëm, si dhe sigurimin e kushteve për zhvillimin e qëndrueshëm të qytetit të Tiranës dhe territoreve përreth. Përcakton prioritetet e qytetit në fushën mjedisore dhe ndërhyrjet konkrete për realizimin e tyre si dhe orientimin, administrimin dhe kontrollin e vazhdueshëm të cilësisë së mjedisit në qytetin e Tiranës.

Skema e pastrimit e ndan qytetin në 6 (gjashtë) zona operative dhe pastrimi i qytetit të Tiranës sot realizohet nga gjashtë operatorë privatë me të cilët Bashkia e Tiranës ka lidhur kontrata të veçanta, të cilat i depozitojnë mbetjet në landfillin e Sharrës. Landfill-i i Sharrës administrohet nga Drejtoria e Përgjithshme nr. 1 e Punëtorëve të Qytetit të Tiranës, e cila ka për detyrë pastrimin dhe gjelbërimin e territorit. Ky landfill pozicionohet rreth 7 km në jug-perëndim të qendrës së Tiranës dhe ndodhet rreth 400-500 m në jug-perëndim të fshatit të Sharrës.

Nëpërmjet auditimit të performancës mbi menaxhimin e mbetjeve urbane në Bashkinë e Tiranës, duke u përqendruar te efektiviteti dhe efienca e punës së operatorëve ekonomikë në shërbimin e pastrimit dhe të grumbullimit të mbetjeve urbane, bëhet një analizë studimore mbi gjendjen aktuale në territorin e bashkisë, zbatimin e detyrimeve kontraktore nga operatorët ekonomikë, rolin e strukturave përgjegjëse të bashkisë dhe mundësitë e pashfrytëzuara për një menaxhim më të mirë të këtij problemi madhor mjedisor jo vetëm në Tiranë, por në të gjithë vendin duke dhënë edhe rekomandimet përkatëse për përmirësimin e gjendjes dhe rritur vetëdijen e strukturave drejtuese e zbatuese të Bashkisë Tiranë dhe publikut të gjerë për këtë problem thelbësor të shoqërisë sonë.

Në të njëjtën kohë, është audituar lidhur me zbatimin e dispozitave ligjore nga të gjitha institucionet që ndjekin këtë problematikë, me objektiv rritjen në vazhdimësi të transparencës dhe efektivitetit në menaxhimin e mbetjeve urbane në terriorine bashkisë Tiranë.

Përveç kërkesave të Rregullores, Manualit të Auditimit të Performancës së KLSH-së, Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit - ISSAI, janë kërkuar dhe shfrytëzuar materiale të ndryshme: Plane strategjike dhe studime përkatëse të subjekteve ku është shtrire auditimi, artikuj të medias së shkruar, konkluzione të informacioneve që lidhen me problemin e menaxhimit të mbetjeve, direktiva dhe raporte të organizatave ndërkombëtarëve, etj.

Duke qenë se menaxhimi i mbetjeve është një problem serioz dhe emergjent në të gjithë vendin që ka rrjedhur nga moszbatimi i Strategjive, Kuadrit rregullator dhe akteve ligjore e nënligjore të miratuara si nga organet e pushtetit vendor dhe atij qendror theksojmë se rezultatet e këtij auditimi i kalojnë caqet e Bashkisë së Tiranës, janë përgjithësuese e të vlefshme edhe për njësitë e qeverisjes vendore e qendrore.

Pas përfundimit të punës paraprake audituese, me shkresën nr. 419/3, datë 02.09.2016 u dërgua Programi i Auditimit të Performancës. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresën nr. 419/9, datë 24.11.2016 iu dërgua Projekt-Raporti i auditimit subjekteve të audituara. Raporti përfundimtar është hartuar pasi janë shqyrtuar komentet dhe shpjegimet e dërguara nga Bashkia e Tiranës me shkresën nr. 36371/1 prot. datë 21.12.2016, si dhe pas konsultimeve me palët e interesit.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga subjektet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10 dhe 15 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”,

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së konkludoi:

Për Bashkinë e Tiranës

Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve Urbane në përbërje të Drejtorisë së Përgjithshme të Punëve Publike; Drejtoria e Politikave dhe Edukimit Mjedisor, Drejtoria e Përgjithshme Juridike dhe Aseteve, Drejtoria e Kabinetit dhe Drejtoria e Përgjithshme e Puntorëve nr. 1 të qytetit;

Gjendja e menaxhimit të mbetjeve urbane dhe pastrimit të Qytetit të Tiranës, me gjithëse në zëra të caktuara ka përmirësim, lë ende shumë për të dëshiruar, më saktë nuk është e mirë dhe në parametrat që kërkohen për një kryeqytet që aspirojnë të jetë pjesë e familjes europiane.

Edukimi publik në drejtim të rritjes së ndërgjegjësimit dhe pjesëmarrjes së komunitetit në menaxhimin e mbetjeve, nga ana e strukturave të bashkisë dhe operatorëve ekonomikë ka patur mangësi të theksuara dhe nuk ka qenë e mjaftueshme. Sjellja e vëmendjes së publikut për parandalimin dhe eliminimin e mbetjeve është hapi i parë themelor për të nxitur ndryshimin e sjelljes së popullsisë ndaj këtij problem jetik.

Problemi i menaxhimit të mbetjeve, i cili është në rritje të shpejtë dhe që përbën një kërcënim për mjedisin dhe shëndetin e njeriut dhe zhvillimin e një sistemi të qëndrueshëm të menaxhimit të mbeturinave, mund të realizohet vetëm kur institucionet e arsimit, shoqërisë civile dhe individëve, si dhe të administratës qendrore, administratës lokale, industriale dhe qendrat tregtare janë të vetëdijshëm për përgjegjësitë e tyre dhe i përmbushin ato. Kështu, në menaxhimin e mbetjeve urbane të bashkisë së Tiranës, si një organ vendor dhe më pranë komunitetit, qasja “qeverisja me pjesëmarrje” duhet të ishte gjithnjë në qendër të vëmendjes së strukturave përgjegjëse të bashkisë.

Bashkia e Tiranës nuk ka zbatuar legjislacionin për ndarjen dhe grumbullimin e mbeturinave që në burim, fakt ky që ka influencuar negativisht në gjendjen e vend-depozitimit të Sharrës si dhe mosfurnizimin me lëndë të parë të subjekteve private që merren me riciklimin e mbeturinave sipas llojit. Vlen të theksohet se ky proces nuk kryhet edhe për institucionet shtetërore në drejtim të grumbullimit të letrave, si dhe për mbetjet e rrezikshme si tonera, pajisje kompjuterike, etj.

Bashkia e Tiranës, nuk ka studim të mirëfilltë mbi prodhimin total të mbetjeve urbane në zonat për të cilat janë kontraktuar subjektet private të pastrimit, studim i cili të pasqyronte faktorët socio-ekonomikë (konsumi për familje, aktivitetet e prodhimit, etj), faktorët territorialë (karakteristikat urbanistike, popullsinë, densitetin e banimit, numrin e

tipologjinë e përdoruesve jo shtëpiakë, vëllimin e fluksit të hyrjeve në Tiranë, etj). Të gjitha këto do të çonin në identifikimin e gjenerimit të mbetjeve për frymë si dhe në identifikimin e gjenerimit total të mbetjeve urbane, sipas zonave për të cilat janë lidhur kontratat.

Bashkia e Tiranës nuk ka të evidentuar mbetjet urbane si mbetjet shtëpiake dhe tregtare, mbetje të gjeneruara nga institucionet të ngjashme, si mbetje urbane, por që kanë veti të rrezikshme si: pesticidet, fotokimikatat, acidet, tretësit, bojëra, ngjyra, ngjitës, etj., që përmbajnë substanca të rrezikshme, detergjent që përmbajnë substanca të rrezikshme, bateritë dhe akumulatorët, pajisjet e skaduara elektrike e elektronike, mbetje të tjera që përmbajnë merkur, mbetje druri që përmbajnë substanca të rrezikshme, etj. Evidentimi i tyre nga ana e Bashkisë së Tiranës, do të bënte që këto mbetjeve t'i nënshtroheshin një trajtimi mjedisor të veçantë dhe të mos trajtohen si mbetjet urbane pa veti të rrezikshme

Në kontratat që Bashkia e Tiranës ka lidhur me subjektet e pastrimit për vite me radhë, ndër të tjera, është planifikuar edhe zëri i shërbimit “Fshirja e rrugëve dhe trotuarëve me krah” dhe “Fshirja e rrugëve dhe trotuarëve me makineri”. Në këtë zë, nuk janë të veçuara si zë më vete, fshirja e rrugëve dhe zë më vete fshirja e trotuarëve.

Nga kontrollat e grupit të auditimit, si dhe nga informacionet e komunitetit rezultuan 24 vënd-depozitime të paligjshme. Shumica e këtyre vënddepozitimeve u lokalizuan në zonat e rrethinave, veçanërisht përgjatë skarpatit të lumi Tiranë, si dhe rrjedhjen e sipërme dhe të poshtme të lumit Lana, pranë unazës së re. Në disa nga këto zona rezultonte një përzjerje e të mbeturinave ndërtimore me ato familjare. Në disa raste nuk kryhet pastrimi i territorit të kontemierëve, dhe nuk kryhet dizinfektimi në mënyrë sistematike rreth vendit të kontenierëve të mbetjeve.

Problem mjaft i madh rezulton edhe nga mungesa e vendeve për vendosjen e kontenierëve në disa zona me intesitet të lartë ndërtimi si zona e Stacionit të Trenit, Rruga Don Bosko, Komuna e Parisit, Rruga e Dibrës, Zona e Pazarit të Ri, kjo për arsye të dhënies së lejeve të ndërtimit të objekteve shumëkatëshe në kundërshtim me kondicionet urbanistike të përcaktuara..

Vazhdon të mbetet problem vendosja e pikave të grumbullimit në zona me rrugica të ngushta dhe intensitet të lartë ndërtimit si: Blloku Kafodi, rrugët ndërmjet Rrugës së Kavajës dhe Rrugës Myslym Shyri, ku është e pamundur shtimi i pikave të reja dhe shpesh nga subjekte të ndryshme dhe nga qytetarë bëhet lëvizja dhe bashkimet e pikave.

Ndotja e shkaktuar si pasojë e hedhjes abuzive të mbetjeve voluminoze tregtare nga tregjet privatë apo ambulantë, nga subjektet tregtare apo prodhuese, duke ndotur në mënyrë të vazhdueshme rrugët dhe sheshet publike si në rrugicat e tregut Çamëria, Pazari i ri, e gjitha tregjet e fruta perimeve.

Hedhja pa kriter e mbetjeve inerte, skeletike nga banorët e disa zonave, bizneset, firmat e ndërtimit etj.

Mbetjet shkarkohen në zonat e rrethinave të Bashkisë, veçanërisht në zonat përgjatë skarpateve të lumit Tiranë dhe në rrjedhjet e sipërme dhe të poshtme të lumit Lana. Këto zona nuk kanë kontenierë mbetjesh ose kontenierët janë shuma larg përdoruesit. **Përsëritje**

Si venddepozitim shërben një impiant grumbullimi **mbetjesh që nuk plotëson standardet e një landfilli të mirëfilltë**, pa elementët bazë të funksionimit, si mbështjellja e faqeve anësore me pobeliten, me një sistem drenazhimi i ujrave atmosferik dhe ujit (leksiviatit) që krijohet nga hedhurinat dhe një sistem të pjesshëm për djegien e biogazit të prodhuar nga dekompozimi i mbetjeve. Kështu nisur nga rreziku i paralajmëruar mbi praninë e personave të paautorizuar, më nëntor 2015 ka ndodhur një aksident i rëndë me humbjen e jetës së një shtetaseje në orët e vona të natës, e cila gjatë punës së paautorizuar, është përplasur nga një mjeti i cili po përpunonte mbetje. Përsëri në gusht të 2016 në këtë venddepozitim ndodhi një ngjarje e rëndë që tronditi opinionin public, ku humbi jetën në mënyrë tragjike një 17-vjeçar, gjë e cila u trajtua si skandal i rëndë nga ana e medias sepse sipas saj, ishte punësuar nga Kompania “3 R” që kishte ngritur impiantin e riciklimit brenda territorit të venddepozitimit të Sharrës, ku punonte si i pasiguruar. Bashkia e Tiranës si pronare e vetme e mbetjeve pezulloi punimet e më pas ndërpreu kontratën me kompaninë e riciklimit “3R” ku ndodhi ngjarja tragjike.

Nisur nga rastet e rënda të parashtruara nga media, grupi i auditimit mbështetur **në nenin 26, të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”**, me shkresën datë 30.09.2016 “Kërkesë për vënien në dispozicion dokumentacioni për grupin e auditimit të KLSH-së”, drejtuar Kryetarit të Bashkisë së Tiranës, ka kërkuar vënien në dispozicion brenda datës 04.10.2016, të *praktikës dokumentare të procedurës së zhvilluar në lidhje me dhënien për subjektin privat 3 R të drejtës së ngritjes së një linjës seleksionimi dhe përdorimit të mbetjeve të ngurta në landfillin e Sharrës që administrohet nga Bashkia Tiranë*.

Bashkia Tiranë në përgjigjen e saj me shkresën nr. 29475/1, datë 11.10.2016, vëren se është e pamundur vënia në dispozicion e këtij dokumentacioni, duke qenë se Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Tiranë, ka regjistruar një procedim penal dhe çështja në fjalë, është ende në hetim nga ana e këtij organi dhe për këtë shkak nuk mund të ndërmarrim asnjë veprim që mund të dëmtojë apo pengojë veprimet e këtij organi. Për këtë arsye grupi i auditimit nuk mund të auditonte praktikën dokumentare të kontratës së lidhur nga Bashkia e Tiranës me OE “3 R” sh.p.k., mbi të drejtën e ngritjes së linjës së seleksionimit dhe përdorimit të mbetjeve të ngurta në venddepozitimin e Sharrës.

Gjatë periudhës së ushtrimit të këtij auditimi, **në përputhje me memorandumin e bashkëpunimit, të nënshkruar në fund të vitit të kaluar** nga kryebashkiakët e Tiranës dhe Veronës, është krijuar një ndërmarrje e përbashkët, me pjesëmarrjen edhe të sektori privat, që do të realizojë pastrimin një pjese të qytetit të Tiranës. Kompania publike “Eco Tirana” është regjistruar tashmë më 22 qershor 2016 në Qendrën Kombëtare të Biznesit. Ajo është një ndërmarrje me kapital të përzier, mes Bashkisë së Veronës dhe asaj të Tiranës, ku 49% të aksioneve janë në pronësi të Holding AGSM Albania (shoqëria përfaqësuese e Bashkisë së Veronës, Itali) dhe 51% e ka në pronësi bashkia e Tiranës.

Forma e krijimit të kësaj ndërmarrje të përbashkët dhe përmbajtja e realizimit të kontributeve pjesëmarrëse janë trajtuar nga media si mungesë transparence, pa sqaruar publikun e gjerë realisht për qëllimin e kësaj shoqërie aksionere, si dhe planet disavjeçare që ka ndërmend të realizojë me këtë shoqëri, kontributi në natyrë i BT në dhënien e sipërfaqes prej 22,000m²

për 25 vjet që deri tani ishte në pronësi të Bashkisë Tiranë, i jepet me qëllim ndërtimin e infrastrukturës së nevojshme për ushtrimin e funksioneve të shoqërisë, etj. Duke qenë se kjo kompani akoma nuk është ngritur si strukturë dhe nuk ka filluar aktivitetin për të cilën është themeluar, në një periudhë të mëvonshme është i nevojshëm ushtrimi i një auditimi përputhshmërie, kur kompania të ketë ushtruar veprimtarinë si subjekt i menaxhimit të mbetjeve urbane pranë bashkisë Tiranë.

Nga analiza e punës së mbikqyrësve të Bashkisë së Tiranës, duke vlerësuar metodat e përdorura, rezulton se nga mbikqyrësit nuk është vlerësuar puna e operatorëve për të gjitha kriteret e kontratës, por janë marrë vetëm disa procese pune që nuk kanë peshë dhe janë të pamatshëm pas faktit. Mbikqyrësit duhet të kishin marrë parasysh edhe kriteret e tilla si psh, mbi gjendja e kazanëve të grumbullimit, dëmtimi i tyre, vendodhja dhe kushtet higjienike të tyre.

Nga Agjencia e Mbrojtjes Konsumatorit për periudhën objekt auditimi, janë vendosur gjoba, por nuk ka asnjë evidencë apo informacion, nëse këto gjoba janë arkëtuar, pra konstatohetse nuk është bërë ndjekja e arkëtimit të këtyre gjobave. Ekzekutimi i gjobave nuk është dokumentuar sipas kërkesave administrative e ligjore dhe ka munguar bashkëpunimi e koordinimi i punës me Policinë Bashkiake dhe Drejtorinë e Përgjithshme të Taksave Vendore (këto dy subjekte megjithë kërkesën tonë nuk kanë paraqitur dokumentacion apo informacion mbi ekzekutimin e këtyre gjobave me pretendimin se nuk kemi të dhëna...) dhe mungojnë evidencat përkatëse. Sipas dokumentacionit dhe informacionit të administruar nga grupi i auditimit, për vitet 2012 (6 mujori parë) - 2016, rezultojnë se janë vënë **233 gjoba me vlerë 1,434,000 lekë**. Këto gjoba kanë mbetur në letër dhe ka patur një ndikim negativ si tek subjektet juridike, por dhe tek njerëzit, për rritjen e përgjegjëshmërisë ndaj menaxhimit të mbetjeve urbane e pastrimit të qytetit, pra të mbajtjes pastër të qytetit të Tiranës.

Bazuar në sa më sipër, KLSH është përpjekur t'i japë përgjigje pyetjes: ***“A ka qenë efektiv menaxhimi e mbetjeve urbane të Bashkisë së Tiranës nga operatorët ekonomikë të kontraktuar?”***, duke konsideruar veçanërisht kuadrin rregullator e ligjor dhe detyrimet kontraktuesi dhe zbatimin nga ana e strukturave përgjegjëse të Bashkisë Tiranë e operatorët ekonomikë, duke arritur përfundimisht në këtë mesazh auditimi:

Nëpërmjet kontraktimit të operatorëve ekonomikë për menaxhimin e mbetjeve urbane Bashkia e Tiranës:

1. Nuk ka arritur objektivat në drejtim të shërbimit të popullatës dhe ruajtjes së mjedisit në territorin e saj.
2. Kuadri rregullator në zbatim strategjisë kombëtare dhe akteve ligjore bashkëkohore të miratuara nuk është i përditësuar dhe si rrjedhojë objektivat nuk janë të qarta e të përcaktuara mirë.
3. Edukimi publik në drejtim të rritjes së ndërgjegjësimit dhe pjesëmarrjes së komunitetit në menaxhimin e mbetjeve, nga ana e strukturave të bashkisë dhe operatorëve ekonomikë ka patur mangësi të theksuara, nuk ka qenë i mjaftueshme

dhe nuk ka dhënë ndonjë impakt të ndjeshëm social, për mbajtjen pastër të qytetit dhe për ndarjen e mbetjeve në burim për riciklim; në menaxhimin e mbetjeve urbane të bashkisë së Tiranës, si një organ vendor dhe më pranë komunitetit, qasja “qeverisja me pjesëmarrje” duhet të ishte gjithnjë në qendër të vëmendjes së strukturave përgjegjëse të bashkisë.

4. Venddepozitimi i mbetjeve në zonën e Sharrës nuk plotëson kushtet e parametrat e një landfillit bashkëkohor me parametra të lartë mjedisor sidhe ka tejkaluar afatin e përdorimit dhe kapacitetet e përpunimit.
5. Veprimtaria e mbikëqyrëse dhe kontrolluese e Bashkisë Tiranë, në drejtim të realizimit të detyrimeve kontraktore nga operatorët ekonomikë për shërbimin e grumbullimit dhe largimit të mbetjeve nuk ka sjellur përmirësimin e cilësisë së shërbimit të pastrimit të qytetit dhe realizimin e objektivave të strategjike dhe pritshmërisë së qytetarëve.”
6. Mungesa e një strategjie të menaxhimit të mbetjeve nga Bashkia, ka ndikuar në menaxhimin e mbetjeve, me një infrastrukturë të dobët, me konteniere të amortizuar, të pa mbyllur, larg zbatimit të kuadrit ligjor për ndarjen në burim të mbetjeve; niveli teknik i makinerive teknologjike transport, fshirje, larje, etj., të disponueshme nga OE është i mangët.
7. Marrja e iniciativave të deritanishme për riciklim kanë qenë të pastudjuara mire, nuk kanë sjellë ndryshim të gjendjes dhe kanë dështuar duke krijuar edhe pasoja sociale.
8. Masat ndëshkuese me gjobë të marra nga Agjencia e Mbrojtjes Konsumatorëve apo nga BT, jo vetëm kanë qenë të pakta, por edhe nuk janë ekzekutuar, duke mos dhënë asnjë ndikim në përmirësimin e gjendjes.

Konkluzionet dhe rekomandimet e këtij auditimi performance, synojnë të kontribojnë e të ndihmojnë menaxhimin e Bashkisë Tiranë, në përmirësimin e situatës dhe marrjen e masave konkrete, përgatitjen e zbatimit e një strategjie lokale për menaxhimin e mbetjeve të ngurta (si pjesë e Strategjisë Kombëtare të menaxhimit të mbetjeve), duke ndëhyrë në infrastrukturë me vendosjen e konteniervet të rinj bashkëkohorë me objektiv ndarjen në burim, rritjen e nivelit të zhvillimit të metodave të edukimit ambiental, krijimin e një partneriteti më të mire public privat me operatorët ekonomikë, krijimin e një dokumentacioni të saktë e ligjor për vlerësimin e mbikëqyrjen e punës së OE, përcaktimin e grafikëve të pastrimit, shtimin e vendgrumbullimeve të reja dhe sigurimin e një mjedisi të pastër. Vendosja e kontraktimeve me subjekte private e shtetërore që prodhojnë mbetje të llojeve të ndryshme sipas metodave bashkëkohore, duke detyruar ato të paguajnë për largimin e këtyre mbetjeve sipas rregulloreve në fuqi.

Nisur nga konkluzionet mësipërme dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar adresimin dhe përmirësimin e mëtejshëm të këtij problemi social:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

- A. *Në drejtim të pasqyrim të strategjisë, politikave dhe kuadrit ligjor e rregullator të menaxhimit të mbetjeve urbane në detyrimet kontraktore të operatorëve ekonomikë me Bashkinë e Tiranës.***

Të hartojë planin lokal për menaxhimin e mbetjeve si detyrim ligjor që rrjedh nga Ligji e Menaxhimit të Integruar të mbetjeve urbane, 10463 22.09 2011.

1. Bashkia e Tiranës të miratojë Rregulloren e re “Për Administrimin e Mbetjeve Urban dhe Pastrimit të Qytetit”, ku të përfshihen të gjitha rregullat e përgjithshme, për menaxhimin e integruar të mbetjeve, përfshirë parandalimin ose pakësimin e ndikimeve negative nga krijimi dhe menaxhimi i tyre, përmes pakësimit të përdorimit të burimeve dhe përmirësimit të efikasitetit të këtij përdorimi, të cilat përcaktohen në ligjin nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”, si dhe VKM nr. 418, datë 25.06.2014 “Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim”.

Brenda 3 muajve të I-rë 2017

2. Bashkia Tiranë të hartojë një program të plotë dhe të mirë studjuar që t'i shërbejë edukimit dhe ndërgjegjësimin të gjërë të publikut për përmirësimin e gjendjes në menaxhimin e mbetjeve urbane. Këto programe duhet të përfshijnë:
 - Fushata publike përmes masmedias: programeve televizive dhe radiofonike, gazeta, fletpalosje, debate publike, etj;
 - Aktivitete të OJQ-ve, për edukim jo formal për menaxhimin e mbetjeve;
 - Projektet pilot të përfshirjes së komunitetit;
 - Programe të përfshirjes së grupeve të interesit;

Brenda 3 muajve të I-rë 2017

3. Të ngrihet grup pune dhe të institucionalizohet promovimi i edukimit të publikut, nëpërmjet bashkëpunimit me operatorët ekonomik, OJQ, dhe drejtoritë e promovimit në Bashki si për mjedisin, shëndetin dhe shërbimet publike (ndarja dhe riciklimi).

Menjëherë

4. Drejtoria e menaxhimit të mbetjeve të ndjekë, mbikqyrë dhe evidentojë punën e OE për plotësimin e detyrimeve të përcaktuar në kontratë në drejtim të edukimit publik ambiental në çështjen e MMU si dhe të hartojë raporte vjetore ku të përfshihet edhe informacioni mbi realizimin e detyrimeve të përcaktuara për OE në drejtim të edukimit publik.

Në vijimësi

5. Të përmirësohet situata e menaxhimit të mbetjeve urbane nëpërmjet zbatimit të hierarkisë së mbetjeve dhe konceptit 3R (Reduktim – Ripërdorim – Riciklim), ndarja e mbetjeve që në burim, gjë që do të lehtësonte dhe ulte kostot e riciklimit, si dhe rriste përqindjen e mbetjeve që shkojnë për riciklim.

Në vijimësi

6. Bashkia e Tiranës të rrisë bashkëpunimin me shoqatat dhe organizatat mjedisore, jo fitimprurëse për të arritur drejt një informimi sa më të mirë të publikut për të mirat që sjell ndarja e mbetjeve në burim.

Në vijimësi

7. Në bashkëpunim me OJF-të mjedisore, grupet e interesit dhe bazuar në SKM (Strategjinë Kombëtare të Mbetjeve) përfshirë banoret, minibashkite dhe qeverinë qendrore me nismën e saj BT, të organizojë aktivitete, si dhe të shfrytëzojë mediat e mjetet e tjera të komunikimit për ndërgjegjësimin, pjesëmarrjen dhe promovimin e veprimtarive demonstruese e ndërgjegjësuere të projekteve pilot në shkollë dhe komunitet në drejtim të mirëmenaxhimit të mbetjeve dhe rolit të tij në përmirësimin e cilësisë së jetës.

Në vijimësi

8. Bashkia e Tiranës të krijojë një website për MMU (menaxhimin e mbetjeve urbane), i cili të përmirësohet dhe të jetë operacional, në mënyrë që të përcjellë mesazhet e nevojshme të sa më shumë njerëz, ku të gjejnë vend edhe praktikatat e mira të vendeve të zhvilluara të tilla si fushatat e ndërgjegjësimit publik dhe mjetet e përdorura për menaxhimin me efektivitet të mbetjeve urbane.

Menjëherë

9. Bashkia e Tiranës të kërkojë pranë Ministrisë së Mjedisit dhe Ministrisë së Arsimit e Sporteve, diskutimin dhe përfshirjen e edukimit mjedisor në kurrikulat mësimore, ku përveç teksteve të përfshihen edhe programet video si një nga mjetet më të suksesshme të edukimit në shkollë, programe vizitash në terren për grumbullimin e mbetjeve, trajtimin e ndërmjetëm, depozitimin e mbetjeve dhe industrite e riciklimit.

Menjëherë

- B. Në drejtim të arritjes së objektivave të parashikuara nga Bashkia e Tiranës në grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve urbane nga operatorët ekonomikë privatë.**

10. Bashkia e Tiranës të marrë masa të menjëhershme, për të bërë bilancin e sasisë së përgjithshme të mbetjeve urbane që gjenerohen brenda territorit të Tiranës, duke i ndarë ato në mbetje familjare, mbetje të gjeneruara nga personat fizikë dhe juridikë, shtetërorë dhe privatë.

Menjëherë

Bashkia e Tiranës të marrë masa të menjëhershme, për të detyruar të gjithë subjektet private të sistemojnë mbetjet e tyre në kontenerët përkatës apo të vecantë dhe jo në ato familiare

Menjëherë

11. Bashkia Tiranë të evidentojë subjektet që janë objekt i lejes mjedisore, të cilat gjenerojnë mbetje jo thjesht apo vetëm urbane, por që kryejnë aktivitetin e tyre brenda territorit të Bashkisë. Gjithashtu të evidentohen të gjitha subjektet që gjenerojnë mbetje dhe nëse në këto mbetje ka përbërës të rrezikshëm. Për subjektet që gjenerojnë mbetje të rrezikshme të evidentohet edhe mënyra e grumbullimit, transportit, depozitimit dhe trajtimit deri në asgjësimin përfundimtar të tyre, duke krijuar kontrata tip me këto subjekte me tyre, pra subjekti prodhues i mbetjeve - Bashkisë Tiranë - Operatorit ekonomik që e mbulon zonën e vendodhjes së subjektit, kjo kundrejt tarifës së caktuar nga Bashkia Tiranë. Kjo me blu nuk duhet vënë, sepse e realizon apo e kërkon leja mjedisore

Brenda 3 muajve të I-rë 2017

- 12.** Bashkia Tiranë të marrë masa dhe në bashkëpunim e mirëkuptim me OE të gjejë forma të tjera dhe të përshtatshme të pastrimit të rrugëve (duke zëvendësuar pastrimin me fshesë dore me makineri thithëse), për kontratat ekzistuese dhe ta përfshijë si klauzolë detyruese në kontratat e ardhshme,

Brenda 3 mujorit të I-rë 2017

- 13.** Nëpërmjet një studimi dhe analize konkrete të gjëndjes së krijimit dhe depozitimit të mbeturinave urbane, duke marrë parasysh gjëndjen aktuale, densitetin e banorëve, vendet e kontenierëve dhe distancën aktuale nga përdoruesit, të përcaktohet numri i nevojshëm i kontenierëve të mbetjeve dhe vendndodhja e kontenierëve të mbetjeve të përshtatshëm për përdoruesit sidhe të merren masat për eliminimin e venddepozitimeve të paligjshme të mbetjeve.

Në vijimësi

- 14.** Bashkia Tiranë të realizojë studimin e fisibilitetit, (vlerësimin e riskut dhe analizën kosto përfitim për të gjithë procesin e menaxhimit të integruar të mbetjeve), duke llogaritur koston e projektit, për të bërë të mundur zgjedhjen e metodës me leverdisshmëri ekonomike duke respektuar njëkohsisht normat dhe standardet social-mjedisore. krijimin e një landfilli të ri me parametra bashkëkohorë dhe fillimin e procedurave të nevojshme, për garantimin e këtij procesi, sipas detyrimeve që parashikon ligji për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve. Hiq blu

Brenda 3 mujorit të I-rë 2017

- 15.** Bashkia Tiranë, të ndërmarrë masat e nevojshme për venien në punë të impiantit të biogazit në venddepozitim të Sharrës, masë kjo që do të ndikojë në pakësimin në minimum të lëshimit të erërave të këqija, ngacmuese dhe të dëmshme për mjedisin dhe shëndetin e popullsisë së zonës dhe të qytetit.

Brenda 3 mujorit të I-rë 2017

- 16.** Nga Bashkia Tiranë të ndërmerren veprimet institucionale me Ministrinë e Transportit dhe Infrastrukturës, për sigurimin e fondeve për financimin të ndërtimit të impiantit të pastrimit të ujërave, për të eliminuar ujërat e ndotura (shllamit) që dalin si rezultat i mbetjeve urbane dhe derdhen në Lumin Erzen, duke rrezikuar shëndetin e komunitetit dhe ndotur mjedisin.

Në vijimësi

Nga Bashkia Tiranë të ndërmerren veprimet institucionale me Ministrinë e Transportit dhe Infrastrukturës, për sigurimin e fondeve për financimin e rehabilitimit dhe kujdesit pas mbylljes të venddepozitës aktuale të Sharrës..

Në vijimësi

- 17.** Drejtoria e Përgjithshme nr. 1 e Puntorëve të Qytetit, të programojë dhe të realizojë monitorimin e shllllamit, duke u bazuar në një test karakteristikash për substancat aromatike, volatile, halikarbonet dhe ndotësit organik me natyrë bazike, acide apo neutrale që mund të jenë të pranishëm në venddepozitimin e Sharrës; pikat e vëzhguara gjatë monitorimit për sa i përket ujërave sipërfaqësorë, të përcaktohen si në rrjedhat e sipërme ashtu dhe në rrjedhat e poshtme të derdhjes ujore.

Në vijimësi

- 18.** Bashkia Tiranë të kryejë çdo muaj analizat e cilësisë së ajrit në drejtim të krahasimit të sistemit mbajtës të gazeve në venddepozitimin e Sharrës, me normat sipas standardeve të cilësisë së ajrit i cili nuk duhet të tejkalojë:

- Maksimumi i përqëndrimit për NO_2 – 320 mg/m^3
- Mesatarja vjetore e përqëndrimit për NO_2 – 103 mg/m^3 .

Çdo muaj

- 19.** Bashkia e Tiranës të publikojë në çdo rast raportin e monitorimit të elementëve të cilësisë së ajrit, ujit e tokës, që rezultojnë nga matjet e tjera të kryera në venddepozitimin Sharrë.

Çdo tre muaj

- 20.** Bashkia e Tiranës të ndajë në burim me anë të kontenieri specifik mbetjet familiare të rrezikshme.

E vazhdueshme

- 21.** Bashkia e Tiranës të aplikojë masat administrative për kundravajtjet përkatëse duke ndëshkuar me gjobë çdokënd që nuk respekton ndarjen në burim të mbetjeve.

E vazhdueshme

- 22.** Bashkia e Tiranës të aplikojë masat për sistemimin e mbetjeve organike ose të kontenerit me mbetje të njoma në parcelat të vecanta për kompostim pranë landfillit.

E vazhdueshme

- 23.** Bashkia e Tiranës të aplikojë masat për rindarjen e mbetjeve të thata në një pikë transferimi pranë landfillit, duke siguruar lëndë të parë dytësore për kompanitë e riciklimit.

E vazhdueshme

- 24.** Bashkia e Tiranës të nxisë dhe stimulojë të gjithë qytetarët e Tiranës duke aplikuar masa për ngritjen e njërive të shërbimit për marrjen e mbetjeve me bazë riciklimi, kundrejt një tarife të llogaritur.

E vazhdueshme

- 25.** Bashkia e Tiranës për çdo lloj vendimmarrje në përzgjedhjen e metodave për menaxhimin e mbetjeve urbane duhet ta realizojë në bashkëpunim me komunitetin dhe qytetarët.

E vazhdueshme

- 26.** Bashkia Tiranë, të marrë masa dhe të plotësojë dokumentacionin e nevojshëm ligjor e administrativ për mbikqyrjen e shërbimit të pastrimit, duke hartuar një proces verbal tip, me numer serial duke përshkruar formën dhe përmbajtjen sipas kërkesave të Kodit të Procedurës Administrative, ku të vendoset qartë emri i operatorit dhe të lihet vend i shprehjes së miratimit apo kundërshtimit prej operatorit.

Menjëherë

- 27.** Bashkia Tiranë, të marrë masa për plotësimin e pasqyrës së llogaritjeve sipas kërkesave të ligjit nr.10296, datë 08.07.2010 “Për Menaxhimin Financiar e Kontrollin” dhe Udhëzimin nr 30 datë 17.12.2011, ku të përcaktohen të gjithë zërat me njësi: volumi, çmimi e vlera, dhe të përcaktohet qartë vend i konstatimit të parregullsisë në kryerjen e shërbimit të pastrimit, etj.

Menjëherë

28. Bashkia Tiranë, të hartojë një format tip situacioni, ku në kolonat përkatëse të shprehet qartë llogaritja dhe kryerja e ndalesës në vlerë dhe jo në volume, kjo në përmbushje të kërkesave të sanksioneve ligjore të paraqitura në kontratën e shërbimit.

Menjëherë

29. Bashkia Tiranë, të ngrejë një grup pune me specialistë të fushës së menaxhimit të mbetjeve, Drejtorisë së Financës dhe Drejtorinë Juridike, për hartimin e një metodologjie tip për mbikqyrjen e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe hartimit të dokumentacionit tekniko ligjor të pasqyrimin të shkeljeve të kontratës dhe llogaritjes së efekteve financiare.

Brenda 3 muhorit të I-rë 2017

30. Bashkia Tiranë të ngrejë një grup pune, i cili të marrë në analizë punën e mbikqyrësve të shërbimit të pastrimit, duke vlerësuar performancën e tyre dhe ligjshmërinë e veprimtarisë së tyre, mbështetur në treguesit konkretë të punës dhe nxjerrjen e përgjegjësitë dhe të detyrave për përmirësimin e punës në të ardhmen.

Brenda 3 muhorit të I-rë 2017

31. Bashkia Tiranë, për nevoja të plotësimit të detyrës së mbikqyrjes së procesit pastrimit të mbetjeve të ngurta, të marrë masa dhe të pajisë mbikqyrësit me pajisje të tilla si aparat fotografik, etj. të nevojshme për dokumentimin e punës së operatorëve ekonomikë.

Menjëherë

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Urban-Waste-Management-in-the-Municipality-of-Tirana/>

6. PROKURIMI PUBLIK

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 1226/1, datë 02.12.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 02.12.2016 dhe ka përfunduar më datë 03.06.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Rinald Muça, Alfred Zylfi, Elfrida Agolli.

Hartimi i programit, auditimi, projekt-raportit dhe raportit i këtij auditim, është realizuar edhe me ndihmesën dhe bashkëpunimin e specialistëve të SNAO-s (Suedi), ECA-s (Gjykata Evropiane e Llogarive) në bazë të projektit rajonal të auditimit të performancës PPA II mbi “Prokurimin Publik”, ku KLSH u angazhua së bashku me SAI-et e rajonit me qëllim realizimin e auditimeve të përbashkëta si një mundësi e shkëlqyeshme për të avancuar në auditimet e performancës, për të thelluar më tej bashkëpunimin rajonal, si dhe përfitimit nga përvojat e përbashkëta për të përmirësuar cilësinë e këtij auditimi.

- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Agjencia e Prokurimit Publik;
 - Autoriteti Rrugor Shqiptar dhe Drejtoritë Rajonale;
 - Drejtoria e Përgjithshme e Qendrës Spitalore Universitare “Nënë Tereza” Tiranë;
 - Spitalet rajonale Shkodër, Kukës, Dibër, Berat, Sarandë;
 - Bashkitë me fondet më të mëdha të prokuruar dhe fenomeneve më të spikatura të hasura gjatë auditimit e konkretisht Lezhë, Vlorë, Fier, Korçë, Gjirokastrë;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 151, datë 21/10/2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Shqipëria trashëgoi nga komunizmi një sistem buxhetor thellësisht të përqëndruar dhe kalimi në një ekonomi të decentralizuar të orientuar tërësisht drejt sektorit privat solli ndryshime drastike në funksionimin e sistemit financiar, në përshtatje me realitetin e ekonomisë së tregut të lirë çka çoi dhe në ndryshimin në themel të mënyrës së përfutimit të shërbimeve dhe blerjes së mallrave me paratë publike.

Qeveria miraton politika të cilat synojnë përfshirjen dhe garantimin e një sistemi të financave publike që nxit transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale dhe efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin të burimeve publike për ofrimin e shërbimeve të përmirësuara dhe zhvillimin ekonomik. Për këtë qëllim realizohen proceset ligjore të prokurimit publik ku përcaktohen qartë të drejtat, detyrat dhe përgjegjësitë e të gjitha palëve të përfshira në këtë proces. Çdo vit institucionet buxhetore shpenzojnë fondet e alokuara nga buxheti i shtetit për investime, mallra dhe shërbime, përmes procedurave të prokurimit publik. Procedurat abuzive në prokurime publike shfaqet atëherë kur paratë publike të dedikuara për rrugët, arsimin, blerjen e ilaçeve etj, përfundojnë në xhepat e “korrupsionit”, duke zbehur në këtë mënyrë efektin që duhet të kenë këto procedura në të mirën e përgjithshme. Korrupsioni në sektorin publik është me pak fjalë “pengesë” e efikasitetit të shërbimeve publike, minim i besimit të institucioneve publike dhe rritje e kostonë së transaksioneve publike. Prokurimi publik është një proces kompleks, i rregulluar nga një paketë ligjore komplekse. Nga auditimet e kryera nga KLSH, këto 2 vitet e fundit është vënë re një fenomen i shtuar tek autoritet kontraktore në lidhje me rritjen e tendencës së përdorimit të procedurës “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”, gjë e cila çon gradualisht në kufizimin e konkurrencës, transparencës, ekzistencës së “marrëveshjeve të fshehta” mes operatorëve ekonomikë, përqendrimin e tenderave në një numër të kufizuar operatorësh ekonomikë duke sjellë si pasojë çmime më të larta të ofruara prej tyre. Përmes këtij auditimi dëshirojmë të skicojmë dhe adresojmë rrugën për përmirësimin dhe plotësimin e përparësive strategjike në garantimin e financave publike dhe disiplinën fiskale në përdorimin e burimeve publike, që ndikojnë në zhvillimin tërësor të ekonomisë së vendit. Auditimi synon të nxisë përsosjen dhe zhvillimin e procedurave të prokurimit në mënyrë që të zhvillohen sipas standardeve më të mira bashkëkohore, duke bërë të mundur përmirësimin e performancës në, rritjen e shanseve për të gjithë operatorët, shfrytëzimit sa më mirë të financave publike për një përfutim sa më të madh ekonomik dhe publik, duke shmangur rastet e praktika vetë prokurimeve si raste “emergjence”.

Mesazhi i auditimit

Agjencia Prokurimit Publik, në bashkëpunim me specialistë të fushës, institucionet ligjvënëse dhe grupet e interesit, të krijojë një përjasje më të mirë besimi, nëpërmjet procesit dinamik të hartimit të politikave të procedurës së prokurimit publik “Negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës” për uljen maksimalisht të abuzimeve e garantimin e fondeve publike.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

Gjetje

- vlerësojmë se nuk është monitoruar sa duhet procedura e prokurimit *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- vlerësojmë se nuk janë monitoruar sa duhet kriteret teknike të vendosura nga Autoriteti Konkurrues për prokurimet që kanë kaluar me procedurën e prokurimit *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- procedura e prokurimit *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* deri më sot realizohen manualisht, gjë e cila nuk lejon publikimin nëpërmjet sistemit elektronik të prokurimit;
- të dhënat për procedurën e prokurimit *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* përpunohen manualisht nga evidencat e sjella operatorët ekonomikë;
- procedura e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* përbën rreth 30% të praktikave të prokurimit gjithsej realizuar sipas viteve 2010 -2016;
- procedura e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimi të kontratës”* përbën rreth 35-60% të procedurave të prokurimit të zhvilluara nëpërmjet sistemit elektronik (on line);
- mungojnë të dhëna për monitorimet e kryera nga APP në vite ato janë paraqitur vetëm për periudhën 2014-2016 për të cilën dhe janë analizuar disa fenomene;
- vendin më të rëndësishëm në procedurën e prokurimit *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* e zënë ato me:
 - objekt prokurimi plotësimi i nevojave të institucioneve shëndetësore me barna e pajisje mjekësore me rreth 28 %;
 - me objekt prokurimi plotësimi i nevojave me roje private me rreth 14 %;
 - me objekt prokurimi plotësimi i nevojave me karburant si dhe me objekt prokurimi plotësimi i nevojave me ushqime.
- APP ka monitoruar në total 105 procedura të prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, për periudhën 2014-2016 ose rreth 10 % të procedurave të cilat e kalojnë vlerën e 3 milionë lekëve;
- rreth 15-25 % e procedurave të prokurimit janë anuluar për të cilat nuk janë analizuar shkaqet si fenomen që mund të çojnë në krijimin e rasteve “emergjente” dhe përdorimin e procedurës *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;

- nuk është trajtuar e analizuar sa e si duhet nga APP, autoritet kontraktore, ASPA, DAP, etj., burimet njerëzore dhe trajnimi i personelit ose punonjësve të administratës shtetërore të cilët operojnë me procedurat e prokurimit publik se:
- punonjësit e pajisur me llogari përdoruesi të sistemit elektronik nuk janë të certifikuar si punonjës që zhvillojnë procedurat e prokurimit publik, deri tani ai nuk njihet si *“profesion”*;
- numri shumë i lartë i punonjësve të cilët kanë akses të zhvillojnë procedura të prokurimit publik ose rreth 30 % e punonjësve shtetërorë të zhvillojnë procedura të prokurimit publik;
- Legjislacioni dytësor i prokurimit publik konkretisht rregullat e prokurimit të miratuara me VKM Nr. 914, datë 29.12.2014 “Për miratimin e rregullave të prokurimit publik”, nuk e përcakton në rastet kur:
 - Autoriteti kontraktor ka mungesë burimesh njerëzore, nga kush zëvendësohen, pra nuk parashikohet, kush janë këta punonjës, emërtimi dhe detyrat e tyre, etj.;
 - Autoriteti kontraktor në rastin e mungesës së personelit, mund të punësojë me kontratë ekspertë të jashtëm, si anëtarë të komisionit të vlerësimit të ofertave. (Po lind pyetja për ekspertët që do të merren nëse për të realizuar procedurat e prokurimit a shtojnë i kostot dhe vetë këta a merren me procedura prokurimi....?);
 - Në rastin e komisionit të vlerësimit kush është shkalla arsimore gjë e cila nuk është përcaktuar si në rastin e shkallës arsimore të njësisë së prokurimit.
- numri i trajnimeve dhe personat e trajnuar është shumë i ulët duke e krahasuar me numrin e përdoruesve të rinj si dhe numrin e punonjësve të administratës e cila merret me procedurat e prokurimit publik;
- APP ka numër të pa mjaftueshëm ose shumë të vogël punonjësish që monitorojnë procedurat e prokurimit publik dhe në veçanti procedurat “emergjente” kështu rezulton se;
 - h. nuk ka patur strukturë të monitorimit të procedurave të prokurimit publik por vetëm 1-2 punonjës të përfshirë në Drejtorinë Juridike të APP;
 - i. në fund të vitit 2016 është krijuar Sektori i Monitorimeve në përbërje të cilit janë 7 punonjës së bashku me përgjegjësin, me një vjetërsi në punë nga 1 muaj deri në 1 vit deri në këto momente që në kemi audituar;
 - j. ky sektor ka ngarkesë sepse merret dhe me shqyrtimin e raporteve të institucioneve audituese si p.sh. të Kontrollit të Lartë të Shtetit, Ministrisë së Financave, institucione të cilat kryesisht auditojnë qendrat spitalore në vartësi të Ministrisë së Shëndetësisë, etj., të cilët janë voluminoz, në trajtimin e gjetjeve për procedurat e prokurimit të audituara në periudhën përkatëse, për të cilën është zhvilluar auditimi;

- k. ky sektor ka në përbërje gjashtë (6) specialistë, numër ky i pamjaftueshëm, pasur në konsideratë detyrat ligjore, që sektori duhet të realizojë, siç janë monitorimi i vazhdueshëm i procedurave të prokurimit/Koncesionit dhe PPP/ ankandëve publike;
- l. punonjësit e këtij sektori janë shumë të rinj në këto detyra pa eksperiencën e duhur në fushën e prokurimit publik dhe të pa trajnuar;
- m. Sektori i Monitorimit nuk ka një kategorizim të specialistëve, të profilizuar veçmas për monitorim dhe shqyrtim të raporteve të organeve audituese, pasi numri i vogël i specialistëve të këtij sektori, e bën të pamundur këtë kategorizim. Për pasojë, të njëjtët specialistë, angazhohen në të njëjtën kohë në shqyrtimin e raporteve të organeve audituese dhe monitorimin e procedurave, gjë e cila duke pasur në konsideratë afatet kohore ligjore për finalizimin e proceseve përkatëse, ndikon automatikisht në cilësinë e rezultateve të arritura;
- n. Gjithashtu, në punën e Sektorit të Monitorimit duhet cilësuar se objekte prokurimi/koncesionare apo ankandi publik janë të fushave të ndryshme, monitorimi i të cilave kërkon njohuri të veçanta dhe bën gjithashtu të nevojshëm që në përbërje të Sektorit të Monitorimit të përfshihen ekspertë të fushave të ndryshme.

Konkluzione:

- Plotësimi i kriterëve, dhe monitorimi i procedurës prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, sjell rritje të konkurrencës midis operatorëve ekonomike e shmang abuzivizmin me fondet buxhetore, përmirësimin dhe rritjen e efikasitetit të sistemit të prokurimit publik;
- Monitorimi i procedurave të prokurimit publik realizon sa më mirë mundësinë e arritjes qëllimit kryesor të procesit prokurimit publik, efektiviteti i kostos dhe vlera për lekë. Prokurimi Publik është aktivitet ekonomik, i cili synon të përdorë/shpenzojë paratë e taksapaguesve në mënyrën më efektive të mundshme, kurse vlera për lekë në kontekstin e prokurimit publik është cilësia më e mirë për çmim të arsyeshëm në kohën e duhur. Ndërkohë, cilësia e sistemit të prokurimit publik është drejtpërdrejtë e lidhur me mbarëvajtjen e të gjithë ciklit të prokurimit, i cili duhet të realizohet në kohë, në mënyrën e duhur dhe në përputhje me legjislacionin e prokurimeve publike në fuqi. Edhe në strategjinë e Ministrisë Financave theksi është vënë në krijimin e një sistemi modern, të qëndrueshëm dhe efektiv të prokurimit publik duke e harmonizuar me kuadrin ligjor dhe institucional të legjislacionit të BE-së dhe standardet dhe praktikatat më të mira të saj ku prioritet dhe objektivat kryesore për zhvillimin e sistemit të prokurimit publik janë;

- Zhvillimi i funksioneve të bashkërendimit dhe hartimit të politikave brenda sistemeve të prokurimit publik dhe koncesioneve në lidhje me kapacitetin administrativ dhe krijimin e mekanizmave efektivë për bashkërendim dhe konsultim;
 - Zhvillimi dhe harmonizimi i mëtejshëm i kuadrit legjislativ, duke përfshirë direktivën e mbrojtjes, me legjislacionin e BE-së (përfshirë direktivat e reja të BE-së) dhe praktikat më të mira të BE-së;
 - Forcimi i kapaciteteve institucionale të aktorëve kyç brenda sistemeve të prokurimit publik dhe koncesioneve;
 - Përmirësimi i kapacitetit operacional dhe elementit funksional të sistemeve të prokurimit publik dhe koncesioneve;
 - Vendosja e një theksi më të fuqishëm tek arritja e “vlerës për parane e shpenzuar”, bazuar në konkurrencën e ndershme dhe të hapur.
 - Burimet njerëzore janë një nga asetet më të rëndësishme të një organizate e aq më të tepër të institucioneve shtetërore sepse ato ndikojnë direkt në performancën e veprimtarisë të tyre. Duke qenë se në institucionet shtetërore burimet njerëzore kanë rolin kryesor ato duhet të gjejnë strategji për identifikimin, inkurajimin, matjen, vlerësimin, promovimin dhe shpërblimin e performancës së punonjësit. Shkalla arsimore dhe kualifikimi është burim i pashtershëm që ndikon në rritjen e performancës së institucionit dhe në menaxhimin e tij si dhe në ngritjen e kapaciteteve administrative të punonjësve të ngarkuar me kryerjen e procedurave të prokurimit publik. Nëse do të punohet më shumë në drejtim të krijimit të një kornize kompetencash, që duhet të kenë punonjësit e prokurimeve publike, e cila duhet të përkufizohet në: integritet, aftësi, sjellje, etj., do të bëjë të mundur në njohjen e saj si “profesion” në këtë fushë kjo edhe nëpërmjet angazhimit promovues në shkolla, kolegje dhe universitete për të rritur ndërgjegjësimin e njerëzve për prokurimin si profesion. Gjithashtu për të bërë të mundur saktësimin e evidencës së këtyre punonjësve e cila përveç shumë analizash të tjera do të krijonte mundësi për të kuptuar se ku kanë shkuar paratë e shpenzuara për trajnime dhe a është rritur profesionalisht administrata që zhvillon procedura të prokurimit publik apo vetëm trajnojmë, trajnojmë gjithmonë punonjës të rinj e shpenzojmë e shpenzojmë fondet buxhetore.
 - Përmirësimin procedurave të prokurimit publik dhe në veçanti përdorimi i procedurës *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* për raste “emergjencë” janë prioritet të punës së APP si:
- vii)** duke qenë se, sipas parashikimeve të legjislacionit për menaxhimin e sistemit buxhetor, nuk lejohet fillimi i një procedure prokurimi nga ana e një autoriteti kontraktor në rast se, në llogarinë e këtij të fundit nuk ka kaluar buxheti përkatës, duhet të punohet në drejtim të harmonizimit të këtyre legjislacioneve me qëllim

lejimin e fillimit të procedurave të prokurimit nga autoritetet kontraktore, pa pasur fondet në dispozicion, deri në shpalljen e fituesit, sikurse legjislacioni i prokurimit publik parashikon.

- viii) duke qenë se deri tani është punuar në drejtim të standardizimit të veprimeve procedurale që kryejnë autoritetet kontraktore për zhvillimin e procedurës së prokurimit *“negocimi pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, sidomos në rastin kur kjo procedurë prokurimi përdoret për të mbuluar nevojat emergjente duhet të vlerësohet mundësia e përcaktimit të një afati kohor, brenda të cilit AK duhet të përfundojë realizimin e një procedurë të tillë, që nga momenti i evidentimit të “emergjencës”.
- ix) duhet të punohet më shumë në drejtim të rritjes së kapacitetit profesional të personave që merren me zhvillimin e procedurave të prokurimit duke synuar që “prokurimi” të kthehet një profesion. Pra, duhet synuar që punonjësit e prokurimit të kenë kualifikime profesionale që janë të akredituara. Është e nevojshme hartimi i një strategjie dhe një plani të detajuar trajnimit me qëllim përmbushjen e të gjitha nevojave të autoriteteve kontraktore në këtë drejtim. Ngritja e një strukture të posaçme në APP për organizimin e trajnimeve do të ishte një hap pozitiv në këtë drejtim.
- x) Përafrimi i plotë i legjislacionit shqiptar të prokurimit me direktivat e reja të BE, proces që duhet bërë hap pas hapi në përputhje edhe me kushtet ekonomiko-shoqërore të vendit.
- xi) Ulja e përdorimit të procedurës *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* nga autoritetet kontraktore, kërkon domosdoshmëri që të merren masa për përmirësimin e aspekteve që ndikojnë drejtpërdrejt në rritjen e tyre si:
 - e. Përmirësimi i legjislacionit për menaxhimin e buxhetit në drejtim të eliminimit të pengesës për të filluar një procedurë prokurimi pa marrë miratimin paraprak nga ana e thesarit, me qëllim shmangien e përdorimit të kësaj procedure nga ana e autoriteteve kontraktore për nevojat e fillim vitit, sikurse u trajtua më lart.
 - f. Përdorimi i Marrëveshjes Kuadër nga ana e autoriteteve kontraktore dhe sidomos nga blerja e përqendruar për prokurimin e mallrave dhe/ose shërbimeve të caktuara.
 - g. Zhvillimi në kohë i procedurave të prokurimit nga ana e blerjes së përqendruar për të shmangur krijimin e situatave emergjente.
 - h. Shqyrtimi i ankesave nga KPP brenda afateve ligjore të përcaktuara me qëllim shmangien e krijimit të situatave emergjente për autoritetet kontraktore.
- xii) Përmirësimi i sistemit të shqyrtimit të ankesave i cili ka ende nevojë sidomos sa i takon respektimit të afateve për shqyrtimin e tyre nga ana e KPP.

Gjetje:

- është bërë e zakonshme që pothuajse të gjitha autoritetet kontraktore kryejnë procedura negocimi pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës, duke shtuar deri në 20% të vlerë kontratës, me “pretendimin” për të përmbushur nevojat e fillim vitit;
- janë krijuar situata “emergjente” sepse aktet ligjore për zbatimin e buxhetit nuk lejojnë fillimin e një procedure prokurimi në rast se, nuk ka kaluar buxheti përkatës;
- janë krijuar situata “emergjente” për shkak të tejkalimit të afateve të shqyrtimit ankimit ankesave dhe të procedurave burokratike të hasura në të gjitha shkallët e apelimit;
- justifikimi i autoriteteve kontraktore për “stimulimin” e procedurave me negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës, janë shtuar për rastet e një ankese në shkallën e dytë administrative që është Komision i Prokurimit Publik;
- “stimulimi” i procedurave me negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës ka ardhur dhe si pasojë e organizimit procedurave të prokurimit publik nga një dorë e vetme, për disa mallra e shërbime;
- nga APP nuk është punuar sa duhet në monitorimin e procedurave të prokurimit publik;
- nga APP deri më tani nuk ka qenë e mundur të identifkohen rastet e përdorimit të procedurës së prokurimit “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”, në kushtet e emergjencës sipas rasteve të përdorura;
- nuk është studiuar nga APP pse numri i ankesave në KPP nga viti në vit i cili ka pësuar një rritje të ndjeshme;
- rastet e monitoruara nga APP për vitet 2014, 2015 dhe 2016 për procedurën e prokurimit publik “*negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës*” pothuajse janë të papërfillshme krahasuar me numrin total të përdorimit të kësaj procedura;
- APP nuk ka studime lidhur me krijimin e rasteve fiktive të emergjencës nga operatorët ekonomikë të justifikuara nëpërmjet procedurës me negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës;
- Nuk janë analizuar rastet e zgjatjes së procedurave të procedurave prokurimit publik nëpërmjet afateve të ankimimit dhe të plotësimit të dokumentacionit të cilat çojnë në situata “*emergjente*” sidomos në rastet e prokurimeve të fondeve në fushën e shëndetësisë.

Konkluzione:

- Marrja e masave nga ana e APP për evidentimin e rastet të përdorimit të procedurës së prokurimit “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”, do të bënte të mundur përpunimin e të dhënave si:
- Statistikave lidhur me numrin për secilin rast kur është përdorur kjo lloj procedure prokurimi (emergjencë, e drejtë autori, anulim i njëpasnjëshëm i dy procedurave normale etj...);
- Tipin e kontratës për të cilën është përdorur kjo lloj procedure prokurimi (mall/shërbim/punë publike);
- Autoritetet kontraktore, të cilat kanë përdorur më shumë këtë lloj procedure, në kushtet e “emergjencës”.
- Çelja në kohë e fondeve buxhetore dhe përmirësimi i legjislacionit lidhur me të, sjell kryerjen në kohë të procedurave të prokurimit, duke shmangur krijimit artificial të emergjencave dhe krijimin e mundësive për përdorimin e procedurave të tjera të prokurimit publik më shumë transparente dhe konkurruese;
- Çelja në kohën e duhur të fondeve buxhetit në fillim të vitit realizon mundësinë që të kryen mirë procedurat e prokurimit publik duke arritur të plotësohen:
 - të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e të gjithë palëve në procedurat e prokurimit;
 - përdorimi sa më të mirë i fondeve publike dhe pakësimi i kostos procedurale;
 - inkurajimi i operatorëve ekonomik për të marrë pjesë në procedurat e prokurimit publik;
 - nxitja e konkurrencën ndërmjet operatorëve ekonomikë;
 - garantimi, trajtimi i barabartë dhe jo-diskriminues për të gjithë operatorët ekonomik që marrin pjesë në procedurat e prokurimit publik;
 - garantimi i integritetit, besimit publik dhe transparencë në procedurat e prokurimit publik;
 - Forcimi i sistemit monitorimit, hetimit dhe kontrollit të procedurave të prokurimit publik sjell më shumë transparencë, rritje të konkurrencës, kursim të fondeve buxhetore, rritje të besimit të tatim paguesve, publikut, etj;
 - studimet lidhur me krijimin e rasteve fiktive të emergjencës shërbejnë për të forcuar sistemin e monitorimit, përmirësuar mekanizmat e shqyrtimit të ankesave, rritjen e transparencës në procedurat e prokurimit publik dhe besimit publik;
 - analiza e rasteve të zgjatjes së procedurave të procedurave prokurimit publik nëpërmjet afateve të ankimimit dhe të plotësimit të dokumentacionit të cilat çojnë në situata “*emergjente*” sidomos në rastet e prokurimeve të fondeve në fushën e shëndetësisë, bën që të ndërhyhet për të mundësuar ligjërisht shmangien e tyre, plotësimin në kohë të nevojave me barna, pajisje mjekësore, etj., aq të nevojshme për mbarëvajtjen e punës në spitale të cilët shpëtojnë përditë jetë njerëzish.

Gjetje:

- legjislacioni shqiptar në fushën e prokurimit në përgjithësi është në linjë me acquis-në e Bashkimit Evropian në këtë fushë, por jo plotësisht i përafuar me të, megjithëse u miratua ligji i ri në vitin 2006 ai nuk është përputhur plotësisht me direktivat e vitit 2004 të BE-së 2004/17 KE dhe 2004/18 KE;
- APP nuk ka të dhëna mbi shkallën e përputhshmërisë të legjislacionit të prokurimit publik me direktivat e BE-së me acquis-në përkatëse dhe identifikimin e pikave ku është e nevojshme ndërhyrja me qëllim udhëheqjen e grupeve të punës për harmonizimin e plotë me këto direktiva;
- nuk ka studime mbi matjen e arritjes së objektivave të ndryshimeve ligjore të kryera nga ligjvënësi, nëpërmjet ballafaqime të argumentuara mbi anët negative të ligjit ekzistues me përfitimet pozitive dhe dobishmërinë e ndryshimeve ligjore mbi rritjen cilësore të procedurave të prokurimit publik;
- procedura e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, është një nga llojet e procedurave të prokurimit më pak transparente ku konkurrenca është e kufizuar për shkak edhe të vetë natyrës specifike të saj;
- nuk është realizuar dhe miratuar nga Këshilli i Ministrave në zbatim të ligjit nr. 10309, datë 22.07.2010, udhëzim për procedurat monitorimit nga ana e APP;
- procedura e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, nuk kryhet në mënyrë transparente nëpërmjet sistemit elektronik të monitoruar nga APP, gjithashtu ajo nuk kërkon njoftim publik;
- legjislacioni i prokurimit publik sjell një “ligjërim dhe lehtësim” në përdorim të procedurave të prokurimit sepse ka shumë raste të shmangies tyre të përshkruara në nenet 5, 6 dhe 7 të tij, duke shtuar këtu dhe procedurën e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, me 12 raste “emergjente”, pa interpretimin e tyre;
- APP nuk ka studime të mirëfillta dhe adresimin e problematikave lidhur me krijimin e rasteve “fiktive” të emergjencës nga operatorët ekonomikë;
- nuk është plotësisht i harmonizuar ndërveprimi i ligjit të procedurave të prokurimit publik me legjislacionin e menaxhim financiar të cilat krijojnë mundësinë e përdorimit të procedurës prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- nuk ka një udhëzim specifik i cili të pasqyrojë në mënyrë më të detajuar dhe të hollësishme hapat, afatet dhe veprimet që duhet të zbatojnë Autoritetet Kontraktore në rastin e përdorimit të procedurës prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;

- ka raste të interpretimeve të ndryshme të legjislacionit procedurave të prokurimit publik dhe në veçanti të procedurës negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës, për të njëjtën shkellje të konstatuar nga APP, në vendimet e dhëna nga gjyqësori;
- në ligjin e prokurimit publik dhe në rregullat e prokurimit publik, nuk përcaktohet saktësisht e drejta për të nënshkruar aktet administrative, si “njësi prokurimi”, “komisioni i vlerësimit” apo “zyrat që shytojnë një ankesë” përgjegjësitë e titullarit, etj.;
- kemi vakume ligjore, në zbatim të vendimit të KM-se, për zhvillimin e procedurave të prokurimit me mjete elektronike;

Konkluzion:

- Vlerësimi, përditësimi, kryerja e analizave, përafrimi i legjislacionit, arritja së objektivave, etj, realizojnë një gjykim të drejtë mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit, mbi mënyrën e realizimit të procedurave të prokurimit publik të fondeve publike që të maksimizojnë masat për të arritur vlerën më të mirë për parane përmes konkurrencës së drejtë dhe të hapur. Mirë-administrimi i fondeve publike mund të arrihet nëpërmjet një sistemi efektiv të prokurimit publik. Fakti që ky sistem nuk shihet si një mekanizëm strategjik që ndihmon të arrihen objektivat ekonomike, sociale, nëpërmjet një sistemi të përgjegjshëm, efektiv dhe transparent është shqetësuese, kjo dhe për faktin e një deficit buxhetor të lartë me të cilën përballemi. Në shumë raste performanca e prokurimit publik matet vetëm me shifra, por nuk duhet të harrojmë se mënyra sesi institucionet realizojnë prokurimin e mallrave, punëve dhe shërbimeve reflekton direkt në xhepat e qytetarëve dhe taksapaguesve, çka kërkon të punojmë për perfeksionimin e një sistemi sa më efektiv prokurimi, për të sjellë në vëmendje rëndësinë e mirë-administrimit të fondeve publike dhe shpenzimeve. Ky sistem duhet të shihet si një mekanizëm strategjik që ndihmon në arritjen e objektivave ekonomike, sociale, nëpërmjet një sistemi të përgjegjshëm, efektiv dhe transparent.
- Prokurimi i mallrave, punëve dhe shërbimeve sjell të ardhura në buxhetin e shtetit vetëm atëherë kur ka një koordinim të mirë ndërmjet katër shtyllave kryesore të këtij sistemi:
 - 1) kornizës ligjore të shoqëruar me rregullore të detajuara;
 - 2) kuadri institucional;
 - 3) faza operationale dhe menaxhimi i tenderëve;
 - 4) sistemi i kontrollit, monitorimit, dhe integritetit;

E rëndësishme për të është të kemi një diskutim të gjerë ku përfshihen sa më shumë profesionistë, etj., në lidhje me sfidat aktuale, reformat dhe përfitimet ekonomiko-sociale, të përmirësimit të procedurave të prokurimit publik duke u ndaluar veçmas e pa lënë pas dore, procedurën e prokurimit publik negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës procedurë që sipas të dhënave ka filluar të përdoret më shumë nga institucionet. Problemet lidhur me përmirësimin e këtij sistemi procedurash duhet të jetë në qendër të vëmendjes së. Në këtë kontekst mund të themi se:

- sa efektive janë rregulloret e prokurimit, parë nga perspektiva e operatorëve ekonomikë, autoriteteve kontraktore, etj.;
- sa ndikojnë dhe si mund të përshtaten direktivat e BE-së mbi prokurimin publik në vendin tonë për të avancuar në përsosjen e tyre për vetë kompleksitetit dhe fleksibilitetit e rregullave ekzistuese të prokurimit dhe vlerave të ofruara për paratë e shpenzuara;
- a është korrupsioni në nivele të larta si rezultat i kulturës sonë lidhur me qëndrimin ndaj ligjit, apo është çështje e një sistemi prokurimi jo efikas;
- sa efektive janë trajnimet dhe kualifikimet në fushën e prokurimit publik;

Rekomandimet për përmirësimin dhe përsosjen e procedurave të prokurimit publik dhe veçanërisht të procedurës “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”:

Rekomandim: 1

- APP të marrë masa për të monitoruar sa më shumë procedura prokurimit publik “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës” si dhe kriteret teknike të vendosura për të nga Autoritetet Konkurruese;
- APP të marrë masa për realizimin nëpërmjet sistemit elektronik të prokurimit të procedurës prokurimit publik “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”;
- APP të mundësojë e kryejë studime lidhur me arsyet e anulimit të procedurave të prokurimit, të cilat mund të çojnë në raste “emergjente” dhe përdorimin e procedurës “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”;
- APP në bashkëpunim me autoritet kontraktore, DAP, të analizojë, mundësinë e “pastrimit” nga llogaria përdoruesi i sistemit elektronik të APP, punonjësit e larguar nga puna, transferuar, etj., të cilët janë “aktive” dhe rrisin fiktivisht numrin e përdoruesve të tij;
- APP në bashkëpunim me Ministrinë e Financave, DAP, autoritet kontraktore, grupet e interesit të mundësojë certifikimin e punonjësve që zhvillojnë procedurat e prokurimit publik me certifikatë “profesionisti prokurimesh”;

- APP në bashkëpunim me Ministrinë e Financave, ASPA, DAP, autoritet kontraktore, të rrisë numrin e trajnimeve dhe të trajnuarve të punonjësve të administratës shtetërore të cilët operojnë me procedurat e prokurimit publik;
- APP në bashkëpunim me autoritet kontraktore të kërkojë përmirësimin e rregullave të prokurimit publik për rastet ku:
 - Autoriteti kontraktor ka mungesë burimesh njerëzore, nga kush zëvendësohen, pra nuk parashikohet, kush janë këta punonjës, emërtimi dhe detyrat e tyre, etj.;
 - Në rastin e komisionit të vlerësimit kush është shkalla arsimore e punonjësve në përbërje të tij.
- APP në bashkëpunim me Ministrinë e Financave dhe Këshillin e Ministrave të rrisë numrin e punonjësve që monitorojnë procedurat e prokurimit publik dhe në veçanti rastet e procedurave “emergjente” të prokuruar me *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- APP në bashkëpunim me Ministrinë e Financave Këshillin e Ministrave, KPP dhe autoritet kontraktore të mundësojë përmirësimet përkatëse ligjore në afatet e shqyrtimit dhe miratimit të ankesave për procedurat e prokurimit publik;

Rekomandim: 2

- APP të marrë masa për të identifikuar rastet e përdorimit të procedurës së prokurimit “negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”, në kushtet e emergjencës sipas përdorimit të tyre nga ana e autoriteteve kontaktore;
- APP të mundësojë e kryejë studime pse numri i ankesave për procedurat e prokurimit publik nga viti në vit ka pësuar një rritje të ndjeshme;
- APP të marrë masat përkatëse për rritjen e rastet të monitoruara si për procedurat e prokurimit dhe në mënyrë të veçantë për procedurën e prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- APP të mundësojë e kryejë studime lidhur me krijimin e rasteve fiktive të emergjencës nga operatorët ekonomikë të justifikuara nëpërmjet procedurës *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- APP në bashkëpunim me specialistë të fushës së shëndetësisë dhe të prokurimit të artikulujve si barna, pajisje mjekësore, etj të marrë masa për analizimin e rasteve të zgjatjes së procedurave të procedurave prokurimit publik nëpërmjet afateve të ankimimit dhe të plotësimit të dokumentacionit të cilat çojnë në situata *“emergjente”*, për ti përmirësuar ato duke ndërhyrë ligjërisht në shmangien e tyre.

Rekomandim: 3

- APP të mundësojë matjen e shkallës së përputhshmërisë të legjislacionit të prokurimit publik me direktivat e BE-së dhe identifikimin e pikave ku është e nevojshme ndërhyrja me qëllim udhëheqjen e grupeve të punës për shpejtimin e procedurave të përafrimit të legjislacionit të prokurimit publik dhe harmonizimin e plotë me këto direktiva;
- APP në bashkëpunim me qeverinë të mundësojë krijimin praktikave studimore për institucionet që kërkojnë ndryshime ligjore, me synim matjen e arritjes së objektivave, nëpërmjet ballafaqime të argumentuara mbi anët negative të ligjit ekzistues me përfitimet pozitive dhe dobishmërinë e ndryshimeve ligjore të kërkuara;
- APP të përfshijë kryerjen nëpërmjet sistemit elektronik të procedurës së prokurimit publik të *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*;
- APP të kryejë studime për adresimin e problematikave lidhur me krijimin e rasteve “fiktive” të emergjencës nga operatorët ekonomikë dhe të kërkojë ndryshime ligjore për minimizimin e tyre;
- APP në bashkëpunim me Ministrinë e Financave të harmonizojë ndërveprimet e ligjit të procedurave të prokurimit publik me legjislacionin e menaxhim financiar, për eliminimin e mundësisë përdorimit të procedurës prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”* si pasojë e “përplasjeve” ligjore;
- APP të hartojë udhëzim specifik për rastin e përdorimit të procedurës prokurimit publik *“negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës”*, i cili të pasqyrojë në mënyrë të detajuar, hapat, afatet, evidentimin e standardeve, etj;
- APP të hartojë rregullore të brendshme për mënyrën e monitorimit të procedurave të prokurimit nga ana e saj;
- APP të hartojë procedura në lidhje me mënyrën e evidentimit dhe përdorimit të standardeve dhe kritereve ndërkombëtare me qëllim përgatitjen e specifikimeve teknike;
- APP të marrë hapa ligjorë në njoftimin e institucioneve qendrore që të ndërhyhet në ndalimin e vendimeve të gjykatave të cilat kanë interpretimeve të ndryshme të legjislacionit procedurave të prokurimit publik dhe në veçanti të procedurës negocim pa shpallje paraprake të njoftimit të kontratës për të njëjtën shkellje;

EUROSAI Link: <http://www.eurosa.org/en/databases/audits/Procedures-of-Public-Procurement-in-Albania/>

7. PERFORMANCA E DAP

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 69/7, datë 03.04.2017.
- Auditimi ka filluar më datë 20.01.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi nr. 69 prot, datë 13.01.2017. dhe përfundoi në datë 20.05.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Xhuljeta Çelaj, Krisi Anastas dhe Ermira Vojka, si dhe me asistencën kolegëve të SAI-t holandez në kuadër të Projektit IPA, zj. Frederique de Graaf, dhe z. Gijs Koop.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Departamenti i Administratës Publike;
 - Agjencia e Prokurimit Publik;
 - Bashkia Tiranë;
 - Ministria e Financës;
 - Instituti i Sigurimeve Shoqërore;
- Departamenti i Administratës Publike paraqiti observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 131, datë 28.09.2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Departamenti i Administratës Publike është institucioni kyç për krijimin dhe koordinimin e implementimit të instrumenteve të nevojshme për një sistem eficient të burimeve njerëzore në institucionet publike. Përpyqjet e para për krijimin e një sistemi informatik për menaxhimin e burimeve njerëzore (HRMIS)¹ datojnë që në fillim të viteve 2000.

Ky sistem është zhvilluar fillimisht në vitin 2004 nga Departamenti IT i DAP, si një program i personalizuar. Deri në 2009, DAP u përpoq disa herë ta vinte HRMIS-in në funksionim, megjithatë për shkak të disa problematikave, e vetmja arritje ishte një implementim pilot në qytetin e Tiranës.

¹ Human Recourses Management System.

Në vitin 2009, DAP nënshkroi një kontratë konsulence (financuar nga IPS 1 TF)² me një kompani për analizimin e sistemit, identifikimin e problemeve teknike, zhvillimin e specifikimeve teknike për përmirësimin e infrastrukturës dhe hartoi një dokument politikash për përcaktimin e kërkesave të ndërfaqes midis HRMIS dhe Sistemit të Thesarit.

Në fund të vitit 2011, DAP nisi migrimin e HRMIS nga Oracle në platformën Microsoft (financuar nga IPA) sipas specifikimeve teknike të kontratës së mëparshme. Paketa software e migruar u instalua tek serverët e rinj të AKSHI dhe ishte e aksesueshme nëpërmjet rrjetit qeveritar GOVNET. Nga shtatori 2011 në prill 2012, DAP koordinoi testimin e shtrirjes e sistemit në pesë institucione.

Në vitin 2014 u nënshkrua kontrata në kuadrin e IPS 2 për **“Përshtatjen dhe Aktivizimin e Moduleve dhe Ndërfaqes së HRMIS, si dhe Shtrirjen e sistemit në gjithë Institucionet Publike”**. Kjo kontratë financoi aktivizimin e moduleve të HRMIS dhe shtrirjen e sistemit në gjithë institucionet publike në vlerën 246,000 euro. Kontrata IPS 2 ende nuk ka përfunduar, pasi procesi i popullimit të sistemit me të dhëna nuk është mbyllur dhe HRMIS nuk ka realizuar një ndërveprim të plotë me të gjitha institucionet e parashikuara në VKM 117.

Në kreun II, pika 8 të VKM-së nr. 117, datë 05.03.2014 përcaktohet se kjo bazë të dhënash ndërvepron me bazat e të dhënave të Regjistrit Kombëtar të Gjendjes Civile, Institutit të Sigurimeve Shoqërore, Institutit të Sigurimeve Shëndetësore, Sistemin e Thesarit dhe Drejtorinë e Tatimeve në Ministrinë e Financave. Deri më sot, e vetmja ndërlidhje plotësisht funksionale është ajo me regjistrin e Gjendjes Civile, prej të cilit HRMIS mund të importojë të dhëna në çdo moment.

Sistemi Informatik i Menaxhimit të Burimeve Njerëzore (HRMIS) është një sistem i ndërtuar për të ndihmuar Departamentin e Administratës Publike dhe institucionet shtetërore në procesin e menaxhimit të burimeve njerëzore. Sistemi përmban të dhëna dhe informacion të zgjeruar për burimet njerëzore aktive në të gjitha institucionet. Në dosjet personale të të punësuarve reflektohen të dhëna për marrëdhëniet e punës, arsimin, rekrutimin, trajnimet, pagat dhe sigurimet. HRMIS përmban informacion për strukturën dhe organikën e institucioneve. Strukturat e hedhura në sistem plotësohen nga personi përgjegjës në secilin institucion. Këta të fundit kanë akses si përdorues të nivelit të parë për të gjitha të dhënat që i përkasin institucionit, funksion që ushtrohet zakonisht nga titullari apo sekretari i përgjithshëm. Çdo institucion i përfshirë në HRMIS mund të krijojë edhe përdorues të nivelit të dytë, të cilët zgjidhen zakonisht nga njësitë e menaxhimit të burimeve njerëzore.

Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 117, datë 05.03.2014 “Për përmbajtjen, procedurën dhe administrimin e dosjeve të personelit e të regjistrit qendror të personelit” parashikon se sistemi HRMIS duhet të ndërveprojë me bazat e të dhënave të Regjistrit Kombëtar të Gjendjes Civile, Institutit të Sigurimeve Shoqërore, Sistemit të Thesarit në Ministrinë e

² Burimi CFCU pranë Ministrisë së Financave: Kontrata nr. 01.02 MDTF 090843 (IPS Grant), datë 25.01.2010, “*Forcimi i Menaxhimit të Kapaciteteve në Administratën Publike Shqiptare*”.

Financave etj. HRMIS shërben si burim planifikimi dhe informacioni për pagat dhe pagesat e nëpunësve publikë, nëpërmjet ndërveprimit me Sistemin e Thesarit.

Afati për implementimin e tij brenda vitit 2015 vendosur në SNRAP nuk është respektuar. Kjo do të thotë se kemi një sistem pjesërisht të plotësuar me të dhëna dhe që nuk shkëmben informacione thelbësore me sistemet e tjera.

Mesazhi i auditimit

Departamenti i Administratës Publike - në cilësinë e administratorit të vetëm dhe fuqiplotë të sistemit HRMIS, si dhe institucionit përgjegjës për zbatimin e legjislacionit të shërbimit civil në institucionet e administratës shtetërore - nuk ka hartuar një plan strategjik institucional dhe një plan veprimi për implementimin e sistemit HRMIS si për plotësimin me të dhëna, ashtu edhe për ndërveprimin, me qëllim vendosjen në funksionim të plotë të tij. Sistemi HRMIS nuk është plotësuar ende me të dhëna nga të gjitha institucionet e parashikuara, veçanërisht nga njësitë e qeverisjes vendore. Procesi i ndërveprimit të sistemit HRMIS me sistemet e tjera aktualisht është i pezulluar. Sistemi HRMIS nuk realizon synimin e përcaktuar në pikën 9, kreu II i VKM nr. 117, pra përdorimin e tij si burim informacioni dhe planifikimi, për shkak të nivelit të ulët të plotësimit me të dhëna nga institucionet, si dhe për shkak të mosrealizimit të ndërveprimit me sistemin e thesarit pranë Ministrisë së Financave, Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve, Fondit të Kujdesit të Detyrueshëm Shëndetësor dhe Institutit të Sigurimeve Shoqërore. Efektiviteti dhe eficiensa e këtij sistemi nuk është arritur dhe nuk dihet ende kur mund të arrihet

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

Për Pyetjen: *A është plotësuar me të dhëna sistemi HRMIS nga Institucionet e parashikuara në ligj?*

- Sistemi HRMIS është plotësuar me të dhëna në masën 55%, ndërkohë që ngelet ende për tu plotësuar me të dhëna nga të gjitha institucionet e tjera, veçanërisht nga njësitë e qeverisjes vendore;
- DAP nuk ka monitoruar dhe audituar procesin e hedhjes së strukturës dhe organigramës nga institucionet e pavarura dhe njësitë e qeverisjes vendore, sipas përcaktimeve të VKM nr. 117, datë 05.03.2014 “Për përmbajtjen, procedurën dhe administrimin e dosjeve të personelit e të regjistrit qendror të personelit”;

- Strukturat dhe organigramat në këtë fazë të plotësimit me të dhëna nuk janë hedhur nga vetë institucionet e sipërpërmendura, por nga Departamenti i Administratës Publike, pavarësisht faktit që këto institucione janë trajnuar për këtë qëllim, në kundërshtim me VKM nr. 117 (cituar më sipër);
- DAP nuk ka kryer monitorime apo auditime të procesit të plotësimit me të dhëna nga ana e institucioneve të tjera përdoruese të HRMIS;
- Nga raportet e inspektimit të vitit 2016 që DAP ka kryer në 8 institucione evidentohet se problematikat e vetme të inspektuara në të gjithë këto raporte kanë qenë vlerësimi i rezultateve të punës së nëpunësve civilë, përshkrimet e punës për çdo pozicion të shërbimit civil dhe masat administrative për zbatimin e vendimeve gjyqësore;
- DAP nuk ka shfrytëzuar kompetencat që i janë dhënë nga ligji për nëpunësin civil për të inspektuar zbatimin e tij, duke mos përfshirë si objektiv të mundshëm verifikimin e procesit të hedhjes së të dhënave të punonjësve në HRMIS;
- Nga të dhënat e pyetësorit, rezulton se 81% e institucioneve që janë përgjigjur kanë plotësuar vetëm gjeneralitetet e punonjësve. Këto të dhëna plotësohen nga institucionet në mënyrë automatike, duke u importuar nga Regjistri i Gjendjes Civile nëpërmjet numrit personal të identifikimit (NID);

Për këtë kemi rekomanduar

1. Departamenti i Administratës Publike të marrë të gjitha masat e nevojshme dhe të ushtrojë kompetencat e tij monitoruese dhe audituese për të evidentuar problematikat që ndeshin përdoruesit e sistemit HRMIS gjatë plotësimit me të dhëna, me qëllim adresimin e tyre dhe formulimin e zgjidhjeve efektive dhe efçiente.

Menjëherë

2. Departamenti i Administratës Publike të marrë të gjitha masat e nevojshme dhe të ushtrojë kompetencat e tij për të evidentuar institucionet, të cilat ende nuk kanë plotësuar sistemin me të dhëna, duke u kërkuar përmbushjen e detyrimit të tyre ligjor dhe të përfundojë procesin e hedhjes së strukturave për ato institucione të cilat e kanë dërguar atë.

Menjëherë

3. Departamenti i Administratës Publike të ushtrojë kompetencat e tij duke përdorur të gjithë mekanizmat ligjorë që disponon, për të detyruar institucionet përdoruese të përmbushin detyrimin e tyre ligjor dhe të përfundojnë procesin e popullimit të sistemit me të dhëna.

Menjëherë

Për Pyetjen: *A është hartuar nga Qeveria një plan veprimi për plotësimin me të dhëna të HRMIS?*

- DAP nuk ka hartuar një plan strategjik institucional, i cili duhet të përkthejë detyrat e ngarkuara në nivel qeverie, përmes Strategjisë Ndërsektoriale për Reformën në Administratën Publike 2014 – 2020 (SNRAP) në objektiva institucionale;
- DAP nuk ka hartuar një plan operacional, i cili të përcaktojë aktivitetet që duhet të kryhen në kuadër të SNRAP 2014 – 2020 për zbatimin e HRMIS dhe treguesit që masin progresin e këtyre aktiviteteve;
- DAP nuk ka respektuar afatin e vendosur nga Strategjia Ndërsektoriale për Reformën në Administratën Publike, sipas së cilës bëra funksionale në nivel të plotë e sistemit dhe vënia e tij në përdorim për institucionet synohet të bëhet deri në fund të vitit 2015;
- VKM nr. 117 datë 05.03.2014, “Për përmbajtjen, procedurën dhe administrimin e dosjeve të personelit e të regjistrimit qendror të personelit” nuk ka vendosur një afat për plotësimin me të dhëna dhe bërjen plotësisht funksionale të sistemit HRMIS;
- DAP nuk ka hartuar një plan të detajuar që përcakton procedura për mbarrëvajtjen e sistemit në terma afatmesëm dhe afatgjatë, përmes një plani për vazhdueshmërinë e sistemit IT të HRMIS;
- Në fund të vitit 2017, përfundon kontrata me operatorin ekonomik i cili ka krijuar sistemin HRMIS, duke e lënë Departamentin e Administratës Publike me një sistem të përfunduar, por që ka nevojë për përmirësime dhe ndryshime të vazhdueshme;

Për këtë kemi rekomanduar:

4. Departamenti i Administratës Publike të marrë masat e nevojshme për të hartuar një plan strategjik institucional që të përfshijë si objektivat parësor implementimin e sistemit dhe një plan operacional, ku të përcaktohen qartë aktivitetet dhe proceset, të cilat duhen ndjekur nga vetë DAP për të realizuar objektivin e implementimit të HRMIS.

Brenda Dhjetorit 2017

5. Departamenti i Administratës Publike të angazhohet për të përcaktuar afate të reja të realizueshme në përputhje me aktivitetet e mbetura për t’u kryer me qëllim plotësimin me të dhëna dhe implementimin e sistemit.

Brenda Dhjetorit 2017

6. Departamenti i Administratës Publike të angazhohet për t’u përcaktuar institucioneve përdoruese afate të realizueshme me qëllim plotësimin me të dhëna dhe implementimin e sistemit.

Menjëherë

7. Departamenti i Administratës Publike të angazhohet për të hartuar një plan vazhdueshmërie me qëllim përcaktimin e nevojave për investime, operim, mirëmbajtje dhe përmirësime të sistemit HRMIS në të ardhmen.

Brenda Dhjetorit 2017

8. Departamenti i Administratës Publike, në cilësinë e administratorit të vetëm dhe fuqiplotë të HRMIS, si dhe institucionit përgjegjës për propozimin e akteve ligjore dhe nënligjore për shërbimin civil, të propozojë pranë Këshillit të Ministrave ndryshime në legjislacionin në fuqi, me qëllim përcaktimin e një afati të kohor të qartë për implementimin e plotë të HRMIS.

Brenda Dhjetorit 2017

Për Pyetjen: *A ka ushtruar DAP të gjitha funksionet dhe kompetencat e tij për të kompletuar plotësimin me të dhëna të HRMIS?*

- DAP për vitin 2016 nuk ka shpërndarë ose kërkuar feedback të shkruar nga pjesëmarrësit në trajnime lidhur me cilësinë dhe dobishmërinë e tyre për përdorimin e sistemit;
- DAP nuk vlerësuar impaktin e gjeneruar nga trajnimet e zhvilluara, duke mos vlerësuar saktë problematikat e ardhshme në plotësimin e sistemit me të dhëna;
- DAP - në cilësinë e administratorit të vetëm dhe fuqiplotë të HRMIS - nuk ka raportuar në Raportet Vjetore 2015 dhe 2016 lidhur me ndonjë indikator dobishmërie për trajnimet e ofruara ndaj përdoruesve të sistemit HRMIS; nuk raporton mbi nivelin e plotësimin me të dhëna të HRMIS; dhe nëse ka arsye ose problematika që kanë penguar këtë proces;

Për këtë kemi rekomanduar:

9. Departamenti i Administratës Publike, në organizimin e trajnimeve për vendosjen në funksionim të plotë të sistemit HRMIS, të kërkojë nga institucionet Feedback mbi dobishmërinë e informacioneve të prodhuara gjatë tyre, me qëllim evidentimin e sa më herët të problematikave të implementimit.

Në vijimësi

10. Departamenti i Administratës Publike të marrë masat e nevojshme për të përmirësuar funksionet e sistemit HRMIS, duke u bazuar në shqetësimet dhe problematikat e ngritura nga përdoruesit.

Në vijimësi

11. Departamenti i Administratës Publike të marrë masat e duhura për të përfshirë në raportet vjetore raportime të sakta mbi shkallën e përmbushjes së objektivit krahasuar me parashikimet për të, duke projektuar qartë pritshmëritë dhe arritjen konkrete.

Në vijimësi

***Për Pyetjen:** A është realizuar ndërveprimi i sistemit HRMIS me sistemet e tjera të parashikuara në ligj dhe aktet nën ligjore?*

- Departamenti i Administratës Publike nuk ka hartuar një plan strategjik institucional dhe një plan veprimi për ndërveprimin në bashkëpunim me institucionet përkatëse sipas një kalendarit të dakordësuar;
- DAP nuk ka pasur një qasje gjithëpërfshirëse kundrejt realizimit të objektivit të ndërveprimit dhe nuk i ka përfshirë në problematikën e ndërveprimit të gjitha institucionet të tjera të përmendura në VKM nr. 117;
- Sistemi HRMIS nuk shkëmben të dhëna me sistemin e Thesarit, në kundërshtim me pikën 9, kreu II i VKM 117;
- Afati i përcaktuar për prodhimin e listë pagesave përmes sistemit HRMIS duke filluar nga data 1 mars 2017, sipas kalendarit që do të miratohet dhe do të dërgohet në institucione nga DAP, nuk është respektuar, në kundërshtim me Udhëzimin e Përbashkët nr. 4, datë 13.12.2016 të Ministrit të Shtetit për Inovacionin dhe Administratën Publike dhe Ministrit të Financave nr. 4, datë 13.12.2016 “Për formën, elementët dhe plotësimin e bordersës së pagave për njësitë e qeverisjes së përgjithshme”;
- Ndërveprimi me bazën e të dhënave të Institutit të Sigurimeve Shoqërore nuk është realizuar.
- Instituti i Sigurimeve Shoqërore nuk ka në dijeni për përfshirjen në VKM nr. 117, si edhe për rolin e tij në procesin e implementimit të HRMIS;
- DAP ende nuk ka ndërmarrë hapa në drejtim të ndërveprimit me bazën e të dhënave të Drejtorisë e Përgjithshme të Tatimeve pranë Ministrisë së Financave dhe Fondit të Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor;
- DAP ka realizuar ndërveprimin me portalin unik qeveritar e - Albania dhe me Bazën e të Dhënave të Qendrës Kombëtare të Biznesit, pavarësisht se këto janë aktivitete që nuk parashikohen nga VKM 117 dhe nga SNRAP;

- Departamenti i Administratës Publike nuk ka përfshirë në procesin e ndërveprimit me HRMIS Ministrinë e Arsimit dhe Sportit, Ministrinë e Drejtësisë, Ministrinë e Punëve të Brendshme, Ministrinë e Punëve të Jashtme dhe Sigurimet e Kujdesit Shëndetësor, në kundërshtim me VKM nr. 117, Kreu II, pika 10;
- Ministria e Arsimit dhe Sportit nuk ka hedhur të dhënat për emërtimet e diplomave dhe universitetet; Ministria e Financave nuk ka hedhur të dhëna me legjislacionin tatimor; Instituti i Sigurimeve Shoqërore nuk ka hedhur legjislacionin për sigurimet; Fondi i Kujdesit të Detyrueshëm Shëndetësor nuk ka hedhur legjislacionin për sigurimet shëndetësore; Ministria e Drejtësisë, Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Brendshme dhe Ministria e Jashtme nuk kanë hedhur me legjislacionin sipas klasifikimeve specifike të nëpunësve në sistemet e tyre përkatëse;
- DAP ka kryer punën e parashikuar të kryhej nga institucionet listuar më sipër me argumentin e nevojës për të përshpejtuar ecurinë e punës në HRMIS;
- Ministria e Arsimit dhe Sportit nuk ka një databazë të universiteteve të huaja bazuar në diploma të njehsuara;

Për këtë kemi rekomanduar:

12. Departamenti i Administratës Publike të marrë masat e nevojshme për evidentimin e hapave në vazhdim për përfundimin e procesit të gjenerimit të borderove mujore sipas udhëzimit nr. 4, datë 13.12.2016.

Brenda Dhjetorit 2017

13. Departamenti i Administratës Publike të marrë masat e nevojshme që në bashkëpunim me institucionet e përfshira nga VKM nr. 117, të përcaktojë kontributin dhe përgjegjësitë e gjithsecilit lidhur me aktivitetet e mbetura për konkretizimin e ndërveprimit.

Brenda Dhjetorit 2017

14. Departamenti i Administratës Publike të evidentojë aktivitetet parësore dhe dytësore që duhet të ndërmerren në mënyrë që të konkretizojë më parë në kohë përdorimin e HRMIS si burim planifikimi për pagat dhe pagesat.

Menjëherë

Për Pyetjen: *A ka një plan për realizimin e ndërveprimit të sistemit HRMIS me sistemet e tjera?*

- DAP në cilësinë administratorit të vetëm dhe fuqiplotë të HRMIS nuk ka hartuar një plan veprimi operacional duke përfshirë ndërveprimin me aktivitetet e nevojshme dhe afatet për to;
- DAP ka vepruar pa planifikim dhe hap pas hapi për implementimin e ndërveprimit, duke ndërmarrë aktivitete sipas nevojave të momentit dhe pa kërkuar një koordinim më të gjerë dhe gjithëpërfshirës me aktorët e tjerë të përfshirë në këtë proces;
- Raportet vjetore të DAP për vitet 2015 dhe 2016 për sa i takon ndërveprimit nuk reflektojnë ecurinë e progresit real të tij;
- DAP nuk ka miratuar tregues për të matur ecurinë e progresit të ndërveprimit të HRMIS me sistemet e tjera;
- DAP nuk ka të specifikuar se si do të masë dhe do të raportojë mbi nivelin e arritur të ndërveprimit me këto baza të tjera të dhënash dhe sisteme të rëndësishme shtetërore;

Për këtë kemi rekomanduar:

15. Departamenti i Administratës Publike të marrë të gjitha masat e nevojshme për të evidentuar hapat dhe aktivitetet e mbetura, me qëllim hartimin e një plani veprimi gjithëpërfshirës, realist dhe specifik për ndërveprimin.

Menjëherë

16. Departamenti i Administratës Publike të përcaktojë treguesit e përshtatshëm dhe të matshëm që të reflektojnë shkallën reale të progresit të ndërveprimit me sistemet e tjera.

Menjëherë

Për Pyetjen: *Cilët janë faktorët që pengojnë realizimin e ndërveprimit të sistemeve?*

- Në kushtet aktuale, procesi i ndërveprimit të sistemit HRMIS me sistemin e thesarit është i pezulluar, pasi Ministria e Financave në kuadër të IPS 2 ka përfunduar procedurat e prokurimit të sistemit AFMIS (*Albanian Financial Management Information System*), i cili do të zëvendësojë SIFQ;
- Në Aide Memoire – in e Bankës Botërore për Vizitën Mbështetëse të Zbatimit të IPS 2, zhvilluar në 24 - 28 Tetor 2016 - “Mbështetja për ngritjen e kapaciteteve për zbatimin e Sistemit të Planifikimit të Integruar (SPI 2)” – theksohet se aktivitetet kanë qenë të ngadalta që nga vizita e prillit 2016;

- Hapi i parë i ndërveprimit të sistemeve HRMIS me Thesarin ende nuk ka filluar;
- DAP duhej të paraqiste një plan të rishikuar në nëntor 2016 për të sqaruar hapat e ardhshëm për përdorimin operativ të sistemeve dhe ndërfaqes së Thesarit;
- Banka Botërore sugjeron, me qëllim përmirësimin e performancës të implementimit, miratimi i akteve ligjore ose nënligjore përkatëse që lidhen me AFMIS, HRMIS dhe sisteme të tjera për të siguruar përdorimin e detyrueshëm të këtyre platformave dhe për të shmangur sistemet paralele;
- DAP dhe institucionet përdoruese të HRMIS nuk mund të tërheqin në mënyrë elektronike informacione lidhur me vjetërsinë në punë të nëpunësve civil nga databaza e ISSH;
- Instituti i Sigurimeve Shoqërore nuk disponon të dhëna elektronike të përdorshme të vjetërsisë në punë të të punësuarve në shkallë vendi për periudhën përpara vitit 2012;
- Të dhënat e sigurimeve shoqërore për vitet e mëparshme janë dixhitalizuar në pjesën më të madhe të tyre, por ende nuk janë të disponueshme për përdorim;
- Të dhënat lidhur me vjetërsinë në punë të nëpunësve civil, në fazën aktuale të mbushjes me informacion të sistemit nga institucionet përdoruese janë kryer manualisht nga personat përgjegjës për llogarinë e përdoruesit të HRMIS në sistemet përkatëse;
- Instituti i Sigurimeve Shoqërore merr përmes Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve, pranë Ministrisë së Financave të dhënat lidhur me kontributet e punonjësve të shërbimit civil nëpërmjet formularit E – SIG 25, i cili plotësohet on line nga institucionet çdo muaj;
- Instituti i Sigurimeve Shoqërore nuk kishte dijeni për përfshirjen në procesin e implementimit të HRMIS përmes VKM 117 dhe mënyrën se si duhet të kontribuonte në këtë ndërveprim;
- ISSH nuk ka hartuar apo edhe diskutuar mundësinë e një plani për ndërveprim midis sistemit të tij dhe sistemit HRMIS, si dhe nuk është përfshirë në takimet e zhvilluar midis DAP dhe Ministrisë së Financave për të diskutuar mbi këtë tematikë;

Për këtë kemi rekomanduar:

17. Departamenti i Administratës Publike, Ministria e Financave dhe Instituti i Sigurimeve Shoqërore të bashkëpunojnë për të evidentuar dhe përcaktuar bashkërisht përgjegjësitë dhe aktivitetet reciproke me qëllim përfundimin me sukses të procesit të ndërveprimit.

Në vijimësi

18. Departamenti i Administratës Publike, në cilësinë e administratorit të vetëm dhe fuqiptotë të HRMIS, si dhe institucionit përgjegjës për propozimin e akteve ligjore dhe nënligjore për shërbimin civil, të shohë hapësirat për përmirësime të mundshme në legjislacion me qëllim përcaktimin e qartë të roleve dhe përgjegjësiive konkrete të të gjitha institucioneve të përfshira në ndërveprimin me HRMIS.

Brenda Dhjetorit 2017

III. Projektet Mjedisore dhe Energjetike

8. MENAXHIMI I PARQEVE KOMBËTARE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 739/2 prot., datë 30.09.2016;
- Auditimi ka filluar më datë 30.06.2016 dhe ka përfunduar më datë 31.12.2016;
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Rinald Muça, Alfred Zylfi dhe Elfrida Agolli;
- Auditimi u krye në këtë institucion;
 - Ministria e Mjedisit;
 - Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura;
 - Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura në 12 qarqet;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to;
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 31.12.2016 dhe nr. 186;
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara;

Konteksti i auditimit

Administrimi dhe menaxhimi i parqeve kombëtare si pjesë e zonave të mbrojtura, nënkupton shpalljen, ruajtjen, përdorimin e burimeve natyrore e biologjike, lehtësimin e kushteve për zhvillimin e turizmit mjedisor, informimin dhe edukimin e publikut e sektorit publik e privat, për përfitime ekonomike. Sot sfida në çështjet mjedisore qëndron në të drejtën e publikut për akses në informacionin mjedisor, akses në drejtësi për çështjet mjedisore dhe pjesëmarrja e publikut të interesuar në vendimmarrjet mjedisore. KLSH ka ndërmarrë këtë auditim performance dhe dhënien e opinionëve, për përmirësimin, modernizimin e sistemit të menaxhimit të parqeve kombëtare si zona të mbrojtura, vlerësimit të rezultateve dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e ndërmarra sepse, menaxhimi i parqeve kombëtare nuk është plotësisht në harmoni me parimet e efektivitetit, pavarësisht zhvillimeve pozitive të kohëve të fundit, përpjekjeve dhe iniciativave për ndryshime, etj., si në;

- hartimin e politikave dhe strategjive për vlerësimin e zonave të mbrojtura;
- krijimin e një qasjeje të re të pjesëmarrjes së publikut në çështjet mjedisore;
- përditësimin e parqeve kombëtare dhe ri klasifikimin e tyre sipas standardeve, transformimeve natyrore dhe ndërhyrjeve jo ligjore;
- përmirësimin e infrastrukturës;
- ruajtjen nga shkatërrimi dhe degradimi i habitateve;
- ruajtjen nga erozioni tokësor dhe bregdetar;
- ruajtjen nga prerjet abuzive, peshkimi ilegal dhe përdorimi i mjeteve të ndaluara, përhapjes së zjarreve, ndërtimet dhe aktivitetet pa leje;
- mirë menaxhimi i vizitorëve dhe i mbetjeve të ngurta që ata prodhojnë, brenda territorit të parqeve kombëtare;
- ruajtjes së peizazhit, të habitateve e cila në disa raste po shkon drejt zvogëlimit të tyre brenda sipërfaqeve të parqeve kombëtare;
- vendndodhjes së administratës së parqeve kombëtare larg tyre;
- numrit shumë të vogël të rojtarëve dhe vendosjen e kriterëve në përzgjedhjen tyre;
- mungesën e bashkëpunimit dhe koordinimit të ruajtjes së territorit me struktura të zbatimit të ligjit për efekt të sipërfaqeve shume të mëdha të parqeve natyrore kombëtare;
- buxhet të pamjaftueshëm;
- problematikave me ndarjen e re administrative në përcaktimin e administrimit të territorit të parkut natyror kombëtar dhe kalimit të pyjeve në administrimin e tyre;
- etj.

Mesazhi i auditimit

Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, grupet e interesit, të krijojë një qasje të re, në hartimin e politikave mjedisore, menaxhimin me efektivitet me qëllim ruajtjen e diversitetit dhe fisibilitetit, sigurimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore, që ti garantojnë dhe vlerësojnë parqet natyrore kombëtare si gur i çmuar për zhvillimin e ekonomisë dhe mbrojtjen e natyrës të trashëguar nga brezat”.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAL, etj.), sipas programit të auditimit nr. 739/2, datë 30.09.2016 realizoi auditimin e performancës me temë **“Menaxhimi i Parqeve Kombëtare”**. Ky auditim u programua për t’u ushtruar në Ministrinë e Mjedisit; Agjencinë Kombëtare e Zonave të Mbrojtura; Administratën Rajonale të Zonave të Mbrojtura në 12 qarqet e vendit (Berat, Dibër, Durrës, Elbasan, Fier, Gjirokastrë, Korçë, Kukës, Lezhë, Shkodër, Tiranë, Vlorë). Pas përfundimit të punës paraprake audituese u përgatit programi auditues. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresën nr. 739/6, datë 30.11.2016 u dërgua projekt-raporti i auditimit në Agjencinë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura me detyrimin e shpërndarjes në të gjitha institucionet e sipërcituara. Raporti i auditimit është hartuar pasi janë shqyrtuar dhe u morën parasysh të dhënat sipas pyetësorëve dhe shpjegimeve të dërguara nga institucionet e përfshira në këtë auditim të cilat janë trajtuar në mënyrë të hollësishme në Raport Auditimin.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin e Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga institucionet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10, 13, 15, 25 dhe 30 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit” :

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

“.....në Konventën e Aarhus- it thekson nevojën për pjesëmarrjen e qytetarëve në çështjet mjedisore dhe qasjen në informata mjedisore të mbajtura nga autoritetet publike.....”

Kofi A. Annan,

Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara¹

Mjedisi është bashkësia e ndërveprimeve të përbërësve biotike dhe jo biotike që nxisin dhe zhvillojnë jetën e gjallë në tokë, duke përfshirë mjedisin fizik, natyror të ajrit, tokës, ujërave etj. Faktorët natyrorë dhe shoqërorë të mjedisit ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e njeriut. Ata janë një kusht thelbësor për të përcaktuar zhvillimin e tyre fizik, mendor, intelektual, psikologjik dhe vete mënyrës së jetesës së tyre.

¹ <http://www.unece.org>.

Jo të gjithë njerëzit e institucionet veprojnë njëllë ndaj mjedisit. Disa zhvillojnë veprimtari mbrojtëse ndërsa të tjerë e shfrytëzojnë në mënyrat me barbare atë. Ruajtja dhe kujdesi për mjedisin nuk është vetëm një detyrim shoqëror, por mbi të gjitha është dhe një përgjegjësi individuale. Mjedisi është i të gjithëve dhe të gjithë duhet ta mbrojnë e atë. Shoqëria si në vendin tonë ashtu edhe në mbarë botën po përballet me problem të mëdha që lidhen me mjedisin si: ndotja, prishja e ekuilibrave të ekosistemeve, shfrytëzimi pa kriter i burimeve natyrore etj. Ndotja e mjedisit, është futja e drejtpërdrejtë ose e tërthorë e lendeve, vibracioneve, energjisë, nxehtësisë, rrezatimit, zhurmave të cilat e ndryshojnë cilësinë e mjedisit e të jetës.

Mbrojtja e biodiversitetit, habitateve, të faunës dhe florës së egër në politikat e një vendi kanë rol të rëndësishëm dhe me interes të përgjithshëm publik si në zhvillimin ekonomik dhe në të ardhmen e brezave.

Kur trashëgimia natyrore cilësohet si vlerë unike në shkallë ndërkombëtare, vlerat e saj cilësohen “Trashëgimi Botëror”. Si e tillë, së bashku me trashëgiminë e veçantë kulturore (materiale e shpirtërore) të popujve, radhitet në Listën e Trashëgimisë Botërore, që mbrohen nga Konventa e Trashëgimisë Botërore. Midis 981 sitet (qershor 2013) të kësaj liste, me plot dinjitet e vlera unike, qëndrojnë edhe sitet tona: Liqeni i Ohrit, Butrinti, Gjirokastra, Berati (Shqipëri), Manastiri i Deçanit, Patrikana e Pejës, Kisha e Levishës Prishtinë, Manastiri i Graçanicës (Kosovë) dhe qyteti i Ohrit nga bota shqiptare jashtë kufijve tanë politikë.

Trashëgimia është vlerë e përcjellë brez pas brezi. Ajo përbën vlerë të mjedisit natyror dhe, si e tillë, është natyrore, por edhe vlerë materiale e shpirtërore e shoqërisë dhe, si e tillë, është kulturore. Vlerat e saj mund të kenë rëndësi kombëtare dhe cilësohen si “Trashëgimi Natyror Kombëtar”. Ato mbrohen nga ligjet kombëtare. Çdo vend i kulturuar e cilëson dhe e trajton si të shenjtë trashëgiminë natyrore dhe kulturore, sepse me to është i lidhur identiteti kombëtar. Vazhdimisht trashëgimia natyrore kombëtare është kërcënuar dhe kërcënohet nga veprimtaria njerëzore mbi mjedisin dhe vlerat e tij. Kjo e ka bërë të domosdoshme gjetjen dhe aplikimin e mënyrave e rrugëve për mbrojtjen e saj. Duke u mbështetur në politikat e strategjitë e përcaktuara nga UNESCO për mbrojtjen e Trashëgimisë Natyrore Botërore, çdo shtet harton politikat e strategjitë për vlerësimin, mbrojtjen e menaxhimin e trashëgimisë së vetë kombëtare. Për këtë qëllim, hapësirave me vlera të veçanta iu jepet statusi “zonë e mbrojtur”, për të evidentuar dhe mbrojtur këto vlera të trashëguara dhe për t’ua përcjellë ato brezave të ardhshëm.

Mbrojtja e tyre, si një proces tepër kompleks, kërkon njohjen dhe aplikimin e koncepteve të reja ekologjike, sociale, ekonomike, politike; pjesëmarrjen si partnerë të shumë aktorëve: organe shtetërore, komuniteti i banorëve të zonës me rol të veçantë, OJF-ve; kërkon ndihmesën e të gjithë qytetarëve. Ajo realizohet nëpërmjet: mbështetjes ligjore dhe institucionale, formulimit të strategjive dhe politikave të përshtatshme; përgatitjes dhe zbatimit të programeve të studiuara.

Monumentet e natyrës janë pjesë e rëndësishme e trashëgimisë sonë kombëtare, të papërsëritshme dhe të pakthyeshme për natyrën dhe shoqërinë tonë të cilat janë:

- Burim i pazëvendësueshëm informacioni për shumë shkenca;
- Burim për kërkime shkencore;
- Burim kulture për njerëz të profesioneve dhe të moshave të ndryshme;
- Burim të ardhurash;
- Mjete të pazëvendësueshme didaktike, ku nxënësit e studentët në këto laboratorë të vërteta natyrore marrin e konkretizojnë njohuritë shkencore;

Pjesëmarrja e publikut në procesin e vendimmarrjes është vitale për demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Pjesëmarrja në vendimmarrje krijon një urë komunikimi në mes të autoriteteve publike në një anë dhe qytetarëve në anën tjetër, në çështjet që përfshijnë interesin e përgjithshëm dhe publik. Përmes pjesëmarrjes së publikut në procesin e vendimmarrjes, qytetarëve ju sigurohet e drejta e pjesëmarrjes, të kontrollit dhe monitorimit të aktiviteteve dhe veprimtarive të organeve lokale dhe qendrore në çështjet që ndikojnë në jetën e tyre në kuptimin publik, ekonomik, social, shëndetësor dhe mjedisor. Një interaksion i tillë mundëson shkëmbimin e ideve dhe komenteve që janë relevante për autoritetet publike në procesin e dizajnit të programeve, dokumenteve dhe planeve të natyrës publike.²

Ndërmjet këtij auditimi dëshirojmë të skicojmë dhe adresojmë rrugën për përmbushjen dhe plotësimin e përparësive strategjike gjithëpërfshirëse për zonat e mbrojtura e në veçanti për parqet natyrore kombëtare, e për të ndihmuar në zhvillimin e qëndrueshëm të menaxhimit; administrimit të integruar në strategjitë, politikat, planet, programet dhe veprimtaritë në nivel kombëtar, rajonal e vendor; konsiderimit të popullsisë të zonave të mbrojtura si faktor të rëndësishëm në realizimin e mbrojtjes dhe zhvillimit të parqeve kombëtare natyrore, duke i përfshirë ata në vendimmarrje dhe hartimin e planeve të administrimit të integruar të zonave të mbrojtura. Të gjitha këto bëjnë të mundur që, të nxisin zhvillimin e qëndrueshëm, sidomos të turizmit, të rriten ndjeshëm të ardhurat e banorëve vendas, të përmirësohet cilësia e jetës së tyre dhe ruajtjen e tyre si trashëgimi për brezat.

Auditimi i performancës synon të promovojë **përmirësime në performancën e shërbimeve publike**. Filozofia e re drejtuese në KLSH e ka vënë auditimin e performancës në qendër të vëmendjes si motor të zhvillimit institucional. Misioni i KLSH-së në Planin Strategjik 2013-2017 përkufizohet: **Informimi i publikut dhe i Kuvendit të Shqipërisë në lidhje me përdorimin e burimeve me ekonomikitet, eficiencë dhe efektivitet nga pushteti qendror dhe lokal e nga njësi të tjera publike**, si dhe nxitja e përgjegjshmërisë në të gjithë sektorin publik, në përputhje me direktivat e praktikave të mira të BE-së dhe me standardet ndërkombëtare të INTOSAI-t, duke kontribuar për qeverisjen e mirë, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit.

² Konventa e Aarhus

Rezultatet e disa politikave publike tregojnë një hendek mes qëllimeve të tyre e skemave në njërën anë, dhe kompleksit e natyrës gjithnjë në ndryshim të problemeve shoqërore dhe ekonomike në anën tjetër. Ato kërkojnë një tip të ri përgjegjësie, në të cilën auditimi i sektorit publik duhet të luajë rolin e tij duke marrë një qasje dinamike më tepër se një qasje statike, deklaruese pas punës së bërë.

Auditimet e performancës në KLSH udhëhiqen nga Udhëzuesi i Auditimit të Performancës, Manuali i tij dhe Indikatorët e tyre, të cilat konsiderohen si dokumente dinamike, që përditësohen me progresin praktik. Ato nuk janë thjesht dokumente normative apo teknike, apo një referencë e shpejtë, por përmbajnë një numër udhëzimesh dhe informacionesh me implikime praktike, që marrin në konsideratë kushtet specifike dhe karakteristikat e çdo auditimi performance. Madje këtu vlen të theksohet se Manuali dhe Indikatorët e Auditimit të Performancës mbas një konsultimi të gjerë institucional e më shumë kanë marrë tashmë formën ligjore nga kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit z. Bujar Leskaj duke u botuar edhe si libra.

“Auditimi i performancës” ka të bëjë me auditimin e ekonomicitetit, efijencës dhe efektivitetit dhe përfshin:

a) auditimin e ekonomicitetit, që nënkupton minimizimin e kostos së burimeve që përdoren në një veprimtari publike, duke mos cenuar cilësinë e tij.

b) auditimin e efijencës, që nënkupton optimizimin e raportit burime-rezultate të veprimtarisë

publike, duke modifikuar proceset, strukturat dhe gjithë zinxhirin ekonomik të vlerës, në përputhje me standardet kombëtare e ndërkombëtare dhe praktikat më të mira.

c) auditimin e efektivitetit, që nënkupton vlerësimin e rezultateve përfundimtare dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e subjektit të audituar.

Kontrolli i Lartë i Shtetit, duke synuar thellimin e realizimit të misionit të tij, jep një informacion shumë më të gjerë mbi ecurinë e të gjithë projekteve dhe programeve në entet publike të audituara. Nëpërmjet auditimit të performancës ai nxjerr në pah ekonomicitetin, efijencën dhe efektivitetin në mënyrë direkte ose indirekte, ndihmon entet shtetërore për të vlerësuar veten e matur rezultatet e tyre dhe për të përcaktuar (gjetur) mundësi të tjera për rritjen e rezultateve me të njëjtën kosto.

KLSH këshillon dhe ndihmon drejtuesit dhe personelin e këtyre enteve për përmirësimin e proceseve të punës, sidomos aty ku efijencia është e vështirë për t'u matur, si dhe në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve publike pa rritur shpenzimet.

Udhëzimet e reja të auditimit të performancës në Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI 3000-3100) nxisin një orientim drejt nevojave të qytetarëve, progresi dhe praktikata po ndërtohen nga të mësuarit mbi përvojën duke matur në çdo rast interesin publik në performancën e entit shtetëror që auditojmë.

Rëndësia e këtij auditimi ka të bëjë me hartimin e politikave për integrimin e zonave e mbrojtura si ato kombëtare madje dhe lokale, për tu bërë pjesë e zhvillimit ekonomik, duke bërë vlerësimin e reformave të ndërmarra nga Qeveria Shqiptare, mbi performancën e menaxhimit të zonave të mbrojtura në Shqipëri, nëpërmjet përmirësimit të vazhdueshëm duke promovuar eksperiencën efikase në zhvillimin e gjithanshëm të tyre. Auditimi gjithashtu do të bazohet në parimin e partneritetit të Parqeve natyrore - Qeveris – Të interesuarve për aktivitete ligjore si dhe do të ndërtohet në frymën e konstruktivitetit, të bashkëpunimit dhe bashkëveprimit mes tyre.

Në konkluzione do të pasqyrohet mendimi më bashkëkohor nevojat për një menaxhim sa më cilësor të parqeve natyrore kombëtare, si dhe të politikave në fushën e ruajtjes së biodiversitetit në to, ku mendimet e dhëna të respektojnë interesin kombëtar e rajonal si dhe trendin e integritetit të Shqipërisë në BE.

Ruajtja e mjedisit dhe zhvillimi i tij në Shqipëri e veçanërisht në parqet natyrore kombëtare ka qenë në gjithmonë në vëmendjen e duhur, megjithatë këto vitet e fundit po synohet t'i jepet një zhvillim i mëtejshëm e kryesisht në drejtim të menaxhimit, institucionalizimit dhe rritjes së cilësisë së shërbimit ndaj ruajtjes dhe promovimit të tyre, për të krijuar të ardhura ekonomike nëpërmjet zhvillimit të qëndrueshëm.

Me gjithë punën e bërë deri më sot, menaxhimi i parqeve natyrore kombëtare vazhdon të ndeshet me problematikat, që kanë të bëjnë me;

- rritjen e sipërfaqeve të parqeve natyrore kombëtare si zona të mbrojtura;
- përcaktimit të saktë të kufijve kadastral dhe të pronësisë shtetërore të parqeve natyrore kombëtare;
- përcaktimin e fushës, legjislacionit dhe përgjegjësisë shtetërore në funksion të misionit të krijimit të parqeve natyrore kombëtare si zona të mbrojtura;
- vlerësimin dokumentar të gjithë bimësisë dhe kafshëve brenda dhe jashtë sistemit të parqeve natyrore kombëtare si zonave të mbrojtura;
- vlerësimin dhe ruajtjen e bimëve dhe kafshëve të rrezikuara brenda dhe jashtë sistemit të parqeve natyrore kombëtare si zonave të mbrojtura kjo edhe si një nga kërkesat për anëtarësimin në BE;
- krijimin, funksionimin e duhur të administratave të parqeve kombëtare, mungesa e personelit të nevojshëm dhe kapacitetet e tyre;

- kompetencat, vendimmarrjen dhe bashkëpunimin ndërmjet midis institucioneve qendrore si dhe ndërmjet institucioneve qendrore e lokale që merren me parqeve natyrore kombëtare si zona të mbrojtura;
- mungesën e mjeteve dhe te burimeve financiare për ruajtjen dhe zhvillimin cilësor të parqeve natyrore kombëtare zbatimin e detyrave të vëna;
- zbatimin dhe promovimin e praktikave lokale/tradicionale të përdorimit e planifikimit të territorit, dhe të zhvillimit të eko-turizmit miqësor me mjedisin;
- marrëdhëniet e dobëta e efektive të partneritetit, shkëmbimit të praktikave më të mira që sjellin risi dhe modernizim të parqeve natyrore kombëtare si zona të mbrojtura me synimin që të integrohen si duhet në politikat kombëtare dhe lokale, për tu bërë pjesë e zhvillimit ekonomik të rajoneve dhe të vendit;
- përcaktimin e kostove të menaxhimit të parqeve natyrore kombëtare, përcaktimin e standardeve;
- krijimin e hapësirave lehtësuese e favorizuese biznesit për bashkëpunim dhe trajtim të parqeve natyrore kombëtare në funksion të mirë menaxhimit dhe zhvillimit ekonomik;
- trajnimin e aftësimit profesional të punonjësve në përfitimin e përvojave të reja profesionale, duke ndarë dhe përvojën e tyre;
- etj.

Qëllimi i auditimit: është përmirësimi i mirëkuptimit të aktorëve të ndryshëm, për të kontribuar në zhvillimin e sistemit të menaxhimit të zonave të mbrojtura, në shpalljen, ruajtjen, përdorimin e burimeve natyrore e biologjike, lehtësimin e kushteve për zhvillimin e turizmit mjedisor, informimin dhe edukimin e publikut e sektorit publik e privat, për ta mbrojtur trashëgiminë natyrore.

Objektivi i auditimit: është pasqyrimi dhe analizimi me realizëm e objektivitet i instrumenteve që strukturat shtetërore kanë në dispozicion, për zonat e mbrojtura të cilat cilësohen trashëgimi natyrore dhe që kushtëzohen vetëm nga ligjësitë natyrore, ku veprimtaria njerëzore ushtrohet vetëm për t'i mbrojtur dhe për t'i evidentuar vlerat e tyre.

Rëndësia e auditimit: është të bëjë vlerësimin e performancës së sistemit të menaxhimit të zonave e mbrojtura në hartimin e politikave për integrimin e tyre, për tu bërë pjesë e zhvillimit ekonomik, nëpërmjet përmirësimit të vazhdueshëm duke promovuar eksperiencia efikase.

Administrimi dhe menaxhimi i parqeve kombëtare si pjese e zonave të mbrojtura, nënkupton shpalljen, ruajtjen, përdorimin e burimeve natyrore e biologjike, lehtësimin e kushteve për zhvillimin e turizmit mjedisor, informimin dhe edukimin e publikut e sektorit publik e privat, për përfitime ekonomike.

Sot sfida në çështjet mjedisore qëndron në të drejtën e publikut për akses në informacionin mjedisor, akses në drejtësi për çështjet mjedisore dhe pjesëmarrja e publikut të interesuar në vendimmarrjet mjedisore.

KLSH ka ndërmarrë këtë auditim performance dhe dhënien e opinioneve, për përmirësimin, modernizimin e sistemit të menaxhimit të parqeve kombëtare si zona të mbrojtura, vlerësimit të rezultateve dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikën e ndërmarrë sepse, menaxhimi i parqeve kombëtare nuk është plotësisht në harmoni me parimet e efektivitetit, pavarësisht zhvillimeve pozitive të kohëve të fundit, përpjekjeve dhe iniciativave për ndryshime, etj., si në;

- ✓ hartimin e politikave dhe strategjive për vlerësimin e zonave të mbrojtura;
- ✓ krijimin e një qasjeje të re të pjesëmarrjes së publikut në çështjet mjedisore;
- ✓ përditësimin e parqeve kombëtare dhe ri klasifikimin e tyre sipas standardeve, transformimeve natyrore dhe ndërhyrjeve jo ligjore;
- ✓ përmirësimin e infrastrukturës;
- ✓ ruajtjen nga shkatërrimi dhe degradimi i habitateve;
- ✓ ruajtjen nga erozioni tokësor dhe bregdetar;
- ✓ ruajtjen nga prerjet abuzive, peshkimi ilegal dhe përdorimi i mjeteve të ndaluara, përhapjes së zjarreve, ndërtimet dhe aktivitetet pa leje;
- ✓ mirë menaxhimi i vizitorëve dhe i mbetjeve të ngurta që ata prodhojnë, brenda territorit të parqeve kombëtare;
- ✓ ruajtjes së peizazhit, të habitateve e cila në disa raste po shkon drejt zvogëlimit të tyre brenda sipërfaqeve të parqeve kombëtare;
- ✓ vendndodhjes së administratës së parqeve kombëtare larg tyre;
- ✓ numrit shumë të vogël të rojtarëve dhe vendosjen e kriterëve në përzgjedhjen tyre;
- ✓ mungesën e bashkëpunimit dhe koordinimit të ruajtjes së territorit me struktura të zbatimit të ligjit për efekt të sipërfaqeve shumë të mëdha të parqeve natyrore kombëtare;
- ✓ buxhet të pamjaftueshëm;
- ✓ problematikave me ndarjen e re administrative në përcaktimin e administrimit të territorit të parkut natyror kombëtar dhe kalimit të pyjeve në administrimin e tyre;
- ✓ etj.

Nëpërmjet këtij auditimi ne synojmë të ndihmojmë qytetarët dhe biznesin në zhvillimin dhe edukimit e tyre në fushën e mbrojtjes së natyrës, duke analizuar problematikën aktuale dhe instrumentet që strukturat shtetërore kanë në dispozicion për të përmirësuar situatën. Gjithashtu objektivi i këtij auditimi është pasqyrimi me realizëm dhe objektivitet i situatës, për të kontribuar në zhvillimin e një menaxhimi sa më cilësor të sistemit, identifikimin e nevojave, mbrojtjen e interesit të qytetarit, biznesit dhe palëve të tjera të lidhura me mbrojtjen e natyrës në vendin tonë në shërbim të sotmes dhe të brezave.

Me këtë auditim synojmë të sigurojmë një informacion të plotë, të drejtë dhe vlerësues mbi:

- Performancën e strukturave përgjegjëse publike të menaxhimit të parqeve kombëtare;
- Përmirësimin e cilësisë së shërbimit dhe dinamikën e tij;
- Modernizimin dhe vendosjen e standardeve ndërkombëtare në menaxhimin e parqeve kombëtare dhe ngritjen e kapaciteteve në bashkëpunimin dhe me aktorët e tjerë;
- Rritjen e besueshmërisë së opinionit publik, biznesit e palëve të tjera të interesit për këtë shërbim publik.
- Forcimin e sistemit të financimit të zonave të mbrojtura,;
- Vlerësimin, shtimin, rivlerësimin e sipërfaqeve të zonave të mbrojtura në vend;
- etj.

Disa nga mangësitë e konstatuara gjatë këtij auditimi janë;

- Nuk është bërë një rishikim i kufijve aktualë, të parqeve natyrore kombëtare si të azhurnimeve, saktësimit, përcaktimit dhe saktësimit të zoonimit të brendshëm, për ekosistemet dhe habitatet floristike dhe faunistike;
- nuk është ndërtuar skedari me të dhëna dixhitale i rrjetit ekologjik kombëtar për sistemin e zonave të mbrojtura të vendit;
- nuk ekzistojnë vlerësime të vazhdueshme të parqeve natyrore kombëtare në vite lidhur me gjendjen e tyre sepse;
- janë bërë përpjekje por nuk ka përfunduar studimi mbi numrin e parqeve natyrore kombëtare në bazë të ndryshimeve që kanë ndodhur si rezultat i dëmtimeve të ndodhura në nga forcat natyrore, ndërhyrjeve jo ligjore, madhësisë së tyre sepse vihet re parqe me sipërfaqe shumë të vogël, si dhe hapjeve të parqeve të reja;
- nuk janë krijuar skedat biologjike të parqeve natyrore kombëtare.

- Mungesa e fondeve për mbarështimit, e florës dhe faunës, realizimin e planeve të menaxhimit ku të përcaktohen objektivat, normat, programet dhe planet e veprimit që nevojiten për ta arritur;
- Ka plane menaxhimi të ZM që ju ka kaluar afati i 10 viteve sepse planet e menaxhimit përgjithësisht përgatitet për të mbuluar një periudhë kohe të gjatë, 5-10 vjet;_
- Jo të gjitha planet e menaxhimit të zonës së mbrojtur, janë hartuar nga Ministria e Mjedisit, duke mos siguruar kështu përputhshmërinë me objektivat e këtij ligji ose të ligjeve të tjera që lidhen me të;
- Nuk është ndjekur zbatimi i planeve të menaxhimit në zonat e mbrojtura nga Komitetet e Menaxhimit;
- Nuk u janë miratuar nga Ministria e Mjedisit planet e menaxhimit të 3 parqeve natyrore Valbonës, Thethi dhe Shebenik Jablanicë megjithëse janë hartuar ato përsëri janë në proces rishikimi;
- Nuk janë realizuar planet e menaxhimit për 4 parqe natyrore Qaf Shtamë, Zall Gjocaj, Lurës dhe Bredhi i Drenovës, për efekt të rishikimit të tyre;
- Nuk janë saktësuar kufijtë natyrorë të habitateve për shpërndarjen e faunës;
- Nuk ka përfunduar inventarizimi dhe vlerësimi i gjendjes së treguesve të habitateve, florës dhe faunës, brenda parqeve dhe në të gjithë sistemin e zonave të mbrojtura;
- Nuk është punuar mirë këto vitet e fundit për të parandaluar ndërhyrjen e njeriut e cila ka qenë sa abuzive flagrante aq edhe e pastudiuar, çka ka sjellë rritjen e numrit të habitateve të rralla e të kërcënuara është shtuar;_
- Janë marrë vetëm disa masa sporadike për eliminimin dhe rigjenerimin e pasojave nga dëmtimet natyrore në parqet natyrore kombëtare;
- Nuk ka ndjekje të mëtijshme ligjore mbi proces-verbaleve të konstatimit të dëmeve në ZM të mbajtura nga ana e AdZM-ve në qarqe nga ana e ISHMP;
- Nuk ka raport të plotë mbi gjendjen e aktiviteteve nxjerrje mineralesh (kromi), prodhime të inerteve (gurore), prodhime të pllakave të gurëve dekorativ etj.
- Ndërtimi i HEC-ve në kundërshtim me legjislacionin dhe Konventën për Ruajtjen e Jetës së Egër Evropiane dhe Habiteteve Natyrorë (Konventa e Bernës), por edhe ligjet shqiptare për mbrojtjen e specieve të Listës së Kuqe.
- nuk ka standarde dhe kritere mbi përcaktimin e sipërfaqes parkut natyror në ha që duhet të mbulojë një punonjës i AdZM si roje mjedisore, punonjës i menaxhimit dhe punonjës i monitorimit në vartësi llojit të parkut natyror kombëtar, faunës dhe florës në përbërje të saj, terrenit, shtrirjes së tij, etj.;

- nuk ka përcaktim dhe pozicionim të saktë të emërimit profesional të punonjësve që kryejnë detyrën e “rojeve mjedisore”;
- kemi dy qëndrime ligjore në rregullimin e marrëdhënieve të punës kështu: marrëdhëniet e punës për punonjësit e AKZM-së rregullohen sipas procedurave të parashikuara në ligjin 152/2013 “Për nëpunësin civil” ndërsa marrëdhëniet e punës për punonjësit e AdZM-ve, rregullohen sipas Kodit të Punës;
- rezultojnë me mangësi në trajnimet dhe kualifikimet e punonjësve të AKZM dhe AdZM, për arsye se ato nuk kryhen sipas temave specifike që kanë nevojë, nga lektorë të fushës si dhe sipas kurikulave të mirë përcaktuara për punonjësit e tyre e kryesisht të “rojeve mjedisore”, “specialistëve të monitorimit dhe menaxhimit” etj.
- nuk ka standarde dhe kriteret në përcaktimin e vend ndodhjes së administratave rajonale të zonave të mbrojtura që i menaxhojnë ato;
- mungesa e kompetencave të stafit të administratës së zonave të mbrojtura në mirë menaxhimin e tyre;
- Janë të pakta botimet njohëse e prezantuese të peizazheve apo për parqet kombëtare, të faunës e florës së rrallë, shoqërimet e rralla, bimët endemike, nuk njihen sa duhen monumentet e natyrës, pyjet e kullotat, etj., mungojnë si fletëpalosje, albume, guida turistike, monografi, libra të vegjël etj;
- administrata e menaxhimit të parqeve kombëtare e ZM, nuk mund të bëjë një numërim të real dhe të plotë të vizitorëve;
- mundësia e vendosjes së tarifave dhe krijimit të ardhurave nga vizitorët që vizitojnë parqet kombëtare është e vështirë dhe deri më tani nuk ka gjetur zgjidhje;
- subjektet private që ushtrojnë dhe kanë ushtruar aktivitet në parqet natyrore kombëtare nuk derdhen të ardhura në administratat zonale apo në qendër, megjithëse janë përdoruesit dhe përfituesit më të mëdhenj të kësaj pasurie natyrore të trashëguar;
- Për parqet natyrore kombëtare nuk është kryer studim mbi analizën e rentabilitetit të menaxhimit të parqeve natyrore kombëtare;
- Për parqet natyrore kombëtare nuk janë kryer studime për vendosjen e standardeve mbi realizimin financiarisht të mirë funksionimit të sistemit të menaxhimit të parqeve natyrore kombëtare në tërësi dhe sipas llojit të tyre;
- Për parqet natyrore kombëtare nuk janë kryer studime mbi koston reale në total (vlera në para) për mirë menaxhimin e sistemit të tyre;
- Për parqet natyrore kombëtare nuk janë kryer studime dhe vendosur tregues mbi matjen e arritjes së objektivave të sistemit të menaxhimit të tyre në mbrojtje të biodiversitetit,

habitateve, popullatave të specieve të florës e faunës së egër dhe ekosistemeve natyrore si trashëgimi natyrore që i përket brezave;

- Nga auditimi rezulton se nuk ka dokumentacion që Komitetet e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura të kenë funksionuar dhe të jenë mbledhur duke sjellë mangësi në zbatimin e dispozitave ligjore dhe nënligjore nga administratat e zonave të mbrojtura dhe nga subjektet, që e ushtrojnë veprimtarinë në zonë; ruajtjen e cilësisë së zonës dhe nxitjen e zhvillimit ekologjik të mjediseve përreth saj; zbatimin e kërkesave për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore të zonës. Gjithashtu ky Komitet e ka humbur aktualitetin në mënyrën e përfaqësimit të disa anëtarëve si pasojë e ndryshimeve ligjore.

Disa nga konkluzionet e këtij auditimi sipas gjetjeve në mënyrë të përmblodhur janë;

- Vlerësimi, përditësimi, ri klasifikimin ku hyjnë zgjerimi i kufijve, dyfishimi i sipërfaqes, hartimi i planeve të menaxhimit, zoonimi i territoreve dhe ristrukturimi i rrjetit të zonave të mbrojtura për parqet natyrore kombëtare si trashëgimi natyrore është i rëndësishëm sepse ato:
 - Ndhimojnë në ruajtjen e diversitetit të ekosistemeve, llojeve dhe varieteteve gjenetike dhe proceseve ekologjike, të cilat janë thelbësore për mbështetjen e jetës në tokë;
 - Sigurojnë shërbime dhe të mira jetësore nga natyra dhe mbështesin mënyrën e jetesës së njerëzve duke përfshirë ujin, ajrin e pastër, klimën dhe burimet biologjike, si dhe vlerat estetike dhe shpirtërore;
 - Kanë një vlerë mjaft të rëndësishme si përfaqësuese të jetës së egër të botës, si përmblledhëse të zonave të jashtëzakonshme të pasurisë së gjallë, për ruajtjen e vlerave të rëndësishme kulturore dhe peisazhistike;
 - Shesh janë strehe për njerëz me kultura tradicionale e njohuri të pazëvendësueshme mbi natyrë;
 - Mund të jenë modele të përdorimit të qëndrueshëm të burimeve që mund të aplikohen edhe në zona të tjera;
 - Kanë vlera të pafundme shkencore, edukative, kulturore, rekreative dhe shpirtërore.
- E ardhmja e vendit varet nga përdorimi i mençur i burimeve të tij natyrore, angazhimin për ruajtjen e trashëgimisë natyrore të rinovueshme dhe jo- të rinovueshme të vendit, për të mirën e gjeneratave të sotme dhe të ardhshme;
- Mungesa e fondeve, planeve të menaxhimit, zbatimit të politikave kombëtare për të siguruar menaxhimin e qëndrueshëm në parqet kombëtare ndikon të:

- ofrojë një kornizë për dialog dhe komunikim ndërmjet hartuesve të politikave, brenda dhe jashtë sektorit, si dhe palët e tjera përkatëse, për menaxhim të qëndrueshëm dhe zhvillim të politikave;
- monitorojë dhe raportoj gjendjen konkrete mbi zhvillimin e sektorit në mënyrë të përhershme dhe periodike;
- vlerësojë përparimin në menaxhimin e qëndrueshëm të ZM dhe të identifikojë çështjet e reja që dalin në planin kombëtarë;
- formulojë e zbatojë, një kuadër monitorimi e vlerësimi edhe të politikave e programeve kombëtare dhe lokale të ZM apo planeve vjetore të veprimeve;
- sigurojë informata mbi vlerësimin, zhvillimin e qëndrueshëm të biodiversitetit;
- Mungesa e fondeve, realizimit të planeve të menaxhimit, vlerësimit të gjendjes së treguesve, mungesa e kapaciteteve njerëzore, etj., janë problemi kryesor për zbatimin planeve të veprimit për ZM, mbeten çështje komplekse që mund të zgjidhet vetëm nga qeverisja, me anë të përmirësimit të interesit dhe kapaciteteve brenda kuadrit të politikave edhe integruese si vend aspirues për në BE, e cila kërkon:
 - koordinim të përmirësuar horizontal dhe vertikal të komunikimit (p.sh. komunikimi brenda sektorit dhe komunikimi ndër-sektoriale),
 - zgjidhjen e çështjeve legislative dhe juridiksionit të strukturave (p.sh. adresimin e plotë të strukturave që menaxhojnë, që mbrojnë, që monitorojnë dhe që do të kenë qasje në sistemin e të dhënave),
 - përfshirja e palëve të interesuara dhe qartësimi i tyre (p.sh. trajtimin për perceptime të ndryshme dhe përmirësimin e të kuptuarit në sistem të treguesve),
 - unifikimin e harmonizim në mbledhjen e të dhënave, reduktimin e raportimit dhe mbingarkesave nga institucionet përgjegjëse,
- Parandalimi i dëmtimeve nga faktorët natyrore ku parësore është rritja e bashkëpunimit me pushtetin vendor dhe me institucionet e tjera, marrja e masave mbrojtëse për parandalimin e zjarreve në ZM të cilat me ardhjen e stinës së verës, bëhen më evidente, ndihmon në ruajtjen e florë dhe të faunës, të cilat kryesisht duhet të përqendrohen në:
 - ngritjen e sistemit të vrojtimit sinjalizimit për parandalimin e rënies së zjarreve në zonat e mbrojtura;
 - hartimin e skemave dhe grafikëve të skuadrave zjarfikëse të AdZM-ve në qarqe në bashkëpunim me pushtetin vendor;
 - bashkëpunimi me strukturat lokale e të specializuara para fillimit të zjarreve.

- Parandalimi i dëmtimeve nga ndërhyrjet e paligjshme është faktor tjetër i domosdoshëm që ndihmon në zhvillimin dhe ruajtjen e ZM nëpërmjet:
 - I. zhvillimit të inspektimit me grup pune mbi problematikat dhe parandalimin e prerjeve të paligjshme, gjuetisë, dëmtim të biodiversitetit dhe ushtrim aktivitetesh të paligjshme nga subjekte private brenda zonave të mbrojtura të qarqeve;
 - II. zhvillimit të inspektimit mbi zbatimin e detyrave të personelit të AdZM-së.
- Rreziku vjen nga dora e njeriut dhe mungesa e ndërgjegjësimit. Mungesa e rezervateve për mbrojtjen e gjitarëve në Shqipëri, një vend i pasur në florë dhe faunë, ende pak i njohur për shumëllojshmërinë dhe veçantitë që ofron, konsiderohet si një ndër streha e vetme në Evropë të gjitarëve të mëdhenj, të zhdukur në pjesën më të madhe të Evropës, mund të çojë në zhdukjen e tyre. Zhvillimi ekonomik përgjatë viteve, mungesa e gjatë e vëmendjes, faktorët klimatikë, por edhe presioni human, konsiderohen «armiqtë» kryesorë në zhdukjen dhe minimizimin e shumëllojshmërisë në florë dhe faunë. Dikur në qytete kishte më shumë shpendë, ndërsa në zonat malore krahas dhive të egra dhe kaprojeve, kishte shumë shpendë të egër si shqiponja, huta, skifteri. Sot ato janë më të paktë në numër, ndërsa rreziku për zhdukjen e tyre është evident. Shqipëria njëhej si vendi i koranëve, peshk i rrallë që rritet në liqenin e Ohrit (Pogradec), por sot ky lloj peshku është drejt zhdukjes. Në vendin tonë në të 28 mijë metra katrorë të sipërfaqes gjenden afro 84 lloje gjitarësh, 320 lloje shpendësh, 37 lloje reptilësh, 15 lloje amfibësh, 313 lloje peshqish (4 prej të cilëve endemike) dhe 3850 lloje insektesh (900 prej të cilëve flutura). Gjitarë të mëdhenj të rrallë si ariu, ujku, rrëqebulli, që janë zhdukur në pjesën më të mëdha të Evropës, sot gjenden në Shqipëri. Por ambientalistët shpesh ngrenë pyetjen “Edhe sa kohë do të mund të mburremi me ekzistencën e tyre?”. Është ky një paralajmërim që shtrohet në kohën e duhur për të ndërgjegjësuar gjithkënd, që nesër askush të mos përdorë shprehjen: “Na ishte një herë një vend, në malet e të cilit mund të gjeje gjitarë të rrallë, apo ku strehoheshin edhe shpendët migratorë, veçanërisht dimëronjës të ujit”.
- Përcaktimi i standarde dhe kritere të sipërfaqes park natyror kombëtar në ha që duhet të mbulojë një punonjës i AdZM si roje mjedisore, punonjës i menaxhimit dhe punonjës i monitorimit janë të domosdoshme sepse:
 - përgjigjen për ruajtjen dhe administrimin e zonës së mbrojtur dhe për monumentet e natyrës që gjenden brenda sipërfaqes nën juridiksion të saj;
 - janë përgjegjës për ruajtjen dhe administrimin e zonës së mbrojtur dhe për monumentet e natyrës që gjenden brenda sipërfaqes nën juridiksion të saj;

- zbaton politikat, strategjitë dhe programet e qeverisë në fushën e zonës së mbrojtur;
- mbikëqyr veprimtaritë në zonat e mbrojtura dhe siguron pajtueshmërinë e tyre në përputhje me kërkesat e këtij ligji dhe akteve të tjera ligjore e nënligjore;
- ruan zonën e mbrojtur dhe kryen vlerësimin e tij;
- ndjek zbatimin e planit të menaxhimit të zonës së mbrojtur;
- vlerësimin e gjendjes ekologjike të burimeve natyrore dhe përpunon planet për ruajtjen dhe rimëkëmbjen e tyre;
- në bashkëpunim me institucionet e specializuara realizon monitorimin e zonës së mbrojtura, monitorimin e gjendjes së biodiversitetit, habitateve, popullatave dhe ekosistemeve të tyre përfshi edhe ata detare;
- mban dhe përditëson regjistrin e zonave të mbrojtura, skedarët dhe krijon bazën e të dhënave dixhitale të rrjetit ekologjik të vendit;
- propozon dhe zbaton masat dhe programet për ripërtëritjen e mjediseve të dëmtuara, të shkatërruara apo të degraduara të zonës së mbrojtur;
- identifikon dhe merr masa për mbrojtjen e biotopeve karakteristike të llojeve në përbërje të zonës së mbrojtur;
- identifikon dhe mbron zonat e populluara me llojet e florës dhe të faunës së egër si dhe rrugët e emigrimit;
- mbrojtjen e zonave të riprodhimit, të pushimit dhe të ushqimit të faunës së egër;
- ndjek zbatimin e planeve të menaxhimit të liqeneve ndërkufitare;
- ndjek realizimin e programeve vjetore të monitorimit të zonës së mbrojtur, në bashkëpunim me institute e katedra të specializuara, të ngarkuara me monitorimin dhe publikimin e të dhënave;
- bashkëpunon me autoritetet shtetërore dhe lokale për mbrojtjen e interesave të banorëve lokal;
- parandalon e përdorimit të mjeteve apo metodave që çojnë në degradimin e tyre;
- përcakton vendet e vendosjes së tabelave dhe shenjave treguese;
- kontribuon në grumbullimin e tarifave për përdorimin dhe shfrytëzimin e

- burimeve bio-natyrore të zonës së mbrojtur;
 - kontakton përdoruesit e të gjitha llojeve;
 - kontrollon përdoruesit dhe vizitorët;
 - propozon vendet e peshkimit;
 - zbaton infrastrukturën e domosdoshme për përdorimin e zonës së mbrojtur;
 - përdor me frytshmëri fondet për mirëmbajtjen e zonës së mbrojtur;
 - dokumenton veprimtaritë, investimet, kërkimet shkencore të kryera në territorin e zonës së mbrojtur;
 - organizon sistemin e vrojtimit dhe sinjalizimit për zonën e mbrojtur;
 - përgatit dhe publikon çdo fund viti raportin vjetor të gjendjes së zonës të mbrojtur dhe e paraqet në AKZM, si dhe në njësitë e qeverisjes vendore;
 - bashkëpunon me institucione kërkimore shkencore, me OJF-të mjedisore dhe me komunitetin për mbrojtjen e zonës së mbrojtur dhe ruajtjen e biodiversitetit të tij;
 - organizon, në bashkëpunim me njësitë e qeverisjes vendore, me institucionet kërkimore-shkencore, me institucionet arsimore e kulturore, me OJF-të mjedisore, me komunitetin, etj., veprimtari ndërgjegjësuere dhe bën botime të ndryshme, për të bërë të njohura vlerat e zonës së mbrojtur;
 - përgjigjet dhe mirëmban qendrat e informimit e pritjes së vizitorëve dhe organizon veprimtaritë informuese, edukuese dhe vizitat ekoturistike;
 - bashkërendon festimin e ditëve dhe ndodhive mjedisore që lidhen me zonën e mbrojtur, veprimtaritë informative dhe edukative.
- Përcaktimi dhe pozicionimi i saktë i emërimit profesional të punonjësve që kryejnë detyrën e “rojeve mjedisore” është i rëndësishëm sepse ai lidhet me kontrollin e administrimin e zonës duke punuar në terren, do të lidhet me shumë funksione që duhet të kryej një punonjës i tillë si edukimi, menaxhimi, guida natyrore, turizmi, etj., prandaj përfshirja në këtë kontingjent i personave me arsimin e duhur, integritetin moral, dashurinë dhe pasionin e punës, shpirt sakrifice, është domosdoshmëri në përputhje dhe me kërkesat e kohës.
 - Duke mos patur punonjës të arsimuar dhe të kualifikuar nuk plotësohet me cilësi veprimtaria shoqërisht e dobishme ruajtjes së parqeve natyrore kombëtare si trashëgimi natyrore. Arsimimi dhe kualifikimi në një fushë të caktuar i ndihmon njerëzit të specializohen në atë fushë dhe të bëhen zot të profesionit të tyre.

- Vlerësimi shumë i ulët për nga vlera monetare (paga) mbajtja e dy qëndrimeve në rregullimin e marrëdhënieve të punës bën që motivimi i punonjësve që administrojnë parqet natyrore kombëtare të mos jetë në lartësinë e duhur kur këto punonjës sipas profesioneve të tyre janë shumë të rëndësishme sepse kanë në dorë një trashëgimi natyrore për të sotmen dhe të ardhmen.
- Rishikimi i pagave të punonjësve të AdZM-ve duhet të bëhet në zbatim dhe në përputhje me misionin dhe detyrat që përmbushin sepse ato kanë përgjegjësi për:
 1. Menaxhimin e rrjetit të zonave të mbrojtura, habitateve dhe llojeve natyrore e gjysmë natyrore me interes të ruajtjes, sipas ligjeve kombëtare e konventave e marrëveshjeve ndërkombëtare.
 2. Promovojnë, mbështetin grumbullimin e informacionit, edukimin mjedisor dhe ndërgjegjësimin e publikut për zonat e mbrojtura
 3. Mbështetjen dhe zhvillimin e aktiviteteve të qëndrueshme ekonomike brenda zonave të mbrojtura.
- Trajnimi dhe kualifikimi ndihmon punonjësit të specializohen të rriten profesionalisht në atë fushë që punojnë dhe të bëhen zot të profesionit e tyre. Trajnimi është përgatitja për një karrierë dhe punë të suksesshme është hap i domosdoshëm për çdo punonjës si dhe ndihmon punonjës të pajiset me mjetet e nevojshme për të qenë konkurrues.
- Njohja dhe ekspozimi i vlerave të natyrës të vendit tonë, në nivele të ndryshme të shoqërisë, jo vetëm që i ndërgjegjëson ata për t'i ruajtur, por edhe për t'i vënë në shërbim të saj, sidomos të ekoturizmit, nivelet dhe potencialet intelektuale nuk mungojnë.
- Kryerja e analizave të rentabilitetit bëhet për të gjykuar mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit si, njeriut, individëve, biznesit, turizmit, përfitimit të ardhurave, etj.;
- Menaxhimi i Parqeve kombëtare është i rëndësishëm që të:
 - mbrojtë trashëgiminë natyrore, duke lejuar dhe nëse është e nevojshme menaxhimin për vazhdimësinë dhe të ristaurimit të proceseve natyrore;
 - mbrojtë dhe ku është përshtatshme të restaurojë dhe zhvillojë cilësi të tjera trashëgimore dhe estetike;
 - sigurojë aksesin e publikut dhe të inkurajojë vlerësimin e publikut dhe të shijuarit e parqeve, në kushte të pajtueshme me objektivat e mësipërme;
 - zhvillojë një raport harmonik midis Parqeve kombëtare dhe komuniteteve përreth, duke marrë parasysh nevojat sociale dhe ekonomike të komuniteteve vendore.

- Mos-funksionimi i Komitetit të Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura, ndikon negativisht në:
 - a) hartimin e planit të menaxhimit të zonës, të sigurojë përputhshmërinë e tij me strategjinë dhe planet vendore e sektoriale të zhvillimit, duke u kujdesur që këto të fundit të respektojnë kërkesat për mbrojtjen e zonës;
 - b) organizimin, monitorimin e zbatimit të planit të menaxhimit të zonës dhe të veprimtarive të licencuara, që zhvillohen në të;
 - c) dhënien e mendimeve për kërkesat për përdorimin e burimeve natyrore të zonës, si dhe për pajisjen me leje mjedisore për veprimtaritë që do të ushtrohen në të;
 - d) miratimin e kërkesave për lidhjen dhe zbatimin e kontratave nga administrata e zonës me subjektet private e shtetërore, vendase apo të huaja, për ushtrimin e veprimtarive në këtë zonë, kundrejt pagesave përkatëse;
 - e) analizimin e kryerjen e detyrave dhe të funksioneve të administratës së zonave të mbrojtura;
 - f) analizimin dhe raportimin e të ardhurave dhe shpenzimeve financiare dhe përcaktimin e drejtimit të investimeve në zonë;
 - g) miratimin e rregulloreve të hartuara nga administrata e zonës së mbrojtur që garantojnë ruajtjen, përdorimin dhe administrimin e saj;
 - h) krijimin e kushteve të përshtatshme për miratimin e studimeve të kryera, ndryshimeve në planin e menaxhimit të zonës, zgjerimin e kufijve, si dhe masa shtesë për përmirësimin e cilësive të saj;
 - i) shqyrtimin e ankesave të pronarëve dhe të subjekteve, që ushtrojnë veprimtari në zonë, ndaj veprimeve të administratës së zonës;
 - j) marrjen e masave efektive për ndalimin e zbatimit të projekteve dhe të veprimtarive, që edhe pse zhvillohen jashtë zonës, kanë ndikim negativ në të apo bien ndesh me planin e menaxhimit të saj;
 - k) forcimin e veprimtarisë kontrolluese, që ushtrohen në zonë dhe përreth saj, për të zbutur dhe shmangur ndikimet negative në të;
 - l) nxitjen e hartimit dhe zbatimit të projekteve për përmirësimin e cilësive të zonës;
 - m) promovimin e zonave të mbrojtura edhe si zona me interes turistik.

Nisur nga gjetjet dhe konkluzionet mësipërme dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të këtij shërbimi:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

Rekomandime: 1

- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, institucione në mbrojtje të natyrës, organizata joqeveritare, donatorë, etj., të realizojë vlerësimin, përditësimin, ri klasifikimin e parqeve natyrore si trashëgimi natyrore kombëtare.
- ✓ AKZM të realizojë saktësimin, përcaktimin dhe saktësim të zoonimit të brendshëm, për ekosistemet dhe habitatet floristike e faunistike;
- ✓ AKZM të krijojë skemat biologjike të parqeve natyrore kombëtare për bërë të mundur më të lehtë vlerësimin e një parku.

Brenda vitit 2018

Rekomandime: 2

- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim me AKZM të akordojë më shumë fonde për ZM dhe në veçanti për parqet natyrore kombëtare për zhvillimin e tyre si një trashëgimi e brezave për brezat.
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim me AKZM, specialistë të fushës të përfundojë dhe të dërgojë për miratim planet e menaxhimit të Parqeve Kombëtare të pa përfunduara si dhe miratimin e atyre në proces.
- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, specialistë të fushës institucione dhe organizata që merren me mjedisin dhe mbrojtjen e tij dhe përvojave më të mira evropiane të marrë masa për të saktësuar kufijtë natyrorë të habitateve për shpërndarjen e faunës;
- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, specialistë të fushës institucione dhe organizata që merren me mjedisin dhe mbrojtjen e tij dhe përvojave më të mira evropiane të marrë masa për të kryer inventarizimin dhe përfunduar vlerësimin e gjendjes së treguesve të habitateve, florës dhe faunës, brenda parqeve dhe në të gjithë sistemin e zonave të mbrojtura.
- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit të marrë masa për të parandaluar ndërhyrjen e njeriut në ZM e cila ka sjellë rritjen e numrit të habitateve të rralla e të kërcënuara është shtuar.

- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit të marrë masa për eliminimin dhe rigjenerimin e pasojave nga dëmtimet natyrore në parqet natyrore kombëtare.
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim AKZM dhe ISHMP të hartojë udhëzim të përbashkët duke përcaktuar të drejtat dhe detyrimet e këtyre institucioneve në parandalimin, ndalimin, ekzekutimin dhe vjeljen me forcë të detyrimeve ndaj shkeljeve të konstatuara, në dëm të florës dhe faunës në ZM dhe Parqeve Kombëtare, nga individë apo subjekte të ndryshëm privatë apo shtetërorë.
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim AKZM dhe ISHMP të kryejë veprimet e duhura për proces-verbalet e konstatimit të dëmeve në ZM të mbajtura nga ana e AdZM-ve në qarqe.
- ✓ Ministrinë e Mjedisit në bashkëpunim AKZM dhe ISHMP të hartojë raport të plotë mbi gjendjen e aktiviteteve nxjerrje mineralesh (kromi), prodhime të inerteve (gurore), prodhime të pllakave të gurëve dekorativ etj. Si dhe të marrë masa konkrete për mbylljen e tyre si dëmtuese të natyrës në ZM dhe të parqeve natyrore kombëtare.
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim AKZM dhe institucione të tjera shtetërore të kryejë veprimet e duhura për prishjen e ndërtimeve pa leje dhe eliminimin e derdhjes së ujërave të zeza në ZM dhe veçanërisht në parqet natyrore kombëtare
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim AKZM dhe institucione të tjera shtetërore të marrë masa për mos ndërtimin e HEC-ve në ZM dhe PNK në kundërshtim me legjislacionin dhe Konventën për Ruajtjen e Jetës së Egër Evropiane dhe Habiteteve Natyrorë (Konventa e Bernës), por edhe ligjet shqiptare.

Vazhdimisht dhe brenda vitit 2017

Rekomandime: 3

- ✓ Ministria e Mjedisit dhe AKZM në bashkëpunim me specialistë të fushës, organizata dhe institute që veprojnë në mbrojtje të natyrës të hartojnë standardet dhe kriteret në përcaktimin e sipërfaqes në ha park natyror kombëtar që duhet të mbulojë një punonjës i AdZM si roje mjedisore, punonjës i menaxhimit dhe punonjës i monitorimit në vartësi të llojit të tij.
- ✓ Ministria e Mjedisit dhe AKZM në bashkëpunim me specialistë të fushës, organizata dhe institute që veprojnë në mbrojtje të natyrës të kryejnë përcaktimin dhe pozicionimi i saktë i emërimit profesional të punonjësve që kryejnë detyrën e “rojeve mjedisore”.

- ✓ Ministria e Mjedisit dhe AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Financave, Departamentin e Administratës Publike të marrë masa për rishikimin e pagave të punonjësve të AdZM dhe klasifikimit të tyre në përputhje me ligjin 152/2013 “Për nëpunësin civil”, marrëdhëniet e të cilit rregullojnë punonjësit e AKZM.
- ✓ Ministria e Mjedisit dhe AKZM në bashkëpunim me specialistë të fushës të hartojë programe dhe kurikula të përditësuara sipas teknikave bashkohore nga lektorë të fushës në trajnimin e “rojeve mjedisore”, “specialistëve të monitorimit dhe menaxhimit”.
- ✓ Ministria e Mjedisit dhe AKZM në bashkëpunim me specialistë të fushës, organizata dhe institute që veprojnë në mbrojtje të natyrës të hartojnë standardet dhe kriteret në përcaktimin e vend ndodhjes së administratave rajonale të zonave të mbrojtura që i menaxhojnë ato.
- ✓ Ministria e Mjedisit në bashkëpunim me AKZM të marrë inisjativa ligjore në forcimin e kompetencave të stafit të administratës së zonave të mbrojtura për mirë menaxhimi e tyre.

Brenda vitit 2018

Rekomandime: 4

- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, donatorë vendas e të huaj, të marrë masa për prodhimin e fletëpalosje, albume, guida turistike, monografi, libra të vegjël etj. si njohëse e prezantuese të peizazheve apo për parqet kombëtare, të faunës e florës së rrallë, bimëve endemike, monumenteve të natyrës, pyjet e kullotat, etj.
- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, Ministrinë e Financave, Ministrinë e Zhvillimit, Ekonomik, Turizmit dhe Sipërmarrjes, të mundësojnë zgjidhjen e derdhjes së kontributeve/detyrimeve nga bizneset private që ushtrojnë aktivitet për qëllime fitimi, në parqet natyrore kombëtare për qëllime rehabilitimi.
- ✓ AKZM në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit institucione dhe organizata jo qeveritare që merren me mjedisin, florën, faunën si dhe grupet e interesit të marrë masa për të kryer studime mbi analizën e rentabilitetit të menaxhimit të parqeve natyrore kombëtare; për vendosjen e standardeve mbi realizimin financiarisht të mirë funksionimit të sistemit të menaxhimit të parqeve natyrore kombëtare në tërësi dhe sipas llojit të tyre; mbi koston reale në total (vlera në para) për mirë menaxhimin e sistemit të tyre; vendosjen e treguesve mbi matjen e arritjes së objektivave të sistemit të menaxhimit të tyre në mbrojtje të biodiversitetit, habitateve, popullatave të specieve të florës e faunës së egër dhe ekosistemeve natyrore si trashëgimi natyrore që i përket brezave.

- ✓ Ministria e Mjedisit, AKZM, institucionet e sistemit të menaxhimit të zonave të mbrojtura, pushteti vendor, grupet e interesit etj., të bashkëpunojnë në përmirësimin ligjor të përcaktimit të anëtareve dhe përfaqësimit të tyre në Komitetin e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura si dhe funksionimin e tij.

Menjëherë dhe brenda vitit 2017

9. MARRËVESHJET HIDROKARBURE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 660/3 prot., datë 11.10.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 22.06.2016 dhe ka përfunduar më datë 30.12.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Gjovalin Preçi dhe Andi Buzo.
- Auditimi u krye në këtë institucion:
 - Ministria e Energjisë dhe Industrisë
 - Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore;
 - Albpetroli;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 30.12.2016 dhe nr. 178.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Përmirësimi i mirëqenies ekonomike dhe sociale është i lidhur midis tjerave dhe me zhvillimin e qëndrueshëm të vendit, duke krijuar mundësi për zgjerimin e investimeve publike si rezultat i rritjes së të ardhurave buxhetore të grumbulluara, në miqësi me mjedisin dhe në funksion të ruajtjes së pasurive natyrore të vendit. Në këtë kuadër, shfrytëzimi racional i pasurive nëntokësore të naftës dhe gazit përbën një nga shtyllat e zhvillimit, për sa kohë veprimtaria e institucioneve publike është efektive. Shqipëria konsiderohet një vend hidrokarbur mbajtës¹, prodhimi i naftës bruto ka njohur luhatje të mëdha, që me nivelin më i lartë prej 2.250.000 tonë në vitin 1974² dhe 316.000 tonë më i ulët në vitin 2000³. Duhet theksuar se që nga ky vit, prodhimi i naftës ka pasur trend në rritje, deri në nivelin më të lartë në sasinë 1.369.484 tonë në 2014. Veç kësaj, duke filluar nga viti 2003, konstatohet se pesha specifike e naftës së prodhuar nga sektori publik (Albpetrol ShA) bie vazhdimisht dhe rritet prodhimi nga sektori privat i përfaqësuar nga marrëveshjet hidrokarbure: nga 90%

¹ www.akbn.gov.al/

² www.energija.gov.al/

³ Industria e naftës në prag të 100 vjetorit..., Beqiraj L., dhe Hoxha L., Buletini shkencor 2, 2013.

me 10% në 3% me 97%. Marrëveshjet hidrokarbure janë të tipit “me ndarje prodhimi”, e cila parashikon mbulimin e kostove të kontratës nga hidrokarburet e prodhuara dhe ndarjen midis shtetit dhe kontraktorit të sasisë të hidrokarbureve të mbetura pas mbulimit të këtyre kostove, në përputhje me një shkallë ose formulë të përcaktuar në marrëveshjen e hidrokarbureve.

Gjithashtu, vlerësohet se sektori i industrisë nxjerrëse duhet të jetë një nga fushat e punësimit për zona të caktuara, ndonëse në vitin 2014, ato zinin më pak se 1% të punonjësve gjithsej të regjistruar.⁴ Që nga viti 2004 janë nënshkruar 16 marrëveshje gjithsej për zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve në tokë⁵ (*on shore*), nga të cilat vetëm pesë prej tyre janë në fazë prodhimi: Bankers, Transatlantic, Transoil, Sherwood dhe Phoenix. Sipas të dhënave të MEI-t, prodhimi i naftës bruto në vitin 2015 nga kompanitë hidrokarbure në masën 92% i përket kompanisë Bankers Petroleum për vendburimin e Patos-Marinzës (degë e së cilës është dhe Sherwood), Transatlantic 5.2%, Transoil 2.2% etj.

Sipas studimeve të ndryshme, koncesioni i parë për kërkimin e naftës dhe të gazit në Shqipëri i është dhënë një shoqërie italiane (SIMSA- *Societa Italiana Miniere di Selenica Albania*), prej marsit të vitit 1925 për rajonet e Penkovës dhe Drashovicës në Vlorë. Marrëveshjet hidrokarbure në vendin tonë fillojnë me marrëveshjen “Për kërkimin, zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve”, midis DPNG-së dhe Deminex Albanian Petroleum GMBH e ÖMV, me VKM nr. 152, datë 20.04.1991, e pasuar dhe me katër të tjera po në vitin 1991 (marrëveshje për detin), dhe ato me ndarje prodhimi nisin pas miratimit të ligjit “Për hidrokarburet (kërkimi dhe prodhimi)” në korrik 1993, me marrëveshjen për vendburimin e Patos-Marinzës me kompaninë “Bankers Petroleum Albania” (ish “Saxon International Energy” Ltd), e cila ka hyrë në fuqi në korrik të vitit 2004.

Përgjithësisht zhvillimi i sektorit hidrokarbur nëpërmjet dhënies së vendburimeve nëpërmjet marrëveshjeve hidrokarbure është karakteristikë e vendeve ekonomisht të varfra, me institucione të dobëta dhe me një bazë ligjore të pazhvilluar mirë, duke mundësuar ofrimin e kapitalit të huaj financiar, njerëzor, teknik dhe të përvojës në fushën e kërkimit, zhvillimit dhe prodhimit të naftës dhe gazit. Në këtë mënyrë, vendet që disponojnë rezerva natyrore të provuara të naftës nëpërmjet këtyre marrëveshjeve synojnë zgjerimin e fushave të kërkimit dhe rritjen e forcës zbuluese, përmirësimin e prodhimit nga pusët ekzistues, si dhe përdorimin e një teknologjie bashkëkohore të industrisë nxjerrëse hidrokarbure për të rritur prodhimin në një shfrytëzim racional të pasurisë nëntokësore, duke ruajtur dhe mbrojtur mjedisin.

Si përfundim, zhvillimi i kërkimit, zbulimit dhe prodhimit të naftës nëpërmjet marrëveshjeve hidrokarbure është i lidhur ngushtë me formën, përmbajtjen, raportin e detyrimeve dhe afatin e zbatimit të tyre të përcaktuara në këto marrëveshje; si dhe me monitorimin e vazhdueshëm dhe të gjithanshëm të tyre, në funksion të zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe financiar të vendit.

⁴ EITI, Report for the year 2013 and 2014, December 2015.

⁵Të dhëna të AKBN.

Mesazhi i auditimit

Mungesa e një kuadri rregullator të përditësuar sipas modeleve më të mira bashkëkohore dhe mospërcaktimi i saktë dhe i qartë i të drejtave, detyrimeve dhe penalizimeve në marrëveshjet hidrokarbure, si dhe performanca e dobët e veprimtarisë së institucioneve publike në këtë fushë, e shoqëruar me një mungesë bashkëpunimi dhe bashkërendimi të veprimtarisë ndërmjet tyre në lidhje me monitorimin, inspektimin, kontrollin dhe auditimin e zbatimit të këtyre marrëveshjeve, ka ndikuar negativisht në arritjen e përfitueshmërisë ekonomike dhe financiare të shtetit shqiptar, duke rrezikuar përdorimin racional të burimeve nëntokësore të naftës, si dhe duke kërcënuar mjedisin.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor 2016, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT etj.), sipas shkresës nr. 660/3 prot., datë 11.10.2016, Program Auditimi, ndërmori auditimin me temë “Procedura dhe rezultatet e marrëveshjeve hidrokarbure në Shqipëri”.

Ky auditimi u programua për t’u ushtruar në Ministrinë e Energjisë dhe Industrisë (MEI), Agjencinë Kombëtare të Burimeve Natyrore (AKBN) dhe Albpetrol Sha për procedurën dhe rezultatet e marrëveshjeve hidrokarbure, duke u fokusuar në ato në fazë zhvillimi dhe prodhimi me përqendrim në fushën naftë-mbajtëse më të pasur të Patos-Marinzës. MEI ka për detyrë, midis të tjerave, vënien nën një monitorim të plotë të veprimtarisë së hidrokarbureve për të patur një zhvillim të qëndrueshëm dhe për të garantuar interesat publike, forcimin e kapaciteteve shkencore dhe teknike në funksion të zhvillimit të këtij sektori. AKBN është në varësi të drejtpërdrejtë të Ministrisë përgjegjëse për energjinë dhe shërben si organ i specializuar për promovimin e zonave të lira hidrokarbure, zhvillimin e aktivitetit të licencimit të kompanive që hyjnë në marrëveshje hidrokarbure, zbatimin e marrëveshjeve të lidhura në fushën hidrokarbure etj. Albpetrol-i është shoqëri publike që luan një rol të rëndësishëm në Marrëveshjet Hidrokarbure (MH) dhe Licencë-Marrëveshjet Hidrokarbure (LMH) që nga faza e negocimit deri në dhënien e saj, si dhe në monitorimin e gjithanshëm, inspektimin, vëzhgimin, raportimin, auditimin e tyre për të garantuar zbatimin e marrëveshjes sipas kërkesave të saj.

Sipas ligjit nr. 7746, datë 28.7.1993, “Për hidrokarburet (kërkimi dhe prodhimi)”, i ndryshuar, të gjitha depozitimet e hidrokarbureve që ekzistojnë në gjendjen e tyre natyrore, që shtrihen brenda juridiksionit të Shqipërisë, duke përfshirë zonat detare, janë pronë ekskluzive e shtetit shqiptar. Bazuar në sa më sipër, si dhe në faktin që Kontrolli i Lartë i Shtetit, në përputhje me funksionin e tij, ka për kompetencë midis të tjerave

auditimin, me qëllim mbrojtjen e interesave publikë, në veprimtaritë apo sektorët e rregulluar me kontrata koncesionare, objekt auditimi u bë sektori hidrokarbur, me fokus në marrëveshjet në fazë zhvillimi dhe prodhimi. Hidrokarburet janë një nga burimet më të rëndësishme energjetike të tokës, mbizotërues të cilëve është të qenit një burim i djegshëm i karburantit, në përbërjen e naftës dhe gazit nëntokësor. Në kushtet kur në vendin tonë ka prirje të rritet kërkesa për konsumin e energjisë (në vitin 2014 është rritur 16% krahasuar me 2003), 67,7% e energjive të prodhuara janë nga nafta; industria nxjerrëse (pra përfshirë dhe sektorin mineral) kontribuon rreth 5% në GDP dhe në buxhet (përfshirë dhe energjinë elektrike) grumbullohen prej tyre 3,5% e të ardhurave; sektori i transportit vazhdon të mbajë peshën më të madhe përkundrejt totalit të konsumit të energjisë me 40,43% etj., i bëjnë hidrokarburet një element të rëndësishëm për garantimin e zhvillimit të qëndrueshëm, rritjes ekonomike dhe punësimit. Veç këtyre veprimtaria e nxjerrjes së hidrokarbureve është e lidhur ngushtësisht me karakterin mjedisor të saj, duke ndikuar drejtpërdrejtë nivelin e mirëqenies së zonave naftëmbajtëse dhe më gjerë.

Gjithashtu, KLSH është e shqetësuar për mungesën e fitimit të shtetit shqiptar nga marrëveshja hidrokarbure në fazë prodhimi për fushën naftë-nxjerrëse të Patos-Marinzës. Kjo pasi, nga auditimet e rregullshmërisë në AKBN dhe Albpetrol ShA gjatë 4-5 viteve të fundit, ka rezultuar se faktori R është më i vogël se 1 (Raporti i shpenzimeve të kryera me të ardhurat e realizuara nga shitja e naftës brut), duke shfaqur dhe pëformancën e dobët të veprimtarisë së tyre në këtë drejtim.

Në përfundim të punës audituese në terren, iu dërgua Projekt-raporti i Auditimit subjektivit të audituar me shkresën nr. 660/4 prot., datë 24.11.2016. Pas respektimit të afatit njëmuor për observacione mbi Projekt-raportin nga subjektet e audituara, vetëm Sektori i promovimeve në Drejtorinë e Hidrokarbureve të AKBN me shkresën nr. 4773/3 prot., datë 22.12.2016, ka trajtuar çështje që i përkasin marrëveshjeve hidrokarbure në fazë kërkimi, ndërsa MEI dhe Albpetrol nuk kanë sjellë observacione.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe Projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga subjektet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standardeve dhe Etikës, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 15, shkronja “c” të Ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014, “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së konkludoi:

Shqipëria ka rezerva të konsiderueshme të naftës dhe gazit, të cilat kanë inkurajuar investitorët e huaj për të filluar kërkimin, zbulimin, zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve, si burime të papërsëritshme nëntokësore natyrore, nëpërmjet të cilave janë përfutur të ardhura të konsiderueshme në buxhet dhe në PBB.

Zhvillimi sektorit të naftës dhe gazit nëpërmjet marrëveshjeve hidrokarbure të kërkimit, zhvillimit dhe prodhimit ka nisur që në vitin 1991, me nënshkrimin e 5 marrëveshje me kompani të huaja si: “Deminex Albanian Petroleum GMBH e OMV”, “Hamilton Oil Albania” etj. Aktualisht janë 11 marrëveshje me kompanitë që kryejnë operacione hidrokarbure: 5 Marrëveshje Hidrokarbure për prodhimin dhe zhvillimin e vendburimeve ekzistuese të naftës dhe gazit dhe 2 Marrëveshje Hidrokarbure për kërkimin dhe prodhimin e naftës dhe gazit në blloqet e kërkimit, të nënshkruara me Albpetrol ShA; si dhe 4 marrëveshje hidrokarbure për kërkim dhe prodhim në blloqet e kërkimit të lidhura me ministrinë përgjegjëse për hidrokarbure të tipit me ndarje prodhimi.

Nevoja për të hyrë në marrëveshje hidrokarbure e një vendi vjen kryesisht nga kufizimet e shtetërore (mungesa e kapitalit), rritja e shpejtë e kërkesës për karburante, luhatjet e çmimit të naftës (e lidhur kjo me mekanizmat e ndarjes së riskut) mungesa e teknologjisë, specializimi i kufizuar në këtë fushë etj. Marrëveshjet hidrokarbure kanë si qëllim të përcaktojnë si ndahet prodhimi i naftës midis zotëruesve të kapitalit (privat, publik ose të përzierë) dhe zotëruesit të burimeve natyrore (në këtë rast shtetit). Në se shteti synon zhvillimin e hidrokarbureve, inkurajimin e pjesëmarrjes së sektorit privat, duke i lënë një sasi prodhimi të mjaftueshëm, kontraktori ka për objektiv studimin nga pikëpamja e riskut të zbulimit, së bashku me kohën e nevojshme në dispozicion, si dhe të drejtën e shitjes të një pjese të konsiderueshme të prodhimit për mbulimin e kostove. Marrëveshjet me ndarje prodhimi janë kontrata sipas të cilave shteti është zotërues (pronar) i burimeve hidrokarbure, i jep një kompanie në cilësinë e kontraktorit të drejtën ekskluzive për zbulimin dhe zhvillimin e vendburimit nëpërmjet ofrimit të shërbimeve teknike dhe financiare.

Një nga marrëveshjet hidrokarbure më të rëndësishme për vendin tonë është ajo për vendburimin e Patos - Marinzës (njihet si një nga zonat naftëmbajtëse më të mëdha në Evropë), e cila është nënshkruar me datë 19.06.2004 dhe miratuar me VKM nr. 477, datë 16.07.2004. Sipas të dhënave për prodhimin e naftës në vitin 2015, 92% e naftës brut i përket kompanisë Bankers Petroleum me të cilën është nënshkruar marrëveshja për këtë vendburim, duke u bërë kështu përcaktuese për zhvillimin e sektorit hidrokarbur në Shqipëri.

Sipas marrëveshjes me ndarje prodhimi të nënshkruar për këtë vendburim, shteti shqiptar vitet e para përfiton prodhimin paraekzistues për pusët e marrë në dorëzim nga Albpetrol ShA dhe 1% të prodhimit gjithsej. Bazuar në Planin e zhvillimit fillestar, në vitin 2009 dhe më pas në atë të ndryshuar në vitin 2011, kontraktori Bankers Petroleum do të

arrinte që me të ardhurat të mbulonte shpenzimet (kostot) hidrokarbure (pra $R > 1$), duke bërë të mundur që të përfitohej nga pala shqiptare 50% e fitimit si dhe 3% e prodhimit gjithsej. Në fakt edhe pas 12 viteve shfrytëzim të vendburimit të Patos-Marinzës, kompania Bankers Petroleum nuk ka arritur të dalë me fitim, duke i kufizuar përfitimet e shtetit shqiptar vetëm në 1% të prodhimit, në 10 % të rentës minerare, si dhe në zvogëlim të vazhdueshëm të prodhimit paraekzistues. Veç të tjerave, një ecuri e tillë e kësaj marrëveshje në lidhje me nivelin e ulët të përfitimit nga kjo zonë e pasur naftëmbajtëse, është pasojë dhe e performancës së ulët të institucioneve shtetërore MEI e AKBN, dhe Albpetrol ShA nëpërmjet shqyrtimit, analizimit dhe miratimit të planeve të zhvillimit, Programeve dhe Buxheteve vjetore, kryerjes së monitorimeve, inspektimeve, kontrolleve, supervizimeve, auditimeve etj.

KLSH analizoi ecurinë e zbatimit të kësaj marrëveshjeje për një periudhë mbi 10 vjeçare, duke shqyrtuar performancën e enteve publike MEI e AKBN, si dhe të Albpetrol Sha si palë në këtë marrëveshje dhe licencë-marrëveshje. Një analizë e tillë është kryer duke marrë në konsideratë ligjin e posaçëm hidrokarbur dhe zbatimin e tij, strukturat organizative dhe rregulloret e brendshme të këtyre enteve në funksion të këtij sektori, të drejtat që u lindin sipas marrëveshjes dhe licencë - marrëveshjes dhe ushtrimi i tyre i bazuar në dokumentacionin përkatës.

Nisur nga konkluzionet mësipërme të veprimtarisë audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të rezultateve në këtë sektor:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

- Ligji nr. 7746 datë 28.07.1993 Për hidrokarburet (kërkimi dhe prodhimi), megjithëse ka pësuar ndryshime 6 herë deri në periudhën aktuale, vazhdon të shfaqë probleme në lidhje me:
- Përkufizimin e Marrëveshjeve me Ndarje Prodhimi, si marrëveshje e cila parashikon mbulimin e plotë të kostove hidrokarbure, pa hapësira në një nivel të caktuar përqindjeje deri në mbulimin e plotë të tyre;
- Nuk është në përputhje me strategjinë e thithjen e investimeve dhe investorëve të huaj me përvojë ndërkombëtare në fushën e hidrokarbureve, por e lë evazive për marrëveshje këtilla dhe për persona fizik dhe shoqata;
- Nuk është i qartë dhe konciz në lidhje me vendim-marrjen e ministrisë së linjës së energjisë për përcaktimin e investorëve të fushës së hidrokarbureve, pasi nuk përcakton kritere por e lë mbi bazën e “bindjes”, si dhe krijon mundësinë e nënshkrimit të këtyre marrëveshjeve me investor dhe pa kapacitetet e nevojshme financiare, por që mund t'i sigurojë ato gjatë zbatimit;

- Nuk ka përcaktime ligjore mbi nivelin kufi të nënkontraktimit të punëve, mallrave dhe/ose shërbimeve, pasi nënkontraktimet rrisin kostot hidrokarbure dhe për pasojë shtyjnë në kohë dhe zvogëlojnë përfitimet e shtetit nga pasuritë nëntokësore të veta;
 - Nuk ka karakter detyrues për ministrinë në hartimin dhe miratimin e rregulloreve dhe kontratave model, mungesa e të cilëve ul ndjeshëm efektivitetin e kuadrit rregullator në përfitueshmërinë e shtetit shqiptar nga marrëveshjet hidrokarbure;
 - Marrëveshjet hidrokarbure të prodhimit megjithëse zgjasin më shumë se një çerek shekulli dhe pretendohet të shpenzohen qindra miliona dollarë (ose euro), krahas problemeve të tjera, vazhdojnë të bëhen efektive me vendim të Këshillit të Ministrave, duke e mbyllur ciklin e tyre brenda qeverisë së radhës.
- Nuk ka përfunduar akoma rregullorja “Për aktivitetet e kërkimit dhe prodhimit të hidrokarbureve në Shqipëri”, e cila do të mbështesë dhe sigurojë realizimin e rolit rregullator dhe kontrollues të shtetit nëpërmjet organeve, strukturave dhe institucioneve, për një përputhje të plotë me Direktivën 94/22/EC të Parlamentit dhe Këshillit të Evropës.

Për sa më sipër rekomandojmë:

1. MEI të marrë masat e nevojshme për të hartuar dhe propozuar një ligj të ri për Hidrokarburet, duke mbajtur në konsideratë konkluzionet e mësipërme, si dhe duke u konsultuar me entet publike që veprojnë në fushën e hidrokarbureve (AKBN dhe Albpetrol ShA) për të ezauruar problematikën e shfaqur deri tani nga zbatimi i tyre, si dhe për ta harmonizuar me sistemin legjislativ kombëtar dhe atë ndërkombëtar të fushës.

Brenda tremujorit të parë 2017

2. MEI të propozojë miratimin e marrëveshjeve të hidrokarbureve në Kuvendin e Shqipërisë, me qëllim sigurimin e një modeli dhe treguesve të tyre me mbështetje sa më të gjerë, si dhe të shmangë mbylljen e ciklit të vendim-marrjes brenda qeverisë, kjo për shkak dhe të kohëzgjatjes me periudha që kalojnë mandatin e një qeverie.

Brenda tremujorit të parë 2017

3. MEI të marrë masat e nevojshme për të përfunduar rregulloren “Për aktivitetet e kërkimit dhe prodhimit të hidrokarbureve në Shqipëri”, për të mbështetur dhe siguruar rolin rregullator dhe kontrollues të shtetit nëpërmjet organeve, strukturave dhe institucioneve, si dhe për një përputhje të plotë me Direktivën 94/22/EC.

Brenda muajit janar 2017

- Drejtoria e Politikave dhe Zhvillimit të Hidrokarbureve në MEI nuk ka një trajtim prioritar të veprimtarisë së sektorit të nxjerrjes së naftës dhe gazit, për arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit hidrokarbur dhe garantimin e interesave publike, pasi gjithçka mbi zhvillimin e marrëveshjeve hidrokarbure, MEI ja kalon AKBN-së dhe Albpetrol ShA.
- Marrëveshja hidrokarbure për Patos-Marinzë ka kaluar një dekadë nga negocimi, hartimi dhe miratimi, nuk është ndryshuar për t'ju përshtatur zhvillimeve të vendit dhe përmirësimit të harmonizuar të interesave për shtetin shqiptar.
- Kjo Marrëveshje është mjaft komplekse lidhur me kuadrin ligjor, pasi sipas saj, aktivitetet hidrokarbure administrohen dhe kryhen sipas ligjit shqiptar; interpretimi i të drejtave dhe detyrimeve të palëve subjekt arbitrimi sipas ligjeve të Anglisë; konfliktet, mosmarrëveshjet, pretendimet ose ndryshimet në opinion zgjidhen nga Arbitrazhi Ndërkombëtar i Dhomës Ndërkombëtare të Tregtisë, në Paris Francë, i cili do të zhvillohet në Zyrih, Zvicër.
- Ka mjaft përcaktime evazive në lidhje me zbatimin e kërkesave teknike dhe financiare dhe përdorimit të metodave, procedurave, teknologjive dhe pajisjeve përgjithësisht të pranura në industrinë ndërkombëtare të naftës.
- Megjithëse Plani i zhvillimit në frymën e kësaj marrëveshje përcakton “shinat” nga dhe si duhet të ketë ecurinë e saj 25 vjeçare, nuk vë kusht përputhjen ose shkallën e mospërputhjes me Programet e punës dhe Buxhetet vjetore.
- Mbulimi i plotë i kostove hidrokarbure me të ardhurat nga nafta e disponueshme e bën këtë marrëveshje shumë të ndjeshme ndaj vitit në të cilin parashikohet, kuptohet me mbartje risku, që të rritet pjesa e Albpetrolit nga 1% në 3% si dhe ndarja e fitimit në raportin 50% me 50%. Në fakt kjo duhet parë dhe me kohën që një kompani qoftë kjo edhe ndërkombëtare mundet të ketë aktivitet me humbje. Kjo pasi në se Bankers parashikonte në planin e zhvillimit fillestar në vitin 2009 $R > 1$ pastaj me ndryshimet e tij në vitin 2012 dhe aktualisht edhe pas 12 vitesh vazhdon të jetë me humbje ($R < 1$, pasi të ardhurat nuk mbulojnë kostot), është pa kuptim teorik dhe praktik, ekonomik dhe financiar.
- Guri i themelit në krijimin e kostove hidrokarbure të fryra nga ana e kontraktorit dhe pamundësia e shtetit shqiptar për mosnjohjen dhe zbritjen e tyre, është përcaktimi evaziv i tyre në marrëveshje: të gjitha shpenzimet e mbartura dhe të kryera nga Kontraktori në ose në lidhje me kryerjen e operacioneve hidrokarbure në përputhje me këtë marrëveshje.
- Konfidencialiteti mbi këtë marrëveshje në të gjitha përmasat e tij, jo vetëm që mbulon me mister veprimet e kontraktorit, por nuk është transparente para publikut për të njohur dhe për t'i bërë të ditur se si dhe sa po shfrytëzohen pasuritë kombëtare nëntokësore, duke rritur përgjegjësinë dhe llogaridhënien e qeverive përballë taksapaguesve.

- Nuk përcakton shkallën e nënkontraktimit të punëve, mallrave dhe shërbimeve, jo vetëm kanë rritur kostot, por ndërkohë që ato marrin fitime të majme nga kryerja e këtyre shërbimeve apo investimeve, kontraktori vazhdon të jetë me humbje.
- Edhe për auditet mbi deklaratat e llogarisë kosto, Albpetroli nuk ka rol urdhërues por këshillues pa përcaktuar afate për procedura dhe dokumentacion të auditimit (projektraport, raport, afate etj.)
- Ka një dublim dhe paqartësi midis të drejtave që i linden Albpetrol ShA mbi bazën e marrëveshjes dhe AKBN mbi bazën e Licencë-Marrëveshjes dhe Marrëveshjes.
- KLSH vlerëson iniciativën e Këshillit të Ministrave dhe MEI-t për ringritjen e Institutit të Naftës dhe Gazit, i cili ka qenë një rekomandim i KLSH mbas auditimeve të thelluara në AKBN dhe Albpetrol Sha të periudhës 2013-2015.

Për sa më sipër rekomandojmë:

4. MEI të rishikojë Rregulloren brendshme të funksionimit, me qëllim që Drejtorisë së Politikave dhe Zhvillimit të Hidrokarbureve t'i vendosë detyra prioritare ndjekjen e zbatimit të marrëveshjeve hidrokarbure të nxjerrjes së naftës dhe gazit, nëpërmjet bashkërendimit të veprimtarisë me AKBN dhe Albpetrol në terma real dhe me një periodicitet të caktuar.

Brenda tremujorit të parë 2017

5. MEI të përcaktojë me ligj, në mënyrë të qartë dhe të prerë për mundësinë e hyrjes në marrëveshje me kompani ndërkombëtare me përvojë në fushën hidrokarbureve, të cilët zotërojnë kapacitetet e nevojshme teknike, njerëzore dhe financiare për zbatimin e tyre, duke siguruar shfrytëzim eficient të pasurive nëntokësore natyrore.

Brenda tremujorit të parë 2017

6. MEI, në bashkëpunim me AKBN, Albpetrol dhe palë të interesit të hartojë draft-marrëveshjen hidrokarbure mbi të cilin negociohet, për të shmangur problematikat e deri tanishme si dhe qartësimi i rolit të Albpetrol dhe AKBN, për të harmonizuar më mirë interesat e investitorëve dhe shtetit shqiptar në shfrytëzimin e pasurive kombëtare natyrore.

Brenda tremujorit të parë 2017

7. Instituti i Naftës dhe Gazit sapo të ringrihet dhe të fillojë funksionimin e tij, të bëjë një analizë të hollësishme të situatës aktuale në Marrëveshjet Hidrokarbure në vendin tonë, nëpërmjet analizës së raporteve të KLSH, duke rekomanduar rrugët përkatëse për përmirësimin e gjendjes.

Brenda tremujorit të parë 2017

- Të gjitha ndryshimet në numrin dhe strukturën organike të sektorit hidrokarbur (Drejtoria e hidrokarbureve dhe ajo e Procedurave hidrokarbure), konstatohen se nuk janë jenë rezultat i analizës së performancës së sektorëve dhe specialistëve brenda tyre, por të iniciuara nga jashtë, duke ulur ndjeshëm ndikimin e veprimtarisë tyre në sektorin nxjerrjes së naftës dhe gazit.
- Në periudhën 2006-2016 (që përkon përafërsisht me atë të marrëveshjes hidrokarbure të Patos-Marinzës, të fokusuar në këtë auditim), Drejtoria e Hidrokarbureve ka pasur rreth 65 lëvizje, me goditjen më të madhe në vitin 2013 nga largimet e 13 specialistëve ose pothuajse i gjithë stafi i kësaj drejtorie, duke ndikuar ndjeshëm në një performancë të dobët në zbatimin e marrëveshjeve hidrokarbure në përgjithësi dhe atyre në fazë prodhimi në veçanti.
- Rregullorja e brendshme e AKBN nuk përfshin në organizim Drejtorinë e Procedurave Hidrokarbure, si dhe në përshkrimin e punës së Sektorit të promovimeve konstatohet të ketë, disa detyra të vështira për t'u realizuar nga ana e tij, siç mund të jetë ajo e hartimit dhe propozimit të politikave dhe strategjive të promovimit të hidrokarbureve etj., kjo me numër të barabartë punonjësish me dy sektorët kyç të Drejtorisë së hidrokarbureve, atë të licencave dhe atë të marrëveshjeve, për në tepër në AKBN ka një drejtori për marrëdhëniet me publikun në përbërje të të cilit janë 10 specialistë.
- Sektori i monitorimit të marrëveshjeve në Drejtorinë ekonomike, e ka të lidhur veprimtarinë me bashkëpunimin me Drejtorinë Hidrokarbure për kryerjen e auditimit tekniko financiar të Marrëveshjeve dhe Licencë Marrëveshjeve Hidrokarbure, duke evidentuar nevojën e mbylljes së ciklit të plotë të aktivitetit brenda Drejtorisë së hidrokarbureve.
- Megjithatë, AKBN ka një rol të konsiderueshëm në veprimtarinë hidrokarbure në Shqipëri, në përshkrimin e vendeve të punës nuk është përcaktuar bashkëpunimi, shkëmbimi i informacionit dhe koordinimi me kompaninë kombëtare të hidrokarbureve (Albpetrol SHA) në fushën e zbatimit të marrëveshjeve dhe licence marrëveshjeve.
- Specialistët e Drejtorisë së hidrokarbureve, kanë mesatarisht 17 vjet eksperiencë në punë, por si rezultat i lëvizjeve të shpeshta përvoja në AKBN është mesatarisht 4.5 vjet, në një kohë që marrëveshja hidrokarbure për vendburimin e Patos Marinzës ka mbi 12 vjet që nga nënshkrimi, duke shfaqur mungesë qëndrueshmërie në punonjësit e kësaj fushe dhe për pasojë reflekton drejtpërdrejtë në cilësinë dhe shkallën e zbatimit të të drejtave që lindin nga marrëveshjet hidrokarbure.
- Në Sektorin e monitorimit të investimeve nuk ka ekonomistë dhe i tillë është në sektorin e licencave ose nuk ka inxhinier në sektorin e monitorimit të marrëveshjeve. Pra krahas, mungesës së përvojës në AKBN, konstatohet se nuk ka një kombinim të arsyeshëm të profesioneve brenda sektorëve, në funksion të detyrave dhe të drejtave sipas marrëveshjeve hidrokarbure.

- Nga ana e Drejtorit Ekzekutiv të AKBN nuk kanë trajtim prioritar juridik marrëveshjet dhe licencë marrëveshjet në fushën e hidrokarbureve, si dhe i mungon ekspertiza e specializuar e kësaj fushe, duke e bërë akoma më të vakët ndikimin pozitiv të juristëve në zbatimin me korrektësi të marrëveshjeve hidrokarbure, kjo për mungesë edhe të kurseve dhe trajnimeve të specializuara.
- Specialistët e Drejtorisë së hidrokarbureve nuk kanë qenë në gjendje të japin tregues të matshëm të veprimtarisë së tyre, për më tepër, që evidentojnë problem kryesor të marrëveshjeve hidrokarbure, zbatimin me korrektësi të tyre, duke demonstruar se nuk e shikojnë veten përgjegjës dhe të mbajnë përgjegjësi për zbatimin e tyre.
- Specialistët e Sektorit të marrëveshjeve hidrokarbure e konsiderojnë veten të limituar në zbatimin e licencave apo marrëveshjeve hidrokarbure që operojnë vetëm në kërkimin dhe zbulimin e hidrokarbureve, gjë që nuk përputhet me përshkrimin e punës (lidhja nr. 1 e Rregullores së brendshme), si dhe kjo tregon se midis sektorëve brenda Drejtorisë së hidrokarbureve, nuk është vepruar sipas përcaktimeve në rregulloren e brendshme lidhur me marrëveshjet hidrokarbure në fazë prodhimi, duke mos ndikuar në arritjen e rezultateve gjatë zbatimit të marrëveshjeve, aq më tepër për të evidentuar përgjegjësitë lidhur me performancën individuale dhe sektoriale.
- Sektori i monitorimit të investimeve, ndonëse me përvojën më të paktë në AKBN (afër 3 vjet), me një nga aktivitetet më të rëndësishme nga i cili varet kostoja e prodhimit dhe realizimi i tij, në vitin 2015 kanë monitoruar investimet në terren për marrëveshjet në fazë prodhimi vetëm mesatarisht 2 herë, duke shprehur mungesën e trajtimit prioritar nga ana e AKBN të marrëveshjeve të prodhimit, përgjegjësi të limituar nga monitoruesit kur nuk ju rezultojnë problematika, performancë e vakët e sektorit për të cilin është ngritur.
- Mungesa e organizimit të sektorëve dhe specialistë të veçantë brenda tyre ose në kuadër institucional të AKBN mbi të dhënat për statistikën ekonomike dhe financiare sipas secilës marrëveshje, vështirëson ndjeshëm shqyrtimin e ecurisë së tyre jo vetëm nga institucionet e auditimit të jashtëm (KLSH) por edhe vetë të AKBN, për të propozuar përmirësime të shfrytëzimit të pasurive nëntokësore në dobi të shtetit dhe shtetasve shqiptar.

Për këto rekomandojmë:

8. AKBN të bëjë rishikim të strukturës organike për Drejtoritë, sektorët, numrin dhe llojet e specialistëve brenda tyre, mbi bazën e një analize të hollësishme të performancës së deritanishme, duke filluar në nivel individ, si dhe përshtatja e harmonizimi i tyre me detyrat institucionale të saj dhe kërkesave të LM dhe M, nëpërmjet edhe shkurtimit të sektorit të promovimit dhe fuqizimit të sektorëve kyç në veprimtarinë hidrokarbure.

Brenda muajit Janar 2017

9. AKBN të sigurojë qëndrueshmëri të specialistëve të ngarkuar me detyra në fushën hidrokarbureve, duke rishikuar, përmirësuar dhe saktësuar detyrat e tyre në përshkrimin e punës në drejtim të vendosjes së treguesve të matshëm dhe të kryhet vlerësimi periodik 6 mujor, në funksion të zbatimit korrekt të marrëveshjeve hidrokarbure.

Brenda muajit Janar 2017

10. Për shkak të ndërthurjes së veprimtarisë hidrokarbure me kompaninë publike kombëtare të hidrokarbureve, AKBN të vendosë në Rregulloren e brendshme të saj shkëmbimin e informacionit dhe problematikës me Albpetrol ShA, në funksion të rritjes së efektivitetit dhe eficiencës së marrëveshjeve hidrokarbure në Shqipëri.

Menjëherë

11. AKBN të trajtojë me prioritet inspektimet, monitorimet, kontrollet supervizimet teknike dhe mjedisore në terren të marrëveshjeve hidrokarbure në përgjithësi dhe atyre në fazë prodhimi në veçanti, që të jenë në mënyrë të vazhdueshme dhe të kryhen në kohën e ndodhjes tyre.

Vazhdimisht

12. AKBN të marrë masat e duhura për të organizuar dhe mbajtur në mënyrë të vazhdueshme të dhënat për statistikën ekonomike dhe financiare sipas secilës marrëveshje hidrokarbure, në format elektronik dhe shkresor brenda drejtorisë përkatëse, si dhe të mbyllë ciklin e plotë të kërkimit, zbulimit, zhvillimit dhe prodhimit të naftës dhe gazit brenda saj, për të gjitha të drejtat që lindin mbi bazën e LM dhe M.

Brenda muajit Janar 2017 dhe Vazhdimisht

a) Në lidhje me planet e zhvillimit;

- Planet e zhvillimit (viti 2006 dhe 2009) janë paraqitur dhe miratuar si projekte me disa skenarë, sipas të cilëve do të kryhen operacionet hidrokarbure nga kontraktori në vendburimin e Patos-Marinzës dhe se përfitueshmëria ekonomike nga këto aktivitete do të jetë në varësi të probabilitetit se cili nga këto skenarë do të përdoret në kohë të ndryshme dhe në situata të ndryshme. Në të njëjtën kohë përfitueshmëria për shtetin shqiptar varet nga vlera e koeficientit R, i llogaritur sipas një formule të përcaktuar në MH. Kjo përfitueshmëri për kontraktorin është parashikuar duke përdorur formula dhe funksione financiare (NPV dhe IRR) ku edhe për parashikim e vlerave të tyre, janë përdoruar variabla të ndryshme në lidhje me kthimin nga investimi, koston e kapitalit, kohën e implementimit etj., por në asnjë rast nuk evidentohet analiza duke dhënë vlera për koeficientin R.

- Diferencat në lidhje me vlerat e parashikimeve për shpenzimet kapitale dhe ato operacionale, teknologjitë dhe metodat e përdorura për përcaktimin e prodhimit dhe sasive të ndryshme sipas rasteve dhe mundësive të ngjarjes, janë të konsiderueshme. Për më tepër dhe më kryesorja është se kontraktori shprehet se parashikimet e prodhimit dhe ato fiskale nuk janë garanci për fitim për Albpetrolin dhe Qeverinë Shqiptare, AKBN apo dhe vetë kontraktorin, dhe se devijimet nga këto parashikime nuk përbëjnë mospërputhje me MH, Planin e zhvillimit apo LMH.
- Në të njëjtën kohë në MH dhe LMH është përcaktuar se mbulimi i plotë i kostove hidrokarbure do të bëhet nga të ardhurat e shitjes së naftës së disponueshme, d.m.th prodhuar duke i bërë këto plane zhvillimi dhe përfitueshmërinë ekonomike shumë të ndjeshme dhe të varur totalisht tek kostot e investimit dhe shpenzimit. Nga AKBN dhe Albpetroli nuk është analizuar dhe shqyrtuar me vëmendjen e duhur plani i zhvillimit për të kërkuar dhe saktësuar se kur $R \geq 1$ dhe siguruar përfitueshmërinë ekonomike për shtetin shqiptar.

Për këtë rekomandojmë:

13. MEI dhe AKBN të marrin në analizë situatën e deritanishme, dhe pas nxjerrjes së përgjegjësisë të japin rekomandimet e duhura dhe konkrete për zgjidhjen e ngërçit të krijuar në lidhje me realizimin e faktorit $R > 1$, në afate të mirëpërcaktuara, duke siguruar nëse do të jetë e mundur përfitueshmërinë ekonomike të shtetit shqiptar nga kjo Marrëveshje Hidrokarbure.

Brenda tremujorit të parë 2017

14. Në rast se do të ketë amendime të tjera të Planit të Zhvillimit, AKBN të marrë masat që të analizojë në mënyrë të detajuar dhe me kompetencën e duhur profesionale këto plane, dhe të kërkojë paraqitjen në to të të dhënave të sakta dhe jo të hamendësuar dhe hipotetike.

Në vazhdimësi

b) Në lidhje me Programet e punës vjetore dhe Buxhetet përkatëse:

- Miratimi i planeve vjetore të punës dhe buxheteve përkatëse (2011-2016) është shoqëruar me një problematikë të theksuar në lidhje me respektimin e afateve sipas përcaktimit në LMH dhe MH si dhe referuar përmbajtjeve të tyre. Në këto plane, gjatë shqyrtimit, analizimit dhe aprovimit të tyre nga Albpetroli me anë të përfaqësuesve të saj në Komitetin Këshillimor (KK) dhe më pas nga AKBN për t'i miratuar ato, janë evidentuar

problematika në lidhje me paraqitjen e aktiviteteve që do të kryhen nga kontaktori për prodhimin dhe teknologjinë, mos arritjen e sasive të planifikuara në vitin paraardhës, dhe për pasojë mos arritjen e faktorit $R > 1$ për vitin 2013, diferenca në përdorimin e holluesit ku vlera është 67 milion \$, puse të rinj jo aktiv, rritje të shpenzimeve, ndryshime të sasisë së prodhuar (viti 2012) etj. Kjo të çon në dyshimin e arsyeshëm se janë pranuar dhe miratuar në heshtje këto problematika kur sipas LMH dhe MH, së paku duheshin çuar çështjet tek eksperti për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve sipas afateve të caktuara.

- Ndryshimet e shumta në të njëjtin plan dhe për të njëjtin vit fiskal (2013), si dhe aprovimi në KK vetëm nga përfaqësuesit e kontraktorit kjo në kundërshtim me MH, dhe miratimi i tij nga ana e AKBN pa një analizë të thelluar të çështjes dhe kundërshtimin me forcë, duke u fokusuar tek ndryshimet në planet e paraqitura dhe ndikimin e tyre tek faktori R, kanë patur ndikim negativ tek përfitueshmëria ekonomike e shtetit shqiptar gjatë zbatimit të këtyre planeve dhe operacioneve hidrokarbure për vitin fiskal përkatës.
- Moszgjidhja e pa dakordësive dhe mosmarrëveshjeve midis palëve dhe zgjatja e tyre me komunikime dhe njoftime ndaj njëri tjetrit, ka bërë që planet vjetore të konsiderohen si të miratuara nga kontaktori dhe kur nuk ka patur dakordësinë e Albpetrolit dhe AKBN nuk i ka miratuar paraprakisht ato, në një kohë kur janë tejkaluar deri në 1 vit afatet (2014 - 2015) dhe tashmë ato janë vënë në zbatim nga kontraktori ashtu siç i ka gjykuar dhe zbatuar ai vetë. Në periudhën 2013 - 2015 kontraktori ishte angazhuar që $R > 1$. Plani i vitit 2016 nuk është i miratuar akoma.

Për këtë rekomandojmë:

15. AKBN të marrë masa për të zgjidhur çështjet e mbetura pezull në lidhje me programet e punës dhe buxhetet përkatëse të viteve 2014, 2015 dhe 2016, edhe pse ato janë tashmë faktike, si dhe të evidentojë ato vlera shpenzimesh që janë në kundërshtim me LMH, MH, Planin e Zhvillimit të miratuar, duke i kategorizuar shpenzime të panjohura dhe si kosto të parikuperueshme, dhe t'i llogarisë me zbritje duke rishikuar vlerën e faktorit R, sipas periudhave përkatëse.

Brenda tremujorit të parë 2017

16. AKBN të analizojë dhe veprojë sipas të drejtave që i lindin nga përcaktimet e MH dhe LMH në lidhje me miratimin e programit të punës dhe buxhetit për vitin 2017 dhe në vazhdim, duke ndjekur të gjitha procedurat ligjore që nga eksperti, arbitrazhi dhe deri tek prishja e marrëveshjes në rast të evidentimit dhe përsëritjes së parregullsive të mësipërme në këtë procedurë.

Brenda muajit dhjetor 2016

c) Monitorimet e kryera nga AKBN për vendburimin e Patos-Marinëz.

- Cilësia dhe përmbajtja e monitorimeve dhe inspektimeve të vëna në dispozicion, lënë shumë për të dëshiruar. Nuk është bërë analizë e periudhave tre-mujore që kontraktori paraqet në AKBN, si për periudhën paraardhëse ashtu dhe atë pasardhëse në lidhje me të gjithë operacionet që do të kryejë në zonën e kontratës. Nuk janë evidentuar mangësitë dhe parregullsitë brenda një periudhe relativisht të shkurtër dhe brenda të njëjtit vit fiskal, duke krahasuar planin e paraqitur me faktin për të nxjerrë të në pah shmangiet dhe më pas të kontestoheshin sipas të drejtave të LMH dhe MH, të evidentuara këto në PP&B.
- Evidentimi i problemeve por mos dhënia zgjidhje ose mos ndjekja e tyre më tej, ka ndikuar negativisht në zgjidhjen e tyre dhe duke favorizuar kontraktorin dhe jo shtetin shqiptar. Për më tepër DH nuk i ka kryer dhe kryen monitorimet në bazë të plani të menaxhimit të riskut apo më thjesht duke i drejtuar ato në ato zona apo operacione ku rastet e parregullsive apo të shmangiet nga planet do të ishin më e të mundshme.
- DH dhe AKBN nuk ka bërë një analizë të përditësuar, në vazhdimësi dhe të saktë në lidhje me operacionet hidrokarbure të kryera nga kontraktori, kjo u konstatua dhe nga mungesa e plotësimit të të dhënave të kërkuar nga grupi i auditimit sipas aneksit..., të këtij Raporti, ku mund të përmendim të dhëna për prodhimin, shpenzimet kapitale dhe operative, të ardhurat etj., duke i krahasuar plan fakt.
- Në rastin e vitit 2013 ku nga monitorimet është evidentuar rritje e prodhimit më shumë se plani, ulje të shpenzimeve për shpimin e puseve të rinj në lidhje me planin, që zënë peshën më të madhe të investimeve për periudhën, duke futur dhe fillimin e 2014 për monitorimin e fundvitit 2013, nuk kuptohet arsyeja se përse nuk është vazhduar më tej me evidentimin, pasqyrimin dhe analizimin e kësaj situate. Nuk u vu në dispozicion dokument justifikues shkresor në lidhje me komunikimin e DH me Ekzekutivin e AKBN për këtë situatë. Kjo është një nga çështjet më të rëndësishme pasi në këtë rast do të kishim një vlerë të pastër të $R > 1$ duke derivuar fitim për shtetin shqiptar. Ky veprim ka shkaktuar efekt financiar negativ për shtetin shqiptar, por nuk mund të shprehemi me vlera të sakta monetare të këtij fitimi të munguar.
- AKBN si përfaqësuese e shtetit shqiptar dhe të drejtave të LMH⁶ nuk ka analizuar rezultatet e monitorimeve për të dalë me konkluzioneve dhe vendime konkrete pasi situata në vazhdim ka sjellë plane vjetore dhe buxhete përkatëse pasardhëse të kontestuar kryesisht në mbledhjet e KK nga përfaqësuesit e Albpetrolit, dhe më pas të pa miratuara. Këto janë marrë të mirëqena të miratuara nga kontraktori ashtu siç i ka paraqitur ai dhe duke i ndryshuar herë pas here, me pretendimin e tejkalimit të afateve.

⁶ Neni 6.4 i LMH.

- Për sa më lart mbajnë përgjegjësi drejtori i DH për mënyrën e pa efektshme të drejtimit të drejtorisë dhe miratimit të monitorimeve që nuk kanë përmbajtjen e një dokumentacioni monitorues apo inspektues etj, mungesën e koordinimit me Drejtorin Ekzekutiv të AKBN për gjetjen e zgjidhjes së problematikave si dhe drejtori Ekzekutiv i AKBN, për mos marrjen e masave konkrete dhe detyruese për kontraktorin në lidhje me përmbushjen e detyrimeve që rrjedhin nga zbatimi i LMH dhe MH.

Për këtë rekomandojmë:

17. MEI dhe AKBN të marrë masa për analizimin e situatës në lidhje me rastet evidentuara me problematikë në monitorimet e deritanishme duke nxjerrë përgjegjësitë përkatëse, dhe duke rekomanduar masa konkrete për zgjidhjen e situatave, si dhe të hartojnë dhe miratojnë procedura dhe/ose rregullore në lidhje me monitorimet, inspektimet, kontrollat që duhet të kryhen për operacionet hidrokarbure.

Brenda tremujorit të parë 2017

18. AKBN bazuar në të drejtat që i linden nga LMH dhe MH t'i kërkojë kontraktorit rregullimin e procedurave apo proceseve të evidentuara si problematike, si dhe në rastet e evidentimit të parregullsive apo shkeljeve të MH dhe LMH nga ana e kontraktorit, t'i drejtohet në kohën e duhur sipas përcaktimit në LMH dhe MH tek eksperti, arbitrazhi, deri edhe për prishjen e marrëveshjes.

Në vazhdimësi

19. AKBN të marrë masa për vënien para përgjegjësive të stafit të saj në rastet e mos përmbushjes së detyrave në lidhje me ndjekjen dhe monitorimin e marrëveshjeve hidrokarbure në kuadër të arritjes së përfitueshmërisë ekonomike nga to të shtetit shqiptar, qofshin dhe staf apo anëtarë të menaxhimit të lartë drejtues.

Brenda tremujorit të parë 2017

20. AKBN dhe DH të marrin masa për të bërë një analizë të plotë dhe të detajuar, duke u bazuar në një ekspertizë profesionale dhe me integritet, në lidhje me evidentimin e saktë të ecurisë së deritanishme të MH për vendburimin e Patos-Marinzës, në lidhje me prodhimin, shpenzimet të ardhurat si faktorë kyç që lidhen me faktorin R, por pa lënë më një anë edhe aspektet dhe operacionet e tjera hidrokarbure.

Brenda tremujorit të parë 2017

21. Drejtoria e DH në AKBN, të hartojë plane pune sipas një analize risku për evidentimin e operacioneve më të prekshme të prirura ndaj shmangieve dhe devijimit nga planet apo të ku mund të ketë fushë për abuzim dhe mashtrimi duke fryrë kostot hidrokarbure, duke i orientuar dhe drejtuar monitorimeve dhe inspektimeve sipas çështjeve të mirëpërcaktuara.

Vazhdimisht

- Auditimi nga AKBN ka filluar për vitin 2006, duke mos ushtruar të drejtën e saj pasi për rreth 2 vite aktivitet hidrokarbur të marrëveshjes, i ka hequr mundësinë përfaqësuesit shtetëror për kundërshtimin kostove hidrokarbure të përfshira në të rikuperueshme ose jo.
 - Gjatë auditimeve të kryera, AKBN ka shfaqur mungesë kompetence dhe profesionalizmi si nga ana e specialistëve të saj, ashtu edhe duke angazhuar ekspertë kontabël ose kompani audituese të pavarura, kryesisht në vitet e fillimit të marrëveshjes.
 - Për më shumë se 10 vjet AKBN ka kryer auditime të përcipta dhe pothuajse formale për marrëveshjen me Bankers (që përkon me vitin 2011 të aktivitetit të saj), bazuar në çështjet e audituara, auditimin e aktivitetit të dy viteve financiar së bashku apo të dy marrëveshjeve, gjetjet e deriatëhershme dhe ato të vitit 2011, kohëzgjatjen e auditimit dhe evadimit të tij, vlerat dhe parregullsitë, indiferencën e AKBN në mos batimin e rekomandimeve të saja etj., duke e kthyer në një veprimtari rutinë të saj, thjeshtë dhe vetëm në certifikimin e kostove të rikuperueshme hidrokarbure të kontraktit Bankers.
 - Auditimet e AKBN nuk janë të mbështetura dhe në praktikat ndërkombëtare të fushave të tilla audituese, pasi nuk janë shprehur në se Kontraktori ka kryer kënaqshëm detyrimet operacionale, tregtare, financiare, të tatimeve dhe taksave si dhe atë raportuese, sipas përcaktimeve në marrëveshje;
- Kontraktori ka mbajtur regjistra të përshtatshëm të llogarisë në përputhje me termat dhe kushtet e marrëveshjes etj.
- AKBN nuk ka komunikuar zyrtarisht me Albpetrol ShA në lidhje me gjetjet: cilësinë, llojet dhe vlerën e tyre, me qëllim bashkërendimin dhe koordinimin e veprimtarisë audituese, në interes të rritjes së perfitueshmërisë nga marrëveshjet hidrokarbure.
 - AKBN i ka konsideruar auditimet si tekniko-financiare, çka do të thotë se kontrollat, supervizimet, inspektimet, monitorimet teknike të cilat në kuptimin e marrëveshjes dhe licencë marrëveshjes kanë karakter të vazhdueshëm dhe duhet të kryhen në kohë reale, janë realizuar edhe tre vjet pas ndodhjes së tyre dhe në mënyrë sporadike.

- Megjithëse që në vitin 2010 (për aktivitetin e vitit 2008-2009) në auditim ka rezultuar se, nga ana e kontraktorit janë deklaruar më pak të ardhura për te dy vitet së bashku në vlerën 3,195,000 USD, nuk ka shërbyer si një sinjal shumë i rëndësishëm për AKBN për të vlerësuar, inspektuar, mbikëqyrur dhe kontrolluar secilin prej raportimeve kontabël në vijim.
- Në auditimin e vitit 2013, AKBN ka vërejtur se nuk janë zbatuar rekomandimet e auditimit 2008-2009 për zbritjen nga kostot e rikuperueshme të shumave të përcaktuara në auditim, por nuk ka vepruar më tej për të kërkuar zgjidhjen miqësore të këtyre mosmarrëveshjeve.
- Në auditimin tekniko-financiar i vitit 2011 është kryer nga AKBN në mars të vitit 2014, konstatohet se kontraktori nuk ju ka vene ne dispozicion dokumente për auditim si kontrata, dokumente për asetet fikse, mungesë disponibiliteti etj., veprime të cilat janë në kundërshtim me LMH dhe janë konstatuar një sërë parregullsish me kosto të parikuperueshme 247,397,666 USD. Kjo shumë e konsiderueshme është dërguar nga ana e Bankers për shqyrtim nga ekspertët e pavarur, të cilët kanë vendosur për t'i përfshirë në kostot hidrokarbure, për shkak se pavarësisht shkeljeve, “palët nuk ofruan prova bindëse për të sugjeruar se kostot qenë të paarsyeshme”, duke ia ngarkuar në këtë mënyrë përgjegjësinë Agjencisë Kombëtare të Burimeve Natyrore dhe paaftësisë së kësaj agjencie për të monitoruar dhe identifikuar shkeljet në kontratën më të madhe koncesionare të Shqipërisë aktualisht.
- Edhe në auditimin e AKBN të vitit 2012 (të kryer në 2014), vazhdojnë të njëjtat problematika dhe vlera e gjetur e kostove të konsideruar të parikuperueshme, do të bënte që faktori R të ishte më i madh se sa 1, duke u rritur fitimi për shtetin shqiptar dhe përqindja e prodhimit të marrë nga Albpetrol ShA.

Për këto rekomandojmë:

22. AKBN të marrë masat e nevojshme për trajnimin e specialistëve që angazhohen në auditimin e marrëveshjeve hidrokarbure, me qëllim njohjen në detaje të secilës marrëveshje në veçanti dhe kryerjen e auditimeve sipas kërkesave të LM e Marrëveshjes hidrokarbure dhe praktikave më të mira ndërkombëtare.

Brenda tremujorit të parë 2017

23. AKBN të kryejë auditime të mirëfillta sipas përcaktimeve në licencë marrëveshje dhe në marrëveshje, duke i ndarë nga inspektimet teknike, për të bërë të mundur një auditim më operativ menjëherë pas dorëzimit të pasqyrave financiare të vitit paraardhës, si dhe kryerjen e vazhdueshme të inspektimeve, monitorimeve, mbikëqyrjeve dhe kontrolleve teknike në kohën e ndodhjes tyre.

Në vazhdimësi

24. AKBN të komunikojë zyrtarisht me kompaninë publike të hidrokarbureve (Albpetrol ShA) në lidhje me gjetjet e auditimit: cilësinë, llojet dhe vlerën e tyre, me qëllim bashkërendimin dhe koordinimin e veprimtarisë audituese, në interes të rritjes së perfitueshmërisë nga marrëveshjet hidrokarbure në vendin tonë.

Në vazhdimësi

25. AKBN të zbatojë rrugët ligjore sipas përcaktimeve në LM dhe M për vlerat e gjetura deri tani nga auditimet dhe të rezultuara në kosto hidrokarbure të parikuperueshme, të mbështetura në dokumentacionin argumentues ligjor dhe zyrtar, në bashkëpunim me Avokaturën e Shtetit, MEI-n dhe Ministrinë e Financave.

Menjëherë

26. AKBN gjatë auditimeve të marrëveshjeve hidrokarbure, të zënë vend të rëndësishëm çështjet sipas praktikave ndërkombëtare: Kontraktori ka kryer ose jo kënaqshëm detyrimet operationale, tregtare, financiare, të tatimeve dhe taksave si dhe atë raportuese, sipas përcaktimeve në marrëveshje; Të gjitha shpenzimet për kostot e rikuperueshme, siç janë raportuar, kanë plotësuar ose jo të gjitha kërkesat dhe kushtet të cilësohen si shpenzime të lejueshme të kostove të rikuperueshme, dhe vlerat e deklaruar janë mbështetur ose jo nga një evidence e përshtatshme, kompetente, të auditueshme dhe praktike etj.

Vazhdimisht

- Veprimtarinë monitoruese dhe problematikat e ngritura në këto monitorime dhe inspektime nga ana e Drejtorisë së Marrëveshjeve Hidrokarbure (DMH) në Albpetrol ShA është shumë e pakët duke e lidhur me aktivitetin e gjatë të operacioneve të kryera në vendburimin e Patos-Marinzës, sipas MH. Këto monitorime i përkasin vetëm dy viteve të fundit, sipas dokumentacionit të vënë në dispozicion. Edhe në këtë periudhë (2014-2016) nuk është bërë ajo që duhet në lidhje me monitorimin e operacioneve hidrokarbure duke parë ecurinë e dobët të kësaj marrëveshje, ku Albpetroli ka marrë vetëm 1% të tij.
- Nga ana e DMH dhe Albpetrolit janë evidentuar problematika në lidhje me prodhimin e naftës, gjatë monitorimit në vitin 2015 pas testimeve të kryera një numër të konsiderueshëm pusesh (mbi 50) dhe është paraqitur rezultati i këtij testimi në formë grafiku dhe analize teknike tabelore, pa një raport të shkruar dhe të qartë të detajuar me një analizë ku të evidentohen vlerat konkrete të diferencave dhe shmangie të prodhimit të raportuar nga kontraktori, pasi kjo përbën një rast ku mund të dal në pah dorëzimi i deklaratave të pasakta nga ana e kontraktorit.

- Në mbledhjet e KK përfaqësuesit e Albpetrolit kanë paraqitur mos dakordësinë e tyre në lidhje me përdorimin e holluesit (viti 2013), si dhe mjaft problematika të tjera që kanë pasuar në lidhje me prodhimin, shpenzimet të ardhurat etj. DMH dhe Albpetroli nuk kanë qenë të fokusuar dhe predispozuar në lidhje me proçeduart e monitorimit, kontrollit dhe inspektimit, përgjatë kohës së fillimit të kryerjes së operacioneve hidrokarbure në këtë vendburim dhe deri më sot.
- Nga ana DMH nuk është e bërë analizimi i Programeve vjetore dhe Buxheteve dhe krahasimi i të dhënave të raportuara dhe realizuar plan-fakt, duke e evidentuar këtë proçedurë dokumentacionin përkatës. Po ashtu dhe në lidhje me Q-të përkatëse ku vetëm në një numër të papërfillshëm rastesh (5), të analizuar të veçuar dhe sporadikë në 2016 dhe të dokumentuar kanë rezultuar mjaft probleme të rëndësishme dhe me ndikim kryesor tek prodhim dhe faktori R. Kjo të çon në hamendësimin e arsyeshëm, duke ju referuar rrjedhës së ngjarjeve, që edhe në periudhat e mëparshme (2016 e para) kanë ekzistuar të tilla probleme por nuk janë evidentuar dhe dokumentuar. Për sa më lart mban përgjegjësi Drejtori i DMH dhe Administratori i Albpetrol Sh.a, sipas periudha përkatëse.

Për këtë rekomandojmë:

27. Albpetroli dhe DMH të marrë masa për të evidentuar të gjitha mospërputhjet si në vlera dhe në sasi në lidhje me shifrat e raportuar nga kontraktori, duke mundësuar dokumentimin e këtyre mospërputhjeve.

Brenda muajit janar 2017

28. Albpetroli dhe DMH të marrë për të rritur numrin dhe cilësinë e inspektimeve, monitorimeve dhe kontrolleve në fushat që paraqesin riskun më të lartë, duke i evidentuar këto fusha që në diskutimet paraprake për miratimin e planeve vjetore dhe kushteve përkatëse.

Vazhdimisht

29. Albpetroli të ndjekë me rigorozitet zbatimin e PP&B, gjatë zbatimit duke evidentuar , dokumentuar dhe kontestuar, sipas të drejtave që i lindin nga MH, mosrakordimet dhe devijimit e fakti nga plani, në kohën kur ato ndodhin, me qëllim rritjen e përfitimeve nga marrëveshjet e hidrokarbureve.

Vazhdimisht

30. Albpetroli dhe DMH të ketë në fokus dhe si prioritet analizimin e tremujorëve përkatës të dërguar nga kontraktori si në plan ashtu dhe fakt duke evidentuar, dokumentuar dhe duke kërkuar zgjidhjen e mos-rakordimeve që në momentin e duhur.

Vazhdimisht

31. Albpetroli dhe AKBN të intensifikojë dhe rrisë veprimtarinë monitoruese dhe kontrollues në terren në lidhje me aktivitetin e prodhimit, shpimit të puseve si dhe të aktivitet e shërbimeve duke u fokusuar në këto të fundit në saktësimin e kostove sipas zërave përkatës.

Vazhdimisht

- Albpetrol ShA ka kryer auditimin e marrëveshjes hidrokarbure për vendburimin Patos - Marinzë (Bankers) nëpërmjet Auditit të brendshëm deri në prill të vitit 2015, dhe më pas është krijuar Sektori i auditit të brendshëm në Drejtorinë e hidrokarbureve, në strukturë të përbërë nga 3 punonjës, por që aktualisht rezulton me 2 auditues.
- Në të gjitha rastet periudha e auditimit nuk përfshin vite të plota fiskale, por tremujore të ndryshëm midis viteve fiskale, të cilët e kalojnë këtë periudhë kohore, gjë e cila nuk është në përputhje me afatet e vendosura në marrëveshje dhe shkakton vështirësi në koordinimin dhe bashkëpunimin e kësaj procedure me AKBN.
- Në asnjë rast Albpetrol, nuk ka ushtruar të drejtën e tij për të kryer deri në dy auditime për çdo vit fiskal, duke mos e konsideruar këtë mundësi si një nga çështjet më të rëndësishme të marrëveshjeve hidrokarbure, e lidhur me përfitueshmërinë prej tyre.
- Sipas përcaktimeve në marrëveshje, Albpetrolit i lind e drejta e auditimit të librave të llogarisë, regjistrimeve dhe llogarive jo më shumë se dy herë në një vit fiskal, çka do të thotë se deri tani duhej të ushtronte së paku 11 auditime, në fakt ka kryer 7 auditime (evaduar janë 6), gjë që tregon se nuk i është dhënë vëmendja e duhur këtij procesi.
- Deri në vitin 2013, auditimet e kryera nga Albpetrol ShA kanë qenë të përcipta, të varfër në përmbajtje, pa gjetje thelbësore, me çështje të auditimit që nuk përfshijnë të gjithë problematikën mbi librat e llogarisë në se janë në përputhje me procedurën llogaritëse, transaksionet e tjera të kryera në lidhje me Operacionet hidrokarbure, kostot dhe shpenzimet e mbartura dhe të kryera nga kontraktori në ose në lidhje me operacionet hidrokarbure në përputhje me marrëveshjen etj., gjë që tregon për mungesë të kapaciteteve audituese dhe mungesë përgjegjësi nga ana e Albpetrol ShA në këtë drejtim.

- Edhe në rastet e konstatimit të ndonjë problematike, grupet e auditimit nuk kanë rekomanduar (ngritur objeksione) mbi dokumentacionin e librave, regjistrimeve dhe llogarive, duke e kthyer këtë në një proces formal dhe pas asnjë lloj efekti pozitiv në zbatimin e marrëveshjeve hidrokarbure të prodhimit për vendburimin e Patos-Marinzës.

Për këtë rekomandojmë:

32. Albpetrol ShA të marrë masat nevojshme për plotësimin e me një auditues të sektorit të hidrokarbureve për të siguruar numrin e nevojshëm dhe cilësinë e duhur të marrëveshjeve hidrokarbure, me prioritet ato të prodhimit.

Brenda muajit janar 2017

33. Albpetrol ShA të bëjë të mundur auditimin e plotë, me prioritet dhe synim dy herë të vitit të plotë fiskal, si një nga çështjet më të rëndësishme të marrëveshjeve hidrokarbure, e lidhur me përfitueshmërinë prej tyre.

Vazhdimisht

34. Albpetrol ShA të kryejë auditime të plota, duke përfshirë të gjithë problematikën mbi librat e llogarisë në se janë në përputhje me procedurën llogaritëse, transaksionet e tjera të kryera në lidhje me Operacionet hidrokarbure, kostot dhe shpenzimet e mbartura dhe të kryera nga kontraktori në ose në lidhje me operacionet hidrokarbure në përputhje me marrëveshjen etj., duke rekomanduar (ngritur objeksione) mbi këto çështje, për të ndikuar në rritjen e përfitueshmërisë nga zbatimi i marrëveshjeve hidrokarbure të prodhimit.

Vazhdimisht

a) Monitorimet e AKBN për mjedisin.

- Nga ana e DH në AKBN në lidhje me monitorimet për çështjet mjedisore, sipas dokumentacionit të vënë në dispozicion, konstatohet është bërë një numër shumë i vogël i tyre, dhe këto shumica në vitin 2015. Edhe monitorimi i bërë në nëntor të 2014 pas shqetësimit të Komitetit Shqiptar të Helsinkit, nuk ka identifikuar asnjë problematikë, kur në dokumentin e publikuar nga komiteti renditen një sërë shqetësimesh.
- Duke bërë përjashtim rastin e fontanimit, dhe kjo për shkak të vëmendjes së madhe të krijuar, por edhe për këtë rast mund të shprehemi me rezervave. Një herë nënkontraktori cilësohet si i pa aftë teknikisht dhe se nuk ka zbatuar rregullat dhe masat mbrojtëse të

duhura dhe pas disa ditëve nuk përmendet fare. Akoma më keq kur në një monitorim me tematikë tjetër por edhe ky në lidhje me sigurinë, AKBN shprehet se çdo gjë është në rregull, bile edhe vlerësime me pozitivitet lartë kundrejt tij.

- Referuar dokumentacionit, DH në AKBN nuk e ka prioritet monitorimin në lidhje me çështjet mjedisore të këtij vendburimi. Edhe këto monitorimi të bëra në 2015 duket sikur janë bërë sa për të kaluar radhën dhe jo për të evidentuar dhe nxjerrë përgjegjësitë kontraktorin, pasi ai është i vetmi që kryen operacione në këtë zonë.
- Raportimi i monitorimeve kur njëherë citohet dokumentacioni i kërkuar, pastaj thuhet se kontraktori e ka dokumentacioni, dhe në fund lihen rekomandime që të pajiset me këtë dokumentacion nuk janë serioze. Për sa më lart mban përgjegjësi DH dhe Drejtori Ekzekutiv sipas periudhave, duke theksuar se nga dokumentacioni i vënë dispozicion ngrehet hamendësimi i arsyeshëm se ndaj kontraktorit, për periudhën e mëparshme (2014 e para), nuk i është bërë asnjë kontroll në lidhje me çështjet e mjedisit.

b) Monitorimet e Albpetrolit për mjedisin.

- Monitorimet e paraqitura nga Albpetroli, duke përmendur atë të fontanimit dhe atë të ndotjes së sheshit tjetër, si më me rëndësi nga ato të paraqitura në mjedisin, duket më tepër sikur janë korrespondenca shkresore sesa monitorime. Nga ana tjetër zgjatja e këtyre komunikimeve ku mund të theksojmë se në të dy rastet koha më e madhe është harxhuar duke i kthyer përgjigje dhe kundërshtime njëri tjetrit sesa duke kërkuar zgjidhjen e çështje, e largon vëmendjen nga situata në zonën e ndotur pa marrë parasysh ndikimin e nivelit të ndotjes dhe rrezikun që mund të sjellë kjo zgjatje për zonën. Ky rrezik fillon që nga kërcënimi për jetën edhe shëndetin e njeriut dhe duke vazhduar tek dëmet e tokës, ujërave ajrit etj.
- Nga ana e Albpetrolit dhe DH në të, nuk janë parë me prioritet çështje e monitorimit dhe kontrollit në mjedis për vet faktin e numrit të monitorimeve të vënë në dispozicion, edhe pse ka një trend në rritje në lidhje me interesin për rritjen e numrit të monitorimeve, kjo situatë duhej të ishte kontrolluar që më parë dhe të paktën në ditët e sotme të mos përhapej më shumë.
- Në fillim-prillin e vitit 2015, gjatë veprimtarisë për nxjerrjen e naftës nga ana e Bankers-it në territorin e fshatit Marinëz të Fierit ka ndodhur një shpërthim (fonatinim), i cili ka shkaktuar dëme materiale të konsiderueshme banorëve të zonës, ndotje të ujërave, tokës bujqësore etj. Nga analiza e specialistëve të AKBN dhe Albpetrol-it është konstatuar se kjo ka ardhur si pasojë e veprimtarisë së nënkontraktorit për shpimet i kompanisë Bankers Petroleum, nga mungesa e përgatitjes teknike dhe organizative për përballimin e rasteve të tilla gjatë kryerjes së operacioneve hidrokarbure të kryera në pus.

Për këtë rekomandojmë:

35. AKBN e MEI, si dhe Albpetrol në bashkëpunimin dhe me institucionet e tjera të mjedisit, të monitorojnë më tepër kompanitë që kanë aktivitetin e tyre nxjerrjen e naftës nga nëntoka shqiptare, si në kuadër të pajisjes me dokumentacionin përkatës sipas legjislacionit shqiptar për mjedisin ashtu dhe në anën operationale.

Në vazhdimësi

36. Në rast të mos gjetjes së dakordësisë AKBN dhe/ose Albpetrol të çojë çështjen tek eksperti ose arbitrazhi në kohën e duhur, aq më tepër në çështjet e lidhura me mjedis dhe sigurinë e jetës dhe shëndetit ku një zvarritje në kohë mund të ketë pasoja fatale.

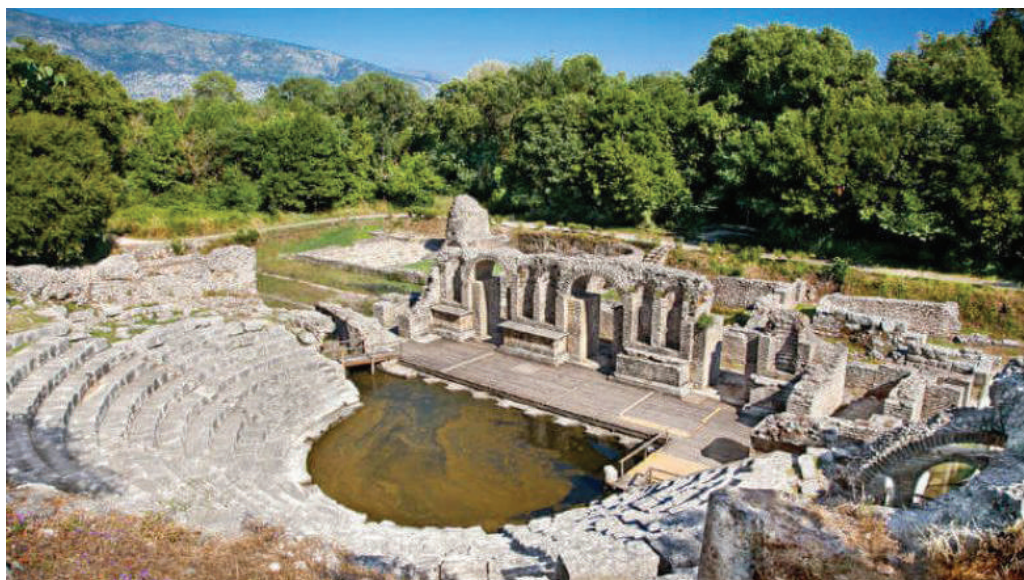
Sipas rastit

37. AKBN dhe DH e saj, si dhe Albpetrol të marrë masa dhe të hartoj një plan të detajuar për monitorimin mjedisor të zonave përreth këtij vendburimi, duke u kryer nga specialistë përkatës të kualifikuar, për të evidentuar, raportuar, ndjekur dhe eliminuar parregullsitë që konstatohen.

Vazhdimisht

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Procedures-and-results-of-hydrocarbon-agreements-in-Albania/>

IV. Projektet Social Kulturere

10. ZHVILLIMI STRATEGJIK I TURIZMIT

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 28/1, datë 06.04.2017.
- Auditimi ka filluar më datë 06.01.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi, nr. 28 prot. dhe përfundoi në datë 17.03.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Eva Leka, Miranda Berdo, Klejvis Kule, me asistencën e kolgëve kroatë zj. Ines Stegić dhe z. Božo Vuletić-Antić.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes;
 - Agjencia Kombëtare e Turizmit;
 - Agjencia Kombëtare e Bregdetit;
 - Këshilli i Qarkut Berat;
 - Këshilli i Qarkut Vlorë;
 - Këshilli i Qarkut Kukës;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 95, datë 31.07.2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara, si edhe Kryeministrit, Komisionit për Veprimtaritë Prodhuese, Tregtinë dhe Mjedisin, Komisionit për Ekonominë dhe Financat.

Konteksti i auditimit

Shqipëria është një vend i vogël, por me potenciale turistike natyrore dhe një ekonomi në zhvillim, synimet e së cilës orientohen nga modele ekonomike të reja dhe bashkëkohore. Tendenca për të ndjekur këto trende kërkon që në thelb të këtyre iniciativave të evidentohet përfshirje e sektorëve që e bëjnë atë më produktive dhe konkurruese, kohezion social të faktorëve potencialë drejt një rritjeje ekonomike të qëndrueshme dhe kapacitete të konsiderueshme financiare dhe njerëzore, burime të cilat hasin në vështirësi për t'u

përbushur maksimalisht. Në sfidat afatmesme dhe afatgjata të ekonomisë shqiptare, turizmi vlerësohet një sektor me potencial për të arritur një rritje ekonomike më të lartë, me efekte pozitive në rritjen e punësimit dhe të të ardhurave reale, rritjen e mirëqenies sociale, krijimin e një mjedisi mundësues për sipërmarrje të vogla dhe të mesme, nxitjen e interesit nga investitorëte huaj, i tillë që të ofrojë një zhvillim të qëndrueshëm ekonomik dhe social.⁴ Potencialet e këtij sektori qëndrojnë tek gjenerimi i të ardhurave nga një sërë aktivitetesh të tjera të lidhura me të si: transporti, strehimi, ushqimi, shërbimet, sporti, pijet, argëtimet kulturore, konventat, konferencat dhe panaiet tregtare. Përveç kësaj, aktivitetet që janë kritike për suksesin e turizmit përfshijnë edhe shërbimet financiare, telekomunikacionin, shërbimet shëndetësore dhe të tjera, të tilla si: energjinë, ujin, sigurinë, rendin dhe ligjin. Të gjitha këto aktivitete të gjera vijnë së bashku në prodhimin e produkteve turistike, si inputi kryesor për zhvillimin e turizmit, promovimin e potencialeve dhe njërive pritëse dhe finalizimin e zgjedhjes në konsumim e produkteve turistike. Pra zhvillimi i turizmit shqiptar duhet të jetë në sinergji të plotë edhe me strategjitë e sektorëve të tjerë që kushëtojnë dhe ndikojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë në zhvillimin dhe cilësinë e shërbimeve turistike.

Mbi bazë të të dhënave të WTTC për vitin 2015, sektori i turizmit në vendin tonë po zë një rol kyç në kontributin direkt që ajo jep në PBB, me 81,4 miliardë lekë⁵ e cila përkon me afro 6,2 % të totalit të tij, kurse kontributi indirekt në PBB është rreth 21,1%. Gjatë vitit 2015 industria e turizmit dhe udhëtimeve ka gjeneruar në mënyrë direkte 51.000 vende pune. Kontributi direkt i turizmit në punësimin total është 5,5 %, kurse indirekt është rreth 19,3%⁶, pra siç shihet edhe nga të dhënat statistikore, ky sektor ka rëndësi të madhe në zhvillimin ekonomik të shtetit shqiptar. Për të prezantuar vizionin e Qeverisë Shqiptare mbi zhvillimin e sektorit të turizmit me synim identifikimin e Shqipërisë si një destinacion turistik tërheqës, autentik dhe mikpritës në rajonin e Mesdheut dhe Evropës, hartohet Strategjia e Zhvillimit të Turizmit, si një dokument në mbështetje të objektivave strategjike për zhvillimin e turizmit, të përcaktuara në SKZHI 2015-2020 dhe në harmoni me SZHEJ hartuar nga Këshilli për Bashkëpunimin Rajonal (SEE 2020). Me pasuri të veçanta natyrore, historike dhe me një pasuri të trashëgimisë kulturore dhe fetare, Shqipëria ka një potencial të jashtëzakonshëm turistik, i cili tenton të krijojë një identitet më të njohur për turizmin shqiptar, të përmirësojë konkurrencën dhe pozicionin e Shqipërisë, duke e diferencuar në tregun turistik kombëtar, rajonal, evropian dhe global. Ajo që vlen të përmendet është edhe turizmi rural, ku vendi ynë ka 1.350 fshatra me afro 1 milion njerëz. Ky fakt përbën një mundësi për zhvillimin e turizmit rural, veçanërisht agroturizmit, ekoturizmit, turizmit natyror, shëndetësor, etj. Megjithatë kjo është përcaktuar edhe si një nga objektivat kryesore që synojnë politikat e qeverisë duke nxitur dhe përkrahur krijimin e strukturave pritëse tradicionale në zonat rurale dhe duke orientuar investimet drejt përmirësimit të infrastrukturës në këto zona, mbetet akoma për të punuar në këtë drejtim. Ndikimet sociale dhe kulturore të turizmit kanë nevojë për një shqyrtim të kujdesshëm, pasi mund të ndikojnë pozitivisht ose

negativisht mbi komunitetin. Fluksi i turistëve sjell vlera të ndryshme për komunitetin dhe një ndikim të jetës familjare si shkak i ndërveprimit midis banorëve dhe turistëve. Shumica e ndikimeve sociale të turizmit në Shqipëri janë të lidhura ngushtë me ndikimet ekonomike dhe kjo mund të shihet si pozitive. Turizmi ka ndikim edhe në zhvillimin e infrastrukturës në vendin tonë, e lidhur ngushtë me transportin, ndërtimin e autostradave, të cilat e bëjnë udhëtimin më të sigurtë, të shpejtë dhe më të rehatshëm, por njëherësh mundëson lidhje midis qytetit me pjesën tjetër të vendit. Pjesë e rrjetit infrastrukturor është edhe shtimi i linjave të udhëtimeve rrugore, detare dhe ajrore. Gjithashtu turizmi ka ndikime të konsiderueshme edhe mbi mjedisin, të tilla si rritja e ndërgjegjësimit të njerëzve për të ndihmuar në mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, kulturore dhe historike, rritja e ndërgjegjësimit të qytetarëve lidhur me vlerën financiare të vendeve natyrore dhe kulturore. Nëse vërejmë numrin e turistëve në vendin tonë për periudhën e auditimit 2012-2016 vihet re se numri i turistëve po rritet ndjeshëm vit pas viti. Por nga ana tjetër vërejmë edhe një fakt jo shumë pozitiv siç është sezonaliteti, evidentuar kjo me numrin e lartë të vizitorëve gjatë muajve Korrik dhe Gusht dhe numrin e ulët të turistëve gjatë muajve Dhjetor, Janar, Shkurt, Mars, Prill. Kjo tregon se në vendin tonë ende dega dominuese në turizëm është ai bregdetar, duke lënë pas turizmin malor me më pak turistë dhe sidomos në stinën e dimrit. Në këtë mënyrë lind nevoja e rëndësishme e diversifikimit dhe promovimit të produkteve turistike që ofron vendi ynë, me qëllim që të gjitha llojet e turizmit të zhvillohen njëkohësisht sipas potencialeve dhe pasurive që Shqipëria ofron. Duke parë secilin ndikim që ky sektor ka në zhvillimin ekonomik dhe të qëndrueshëm është mjaft e rëndësishme që shërbimi i turizmit të orientohet përgjatë një strategjie të analizuar, hartuar dhe detajuar me objektiva të arritshëm. Kjo strategji duhet të reflektojë dhe të orientohet kah zgjidhjes së problematikave në këtë sektor, të tillë që të përmirësojë të gjitha mangësitë e mëparshme dhe të krijojë baza për zhvillim të qëndrueshëm të turizmit, me qëllim përdorimin optimal të burimeve, minimizimin e ndikimeve negative ekologjike, kulturore dhe sociale si dhe maksimizimin e përfitimeve që vinë prej turizmit. Nisur nga rëndësia aktuale dhe strategjike e këtij sektori, si dhe ndjeshmëria e lartë publike, KLSH në zbatim të politikave të saj, të sanksionuara në Planin Strategjik, Ligjin “Për funksionimin dhe organizimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, ka marrë të dhëna dhe e ka parë si të rëndësishëm vlerësimin e Efektivitetit të Politikave për Zhvillimin Strategjik të Turizmit.

Nëpërmjet këtij auditimi KLSH do të japë opinionin e saj mbi realizimin e synimeve strategjike, arritjen e objektivave, proceseve dhe mjeteve që duhet të angazhohen për realizimin e tyre.

Nëpërmjet këtij auditimi performance KLSH përqendrohet kryesisht në rezultate po aq sa në procese, si dhe për përmirësim të përgjegjshëm dhe të vazhdueshëm të menaxhimit publik, për sigurimin e shërbimeve publike nga përdorimi me economicitet, me eficiencë dhe efektivitet i fondeve publike.

Mesazhi i auditimit

Masat e marra nga qeveria dhe institucionet përgjegjëse për turizmin, mund të sigurojnë kushtet paraprake për zhvillimin e sektorit të turizmit në situatën në të cilën ndodhet, por nga ana tjetër ato janë të pamjaftueshme për të siguruar zhvillimin e qëndrueshëm të tij në periudhën afatgjatë. Sektori i turizmit, së bashku me institucionet përgjegjëse për turizmin, vuajnë nga një mungesë efikëse dhe efektiviteti. Mungesa e strategjive të bazuara në studime dhe plane veprimi, mungesa e nxjerrjes së akteve ligjore dhe nënligjore në kohë si dhe mungesa e krijimit të disa institucioneve të rëndësishme që parashikohen në Ligj, jo vetëm që e zvogëlojnë efektivitetin e institucioneve, por vënë në dyshim funksionimin e tyre të plotë si dhe ndikojnë negativisht në zhvillimin e turizmit. “Turizmi prioritet”, do të ishte më frytdhënës me legjislacion të kompletuar, punë konkrete, komunikim dhe bashkëpunim të ngushtë me sektorin publik dhe privat, me qëllim zhvillimin e këtij komponenti të rëndësishëm të ekonomisë sonë.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

***Për pyetjen:** A është plotësuar baza ligjore me aktet e parashikuara nënligjore dhe a është përmbushur në tërësinë e vetë kjo bazë ligjore?*

Konkluzion:

Megjithatë Ligji Nr.9734, datë 14.5.2007 “Për Turizmin”, në fuqi prej vitit 2007 deri në momentin që doli Ligji Nr.93/2015, vendosi rregulla mbi menaxhimin e sektorit të turizmit, zhvillimin e standardeve për shërbimet dhe produktet e turizmit, ky Ligj nuk u zbatua në praktikë. Për një periudhë 8 vjeçare nuk u realizua procesi i standardizimit dhe kategorizimit të njësive akomoduese si dhe krijimi i produktit turistik.

Gjithashtu, mungesa e nxjerrjes së akteve ligjore dhe nënligjore në kohë lidhur me Ligjin aktual Nr.93/2015 “Për Turizmin” si dhe mungesa e krijimit të disa Institucioneve të rëndësishme që parashikohen në këtë Ligj, jo vetëm që e zvogëlojnë efektivitetin e institucioneve përgjegjëse për turizmin, por vënë në dyshim funksionimin e tyre të plotë si dhe ndikojnë negativisht në zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit.

Disa nga çështjet kryesore në lidhje me mungesën e zbatimit dhe plotësinë e Ligjit Nr.93/2015 “Për Turizmin”:

1. Mungesa e nxjerrjes së akteve ligjore dhe nënligjore (VKM, urdhër, udhëzim, për të cilat është përgjegjës MZHETTS) në kohë;
2. Mungesa e krijimit dhe funksionimit që në fillim të vitit 2016, të Komisionit për Standartizimin e Veprimtarive Turistike me objektiv standartizimin kryesisht të njësive akomoduese;

3. Mungesa e krijimit të Degëve Territoriale të Shërbimit të turizmit që ka si objektiv kryesor koordinimin e punës në terren për zbatimin politikave të zhvillimit të produktit turistik;
4. Mungesa e Inspektoriatit që mbulon fushën e turizmit, i cili ka si qëllim të sigurojë zbatimin e legjislacionit të turizmit nga subjektet mbi të cilat vepron ky ligj, në përputhje me procedurat e kryerjes së inspektimit;
5. Mungesa e Komiteteve Rajonale për Zhvillimin e Turizmit me qëllim bashkërendimin e punës ndërmjet institucioneve të qeverisjes qendrore dhe njërive të qeverisjes vendore për çështjet e turizmit;
6. Mungesa e rregulloreve që kanë të bëjnë me Ligjin;

Konkluzione për aktet ligjore dhe nën ligjore:

- Nxjerrja me vonesë nga MZHETTS të Urdhërit “Për miratimin e rregullores për mënyrën e organizimit, funksionimit dhe përbërjen e komisionit të standartizimit të veprimtarive turistike”, ka sjellë mungesën e ngritjes dhe funksionimit të kësaj strukture dhe mungesën e standartizimit të veprimtarive turistike (shërbimeve të ofruara nga hotelet, restorantet dhe të gjitha ato subjekte të cilat ofrojnë shërbime turistike), duke rritur mundësinë për uljen e cilësisë së shërbimeve të ofruara nga hotelet, restorantet, etj.
- Nxjerrja me vonesë e Udhëzimit “Për organizimin dhe funksionimin e Komitetit Rajonal të Zhvillimit të Turizmit”, ka sjellë mos krijimin në kohë të kësaj strukture, duke ndikuar negativisht në bashkëpunimin midis Institucioneve Qendrore përgjegjëse për turizmin dhe Institucioneve Vendore.
- Kanë munguar kriteret dhe kërkesat për ushtrimin e veprimtarisë së Agjencisë së Udhëtimit dhe Operatorëve Turistik për vitet 2012-2015, duke krijuar mundësinë që shumë individë të pajisen me licensë për ushtrimin e këtij aktiviteti, në mënyrë të pa drejtë, çka sjell informalitetin në këtë treg.
- Mungesa e klasifikimit të strukturave akomoduese sipas VKM Nr.730, datë 20.10.2016 “Për miratimin e rregullores për kushtet, kriteret, tarifat, afatet dhe procedurën për klasifikimin e strukturave akomoduese”, përkatëse, sjell që këto struktura të cilat ofrojnë shërbimin e akomodimit të klasifikohen jo në mënyrë ligjore, duke rritur informalitetin, mundësinë për uljen e cilësisë së shërbimit të ofruar dhe në përcaktimin e saktë të objektivave në strategjinë për zhvillimin e turizmit 2014-2020.

Konkluzione për Institucionet:

- Mungesa e Inspektoriatit në fushën e turizmit si dhe nisur nga rëndësia e funksioneve të tij për turizmin, mund të sjellë rritjen e numrit të shkeljeve nga subjektet private si dhe mosrrespektimin e kriterëve dhe kushteve të vendosura në përputhje me dispozitat e Ligjit Nr.93/2015 “Për Turizmin”.
- Mungesa e Degëve Territoriale të Shërbimit të Turizmit ka ndikuar negativisht në koordinimin e punës në terren për zbatimin e politikave për zhvillimin e produktit turistik, ka sjellë mungesën e bashkëpunimit të Institucioneve përgjegjëse për turizmin me sipërmarrjet private.
- Mungesa e sektorit të riskut për AKT dhe AKB sjell mungesën e krijimit të saktë të regjistrit të riskut në të cilin pasqyrohen të gjitha risqet që pengojnë Institucionin në realizimin e objektivave.
- Funksionimi i AKT dhe AKB me rregullore të vjetër, e cila nuk pasqyron ndryshimet në strukturë, mund të krijojë përsëritje të përgjegjësisë dhe funksioneve.

Konkluzion:

- Deri në vitin 2015 nuk ka patur një bazë të dhënash me burimet turistike që ndodhen në vendin tonë, e cila rrjedhimisht ka ndikuar negativisht dhe në përcaktimin e saktë të objektivave në draft-strategjinë për zhvillimin turizmit 2014-2020 dhe krijimin e produktit turistik.

Për këtë kemi rekomanduar:

1. MZHETTS të marrë masa për krijimin e këtij Inspektoriatit në fushën e turizmit.

Menjëherë

2. MZHETTS të marrë masa për krijimin e Degëve Territoriale të Shërbimit të Turizmit.

Menjëherë

3. Deri në momentin e krijimit të Degëve Territoriale të Shërbimit të Turizmit, me qëllim krijimin dhe përditësimin e bazës së të dhënave për strukturat akomoduese, agjencit, operatorët turistik, DPPT të kryejë detyrat që i ngarkohen sipas Urdhërit Nr.8657, datë 28.10.2016.

Deri në momentin e krijimit të Degëve

4. MZHETTS të filloj të kryejë standartizimin e veprimtarive turistike, duke sjellë në këtë mënyrë dhe një përcaktim më të saktë të objektivave për standartizimin e veprimtarive turistike në strategjinë që do të miratohet për zhvillimin e turizmit 2017-2022.

Menjëherë

5. MZHETTS të marrë masat e nevojshme për krijimin e Komitetit Rajonal të Zhvillimit të Turizmit.

Menjëherë

6. Bazuar në Ligjin 115/2015 “Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin”, i ndryshuar, Drejtori i Përgjithshëm i AKT dhe AKB, të marrë masat për krijimin e sektorit të menaxhimit të riskut si dhe hartimin e regjistrit të riskut.

Brenda gjashtë muhorit të dytë të vitit 2017

7. AKT dhe AKB të marrë masat e nevojshme për miratimin e rregullores e cila do të reflektojë ndryshimet e kryera në strukturën e saj.

Brenda gjashtë muhorit të dytë të vitit 2017

Për pyetjen: A ka programe strategjike të miratuara për zhvillimin e turizmit?

Gjatë 20 viteve të fundit, zhvillimi i turizmit nuk i është përgjigjur pritshmërive të popullit shqiptar përsa i takon përdorimit të potencialeve të vendit dhe, çka është më e rëndësishme, zhvillimit jo të qëndrueshëm të këtij sektori. Ndër vite, shumë probleme janë diskutuar me publikun e gjerë pa iu dhënë zgjidhja e duhur planifikimit të turizmit, mungesës së kapaciteteve, problemeve lidhur me shërbimet, mungesave në infrastrukturë, mungesës së bashkërendimit mes nivelit qendror dhe pushtetit lokal, investimeve të pabashkërenduara të subjekteve privatë, rolit të munguar të Ministrisë etj.

Në vitin 2006 u përgatit nga Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, në bashkëpunim me PNUD Shqipëri, Strategjia e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Turizmit Kulturor 2006. Strategjia kishte një plan masash konkrete për përmirësimin e destinacioneve të turizmit kulturor dhe rritjen e promocionit dhe marketingut të këtij segmenti turizmi. Për të shpjeguar strategjinë dhe nxitur sinergjinë për zbatimin e saj, u ndërmor një tur takimesh në 12 qarqet e vendit me njësitë e pushtetit vendor, shoqërinë civile rajonale

dhe mediat. Strategjia gjeti mirëkuptim dhe përcolli shumë ide e sugjerime nga ana e veprimtarëve turistikë lokale dhe nga shoqëria civile, por u zbatua pjesërisht, për shkak të mos vazhdimit të implementimit të saj në vitet në vijim.

Në vitin 2014, kur u hartua Draft-Strategjia për Zhvillimin e Turizmit, e cila mbeti vetëm në versionin draft, Shqipëria prezantonte një vend me potenciale, të cilat mund të përdoreshin në interes të zhvillimit. Draft-Strategjia u dizenua për rritjen dhe forcimin e sektorit, me fokus të veçantë në parimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe identifikimin e sfidave për të maksimizuar kontributin në sektor. Draft-Strategjia Kombëtare për Turizmin 2014-2020 është një dokument i rëndësishëm për zhvillimin e turizmit në Shqipëri në vitet e ardhshme, si platforma kryesore e lidhur me politikat, reformat dhe masat në sektorin e turizmit jo vetëm për Qeverinë dhe Ministrinë përgjegjëse për turizmin, por dhe për palët e tjera të interesuara të përfshira, si: pushteti lokal dhe sektori privat. Ky draft pasqyron kërkesën e gjithë palëve të interesuara për pritshmëri të larta lidhur me kontributet e turizmit dhe nevojën për rolin drejtues të Ministrisë përgjegjëse për turizmin. Hartimi i këtij drafti u mbështet nga Qeveria Gjermane nëpërmjet programeve të bashkëpunimit teknik të GIZ, Mbështetja e Zhvillimit Ekonomik dhe Punësimit (EDEP) dhe Mbrojtja e Agro Biodiversitetit në Zonat rurale të Shqipërisë (CABRA).

Konkluzion:

Megjithëse kanë kaluar 3 vjet nga hartimi i Draft-Strategjisë Kombëtare për Turizmin 2014-2020, sektori i turizmit nuk ka akoma një Strategji të Miratuar për Zhvillimin e Qëndrueshëm të tij, por vetëm një draft-strategji për vitet 2017-2022, me të dhëna statistikore që nuk pasqyrojnë saktësisht realitetin, me objektiva që janë të vështirë për t'u arritur, i cili është një studim i GIZ dhe jo një dokument i hartuar nga MZHETTS dhe DPZHT.

Për këtë kemi rekomanduar:

8. MZHETTS të marri masat e nevojshme për miratimin e strategjisë si një nga objektivat kryesorë të vendosur në SKZHI për vitet 2015-2020, gjithashtu kjo strategji të shoqërohet me studime të detajuara, të mbështetur në të dhëna statistikore reale, të vendosen objektiva të arritshëm dhe të bëhet kostimi i saj.

Brenda gjashtë muhorit të dytë të vitit 2017

Për pyetjen: A është e përshtatshme baza e të dhënave statistikore për gjenerimin e objektivave?

Konkluzione:

- Mungesa e një procedure specifike dhe të miratuar për informacionin statistikor në sektorin e turizmit, krijon pasaktësi në këtë informacion, duke ndikuar negativisht në përcaktimin e objektivave për strategjinë e zhvillimit të turizmit.
- Mungesa e të dhënave për vitin 2016, por dhe mangësitat në indikatorët e përdorur në sektorin e turizmit, sjellin efekte negative në objektivat që do të vendosen në strategjinë për zhvillimin e turizmit dhe tregojnë se nuk ka qenë objekt analize nga MZHETTS zhvillimi i këtij sektori nëpërmjet arritjes së objektivave dhe evidentimit të përgjegjësi.
- Nxjerrja e Urdhërit Nr.8707, datë 31.10.2016 “Për miratimin e formatit për mbledhjen e të dhënave statistikore nga agjencitë e udhëtimit, operatorët turistikë dhe strukturave akomoduese” me vonesë, ka sjellë mungesën e një procedurë për mbledhjen e të dhënave, mungesën e raportimit që duhet të kryejnë çdo muaj agjencitë dhe operatorët turistik dhe rrjedhimisht në mungesën dhe përditësimin e të dhënave statistikore në sektorin e turizmit.
- Zyra e statistikave në MZHETTS nuk ka kryer përditësim të plotë të dhënave mbi numrin e agjencive dhe operatorëve turistik, duke ndikuar negativisht në objektivat e vendosura në Draft-Strategjin 2017-2022 mbi agjencit dhe operatorët turistik.
- Mungesa e një metodologjie për mbledhjen e informacionit statistikor, mund të krijojë pasaktësi si dhe rrit numrin e gabimeve në mbledhjen e informacionit.

Për këtë kemi rekomanduar:

9. Sipas gjykimit të grupit të auditimit, DPZHT duhet të hartojë një procedurë për informacionin statistikor në sektorin e turizmit.

Menjëherë

10. MZHETTS të propozojë në Ligjin 93/2015 “Për Turizmin” dhe në strategjinë që do të hartohet për zhvillimin e turizmit, zbatimin dhe implementimin e Llogarisë Satelitore të Turizmit (TSA), si një praktikë ndërkombëtare, me qëllim fuqizimin e statistikave në turizëm.

Brenda gjashtë muorit të dytë të vitit 2017

11. Krijimi i zyrave turistike në çdo qytetet si dhe të krijohet në këto zyra një Sistem Menaxhimi Informacioni me qëllim identifikimin dhe mbledhjen e të dhënave ekzistuese mbi çfarë ofron zona, strukturimin e bazës së të dhënave, specifikimin e itinerareve në broshura, shoqëruar me fotografi, profilin e produktit, si dhe duke vendosur, sinjalet nacionale, simbolet dhe logot sipas produktit lokal.

Menjëherë

12. DPZHT të shtojë dhe të përditësojë informacionin referuar indikatorëve të përdorur në sektorin e turizmit, tu referohet praktikave më të mira të vendeve të rajonit, si Kroacia, etj.

Vazhdimisht

13. Format i mbledhjes së të dhënave i përcaktuar në Urdhërin Nr.8707, datë 31.10.2016 “Për miratimin e formatit për mbledhjen e të dhënave statistikore nga agjencitë e udhëtimit, operatorët turistikë dhe strukturave akomoduese” t’u vihet menjëherë në dispozicion agjencive dhe operatorëve turistik, me qëllim grumbullimin dhe përpunimin e saktë të informacionit statistikor për sektorin e turizmit.

Menjëherë

14. Zyra e statistikave në MZHETTS, e cila është përgjegjëse për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave statistikore, të kryejë përditësimin e saktë dhe të plotë të numrit të agjencive dhe operatorëve turistik.

Menjëherë

15. Këshilli i Qarkut Vlorë, Berat dhe Kukës si dhe njësit administrative të cilat përfshihen në këto Qarqe të hartojnë një metodologji për përgatitjen e databazës me informacionin statistikor, i cili raportohet në MZHETTS.

Menjëherë

16. Këshilli i Qarkut Berat së bashku me njësit administrative të përfshira në këtë Qark të respektojnë frekuencën e raportimit përcaktuar në nenin 19, pika b të Ligjit 93/2015 “Për Turizmin” si dhe të krijohet një faqe interneti, në të cilën të jepet informacion i detajuar se çfarë turizmi ofrohet në këtë zonë.

Vazhdimisht

***Për pyetjen:** A ka studime tregu mbi të cilat hartohen planet strategjike për zhvillimin e turizmit?*

Konkluzion:

Mungesa e studimeve të hartura qartë dhe saktë me të gjithë faktorët që kanë ndikim në zhvillimin e një produkti turistik, mungesa e sinjalistikës së nevojshme për informimin e turistit, sjell efekte negative në planifikimin e masave dhe veprimeve për zhvillimin e turizmit.

Për këtë kemi rekomanduar:

17. DPZHT të kryejë studime të sakta dhe të parashikojë të gjitha ndikimet ekonomike, sociale, ekologjike që mund të sjelli zhvillimi i një produkti të caktuar turistik, me qëllim marrjen e masave të duhura dhe vendosjen e objektivave të arritshëm.

Vazhdimisht

18. Specialisti përgjegjës për menaxhimin e informacionit të pasqyruar në faqen e internetit të kryejë përditësimin e informacionit si dhe vendosjen e saktë të tij.

Vazhdimisht

19. Këshilli i Qarkut Vlorë dhe Berat në projektet e ardhshme që do të realizojnë për zhvillimin e turizmit, të kryejë paraprakisht studime të detajuara për të gjithë elementët që ndikojnë këto projekte, me qëllim përcaktimin e saktë të nevojës për fonde, për realizimin në kohë dhe me cilësi të këtyre projekteve.

Vazhdimisht

20. Këshilli i Qarkut të Beratit së bashku me njësit administrative të tij, të pajisin me sinjalistikën e nevojshme burimet e tyre turistike, të ngrihet në çdo njësi administrative zyrë informacioni për turistin, me qëllim informimin e tij dhe në një mënyrë promomovimin e llojeve të ndryshme të turizmit që ofron ky Qark.

Menjëherë

Për pyetjen: A ka qenë efektiv procesi i kategorizimit të njësive akomoduese?

Proçesi i kategorizimit dhe i klasifikimit të njësive akomoduese i shënoi fillimet e tij me Ligjin Nr.9734, datë 14.05.2007 “Për Turizmin”, me daljen e VKM Nr.601 datë 12.09.2007 “Për miratimin e rregullores për kushtet, kriteret, tarifat, afatet dhe procedurën për klasifikimin e strukturave akomoduese”, në të cilën përcaktoheshin kriteret për kategorizimin dhe klasifikimin e njësive akomoduese dhe rezultoi jo efektiv, pasi deri në momentin e daljes së Ligjit të ri të turizmit nuk u zbatua. Aktualisht me miratimin e Ligjit Nr.93, datë 27.07.2015 “Për Turizmin”, i cili ka si objekt rregullimin e marrëdhënieve ndërmjet institucioneve publike dhe subjekteve private, që ushtrojnë veprimtari turistike dhe përcaktimi i të drejtave e detyrimeve të subjekteve pjesëmarrëse në këto veprimtari, në përputhje me standardet e përcaktuara në këtë Ligj, procesi i kategorizimit të njësive akomoduese nuk ka filluar akoma, gjithashtu aktet ligjore dhe nënligjore që rregullojnë këtë proces të cilat dolën një vit me vones, rezultojnë të kenë mangësira në përmbajtjen e tyre dhe të krijojnë kushte të pa drejta për njësitë akomoduese që operojnë në sektorin e turizmit.

Konkluzione:

- Nga intervista realizuar me Drejtorin e DPZHT, rezultoi se procesi i kategorizimit nuk ka filluar akoma të zbatohet.
- Në VKM Nr.730 datë 20.10.2016 “Për miratimin e rregullores për kushtet, kriteret, tarifat, afatet dhe procedurën për klasifikimin e strukturave akomoduese”, nuk parashikohen në procesin e klasifikimit edhe shtëpit private (apartamentet), të cilat ofrojnë akomodim për turistët.
- Faqja zyrtare në internet ku mund të aplikohet online për pajisjen me certifikatën e klasifikimit nuk është akoma në funksion.

Për këtë kemi rekomanduar:

21. MZHETTS së bashku me strukturat përkatëse të marri masat e nevojshme për të filluar procesin e kategorizimit.

Menjëherë

22. Duke qenë se MZHETTS së bashku me strukturat e varësis së saj, të cilat janë përgjegjëse për hartimin e kësaj rregulloreje, të parashikojnë në procesin e klasifikimit edhe shtëpit private (apartamentet) sipas “EU Regulations” për turizmin, ku klasifikohen edhe apartamentet private si njësi akomoduese.

Brenda gjashtë mujorit të dytë të vitit 2017

23. Faqja zyrtare në internet, e cila shërben për aplikimin për pajisjen me certifikatën e klasifikimit të vihet në funksion.

Menjëherë

Për pyetjen: *A janë të mirëpërcaktuara strukturat organizative në të gjitha nivelet (kombëtar, rajonal dhe lokal) të njësive përgjegjëse për të siguruar zhvillimin e turizmit?*

Sipas Ligjit Nr.93/2015 “Për Turizmin” dhe akteve ligjore dhe nënligjore për krijimin dhe funksionimin e strukturave në nivel kombëtar, rajonal dhe vendor, rezulton se strukturat si KKSPT, Inspektoriat dhe KSVT të cilat janë krijuar, por që nuk kanë nisur ende të ushtrojnë detyrat dhe funksionet, me qëllim përmbushjen e objektivave të tyre përkatëse. Nga ana tjetër, zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit, ngelet thjesht një objektiv në letër, për arsye se institucionet të cilat bashkërendojnë veprimtarinë për turizmin në nivel rajonal dhe lokal, ende nuk janë krijuar.

Për pyetjen: *A ushtrojnë institucionet detyra të nevojshme për zhvillimin e turizmit përfshirë programet e promovimit që synojnë zhvillimin strategjik të turizmit?*

- Mos përmbushja e detyrave të nevojshme dhe funksioneve sipas akteve rregullative në fuqi të MZHETTS dhe DPZHT, zvogëlon performancën e strukturave përgjegjëse për turizmin çka sjell tkurrje të zhvillimin strategjik të sektorit të turizmit.
- Mungesa e programeve të detajuara të promovimit të turizmit shqiptarë si një destinacion turistik, si dhe planeve marketing afatshkurtra dhe afatmesme, të shoqëruara me aktivitete dhe struktura përgjegjëse për ndjekjen e tyre, krijojnë problematika në evidentimin e sektorit të turizmit si prioritar në zhvillimin strategjik të vendit dhe përmbushjen apo përmirësimin e treguesve financiar që ky sektor gjeneron.
- Mungesa e hartës së miratuar për zonat me përparësi zhvillimin e turizmit ka sjellë mos investime infrastrukturore në këto zona, duke mos ofruar produkte turistike.

Për këtë kemi rekomanduar:

24. MZHETTS të marrë masa të menjëhershme për të hartuar dhe miratuar programe të detajuara dhe plane zbatimi për promovimin e sipërmarrjeve vendase dhe të huaja midis sektorit publik dhe privat në kuadër të thithjes dhe zhvillimit të investimeve në fushën e turizmit

Menjëherë

25. MZHETTS në bashkëpunim me ministrinë e linjës institucionet e varësisë dhe njësitë e qeverisjes vendore, të marrë masa të menjëhershme për të hartuar programe të detajuara promovimi, sipas nivelit rajonal, kombëtar dhe lokal, të shoqëruara me detyra specifike për secilin institucion dhe indikatorë të përmbushjes së objektivave strategjik të promovimit dhe përmirësimit të cilësisë në fushën e turizmit.

Menjëherë

26. MZHETTS të marrë masa për të rritur numrin e marrëveshjeve reciproke dypalëshe midis vendeve të zhvilluara të rajonit dhe me gjerë, në sektorin e turizmit, duke specifikuar kriteret dhe strukturat ndjekëse të termave të marrëveshjeve.

Brenda gjashtë muhorit të dytë të vitit 2017

27. MZHETTS në bashkëpunim me ministrinë e linjës, të marrë masa të menjëhershme, për të hartuar dhe miratuar zonat me përparësi zhvillimin e turizmit.

Menjëherë

28. MZHETTS në bashkëpunim me institucionet e varësisë, të marrë masa të menjëhershme, për të hartuar dhe miratuar Strategjinë Kombëtare të Marketingut shoqëruar me studime, plane veprimi dhe plane zhvillimi marketing.

Menjëherë

Pavarësisht se AKT ka marrë pjesë në disa panaiere ndërkombëtare dhe ka krijuar markën e cilësisë (logo+brand) për produktet dhe shërbimet turistike në vend, kjo nuk do të thotë se përgjegjësia e promovimit të Shqipërisë si destinacion turistik finalizohet me kaq. Mungesa e programeve të detajuara dhe të shoqëruara me anekse shpjeguese mbi promovimin, sjellë performancë të ulët të AKT-ës në përmbushjen e objektivave institucionale.

Për këtë kemi rekomanduar:

29. AKT të marrë masa të menjëhershme në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse të turizmit, institucionet vendore, ekspertët dhe aktorë të tjerë vendas dhe ndërkombëtarë, për të hartuar programe promovimi të detajuara dhe shoqëruara me studime për secilin indikator.

Menjëherë

30. AKT të marrë masa për hartimin dhe detajimin e pjesmarrjes në panairë ndërkombëtare, duke raportuar efektin e pritshëm në indikatorët e turizmit.

Menjëherë

31. AKT të bëhet pjesë aktive në evidentimin e problematikave që lidhen me hartimin e strategjisë së zhvillimit të turizmit.

Menjëherë dhe vijimësi

Edhe pse AKB zbaton me përpikmëri procesin e monitorimit të subjekteve dhe veprimtarisë së tyre përgjatë zonës bregdetare, përmbushja e përgjegjësive dhe detyrave institucionale është e vështirë të realizohet, duke qenë se nuk ka në përdorim rregullore të brendshme të miratuar me funksione sipas strukturës.

Për këtë kemi rekomanduar:

32. AKB të marrë të menjëhershme, në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse të turizmit, institucionet e qeverisjes vendore dhe ekspertët për të hartuar programe mbi menaxhimin e integruar të bregdetit.

Menjëherë

33. AKB të marrë masa për hartimin e planeve të veprimit mbi menaxhimin e integruar të bregdetit.

Menjëherë

34. AKB të marrë masa për hartimin e planeve dhe formës së monitorimit ekonomik të subjekteve që ushtrojnë veprimtarinë përgjatë zonës bregdetare.

Menjëherë

Detyrat dhe përgjegjësitë e NJQV në lidhje me turizmin, nuk derivojnë nga plane, objektiva apo programe promovimi të institucioneve qendrore si MZHETTS, e cila ka sjellë mos targetim të turizmit si sektor prioritar për zhvillim strategjik gjatë periudhës objekt auditimi.

Për këtë kemi rekomanduar:

35. NJQV të marri masa për hartimin e programe të promovimit dhe diversifikimi të destinacioneve turistike në produkte turistike, në funksion të zbatimit të objektivave kombëtarë të promovimit në turizëm miratuar nga MZHETTS dhe akteve rregullative në fuqi.

Menjëherë dhe vijimësi

Për pyetjen: *A ka ndonjë bashkëpunim dhe komunikim të ndërsjellë midis strukturave përgjegjëse për zhvillimin e turizmit në të gjitha nivelet?*

- Që procesi i punës, ndarë sipas përgjegjësive të secilit institucion në përmbushje të funksionit për turizmin të funksionoj, duhet të jetë i lidhur me të gjitha strukturat e qendrës, institucionet e varësisë, degët rajonale të tyre dhe NJQV, duke operuar si një i tërë në realizimin e objektivave strategjike.
- Dy agjencitë kryesore në fushën e turizmit, nuk mund të funksionojnë të ndara, pa përgjegjësinë e Ministrisë përgjegjëse për turizmin në krye të vendimmarrjes së tyre, referuar juridiksionit të varësisë që ato kanë.

Për këtë kemi rekomanduar:

36. MZHETTS me praninë e ministrit ose anëtari tjetër të stafit, të jetë pjesë e strukturave drejtuese vendimmarrëse të AKT dhe AKB, për të ndjekur vazhdimësinë e komunikimit dhe realizimin e misionit të tyre institucional.

Brenda gjashtë muhorit të dytë të vitit 2017

Për pyetjen: *A ka burime të mjaftueshme (punonjës me njohuri dhe eksperiencë, fonde etj) për përmbushjen e detyrave dhe përgjegjësive institucionale? A përdoret taksa e fjetjes në hotel për zhvillimin e turizmit? A ekzistojnë risqe operacionale që vështirësojnë arritjen e objektivave në zhvillimin e turizmit?*

- Në institucionet përgjegjëse të turizmit, shpërndarja e stafit sipas strukturave, nuk është kryer bazuar në formimin dhe eksperiencën e lidhur me fushën e turizmit. Kjo ka sjellë mbivendosje të detyrave dhe përgjegjësive të stafit dhe njëherësh neglizhim të rëndësishëm të trajtimit të sektorit të turizmit në DPZHT dhe NJQV.
- Mungesa e procedurave të miratuara mbi kriteret e aplikimit, përzgjedhjes së fituesve, formës dhe standarteve të raportimit financiar dhe narrativ të projekteve në ndihmë të zhvillimit të turizmit, ka sjellë parregullsi në shpërndarjen e tyre sipas prioriteteve strategjike të promovimit dhe zhvillimit të produktit duke rezultuar në një proces joefektiv.

Për këtë kemi rekomanduar:

37. MZHETTS në bashkëpunim me Ministrinë e Financave, të autorizoj fonde për nivelin rajonal, kombëtar dhe lokal, sipas prioritetit të zbatimit të politikave në turizëm si dhe të veçoj në mënyrë eksplicite pozicionin dhe funksionin e specialistit të turizmit nga ai i specialistit të arsimit, turizmit, punësimit dhe kulturës, siç aktualisht funksionon.

Brenda gjashtë mujorit të dytë të vitit 2017

38. Në MZHETTS, AKT dhe AKB të rekrutohen personel sipas formimit për fushën e turizmit dhe kriterëve specifike të njohurive dhe eksperiencës në këtë sektor.

Vazhdimisht

39. MZHETTS në bashkëpunim me Bankat dhe sistemin financiar, të hartojnë programe mbështetjeje financiare për sektorin e turizmit dhe programe promovimi për organizimin e konferencave ndërkombëtare të turizmit.

Brenda gjashtë mujorit të dytë të vitit 2017

40. MZHETTS të miratojë manualin e përcaktimit të kushteve, kriterëve, tarifave, afateve dhe procedurës për klasifikimin e strukturave akomoduese, të jepet informacion shpjegues për metodologjin e llogaritjes së kostove të mësipërme, si dhe tarifat për strukturë të përcaktohen në mënyrë të drejtë duke mos cënuar parimet e konkurrencës së ndershme për njësit akomoduese.

Menjëherë

41. MZHETTS të bëj transparente dhe publike vlerat reale të mbështetjes financiare së projekteve për turizmin, njëherësh duke specifikuar kriteret e sakta të përzgjedhjes së projekteve fituese, me pesha për secilin komponent duke bërë transparente formulën e përlllogaritjes së peshave dhe pragun e lejuar.

Menjëherë dhe vijimësi

42. MZHETTS të marrë masa të menjëhershme, për të hartuar procedurën e monitorimit të projekteve, standartet e monitorimit, penaltitetet për rastet e parregullsive dhe grupin e

monitorimit duke vlerësuar 18 projektet e financuara në kuadër të mbështetjes financiare për projektet në turizëm dhe gjeneruar raporte auditimi financiare dhe narrative për justifikimin e zërave të buxhetit dhe aktiviteteve të programit.

Menjëherë dhe vazhdimisht

***Për pyetjen:** A përdoret taksa e fjetjes në hotel për zhvillimin e turizmit?*

Nga NJQV mos vënia në dispozicion të grupit të auditimit të evidencave mbi investimet e të ardhurave nga taksa e fjetjes specifikisht në funksion të turizmit meqenëse paguhen nga turistët, ka sjellë përdorim për destinacione të tjera e këtij fondi të konsiderueshëm në funksion të objektivave të tjera të NJQV, të cilat nuk janë objekt i vjeljes së kësaj takse.

Për këtë kemi rekomanduar:

43. NJQV të marrin masa, në mënyrë të menjëhershme, për shfrytëzimin të të ardhurave nga taksa e fjetjes, në destinacion të turizmit dhe realizimit të objektivave lidhur me atë.

Menjëherë

***Për pyetjen:** A ekzistojnë risqe operationale që vështirësojnë arritjen e objektivave në zhvillimin e turizmit?*

Mungesa e planeve të detajuara mbi organizimin e udhërrëfyesve në destinacionet turistike ka sjellë, mos informimin e turistit mbi shërbimet turistike dhe mungesën e metodave alternative të promovimit.

Për këtë kemi rekomanduar:

44. MZHETTS të hartojë dhe miratoj plane pune për organizimin në terren të udhërrëfyesit turistik.

Menjëherë dhe vazhdimisht

Mungesa e auditimeve të brendshme për sektorin e turizmit dhe institucionet përgjegjëse për zhvillimin e tij, ka krijuar mangësira në përmbushjen me përpikmëri të detyrave funksionale që ngarkon Ligji 93/2015 “Për Turizmin”.

Për këtë kemi rekomanduar:

45. Drejtoria e Auditit të Brendshëm të kryejë auditime mbi strukturat përgjegjëse për turizmin, mbi realizimin e detyrave që ngarkohen sipas Ligjit 93/2015 “Për Turizmin”.

Menjëherë dhe vazhdimisht

Për pyetjen: *A ka mbivendosje të detyrave dhe përgjegjësi midis institucioneve të të gjitha niveleve?*

Në institucionet përgjegjëse të turizmit rezulton se ka mbivendosje të detyrave, konkretisht në promovimin e produktit, destinacionit turistik dhe investimeve në zonat me prioritet zhvillimin e turizmit brenda dhe jashtë shqipërisë, e cila sjell konfuzion në identifikimin e prioriteteve të institucioneve, si dhe pamundësinë e evidentimit të përgjegjësi.

Për këtë kemi rekomanduar:

46. AKB dhe DPZHT të përmirësojnë rregulloret dhe veprimtaritë e tyre përkatëse me fokus administrimin e zonave bregdetare dhe hartimin e politikave të qëndrueshme të turizmit, duke u përqendruar më pak në promovimin e produktit, destinacionit turistik dhe investimeve në zonat me prioritet zhvillimin e turizmit brenda dhe jashtë Shqipërisë. Në promovimin e turizmit shqiptar, si një detyrim tërësisht qendror i tyre, AKT dhe MZHETTS të shumëfishojnë përpjekjet në spektrin e strukturave, detyrave dhe kompetencave të fushës.

Menjëherë

EUROSAI Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Effectiveness-of-Tourism-Strategic-Development-Policies/>

11. PARKU I PRESPËS

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 98/4, datë 10.04.2017;
- Auditimi ka filluar më datë 17.02.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi nr. 29 prot. dhe përfundoi në datë 26.06.2017;
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Aulent Guri, Dorel Balliu, Prof. Dr. Niko Pano, Ekspert i jashtëm;
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Mjedisit me drejtoritë përkatëse: Drejtoria e Përgjithshme e Politikave Mjedisore, Drejtoria e Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura, Drejtoria e Integritetit dhe Projekteve;
 - Institucionet në varësi të M.M.;
 - a) Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura;
 - b) Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura Korçë;
 - c) Agjencia Rajonale e Mjedisit Korçë;
 - d) Inspektoriat Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve Korçë;
 - Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave me drejtoritë përkatëse: Drejtoria e Politikave dhe Burimeve Ujore; Drejtoria e Peshkimit; Institucionet në varësi të M.B.ZH.R.A.U;
 - Drejtoria e Shërbimeve të Peshkimit dhe Akuakulturës;
 - Bashkia Devoll;
 - Bashkia Pustec;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to;
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 130, datë 28.09.2017;
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara, Komisionit për Ekonominë dhe Financat dhe Komisionit për Veprimtaritë Prodhuese, Tregtinë dhe Mjedisin në Kuvendin e Shqipërisë;

Konteksti i auditimit

Rëndësia e këtij auditimi ka të bëjë me zbatimin e detyrave dhe rekomandimeve të dala nga “Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar të Prespës” i cili mund të konsiderohet si një “Kushtetutë” për të gjitha institucionet përgjegjëse të cilave ligji u jep të drejtë dhe kompetencë juridike për administrimin e këtij parku. Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar të Prespës, i realizuar nga një grup ekspertësh kombëtarë e ndërkombëtarë me mbështetjen e qeverisë gjermane dhe KfW-së, është miratuar me Urdhër të Ministrit të Mjedisit Nr. 1792 datë 09.05.2014. Sot, jemi para faktit që i gjithë ekosistemi i Parkut Kombëtar të Prespës është në një gjendje tejet të vështirë si pasojë e ndërhyrjeve antropogjenike në dekadat e fundit. Megjithatë, vitet e fundit janë bërë një sërë përpjekjesh, së pari për të rregulluar kuadrin ligjor dhe së dyti për të përmirësuar situatën aktuale me të cilën përballet sot Parku Kombëtar i Prespës. Ky auditim vjen në një moment tepër të rëndësishëm duke qenë se ndryshimet kryesore lidhur me institucionet përgjegjëse në administrimin e parkut janë bërë vitet e fundit. Ai mund të evidentojë nëse këto ndryshime kanë dhënë rezultat apo jo në përmirësimin e situatës aktuale. Problematikat kryesore me të cilat është përballuar dhe përballet dhe sot Parku Kombëtar i Prespës janë si më poshtë:

- Aftësia ripërtëritëse dhe qëndrueshmëria e ekosistemeve;
- Mbishfrytëzimi i druve të zjarrit dhe tregtimi i tyre;
- Mbikullotja;
- Mbipeshkimi dhe peshkimi i pakontrolluar;
- Gjuetia e pakontrolluar;
- Urbanizimi i pakontrolluar;
- Ndotja mjedisore (mbetjet urbane dhe ujërat e zeza të cilat shkarkohen në liqen);
- Mungesa e termoizolimit të banesave për banorët vendas;
- Bashkëpunimi ndërinstitutional në nivele jo të mira;
- Funksionimi jo i duhur i institucioneve, mungesa e personelit të nevojshëm dhe kapacitetet e tyre;
- Mungesa e përcaktimit të kostove dhe përfitimeve për zëra të veçantë;
- Mungesa e trajnimit dhe aftësimin profesional të stafit etj;

Parku Kombëtar i Prespës shquhet për individualitetin e veçantë e të përsosur natyror, hidrografinë tipike karstike, potencialin e lartë hidrik, vlerat e larta të biodiversitetit në nivel ndërkombëtar etj. Dy liqenet e Prespës janë komponentë të rëndësishëm përbërës hidrik të Kaskadës Hidroenergjetike të lumit Drin, respektivisht për dy hidrocentrale të ndërtuar në Maqedoni (Glloboshica dhe Spile) si dhe katër hidrocentrale të ndërtuara në Shqipëri (Fierzë, Koman, Vau i Dejës dhe Ashta). Impakti i veprimtarisë së pakontrolluar antropogjene në sistemin liqenor të Prespës është evidentuar kryesisht, duke marrë parasysh pasojat e lëndës së ngurtë aluvionale të lumit Devoll me volum 1,3 milion m³ të depozituara në Prespën e Vogël gjatë viteve 1973-2000, kur ky liqen ishte pjesë përbërëse e skemës ujitëse të fushës së Korçës. Impakti i këtij depozitimi masiv aluvional ka ndikuar ndjeshëm në zvogëlimin e sipërfaqes ujore të liqenit të Prespës së Vogël deri në atë shkallë, sa që Shqipëria pothuajse të humbasë territorin e saj hidrik në këtë liqen, kënetëzimin e liqenit të Prespës, dëmtimin dhe tjetërsimin e biodiversitetit, si dhe dëmtime të sistemit hidrik, të qarkullimit të ujërave nëntokësore etj. Shqetësimet e mësipërme janë trajtuar në disa aktivitete shkencore kombëtare dhe ndërkombëtare, por ato nuk janë shoqëruar në shkallën e duhur me marrjen e masave përkatëse nga dikasteret përgjegjëse për zgjidhjen e tyre.³ Aktualisht kërkohet një përfshirje e planifikim i përshtatshëm dhe serioz i institucioneve përgjegjëse shtetërore për të fituar kohën e humbur në zgjidhjen jo vetëm të këtyre problemeve por edhe problemeve që e kanë shoqëruar PKP në dekadat e fundit dhe që lidhen me gjuetinë, peshkimin, mbetjet urbane, ujërat e zeza, pyjet, urbanizimin etj. Sot, sfida kryesore në çështjet mjedisore qëndron në zbatimin e Konventës së Aarhusit e cila është ratifikuar edhe nga vendi ynë. Ajo bazohet në tre parime themelore të cilat janë: 1- E drejta e publikut për t'u informuar, 2- E drejta e publikut për pjesëmarrje në vendimmarrje dhe 3- E drejta e publikut për t'u drejtuar gjykatave.⁴ Sot, kudo në botë zonat e mbrojtura hasin sfida të shumta. Administratat e zonave të mbrojtura janë të ekspozuara ndaj interesave divergjente dhe presioneve të forta që kanë të bëjnë me ekosistemet për të cilat ato duhet të kujdesen. Kështu, ato duhet jo vetëm të mësojnë se si të mirëmbajnë vlerat e biodiversitetit, por gjithashtu si të komunikojnë me vendimmarrësit e tjerë, komunitetin e zonës dhe sektorë të tjerë publikë me qëllim garantimin e mbijetesës afatgjatë të ekosistemeve në përgjegjësi të tyre. Në këtë kontekst, mund të ngrihen një sërë pyetjesh të tilla si:

- Si mund të shijojnë vizitorët e parkut bukurinë dhe “egërsinë” e tij pa e dëmtuar atë?
- Si mund të përfitojë komuniteti lokal nga këto parqe?
- Si mund t’u jepet zgjidhje konflikteve të paevitueshme midis mbrojtësve të natyrës dhe idesë për t’u zhvilluar brenda parkut?

Politikëbërësit, vendimmarrësit, administrata e zonave të mbrojtura si dhe personeli kanë një detyrë thelbësore: të mbrojnë natyrën dhe burimet natyrore për brezat e sotëm dhe të ardhshëm në një botë ku gjuha e përbashkët është para. Kjo nuk është një detyrë e lehtë.

Mesazhi i auditimit

Gjendja aktuale e Parkut Kombëtar të Prespës është fryt i presionit të vazhdueshëm në dekadat e fundit nga banorët si dhe nga menaxhimi jo i mirë i institucioneve përgjegjëse. Shfrytëzimi pa kriter i pyjeve, prerja e pakontrolluar e druve të zjarrit për ngrohje dhe në disa raste edhe për tregtim të jashtëligjshëm, gjuetia dhe peshkimi i paligjshëm, mosmenaxhimi i mbetjeve urbane dhe ujërave të zeza si dhe mos bashkëpunimi i institucioneve të cilët kanë për detyrë të menaxhojnë dhe të bashkërendojnë veprimet e tyre për të ruajtur të gjithë ekosistemin në Parkun e Prespës janë problemet kryesore të evidentuara në këtë auditim. Megjithatë, disa nga faktorët kërcënues të përkeqësimit të ekosistemeve janë reduktuar dhe pyjet kanë mundësinë për t'u rimëkëmbur nëse do të merren parasysh dhe nëse do të zbatohen me përpikmëri rekomandimet e lëna nga ky auditim. Institucionet e përfshira në menaxhimin e PKP nuk kanë zbatuar të gjitha objektivat e Planit të Menaxhimit duke filluar që me menaxhimin e druve të zjarrit, menaxhimin e peshkimit, gjuetisë së paligjshme etj. AdZM Korçë nuk ka zbatuar plotësisht objektivat e Planit të Menaxhimit të PKP sa i përket menaxhimit të pyjeve. Nuk është shpallur zona e bashkëmenaxhimit në liqenet e Prespës e për rrjedhojë të gjithë peshkatarët nga viti 2013 e deri më sot kanë funksionuar si të jashtëligjshëm. Performanca e Bashkisë Pustec dhe Devoll lidhur me menaxhimin e mbetjeve është cënuar në të tre parimet e saj (ekonomicitet, eficiencë dhe efektivitet). Bashkia Pustec dhe Bashkia Devoll për disa vite me rradhë nuk kryejnë menaxhimin e mbetjeve në përputhje me ligjin nr. 10463 të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve Urbane, duke i hedhur dhe duke i djegur ose duke i lënë të vetëdijën në mjedise të hapura. E njëjta gjë ndodh edhe me shkarkimin e ujërave të zeza në liqenet e Prespës dhe filtrimin e tyre në ujërat nëntokësore të cilat më pas ndotin tokat bujqësore e përfundojnë në basenin ujëmbledhës të liqeneve të Prespës. Shfrytëzimi i burimeve ujore nëpërmjet puseve të ujit është totalisht jashtë çdo lloj monitorimi dhe kontrolli nga Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore dhe nga Inspektorati Shtetëror i Ujit. Ato nuk kanë asnjë të dhënë për sasinë e ujit të shfrytëzuar nga banorët apo bizneset vendase, numrin dhe vendndodhjen e saktë të këtyre puseve.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

Për pyetjen: A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me prerjen e pakontrolluar të druve të zjarrit?

Gjetjet:

Grupi i auditimit gjatë vizitave në terren ka evidentuar grupe dhe individë të ndryshëm, banorë të fshatrave brenda Parkut të Prespës, por edhe të fshatit Tren apo fshatrave të tjera, të cilët janë gjetur duke transportuar dru të sapoprerë. Të gjithë këta banorë janë pyetur nëse janë kontrolluar nga administrata e parkut duke u përcaktuar vendin apo nëse ua kanë regjistruar sasinë e prerë të druve dhe kohën në të cilën janë prerë. Të gjitha përgjigjet e tyre

kanë dëshmuar qartë se mbi ata nuk është ushtruar asnjë lloj kontrolli. Për të dëshmuar sa më mirë këto evidenca janë realizuar disa foto si dhe janë marrë informacione me anë të pyetësorëve. Fakti që në dy ditë të ndryshme (03.03.2017 dhe 22.05.2017) të vizitave të grupit të auditimit në terren janë parë shumë raste në shumë pak orë tregon që menaxhimi aktual i druve të zjarrit ka nevojë për përmirësim ose për shtim të kapaciteteve humane në administratën e parkut. Duke marrë parasysh përgjigjet e pyetësorëve drejtuar banorëve të parkut në lidhje me kontrollin që administrata kryen gjatë prerjeve të druve të zjarrit 46% e të anketuarëve thotë se nuk kryhet asnjë kontroll, 40% janë përgjigjur se kryhet kontroll në nivel mesatar dhe 14% janë shprehur se kontrolli është shumë i lartë. Sa i përket pyetjes nëse banorët kanë informacione për prerje të paligjshme dhe tregtim të druve të zjarrit 44% e të anketuarëve janë përgjigjur se nuk kanë asnjë informacion të tillë, 44% janë përgjigjur se kanë informacione të mjaftueshme për një gjë të tillë dhe 12% janë shprehur se kanë shumë dijeni për ngjarje të tilla.

- AdZM Korçë ka në stafin e saj 27 punonjës, nga të cilët vetëm 6 janë të sektorit të menaxhimit dhe monitorimit për Parkun e Prespës (duke mos përfshirë drejtuesit).
- Popullata lokale zakonisht djeg dru zjarri të porsaprera, kur lagështia është rreth 60%.
- Bashkia Pustec për vitin 2016 ka vjelë 450.000 lekë të tarifës për përdorimin e lëndës drusore. Çmimi për familje në vit ka qenë 700 lekë.

Për këtë kemi rekomanduar:

1. Grupi i auditimit, duke dashur të japë një zgjidhje sa më të qëndrueshme dhe duke marrë parasysh edhe situatën e rënduar social-ekonomike të banorëve të parkut, rekomandon që për një zonë pilot: aktivitetet e shfrytëzimit/prerjes së druve të zjarrit të kontraktohen nga shoqata apo kompani private, të licencuara për punime pyjore dhe për t'i shërbyer kërkesave të popullsisë lokale. Kjo e bën më të lehtë kontrollin nga ana e administratës së parkut. Vetëm anëtarët e këtyre shoqatave apo kompanive do të lejohen për të prerë dru dhe do të kenë veshje të veçantë që të dallohen menjëherë. Çdo anëtar i tyre do të ketë një mjet identifikimi nga ana e parkut në mënyrë që të kontrollohet për aktivitetin e menaxhimit nga administrata e parkut. AKZM të lidhë kontratën me shoqatën/kompaninë. Nëse kjo rezulton e suksesshme të shtrihet në territorin e të gjithë parkut.

Brenda muajit Maj 2017

2. AKZM, në bashkëpunim me MM, të propozojë pranë Këshillit të Ministrave shtimin e numrit të punonjësve (deri në 16) të sektorit të Parkut të Prespës të AdZM Qarku Korçë.

Brenda muajit Shkurt 2017

3. Administrata e parkut të gjejë mekanizma të përshtatshme për “të detyruar” banorët vendas për konsumin e druve të zjarrit për ngrohje me lagështi maksimale 20-25 % dhe jo më shumë me qëllim rritjen e fuqisë kalorifike të tyre.

Brenda vitit kalendarik 2018

Për pyetjen: *A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me gjuetinë e pakontrolluar?*

Gjetje:

- Gjuetia e paligjshme kryhet në shumicën e rasteve natën. Gjuetarët janë të pajisur me armë gjahu. ISHMP Korçë nuk ka evidentuar qoftë një rast të vetëm të kryerjes së gjuetisë së paligjshme. Kështu, nuk ka asnjë masë penalizuese të ndërmarrë kundrejt kundravajtësve të cilët kryejnë gjueti të paligjshme.
- Inspektorët e ISHMP nuk janë të pajisur me armë zjarri.
- Mosmbajtja e armëve nga ana e ISHMP Korçë është kërkuar nga Drejtoria e Policisë së Shtetit Korçë nëpërmjet një shkrese me Nr. prot. 1879 datë 31.03.2016.
- ISHMP Korçë nuk ka një plan të mirëdetajuar vjetor/mujor ku të jenë të përcaktuar detyrat specifike për mbrojtjen e faunës.
- Sipas pyetësorëve, 33% janë shprehur se nuk kanë asnjë informacion mbi zhvillimin e gjuetisë në Parkun e Prespës, 56% janë shprehur se kanë mjaftueshëm informacione dhe 11 % kanë shumë informacione mbi zhvillimin e gjuetisë, e cila është totalisht e ndaluar në Parkun Kombëtar të Prespës.

Për këtë kemi rekomanduar:

4. Inspektorët e ISHMP dhe “rangers-at” e AdZM Korçë që monitorojnë gjuetinë e paligjshme, duke patur të njëjtin rol si policia pyjore në të kaluarën, duhet të pajisen me armë. Për këtë qëllim, AdZM dhe ISHMP t’i bëjnë kërkesë zyrtare MM, e cila, nga ana e vet, të kërkojë ndryshimin e kuadrit ligjor.

Brenda muajit Mars 2018

5. Të rritet numri i kontrolleve në bazë të një plani vjetor e mujor të mirëpërcaktuar.

Brenda muajit Shkurt 2018 e në vazhdimësi

6. ISHMP të mbajë procesverbale për çdo kontroll të kryer në terren, si dhe në raste të gjuetisë së paligjshme të merren masa sipas ligjit nr. 10253 datë 11.03.2010 “Për gjuetinë”.

Në vazhdimësi

Për pyetjen: *A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me peshkimin e pakontrolluar?*

Gjetje:

- Liqenet e Prespës nuk janë shpallur zona të bashkëmenaxhimit të peshkimit.
- Nuk është miratuar Plani i Bashkëmenaxhimit për Liqenet e Prespës.
- Aktualisht nuk ka asnjë peshkatar të licensuar si pasojë e mosrinovimit të Kontratës midis OMP-së dhe MBZHRAU qysh prej 2013.
- DSHPA ka marrë vetëm dy masa dënim me gjobë për dy shtetas me vlerë nga 100.000 Lekë secili, pasi kanë përdorur rrjetë peshkimi në kundërshtim me aktet n/ligjore dhe asnjë masë ndëshkimi ndaj peshkatarëve të cilët ushtrojnë e peshkojnë pa leje peshkimi.
- Dy njësitë kryesore të hartimit të politikave dhe zbatimit të tyre (DPP dhe DSHPA) nuk kanë dijeni që në të dy Liqenet e Prespës ka zona të veçanta në të cilat ndalohet aktiviteti i peshkimit sic theksohet në Planin e Menaxhimit të PKP. Nga kjo mund të kuptohet rrjedhimisht që të dy këto Drejtori nuk kanë dijeni apo njohuri mbi Planin e Menaxhimit të PKP.

Për këtë kemi rekomanduar:

7. Drejtoria e Politikave të Peshkimit në MBZHRAU të ndjekë në KM miratimin final të zonës bashkëmenaxhuese të Liqeneve të Prespës.

Brenda vitit 2017

8. Pas shpalljes së Liqeneve të Prespës si Zonë Bashkëmenaxhimi, të miratohet Plani i Bashkëmenaxhimit nga DPP dhe OMP për një periudhë 10-vjeçare.

Brenda 12 muajve nga shpallja e Liqeneve të Prespës si Zonë Bashkëmenaxhimi

9. DPP dhe DSHPA të njihen me Planin e Menaxhimit të PKP, objektivat dhe detyrimet që ai përcakton lidhur me peshkimin.

Menjëherë

10. Planet e punës së Drejtorisë së Politikave të Peshkimit dhe Drejtorisë së Shërbimeve të Peshkimit dhe Akuakulturës të hartohen në përputhje me Planin e Menaxhimit të PKP.

Brenda muajit Shkurt 2018

11. DSHPA të ushtrojë kontrolle të vazhdueshme në zonat e ndaluara për peshkim.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

***Për pyetjen:** A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me menaxhimin e mbetjeve urbane?*

Gjetje:

- Bashkia e Pustecit nuk ka të miratuar Planin Vendor të Menaxhimit të Mbetjeve, i cili hartohet në përputhje me Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve, bazuar në Ligjin Nr. 10463 datë 22.9.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”.
- Bashkia e Pustecit nuk ka asnjë Rregullore ku të përcaktohet kontrolli për menaxhimin e rrymave specifike të mbetjeve që gjenerohen në territorin e vet përfshirë letrën, kartonin, ambalazhet prej qelqi, metali e plastike të pijeve dhe ushqimeve, mbetjet organike etj.
- Në Parkun Kombëtar të Prespës ekzistojnë disa venddepozitime të paligjshme të mbetjeve. Në këto venddepozitime mbetjet digjen në mjedis të hapur, duke u bërë shkak për dëmtimin e cilësisë së ajrit, cilësisë së tokës si dhe ujërave sipërfaqësore e nëntokësore. Ministria e Mjedisit, nëpërmjet ISHMP-së, ka gjositur dy herë Bashkinë e Pustecit për hedhjen dhe djegien e mbetjeve urbane në mjedis të hapur.
- Në të gjithë parkun nuk vërehet asnjë kosh për grumbullimin e mbetjeve.

- Në Bashkinë e Pustecit nuk ka asnjë punonjës të specializuar në çështjet e mjedisit.
- Aktualisht Bashkia Pustec ka dy dampa (venddepozitime të pakontrolluara të mbetjeve urbane) të hapura me një sipërfaqe totale rreth 5000 m².
- Fshati Tren, i cili është në administrimin e Bashkisë së Devollit, shkarkon të gjitha mbetjet urbane në hyrje të Parkut Kombëtar të Prespës vetëm 100 m nga shpella e Trenit. Kjo jo vetëm ndikon në cilësinë e ujërave të Liqenit të Prespës së Vogël dhe cilësinë e tokave e ajrit, por ka dhe një ndikim negativ sa i përket pamjes estetike duke qenë se të gjithë turistët ballafaqohen me këtë gjendje në hyrje të parkut.

Për këtë kemi rekomanduar:

12. Bashkia e Pustecit të miratojë Planin Lokal të Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta Urbane në përputhje me Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve.

Menjëherë

13. Bashkia e Pustecit të mbyllë të dyja dampat ekzistuese të depozitimit të mbetjeve.

Menjëherë

14. Bashkia e Pustecit të ushtrojë kontrolle të rrepta ndaj hedhjes dhe depozitimeve të paligjshme të mbetjeve urbane, të cilat në shumë raste digjen ose vetëdigjen.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

15. Bashkia e Pustecit të zbatojë Variantin II (mbi skemën e menaxhimit të mbetjeve urbane) të propozuar nga grupi i auditimit në Raportin e Auditimit, si zbatim të standardeve dhe të ligjit mbi menaxhimin e integruar të mbetjeve urbane dhe, në të njëjtën kohë, të rentabilitetit ekonomik që ky variant garanton.

Me miratimin e buxhetit të ardhshëm

16. Bashkia Pustec të dërgojë dhe të depozitojë të gjitha mbetjet (përveç mbetjeve organike) në Landfillin e Maliqit.

Me miratimin e buxhetit të ardhshëm

17. Bashkia Pustec të vendosë 10 konteinerë (kosha) me kapacitet 700 kg për grumbullimin e mbetjeve, duke shpërndarë 1 konteiner për çdo 500 banorë.

Me miratimin e buxhetit të ardhshëm

18. Bashkia e Pustecit të ndërgjegjësojë banorët vendas për depozitimin e mbetjeve organike në kopshtet e tyre vetjake me anë të takimeve, lajmërimeve apo formave të tjera të komunikimit.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

19. Bashkia e Devollit të pastrojë vendgrumbullimet e paligjshme të mbetjeve urbane në hyrje të Parkut të Prespës në afërsi të fshatit Tren.

Menjëherë

20. Bashkia e Pustecit dhe Devollit të organizojnë takime ndërgjegjëse dhe sensibilizuese me banorët e parkut, si dhe fushata pastrimi në ditë të vecanta të vitit me qëllim rritjen e përgjegjshmërisë qytetare në çështjet mjedisore.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

Për pyetjen: A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me menaxhimin e ujërave të përdorura?

Gjetje:

- Pjesa më e madhe e subjekteve fizike që operojnë në territorin e Parkut Kombëtar të Prespës nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimeve të Bashkisë Pustec dhe nuk i trajtojnë ujërat e ndotura urbane.
- Fshati Tren, nën administrimin e Bashkisë Devoll, shkarkon të gjitha ujërat e zeza në kanalin që furnizohet nga Lumi Devoll dhe që më tej komunikojnë me Liqenin e Prespës.
- Rreth 90% e shtëpive në të gjithë territorin e Parkut të Prespës kanë vendosur gropa septike për grumbullimin e ujërave të zeza, të cilat i pastrojnë dy here në vit. Të gjitha këto përfundojnë në Liqenet e Prespës duke ndikuar në cilësinë e këtyre liqeneve.
- AdZM Korçë disponon një studim lidhur me trajtimin e ujërave të ndotura për Parkun e Prespës i realizuar nga GIZ Albania (*Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*).

Për këtë kemi rekomanduar:

21. Studimi për trajtimin e ujërave të zeza i realizuar nga GIZ Albania të zbatohet në fazën e dytë të projektit “Rezerva Ndërkufitare e Biosferës Prespa – Mbështetje për Parkun Kombëtar të Prespës në Shqipëri” i cili pritët të fillojë brenda vitit 2017.

Brenda 1 viti nga nisja e projektit

22. Bashkia e Devollit të ndalojë derdhjen e ujërave të zeza të fshatit Tren në kanalën që furnizohet nga Lumi Devoll e që më pas derdhet në Prespën e Vogël.

Brenda muajit Shkurt 2018

23. Subjektet private që operojnë në brendësi të Parkut Kombëtar të Prespës, që kanë vendosur gropa septike dhe që nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimeve ose nuk trajtojnë ujërat e ndotura urbane në përputhje me Ligjin nr. 9115 datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”, të verifikohen nga Inspektoriati i Mjedisit dhe Inspektoriati Bashkiak e t’u lihet afat 4-5 muaj deri në marrjen e masave për respektimin e këtij ligji.

Brenda muajit Shkurt 2018

24. Nëse këto subjekte nuk marrin masa si në pikën e lartpërmendur, Inspektoriati i Mjedisit dhe Inspektoriati Bashkiak të marrin masa për kundravajtjet administrative në përputhje me Ligjin nr. 9115 datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”, neni 23 pika d, neni 24 pika 1 gërma c dhe pika 2.

Brenda muajit Mars 2018

25. Inspektoriati i Mjedisit, dhe Inspektoriati Bashkiak të ushtrojnë kontrolle për respektimin e normave të shkarkimeve të lëngëta, në përputhje me Ligjin nr. 9115 datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”, neni 21 pika 1.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

***Për pyetjen:** A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me urbanizimin?*

Gjetje:

- Më datë 12.11.2014, me anë të shkresës Nr. Prot. 10896, Ministria e Mjedisit ka aplikuar për marrjen e Lejes Zhvillimore për Qendrën e Informacionit Lajthizë në Ish Komunën Pustec (sot Bashkia e Pustecit) duke i bashkëngjitur kësaj kërkesë të gjithë dokumentacionin e nevojshëm. Ish Komuna Pustec nuk ka kthyer asnjë përgjigje dhe nuk disponon asnjë dokument që ta provojë këtë.

Për këtë kemi rekomanduar:

26. Bashkia Pustec, referuar kompetencave që i jep Ligji Nr. 107/2014 “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”, t’i kthejë përgjigje zyrtare çdo aplikimi që bëhet pranë zyrave të saj duke dhënë një përgjigje të prerë e të argumentuar mbi bazën e ligjit të sipërcituar dhe planeve urbanistikë të miratuar lidhur me aplikimet për leje ndërtimi që bëhen në adresë të saj.

Në vazhdimësi

***Për pyetjen:** A ka qenë efektive performanca e aktorëve të menaxhimit të PKP lidhur me ruajtjen dhe mbrojtjen e ujërave liqenore?*

Gjetje:

- Edhe pse të gjithë aktorët e menaxhimit të Parkut Kombëtar të Prespës kanë pohuar se Liqeni i Prespës së Vogël nuk ka asnjë komunikim me kanalin që furnizohet nga Lumi i Devollit, grupi i auditimit ka zbuluar se komunikimi vazhdon ende. Kanali që furnizohet nga Lumi i Devollit, i cili njihet për nivelin e lartë të ujit të turbullt në afërsi të fshatit Tren, i bashkangjiten edhe të gjitha ujërat e zeza të këtij fshati me 1200 banorë. Më tej, ky kanal vazhdon rrjedhën e tij drejt Liqenit të Prespës së Vogël dhe komunikon me të nëpërmjet dy tubave me diametër afërsisht 50-70 cm të cilat ndodhen nën urë. Këto tuba, jo vetëm që bëjnë të mundur komunikimin e ujërave të Liqenit të Prespës me kanalin në fjalë, por lloje të caktuara peshqish, të cilët kanë prirje të lëvizin kundra rrymës, “migrojnë” nga Liqeni i Prespës së Vogël në drejtim të këtij kanali. Ura tjetër e ndodhur në afërsi të Shpellës së Trenit që ndodhet vetëm 100 m nga kjo urë, është dëmtuar para disa vitesh nga disa persona të cilët kanë pasur si qëllim përdorimin e ujërave të Liqenit të Prespës së Vogël për vaditje. Sot, ajo lejon totalisht komunikimin e këtij liqeni me vazhdimin e kanalit të lartpërmendur.

- Nuk ka patur asnjë plan/strategji konkrete nga ana e MBRZHAU për përmirësimin e ujërave të Parkut Kombëtar të Prespës dhe mbrojtjen e cilësisë ekologjike të tyre.

- Nuk ka asnjë studim për të vlerësuar shkallën e dëmtimit të aluvioneve në Liqenin e Prespës së Vogël, shpërndarjen e tyre gjeografike, ndikimin që kanë ato në sistemin hidrik karstik dhe në zgavrat nënujore të Liqenit të Prespës të cilat komunikojnë me Liqenin e Ohrit, si dhe shkallën e dëmtimit të potencialit hidrik të Prespës. Nuk është propozuar asnjë masë konkrete për mënjanimin e problemeve të sipërpërmendura.
- Vazhdon të ketë aktivitete ekonomike që kanë ndikuar dhe ndikojnë në ndotjen e cilësisë së ujërave të Liqeneve të Prespës si pasojë e mostrajtimit të ujërave të ndotura urbane (ujërat e zeza) që ato gjenerojnë.
- Nuk është aprovuar ende Strategjia Kombëtare e Menaxhimit të Burimeve Ujore e parashikuar në nenin 16 të ligji nr. 111/2012 “Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore”;
- Nuk është hartuar ende Plani i menaxhimit për basenin ujqor të liqeneve të Prespës, sipas nenit 17 të ligjit Nr. 111/2012;
- Nuk ka asnjë informacion nga MBRZHAU nëse persona fizikë ose juridikë shfrytëzojnë pasuritë ujore të liqeneve të Prespës apo ushtrojnë veprimtari të ndryshme në to;
- Nuk ka asnjë inventar mbi numrin e puseve të ujit që zotërojnë banorët e Parkut të Prespës dhe asnjë financim nuk është dhënë për mbledhjen e këtyre të dhënave;
- Asnjë banor nuk është i pajisur me leje ose autorizim për shfrytëzimin e këtyre burimeve ujore;
- Inspektoriati Shtetëror i Ujit ka vendosur vetëm një masë administrative për një rast shkelje në datë 17.11.2014, e cila kishte të bënte me hapjen e një pusshpimi pa leje nga organet përkatese;
- Nuk ka informacione dhe nuk janë marrë masa konkrete për reduktimin e ndotjes së ujërave të Prespës;

Për këtë kemi rekomanduar:

27. AdZM Korçë, në bashkëpunim me Bashkinë e Devollit, të marrë masa të menjëhershme për të mbyllur totalisht të dy urat e përshkruara më sipër që bëjnë të mundur komunikimin e kanalit që furnizohet nga Lumi Devoll me Liqenin e Prespës së Vogël.

Menjëherë

28. MBRZHAU të hartojë plane konkrete për përmirësimin e cilësisë së ujërave të Parkut të Prespës;

Brenda muajit Qershor 2018

29. MBRZHHAU të zotërojë informacion të plotë dhe të detajuar në lidhje me çdo subjekt, fizik ose juridik, që mund të shfrytëzojë pasuritë ujore si dhe për ata që përdorin puse uje për nevojat e tyre, komerciale ose jo.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

30. MBRZHHAU të marrë masa për të parandaluar ndërhyrjen antropogjene në Parkun e Prespës për sa i përket përdorimit të paligjshëm të burimeve ujore.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

31. MBRZHHAU të ndërmarrë, së bashku me Ministrinë e Mjedisit dhe AKZM, studime për të vlerësuar shkallën e dëmtimit që kanë sjellë aluvionet në Liqenin e Prespës së Vogël, shpërndarjen e tyre gjeografike, ndikimin që kanë ato në sistemin hidrik karstik të liqenit të Prespës si dhe shkallën e dëmtimit të potencialit hidrik të Prespës.

Brenda muajit Qershor 2018

32. Pas kryerjes së studimeve të mësipërme, MBRZHHAU në bashkëpunim me AKZM dhe AdZM Korçë, të provojë në një zonë pilot pastrimin e plotë të aluvioneve të Liqenit të Prespës së Vogël dhe, nëse kjo ka rezultat, ta shtrijë në të gjithë sipërfaqen e liqenit.

Brenda Shtator 2018

33. MBRZHHAU të kërkojë pranë KM hartimin dhe miratimin e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Burimeve Ujore.

Brenda muajit Janar 2018

34. MBRZHHAU të kërkojë pranë KM hartimin dhe miratimin e Planit të Menaxhimit për Basenin Ujor të Liqeneve të Prespës.

Brenda muajit Janar 2018

35. Inspektoriatit Shtetëror i Ujit të ushtrrojë kontroll ndaj të gjithë përdoruesve të puseve të ujit brenda territorit të Parkut Kombëtar të Prespës me qëllim pajisjen e tyre me leje shfrytëzimi për këto puse.

Menjëherë dhe në vazhdimësi

Për pyetjen: *A kanë bashkëpunuar me njëra-tjetrën Ministria e Mjedisit me njësitë e qeverisjes vendore gjatë fazës së hartimit të Planit të Menaxhimit?*

Gjetje:

- Bashkia Pustec dhe AKZM nuk kanë patur dakordësi sa i përket çështjes së administrimit të pyjeve;
- Bashkia Pustec ka dhënë dy deklarata të ndryshme sa i përket çështjes së bashkëpunimit me Ministrinë e Mjedisit dhe institucionet në varësi të saj, respektivisht në shkresat me nr. Prot. 118, datë 10.05.2017 drejtuar grupit të auditimit dhe në shkresën me nr. Prot. 22 datë 19.02.2014 drejtuar Ministrisë së Mjedisit;

Për pyetjen: *Si është bashkëpunimi midis Ministrisë së Mjedisit, Ministrisë së Bujqësisë, institucioneve në varësi të tyre dhe njërive të qeverisjes vendore pas miratimit të Planit të Menaxhimit?*

Gjetje:

- Nj.Q.V. (Pustec e Devoll) nuk kanë patur bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit si dhe institucionin në varësi të saj AKZM dhe AdZM Korçë në menaxhimin e PKP. Përrjashtim bëjnë vetëm punimet për vendosjen e rrethimeve me shtylla betoni e rrjeta teli në vijën bregliqenore në disa fshatra të Ish Komunës Pustec;
- Bashkitë e Pustecit dhe Devollit nuk zotërojnë një kopje fizike të PMPKP;
- Versioni shqip integral nuk ekziston, por vetëm ai anglisht. Ndërkohë, versioni shqip është i paplotë dhe në shumë paragrafe citon versionin e plotë (që është i kuptueshëm vetëm nga ato persona me njohuri të thelluara të gjuhës angleze);
- ARM dhe ISHMP Korçë nuk kanë bashkëpunuar asnjëherë me bashkitë e sipërpërmendura sa i përket problemeve mjedisore dhe kontrolleve të përbashkëta në terren;

- Në të njëjtën mënyrë, Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore në MBRZHAU nuk ka bashkëpunuar me këto Nj.Q.V.
- PKP nuk bën pjesë në organizatën ndërkombëtare “Europarc”, e cila është një rrjet profesional për zonat e mbrojtura europiane duke siguruar shkëmbim eksperience, bashkëpunim si dhe mbështetje me projekte teknike në menaxhimin e zonave të mbrojtura.
- Komiteti i Menaxhimit të Parkut të Prespës është mbledhur vetëm tre herë qysh nga koha e krijimit të tij, përkatësisht në datat 06.04.2012, 13.12.2013 dhe 13.02.2013.
- Përveç AdZM Korçë, stafi i institucioneve të tjera të përfshira në këtë auditim nuk kanë kryer trajnime apo aktivitete kualifikuese, të dobishme për të fituar njohuri mbi-mesatare në punën e tyre.
- Në vitin 2016 janë bërë 7 kallëzime penale, ndërsa për vitet e tjera ISHMP-ja nuk ka dhënë asnjë informacion.
- ISHMP Korçë nuk ka patur të dhëna të aksesueshme për grupin e auditimit me arsyen se zyra e ish-juristit ka qenë e mbyllur dhe pritet komisioni që do të bëjë të mundur hapjen e zyrës dhe sigurimin e të gjithë të dhënave.

Për këtë kemi rekomanduar:

36. Ministria e Mjedisit, AKZM, Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural e Administrimit të Ujërave dhe institucionet e tjera në varësi të kenë bashkëpunim të plotë dhe të rregullt me Bashkitë Pustec dhe Devoll duke marrë parasysh sugjerimet e tyre.

Në vazhdimësi

37. MM dhe AKZM të përkthejnë në gjuhën shqipe versionin integral të PMPKP dhe t’iua dërgojnë Bashkive Pustec e Devoll.

Brenda Muajit Mars 2018

38. MM/AKZM t’i dërgojë një kopje fizike të versionit shqip të PMPKP, Bashkive Pustec e Devoll.

Menjëherë

39. MBRZHAU dhe Drejtoria e Politikave të Burimeve Ujore, bashkë me Bashkinë Pustec e Devoll, të zhvillojnë takime midis përfaqësuesve të tyre për të shkëmbyer informacione më të detajuara në lidhje me ndotjen e burimeve ujore, ndotësit si dhe marrjen e masave për reduktim.

Çdo 6 muaj

40. Si përfaqësues i Zonave të Mbrojtura Evropiane dhe zë kolektiv për të gjithë natyrën e peizazhet, AKZM të nisë aplikimin për anëtarësimin në rrjetin “EUROPARC” për të thelluar e bërë më shumë për mbrojtjen e PKP.

Brenda muajit Mars 2017

41. Të mbledhet Komiteti i Menaxhimit të PKP nga Kryetari i saj për funksionimin dhe mbarëvajtjen normale të detyrave të tij.

Menjëherë

42. MM në bashkëpunim me MBZHRAU apo edhe organizata joqeveritare mjedisore, të organizojë trajnime profesionale për punonjësit e AdZM Korçë, të ARM-së, ISHMP-së, inspektorët e peshkimit etj.

Brenda Muajit Mars 2018 e në vazhdim

43. ISHMP Korçë të përgatisë plane vjetore/mujore për inspektimet që do kryhen në Park, si dhe të rrisë në mënyrë urgjente numrin e shpeshtësinë e tyre.

Brenda Muajit Mars 2018 e në vazhdim

44. MM të akordojë një fond për blerjen e mjeteve për shuarjen e zjarreve brenda Parkut.

Me miratimin e buxhetit të vitit të ardhshëm

Për pyetjen: Çfarë përfitimesh social-ekonomike ka sjellë Plani i Menaxhimit për komunitetin e Parkut?

Gjetje:

- Përveç rikonstruksionit të godinës së Qendrës së Menaxhimit të Parkut në Goricë dhe ndërtimit të Qendrës së Informacionit Turistik në Pustec nuk është kryer asnjë ndërtim tjetër.
- Nga të dhënat e siguruar nga subjektet nën auditim, vetëm 3 persona të cilët jetojnë në Prespë janë të punësuar në Administratën e Parkut nga të cilët vetëm 1 është punësuar pas krijimit të AKZM-së.
- Banorët brenda parkut janë ndihmuar në disa raste për blerjen e sobave, por në asnjë rast për përdorimin e materialeve të termoizolimit në banesat e tyre, çka është edhe një nga objektivat kryesore të PMPKP sa i përket reduktimit të përdorimit të druve të zjarrit për ngrohje.

Për këtë kemi rekomanduar:

45. AKZM të propozojë në KM shtimin e numrit të punonjësve që janë rezident në territorin e Parkut të Prespës.

Brenda vitit 2017

46. AdZM Korçë të ofrojë asistencë ndaj banorëve të parkut për përdorimin e materialeve të termoizolimit.

Brenda muajit Mars 2018

47. AdZM Korçë, në bashkëpunim me AKZM si dhe Ministrinë e Mjedisit, të realizojë një projekt me qëllim gjenerimin e krediteve të karbonit në tregun ndërkombëtar nga ku mund të përfitohen sasi të konsiderueshme parash për shtetin shqiptar.

Brenda vitit 2018

Për pyetjen: Çfarë përfitimesh mjedisore ka sjellë Plani i Menaxhimit për komunitetin e Parkut?

Gjetje:

- Bashkitë e Pustecit dhe Devollit nuk kanë bërë asnjë aktivitet me qëllim sensibilizimin e banorëve mbi rëndësinë dhe vlerat e Parkut Kombëtar të Prespës.
- AdZM Korçë ka zhvilluar disa aktivitete dhe fushata sensibilizimi me shkolla dhe shoqata të ndryshme në territorin e Parkut të Prespës.
- Subjektet që zhvillojnë veprimtari në park e që sipas ligjit duhet të pajisen me leje mjedisi të tipit “C” nuk janë të pajisura me këtë leje mjedisi.
- ISHMP Korçë nuk ka kryer kontrollet e nevojshme për pajisjen ose jo me leje mjedisi te këtyre aktiviteteve
- Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar të Prespës është miratuar pa Raportin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor dhe njëkohësisht pa Deklaratën e Ministrit të Mjedisit.

Për këtë kemi rekomanduar:

48. Bashkitë e Pustecit dhe Devollit, në bashkëpunim me AdZM Korçë, të zhvillojnë fushata ndërgjegjësimi me komunitetin e Parkut të Prespës dhe në veçanti me institucionet arsimore e kulturore.

Në vazhdimësi

49. ISHMP Korçë të ushtrojë kontrolle tek aktivitetet ekonomike brenda PKP, të cilët nuk janë të pajisur me lejet mjedisore të tipit “C”.

Menjëherë

50. ARM Korçë të inspektojë aktivitetet ekonomike për instalimet dhe kushtet në të cilat funksionojnë, pas aplikimit të këtyre të fundit për leje mjedisi tipi C.

Në vazhdimësi

51. Ministria e Mjedisit në përputhje me Strategjinë Kombëtare të Mjedisit, (viti 2006, fq 167-168) të propozojë pranë Këshillit të Ministrave krijimin e fondit të mjedisit, ku një pjesë ose të gjitha taksat, tarifat mjedisore dhe ndëshkimet administrative të shkojnë në fondin mjedisor me qëllim përdorimin e tij vetëm për përmirësimin e cilësisë së mjedisit.

Brenda muajit Janar 2018

52. MM të marrë masa për nisjen e realizimit të Raportit të VSM-së nga subjekte private, deri në marrjen e Deklaratës së Ministrit të Mjedisit.

Brenda muajit Dhjetor 2017

53. MM të rishikojë dhe të propozojë ndryshime në Ligjin Nr. 91/2013 datë 28.02.2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor” për të vendosur penalitete në raste kur Plane apo Programe subjekte të këtij ligji miratohen pa Deklaratën e Ministrit dhe pa Raportin e VSM-së.

Brenda muajit Dhjetor 2017

V. Projektet Socio-Ekonomie

12. REHABILITIMI I ISH-TË PËRNDJEKURVE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 883/6 datë 22.02.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 28.09.2015 dhe ka përfunduar më datë 30.06.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Sali Agaj, Pullumb Beqiraj, Bedri Çoku dhe Enver Memishaj.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Institutin e Integritetit të ish-të Përndjekurve Politikë;
 - Ministria e Mirëqenies Sociale e Rinisë;
 - Ministria e Drejtësisë;
 - Ministria e Financave;
 - Instituti i Sigurimeve Shoqërore;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 30.06.2016 dhe nr. 86.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Në periudhën e Qeverisë Meksi, në varësi të Këshillit të Ministrave dhe pak më vonë, brenda kësaj periudhe, në varësi të Ministrisë së Punës dhe Çështjeve Sociale dhe Rinisë, u krijua një Sektor me disa specialistë që, në zbatim të dispozitave ligjore në fuqi, kishin si detyrë ndjekjen e problemeve të ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë.

Nga janari i vitit 1993 deri në dhjetor të 1994, u krijua dhe funksionoi Komiteti i ish-të Dënuarve dhe të Përndjekurve Politikë. Në të gjithë rrethet dhe prefekturat e vendit, me gjithë Drejtoritë Qendrore, punonin rreth 120 specialistë. Gjatë kësaj periudhe u bë një punë mjaft voluminoze, në grumbullimin e dokumentacioneve të kësaj shtrese, për Dhënien e Statusit dhe Kompensimin pasuror.

Janar 1995 deri në dhjetor 1997, nga Komiteti i të Dënuarve dhe të Përndjekurve Politikë në varësi të Këshillit të Ministrave, u bë Drejtori e Përgjithshme në varësi të Ministrisë së Punës dhe Çështjeve Sociale. Në këtë kohë, përfunduan të gjitha vendimet për Dhënien e Statusit dhe vazhdoi marrja e kompensimit pasuror e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë, të ndarë sipas grupeve të statusit.

Mënyra e kompensimit pasuror e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë, në zbatim të ligjit nr. 7748, datë 29.07.1993, u bë kryesisht me Letra me Vlerë, (të cilat u zhvlerësuan pothuajse plotësisht) dhe një pjesë e vogël do të kompensohej me para në dorë.

Për rehabilitimin e të gjithë personave që janë dënuar padrejtësisht për arsye politike dhe për të siguruar me përparësi kompensimin, ndihmën materiale, morale dhe për integrimin në shoqërinë demokratike, të shtresës së ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë, u krijua IIPP, si një Institucion Qendror Shtetëror, me ligjin nr. 8246, datë 01.10.1997 “Për Institutin e Integritit e të Dënuarve dhe të Përndjekurve Politikë”.

Ky Institucion në varësi të Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, funksionon në bazë të një organike prej 24 punonjësish, të aprovuar nga Këshilli i Ministrave dhe ndjek zbatimin e ligjeve të miratuara nga Kuvendi i Shqipërisë dhe Vendimet e Këshillit të Ministrave që lidhen me të drejtat që duhet të gëzojnë ish-të dënuarit dhe të përndjekurit politikë.

Janar 1998 e në vazhdim, IIPP kaloi në varësi të Ministrisë së Drejtësisë dhe që nga 1 Janari i vitit 2014 e në vazhdim është në varësi të Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë.

IIPP harton programet dhe zhvillon politikat e integritit të ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë të regjimit komunist, në jetën shoqërore të vendit, në përputhje me programin e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë. IIPP-ja është institucion buxhetor që varet nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR), me fonde që i shpërndan sipas aktivitetit dhe organikës.

Vlen të theksohet gjithashtu se, ndërkaq, e drejta e rehabilitimit dhe e zhdëmtimit në tërësi garantohet shprehimisht edhe në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të vitit 1998. Në nenin 44 theksohet se: “Kushdo ka të drejtë të rehabilitohet dhe/ose zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar për shkak të një akti, veprimi ose mosveprimi të paligjshëm të organeve shtetërore”.

Psikoza e një pjese të shoqërisë së sotme e konsideron si barrë faturën financiare që po dëmshpërblehet, duke lënë në harresë faktin se kjo shtresë ka dhënë një kontribut shumë të madh me ndërtimin e një sërë veprash madhore për të cilat vetë regjimi “mburrej”, si: tharje kënetash, kombine, rafineri, miniera, vepra bujqësore, etj., të cilat zënë peshe në prodhimin e përgjithshëm dhe që akoma sot disa prej tyre janë pasuri kombëtare me vlera. Në këto vepra të burgosurit kanë punuar për 45 vjet pa marrë asnjë shpërblim, ku përmenden: tharja e Kënetës së Maliqit, Tërbufit, etj., bonifikimi i fushave të Zadrimes, Thumanës, hapja e qindra km kanale si Jubës, Bedenit, Peqin-Kavajës, Valdushkut; hapja dhe shfrytëzimi i minierave në Spaç, Qafë-Bari, Bulqizë; ndërtimi i uzinave, fabrikave,

kombinateve, pallateve të banimit në Tiranë, Rubik, Laç, Elbasan, Fushë-Krujë, Vlorë, Ballsh e shumë të tjera. Në punën e tyre prej skllavi, të dënuarit dhanë kështu ndihmesë në PPB dhe në uljen e varfërisë së popullit tonë.

Prof. Dr. Sali Berisha për vlerësimin e punës së ish-të dënuarëve dhe të përndjekurve politikë ka thënë: “Unë ftoj qytetarët shqiptarë të mos harrojnë për asnjë moment se vepër e këtyre të përndjekurve e të burgosurve politikë, janë miliarda e miliarda vlera të krijuara në shoqërinë shqiptare. Lagje të tëra të Kryeqytetit të Shqipërisë, por edhe qytete të tjera të vendit, janë ndërtuar prej tyre në rrethimet me tela me gjemba. Janë qindra e mijëra hektarë kënetat të thara me muskujt e tyre, janë miliona tonë minerale të nxjerra nga galeritë më të thella të vendit, nga të cilat përfitonin vetëm 400 gr bukë dhe supën me karrota, mplakjen e parakohshme dhe të sigurtë. Askush nuk ka detyrim më madhor se sa shoqëria shqiptare ndaj kësaj shtrese. Unë jam i bindur se shpirti i shoqërisë nuk mund të prehet dhe të jetë i qetë, nuk mund të ketë drejtësi sociale të vërtetë dhe as paqe sociale, pa dëmshpërblyer viktimat e një sistemi barbar, nuk mund të konsolidohet liria aq e çmuar për të gjithë në rast se nuk dëmshpërblehen ish-të përndjekurit e regjimit”.

Kampet me tela me gjemba dhe burgjet e komunizmit ishin vende të vërteta skëterre të vuajtjes komuniste, megjithatë, sot kemi fare pak objekte të tilla që i kanë mbijetuar kohës. Edhe në rastet kur kanë mbijetuar, janë dëmtuar shumë e kanë nevojë për rehabilitime.

Janë zhdukur burgjet e para në vend si ato të Shkodrës, Durrësit, Elbasanit, Kukësit, Peshkopisë, Kavajës, Korçës, Vlorës, etj. Nuk ka shenja të qarta përkujtimore të burgut të Gjirokastrës, atyre të Tiranës, etj. Nuk ka shenja nga kampi me tela me gjemba i Krujës. Nuk ka shenja përkujtimi nga vende të tilla kampesh pune të detyruar, si: Juba në Durrës, Bedeni në Kavajë, Maliqi në Korçë, Peqini, etj. Po ashtu nuk ka shenja të punës së këtyre kampeve në qytetet kryesore të vendit. Në këto qytete, të burgosurit kanë ndërtuar apartamente banimi, ata kanë ndërtuar veprat kryesore të 5-vjeçarëve. Kanë ndërtuar fabrika e kombinate, etj. Natyrisht, jo pa qëllim janë lënë pa kujtesë me anë të pllakateve, në vendet ku të burgosurit thanë kënetat e Maliqit, Tërbufit, Thumanës, etj, ndërtuan kanalet e jashtëzakonshme kulluese si Peqin-Kavajë, se morën pjesë në ndërtimin e hekurudhës Peqin - Elbasan, etj.

“Skëterrë! Skëterrë e vërtetë! Të burgosurit mbyteshin në baltë dhe rojet i shtynin më thellë që të mos dilnin më! kurrë nuk mund t'i harrojmë të burgosurit politikë, të cilët kanë punuar për ndërtimin e shumë veprave si Rafineria e Ballshit, minierat famëkeqe të Spaçit, Bulqizës, e gjetkë. Kurse të burgosurit ordinerë kanë punuar në tarracat e famshme të Lukovës, Ksamilit dhe të shumë fermave të tjera. Kanë punuar edhe për ndërtimin e banesave në Tiranë edhe në rrethe. Këto punime të sforcuara kanë munduar mijëra e mijëra djem e burra të cilët në pikë të vapës, në shi dhe dëborë, punonin përjashta si skllavër të antikitetit. Në prapaskenën e “Shqipërisë së lulëzuar dhe të lumtur” ishte e vërteta e hidhur, mijëra e mijëra djem e vajza që punonin angari në miniera, në hapjen e tarracave, në çeljen e rrugëve, në ngritjen e urave dhe ndërtesave. Këtë përjetoi thuajse gjysma e popullit shqiptar¹”.

¹ Petro Marko “Intervistë me vetveten (Retë dhe Gurët)”, faqe 491, Shtëpia Botuese OMSCA, Tiranë 2000

Auditimi publik i jashtëm dhe për më tepër ai i performancës, nëpërmjet KLSH-së, bëri të mundur nëpërmjet transparencës së këtij problemi nga ky raport auditimi, të çelë një dritare informacioni për të ndërgjegjësuar publikun e gjerë dhe institucionet shtetërore, për të analizuar mundësinë e përputhshmërisë së nivelit të integritetit të të përndjekurve politikë me nivelin e zhvillimit të vendit.

Në këtë drejtim, nëpërmjet këtij auditimi u bë e mundur kryerja e një analize të thellë për të informuar ligjvënësin, ekzekutivin dhe publikun e gjerë mbi kuadrin ligjor ekzistues, zbatimin dhe ndikimin e tij, si dhe masat me karakter ekonomik, shoqëror e moral të marra për rehabilitimin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë.

Mesazhi i auditimit

“Kuari ligjor i miratuar dhe masat e marra nga Ekzekutivi në periudhën e tranzicionit për Rehabilitimin e ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë në vendin tonë, i kanë arritur pjesërisht objektivat, nuk kanë siguruar plotësisht dhe kanë dështuar në rehabilitimin e kësaj shtrese të shoqërisë në një kohë optimale. Dispozitat ligjore kanë qenë të fragmentarizuara dhe jo gjithëpërfshirëse, burimet financiare të pa mjaftueshme dhe ka munguar bashkëpunimi i duhur dhe koordinimi i punës së institucioneve shtetërore për t’i ardhur në ndihmë ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë. Shoqëria shqiptare i ka mundësitë për dëmshpërblimin material dhe rehabilitimin e arsyeshëm të këtij grupi shoqëror në një kohë optimale, duke iu përgjigjur kështu detyrimeve ligjore dhe atyre të përcaktuara në Konventat Ndërkombëtare, që ka marrë përsipër me vendosjen e shtetit të së drejtës, për mbylljen e kësaj plage shoqërore në vendin tonë”.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor 2015, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT, etj.), sipas shkresës nr. 883, datë 28.09.2015, njoftim për fillim auditimi dhe shkresave nr. 883/1-3 datë 13.10.2015, nr. 883/4 datë 15.10.2015 njoftim për përfshirjen në auditimin e performancës, ndërmori auditimin e performancës me temë: **“Rehabilitimi i ish- të Përndjekurve Politikë në Periudhën e Tranzicionit”**.

Ky auditim u programua për t’u ushtruar në Institutin e Integritetit të ish-të Përndjekurve Politikë (IIPP); Ministria e Mirëqenies Sociale e Rinisë (MMSR) - Drejtoria e Politikave për ish-të Dënuarët e të Përndjekurit; Ministria e Drejtësisë (MD) - Sektori i Trajtimit të Kërkesave për Dëmshpërblimin e ish-të Dënuarve e të Përndjekurve; Ministrinë e Financave (MF) - Drejtoria e Pagesave dhe Dëmshpërblimeve; këto janë institucionet që kanë për detyrë të propozojnë, ndjekin dhe marrin masat e duhura për rehabilitimin e shtresës së ish-

të përndjekurve politikë në vendin tonë. Auditimi u shtri edhe në Institutin e Sigurimeve Shoqërore (ISSH), me marrjen e të dhënave statistikore në fushën e pensioneve për ish-të përndjekurit politikë.

Instituti i Integritetit të ish-të Dënuarve e të Përndjekurve Politikë (IIPP), si institucion në varësi të Ministrit të Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, ka për detyrë të marrë të gjitha masat dhe të ndjekë të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me integrimin në jetën e shoqërisë shqiptare të ish-të përndjekurve politikë nga regjimi komunist. IIPP përpunon dhe trajton çështjet themelore që kanë të bëjnë me të përndjekurit politikë dhe bashkëpunon me shoqatat e të përndjekurve, duke lidhur për këtë qëllim marrëveshjet përkatëse. Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, është përfshirë në këtë auditim në cilësinë e institucionit përgjegjës për bashkërendimin e punës me MD dhe MF për dëmshpërblimin e ish-të Përndjekurve Politikë, përgatitjen e raporteve dhe nismave qeveritare në këtë drejtim. Ministria e Drejtësisë është autoriteti përgjegjës që ka për detyrë shqyrtimin e kërkesave për dëmshpërblimin e ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë brenda afateve të përcaktuara dhe, bazuar në ligj, i propozon Këshillit të Ministrave miratimin e dëmshpërblimit. Ndërsa Ministria e Financave, sipas buxhetit të vënë në dispozicion të miratuar nga KM, shpërndan, në vlerë, dëmshpërblimin për kategorinë e subjekteve përfrituese të ish-të përndjekurve politikë, nëpërmjet çeljes së depozitës bankare, në emër dhe/ose për llogari të tij ose të familjarëve të tij, në një bankë të nivelit të dytë parësore sipas kësteve, të vlerës së planifikuar nga buxheti i shtetit.

Nëpërmjet auditimit të performancës mbi: “Rehabilitimin e ish-të Përndjekurve Politikë në periudhën e tranzicionit”, që zhvillohet për herë të parë në vendin tonë, bëhet një analizë e mirëfilltë për efektivitetin dispozitave ligjore të miratuara për këtë problem dhe zbatimin e tyre në praktikë që nga viti 1991, gjendjen e kësaj shtrese ende të marginalizuar të shoqërisë, rolin e strukturave shtetërore dhe mundësitë e pashfrytëzuara për një rehabilitim sa më të plotë të ish-të përndjekurve politikë, duke dhënë rekomandimet përkatëse për përmirësimin e gjendjes dhe rritur vetëdijen e strukturave shtetërore dhe publikut të gjerë për këtë problem thelbësor të shoqërisë sonë.

Në të njëjtën kohë, për herë të parë është audituar lidhur me zbatimin e dispozitave ligjore nga të gjitha institucionet që ndjekin problematikën e kësaj shtrese, me objektiv rritjen në vazhdimësi të transparencës dhe efektivitetit në rehabilitimin e ish-të përndjekurve politikë.

Përveç kërkesave të Rregullores, Manualit të Auditimit të Performancës së KLSH-së, Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit - ISSAI, janë kërkuar dhe shfrytëzuar materiale të ndryshme: Plane strategjike dhe studime përkatëse të subjekteve ku është shtrirë auditimi, artikuj të medias së shkruar, konkluzione të informacioneve që lidhen me problemin e ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë, rezoluta dhe raporte të organizatave ndërkombëtarëve, etj.

Pavarësisht interpretimit të nevojave për integrimin dhe dinjitet për dhjetëra mijëra të persekutuar, sot ligjëratat politike kufizohen në interpretimin e procesit të rehabilitimit vetëm në një proces të kufizuar të dëmshpërblimit të kategorive të ish-dënuarve e të përndjekurve politikë, copëzuar në këste.

Masat për dëmshpërblimin material përbëjnë veprimet të cilat shpesh ngatërrohen brenda njëri-tjetrit. Rehabilitimi i referohet procesit të rikthimit të një personi në pozitën (personale, profesionale, etj.) që ka patur përpara fillimit të regjimit represiv. Dëmshpërblimi i referohet masave që ofrojnë kompensime të cilat zakonisht marrin formën e paketave të përfitimeve, zhdëmtimeve dhe pagesave të veçanta. Kthimi i referohet dorëzimit të pasurisë së konfiskuar ose të vjedhur pronarëve të saj të ligjshëm apo të pasardhësve të tyre.

Pas përfundimit të punës paraprake audituese, me shkresën nr. 883/6 datë 22.02.2016 u dërgua Programi i Auditimit të Performancës. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresën nr. 883/9, datë 13.05.2016 iu dërgua projekt-raporti i auditimit subjekteve të audituara. Raporti përfundimtar është hartuar pasi janë shqyrtuar komentet dhe shpjegimet e dërguara nga MMSR me shkresën nr. 2907/1 prot. datë 14.06.2016, IIPP me shkresën nr. 422 prot. datë 10.06.2016 dhe MD me shkresën nr. 2907/1 prot. datë 14.06.2016, si dhe pas konsultimeve me palët e interesit.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga subjektet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10 dhe 15 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “*Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit*”,

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së konkludoi:

Për Institutin e Integritetit të ish të Përndjekurve Politikë, Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, Ministrinë e Drejtësisë dhe Ministrinë e Financave:

Në ligjin e miratuar më shumë se 23 vjet më parë “Për Statusin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë nga sistemi komunist” ekziston detyrimi ligjor dhe moral i shtetit për zbatimin e ligjit e të drejtën për kompensim dhe fillimisht ligji parashikonte se procesi i kompensimit do të plotësohej në fund të v. 1994. Gjithashtu ligji garantonte lehtësitë dhe përparësitë për kërkesat individuale dhe kolektive në fushat e mëposhtme ekonomike, financiare dhe veprimtaritë sociale: në fushën e privatizimit të pronës shtetërore; dhënies së kredive; ndërtimit dhe strehimit; turizmit arsimimit dhe kualifikimit punësimit brenda dhe jashtë vendit; përmbushjes së programeve të ndryshme ekonomike dhe sociale kombëtare dhe ndërkombëtare; në fushën e shëndetit publik.

Në Rezolutën nr. 1096 të Asamblesë Parlamentare të Europës, në v. 1996 thuhet:

“Rreziqet e një procesi tranzicioni të dështuar janë të shumta. Në rastin më të mirë në vend të demokracisë do të mbretërojë oligarkia, në vend të ligjit, korrupsioni dhe në vend të të drejtave të njeriut krimi i organizuar”

Kuvendi i Shqipërisë, në tetor të vitit 2006, miratoi **Rezolutën e vetme në historinë e tranzicionit shqiptar mbi dënimin e krimit komunist**, në tekstin e së cilës reflektohen parimet se njohja dhe denoncimi i krimeve të diktaturës komuniste i shërbejnë shmangies së përsëritjes së krimeve të ngjashme në të ardhmen, duke theksuar domosdoshmërinë e ndëshkimit të krimeve të kryera dhe rivlerësimit real të historisë si një faktor vendimtar në edukimin e brezave të rinj.

Çështja e dëmshpërblimit dhe kompensimit pasuror të ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë nga regjimi komunist, pavarësisht se buron nga ligji 7514, datë 30.09.1991, i ndryshuar, «Për pafajësinë, amnistinë dhe rehabilitimin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë», saktësohet dhe rregullohet në mënyrë më të plotë në ligjin «Për Statusin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë nga sistemi komunist». Ky ligj përcakton nocionin e kompensimit pasuror të këtyre personave si një shpërblim i menjëhershëm me të holla, pensioni jetësor, kompensim rroge, tokë, lokal dhe forma të tjera përfitimi material, të cilat do t'i jepen personit të përndjekur ose familjes së tij kur ai ka vdekur, pa kthim, në kompensim të jetës, humbjes së lirisë, punës së papaguar dhe vuajtjeve, duke pasur si qëllim kryesor krijimin e kushteve dhe të mundësive për një integrim sa më të shpejtë të tij dhe të familjes së tij në jetën normale ekonomiko-shoqërore të vendit tonë.

Nga krahasimi dhe analiza e realizimit në kohë të masave të përcaktuara në kuadrin ligjor dhe rregullator, nga neglizhenca në hartimin dhe mosnxjerrja në kohë e akteve nënligjore nga organet shtetërore, për zbatimin e detyrimeve të përcaktuara në ligjet e mësipërme, ish-të dënuarit dhe të përndjekurit politikë, nuk përfituan plotësisht dhe në kohë nga zbatueshmëria e plotë e kuadrit ligjor, për rrjedhojë janë krijuar pasoja serioze dhe në rehabilitimin e tyre.

Nga institucionet shtetërore përgjegjëse, jo vetëm që nuk janë realizuar detyrimet ligjore ndaj shtresës së ish-të dënuarve, por nuk as një datë të saktë se kur do të mbarojë procesi i dëmshpërblimit, duke shtyrë kështu për një periudhë të pacaktuar rehabilitimin e plotë të kësaj shtrese..

Aktualisht gëzojnë statusin e ish-të përndjekurit 42.772 persona sipas Institutit të Integritetit të ish-të Përndjekurve Politikë, megjithëse kjo shifër kontestohet nga Instituti i Studimit të Krimeve të Komunizmit, sipas të cilit kjo shifër mendohet të jetë dy herë më e lartë (rreth 100 mijë). Si rrjedhojë konstatohet se, duke patur parasysh edhe rrethet familjare të ish-të përndjekurve, i takon të jenë përndjekur direkt afërsisht 30% e popullsisë.

Psikoza e një pjese të shoqërisë së sotme e konsideron si barrë faturën financiare që po dëmshpërblehet, duke lënë në harresë faktin se kjo shtresë ka dhënë një kontribut shumë të madh me ndërtimin e një sërë veprash madhore, si: tharje kënetash, kombinate, rafineri, miniera, vepra bujqësore, etj., të cilat zënë peshë në prodhimin e përgjithshëm dhe që akoma sot disa prej tyre janë pasuri kombëtare me vlera ekonomike.

Përqindja e planifikuar për dëmshpërblimin e ish-të përndjekurve politikë rezulton në nivel shumë të ulët nga të ardhurat e planifikuara në buxhet. Në periudhën 2009-2015, pas daljes së ligjit mbi dëmshpërblimin e ish-të dënuarve politikë të regjimit komunist, për çdo vit rezulton të jenë paguar mesatarisht 1,93 miliardë lekë dhe bazuar në përlogaritjen e bërë nga Ministria e Financave për 13.167 dosje të pranuar dhe të miratuara me vendimet përkatëse të Këshillit të Ministrave, shoqëria i detyrohet shtresës së ish-të përndjekurve një shumë prej 52,7 miliardë (nga të cilat janë dhënë 16,7 miliardë lekë); me ritmet e pagesës së 7 viteve të fundit (mesatarisht 1,93 miliardë në vit), detyrimi i pa likuiduar prej 36 miliardë lekë do të shlyhej nga qeveria pas 18 vjetësh. Vlera e mësipërme përbën një shumë simbolike, pa folur për shpërblimin për punën e papaguar.

Megjithëse është një proces që ka filluar që në v. 1993, çështja e dëmshpërblimit të ish-të përndjekurve politikë vazhdon të zvarritet. Ekzekutivi i ka ndryshuar disa herë procedurat duke e ndërlikuar këtë proces dhe përsëri akoma nuk kemi një afat përfundimtar të plotësimit të detyrimit të shoqërisë shqiptare për dhënien e **dëmshpërblimit për ish-të dënuarit e të përndjekurit** dhe trashëgimtarët e tyre.

Tashmë 26 vjet nga rënia e komunizmit ish të përndjekurit politikë kanë përfituar vetë 1/3 e vlerës së dëmshpërblimit për vitet e burgut dhe vuajtjes së përjetuar nën regjimin komunist, që nga ajo kohë vetëm një në gjashtë të përndjekur kanë mbetur gjallë.

Nga të dhënat e IIPP, për ish-të dënuarit e të përndjekurit janë shpërndarë në bono privatizimi: 17.509.637 mijë lekë, që në pjesën më të madhe është një shumë fiktive. Për bonot e privatizimit nuk u arrit synimi i përdorimit të tyre, (jo për fajin e ish-të përndjekurve), vlera e tyre reale u ul në 3-5% të vlerës nominale, vlerë e papërfillshme kjo, gjë që është pranuar edhe nga Qeveria. Janë përdorur vetëm 40% e kësaj shume, të cilat janë shitur në një vlerë shumë më të ulët se vlera e tyre nominale. Prandaj shuma reale në favor të ish-të përndjekurve në letra me vlerë është vetëm 7.614.705 mijë lekë.

Punësimi i ish-të përndjekurve politikë mbetet një ndër problemet aktuale. Gjatë viteve 2013-2015 në fushën e punësimit, IIPP ka mbajtur një korrespondencë intensive me institucionet shtetërore për kthimin në punë të ish-të përndjekurve politikë që janë larguar nga puna me motivacione të ndryshme, duke dërguar rreth 128 kërkesa në gjithë vendin për kthimin e tyre në punë, por vetëm 3 prej tyre janë kthyer në vendin e punës. Vetë IIPP, duke kërkuar respektimin e akteve të administratës nuk merr përgjigje të shkresave zyrtare të dërguara në institucionet përkatëse për problematikat e ish-të përndjekurve politikë si, dëmshpërblimi, arsimi, punësimi, strehimi, bankat e nivelit të dytë, organet e drejtësisë, etj., gjë për të cilat është vënë në dijeni edhe Kryeministri.

Një pjesë e familjeve të kësaj shtrese jetojnë në varfëri dhe në banesat që përdorshin nga regjimi komunist për të internuarit; varfëria në të cilën ndodhen këto familje nuk u mundëson atyre as përballimin e qirasë së banesave sociale.

Për v. 2015 janë 15 ndërmarrjet ekzistuese jo buxhetore shtetërore kombëtare që kanë detyrim derdhjen e fondit të 1% mbi fondin e tyre të pagave, për llogari të Institutit të Integritimit ish-të përndjekurve Politikë dhe nuk e kanë plotësuar këtë detyrim ligjor.

Theksojmë se konstatohet mungesa e bashkëveprimit me institucioneve shtetërore që janë të përfshirë në implementimin e ligjit të dëmshpërblimit të ish-të përndjekurve politikë; mungon një bazë qendrore të dhënash për të kontrolluar në kohë reale gjendjen e dosjeve, llogaritjen e saktë, vendndodhjen dhe mangësitë dokumentare që mund ta shoqërojnë dhe, në disa raste, evidencat kanë shumë mospërputhje.

Megjithëse vazhdimësia mbi ecurinë e procesit të dëmshpërblimit të ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë është deklaruar një prioritet i qeverisë, mungon një strategji për integrimin e saj. Në programin e qeverisë ka vetëm një paragraf që i adresohet kësaj shtrese. Qasja ndaj shtresës së ish-të dënuarve e të përndjekurve ndeshet me indiferencë të dukshme dhe mungesë vullneti politik dhe shtetëror.

Bazuar në sa më sipër, KLSH është përpjekur t'i japë përgjigje pyetjes: **“A i ka shërbyer rehabilitimit të plotë të ish-të përndjekurve politikë, kuadri ligjor i miratuar dhe masat e marra për këtë qëllim gjatë periudhës së tranzicionit?”**, duke konsideruar veçanërisht të drejtat e kësaj shtrese bazuar në aktet ligjore e nënligjore dhe zbatimin nga ana e organeve shtetërore përgjegjëse, duke arritur përfundimisht në këtë mesazh auditimi:

“Kuatridi ligjor i miratuar dhe masat e marra nga Ekzekutivi në periudhën e tranzicionit për Rehabilitimin e ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë në vendin tonë i kanë arritur pjesërisht objektivat, nuk kanë siguruar plotësisht dhe kanë dështuar në rehabilitimin e kësaj shtrese të shoqërisë në një kohë optimale. Dispozitat ligjore kanë qenë të fragmentarizuar dhe jo gjithëpërfshirëse, burimet financiare të pamjaftueshme dhe ka munguar bashkëpunimi i duhur e koordinimi i punës së institucioneve shtetërore për t'i ardhur në ndihmë ish-të dënuarve e të përndjekurve politikë. Shoqëria shqiptare i ka mundësitë për dëmshpërblimin material dhe rehabilitimin e arsyeshëm të këtij grupi shoqëror në një kohë optimale, duke iu përgjigjur kështu detyrimeve ligjore dhe atyre të përcaktuara në Konventat Ndërkombëtare, që ka marrë përsipër me vendosjen e shtetit të së drejtës, për mbylljen e kësaj plaje shoqërore në vendin tonë”.

Çështja e rehabilitimit të ish- të dënuarve e të përndjekurve politikë nuk ka ecur me ritmet e duhura si në drejtim të hartimit, miratimit dhe zbatimit të ligjshmërisë, bashkëpunimin e institucioneve për zbatimin e detyrave të përcaktuara me ligj në fushën e zgjidhjes së

problemeve me të cilat ndeshen në jetën e përditshme ish-të dënuarit e të përndjekurit politikë, bazuar në faktin se zbatimi në praktikë ka lënë shumë për të dëshiruar për arsye se dëmshpërblimi po zgjatet jashtë çdo limiti.

Nisur nga konkluzionet mësipërme dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar adresimin dhe përmirësimin e mëtejshëm të këtij problemi social:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

A. – Në drejtim të hartimit të dokumenteve strategjikë:

1. Ngritjen e një grupi pune nën drejtimin e IIPP, ISKK dhe MMSR-së, me pjesëmarrjen e MD dhe MF, për përgatitjen e një materiali studimor në bazë të të cilit t'i propozohet Kuvendit të Shqipërisë një strategji kombëtare që do të krijojë mundësi reale të hartimit dhe zbatimit të politikave për rehabilitim moral, dëmshpërblim solidar financiar dhe për shërbimet publike prioritare, përfshi ato shoqërore në favor të shtresës së ish-përndjekurve dhe familjeve të tyre, si edhe për të mos lënë në harresë këtë periudhë të errët të shoqërisë shqiptare.

Brenda vitit 2016

B. – Në drejtim të efektivitetit të implementimit të kuadrit ligjor dhe rregullator:

2. **Instituti i Integritetit të ish-të përndjekurve Politikë, në bashkëpunim me Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë**, të ndërmarrin hapat e nevojshëm:

- a. Për forcimin e bashkëpunimit institucional dhe harmonizimit të punës ndërmjet organeve shtetërore, për zbatimin e detyrimeve ligjore në drejtim të rehabilitimit të ish-të përndjekurve politikë.

Në vijimësi

- b. Për **ngritjen e një bazë të dhënash elektronike të koordinuar (regjistri kombëtar)**, për çdo ish-të dënuar e të përndjekur, që do mundësonte në kohë reale informacionin e përditësuar për të gjithë organet shtetërore, hartimin e prognozave të vlefshme dhe efektet financiare të politikave të ndryshme që do të ndiqen, etj., **si dhe ky regjistër të jetë transparent për publikun e gjerë.**

Brenda vitit 2016

- c. Përfaqësuesit e kësaj shtrese, të gjithë veprimet me organet shtetërore, **t'i kryejnë në një zyrë (one stop shop)** për t'i dhënë fund fragmentimit të shërbimeve në lidhje me dokumentimin e statusit të ish-të përndjekurve, procedurës së dëshmshpërblimit financiar, shërbimeve juridike, të integritetit, etj.

Brenda vitit 2016

3. Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë dhe Ministria e Financave, të kërkojnë shtimin e fondeve për dëshmshpërblimin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë, duke mundësuar shlyerjen e këtij detyrimi të shoqërisë
 - a. Brenda vitit 2017 për dosjet e ish-të përndjekurve politikë që janë dorëzuar në Ministrinë e Drejtësisë në vitet 2007 – 2008;
 - b. Brenda vitit 2018 për aplikimet e ish-të përndjekurve politikë të dorëzuara pas vitit 2008 në Ministrinë e Drejtësisë.
 - për këtë dhe 20% të të ardhurave nga privatizimi i sektorëve strategjikë të shkojë për dëshmshpërblimin e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë; rekomandim ky i lënë nga Kontrolli i Lartë i Shtetit që në vitin 2012.

Gjatë vitit 2017

4. Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, për forcimin e rolit të IIPP në shërbim të shtresës së ish-të përndjekurve politikë, të kërkojë rritjen e fondeve vjetore të këtij institucioni, në një shumë sa pesëfishi i fondeve vjetore të akorduara deri tani.

Për vitit 2017 dhe në vijim

5. Nga **Ministria e Financave**, në zbatim të ligjit për dëshmshpërblimin e ish-të përndjekurve politikë, të hartohet një udhëzim konkret për përcaktimin e formave të pagesës për ish-të dënuarit politikë të regjimit komunist, duke përcaktuar në mënyrë konkrete gjithë operacionet e domosdoshme për kryerjen e pagesave, si dhe rregullat e nevojshme mbi procesin, autoritetin përkatës të kryerjes së veprimeve dhe autoritetin kontrollues, duke përcaktuar dhe riskun për çdo operacion pune.

Deri në fund të vitit 2016

6. Nga **Drejtoria e Pagesave dhe Dëmshpërblimeve** e MF, në bashkëpunim me IIPP, të merren të gjitha masat organizative për të saktësuar të gjitha dosjet e përfituesve të shpallura me VKM, në mënyrë që të mos të kalojnë periudha 3-vjeçare e pagesës së kështit të parë për mungesë të mosplotësimit të dokumentacionit nga përfituesit.

Brenda muajit Tetor 2016

7. **Ministri i Financave** të marrë masat e nevojshme për konsolidimin e stafit të Drejtorisë së Pagesave dhe Dëmshpërblimeve dhe të miratojë detyrat funksionale të drejtorisë ku të formalizohen dhe të përcaktohen qartë rregullat e komunikimit, raportimit dhe monitorimit.

Mundësisht shumica e stafit të jenë nga kjo shtresë, çka do të bënte të punonin me përkushtim më të madh.

Menjëherë

8. Ministri i Financave të marrë masa organizative për **vënien në eficiencë të programit** të ri elektronik të pagesave, trajnimin e punonjësve të Drejtorisë së Pagesave dhe Dëmshpërblimeve për përdorimin e tij dhe nxjerrjen e përgjegjësisë për situatën dhe mangësitë e konstatuara në punën e kësaj drejtorie.

Menjëherë

9. Drejtoria e Pagesave dhe Dëmshpërblimeve të marrë menjëherë masat për kryerjen **rakordimeve mujore dhe progresive** me bankat e nivelit të dytë, MMSR dhe me Thesarin lidhur me dëmshpërblimet e akorduara për ish-të përndjekurit politikë.

Menjëherë

10. Ministria e Financave të hartojë sa më parë dhe ta dërgojë për shqyrtim në Kuvend, **raportin mbi** mënyrën e shpërndarjes së dëmshpërblimit për **v. 2015**, në përputhje me kriteret e përcaktuara ligjore.

Menjëherë

11. Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë t'i propozojë qeverisë nxjerrjen e akteve nënligjore ku, **në procesin e kthimit dhe kompensimit të trajtohen me përparësi** qytetarët që gëzojnë statusin e ish-të përndjekurit politik, si dhe të parashikohet edhe kompensimi në raste e shkatërrimit apo dëmtimit të pronave të ish-të përndjekurve për arsye politike.

Brenda vitit 2016

12. Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë të ideojë dhe të propozojë ndryshimet e duhura ligjore, si dhe të ndjekë zbatimin e politikave nxitëse për **strehimin, arsimimin dhe punësimin e shtresës së ish-të përndjekurve politikë**:

- a. MMSR dhe IIPP të marrin masat për evidentimin sipas njësive administrative të të gjitha familjeve të pastreha të ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë dhe, në bashkëpunim me organet e qeverisjes vendore, të kërkohet dhe të ndiqet në mënyrë të vazhdueshme **trajtimi me strehim i tyre me përparësi**.

Në vijimësi

- b. MMSR dhe IIPP, në bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit dhe Sporteve, të studiojnë çdo vit akademik shkollor nevojat dhe për plotësimin e tyre **të caktohen kuota të veçanta për fëmijët e familjeve** të ish-të përndjekurve politikë.
- c. MMSR të ndjekë të gjitha rrugët ligjore dhe administrative pranë organeve përkatëse shtetërore dhe të kërkojë **kthimin në punë për punonjësit e larguar padrejtësisht** të cilët vijnë nga shtresa e ish-të përndjekurve politikë. **IIPP të plotësojë dosjet me parregullsitë për largimet nga puna të kësaj shtrese dhe t'i ndjekë ato në Gjykata deri në ripunësimin e tyre.**
- d. MMSR dhe IIPP të bëjnë regjistrimin e të gjithë punonjësve që rrjedhin nga shtresa e ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë nga regjimi komunist, të cilët punojnë në sektorin publik.
- e. MMSR të propozojë në Këshillin e Ministrave **caktimin e një kuote të detyrueshme** në të gjitha subjektet e sektorit **për punësimin** e qytetarëve që gëzojnë statusin e ish-të përndjekurit politik apo familjarëve tyre, të cilët plotësojnë kriteret e arsimit, kualifikimit, vjetërsisë në punë, etj.

Brenda vitit 2016

13. Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë, në bashkëpunim me Ministrinë e Ekonomisë, të bashkërendojnë punën dhe të marrin masat që të gjitha ndërmarrjet shtetërore jobuxhetore për çdo vit ushtrimor buxhetor të plotësojnë **detyrimin ligjor për derdhjen 1 % të fondit të pagave** në buxhetin e IIPP.

Në vijimësi

C.- Në drejtim të hartimit dhe rishikimit të kuadrit ligjor e rregullator në Rehabilitimin e ish-të Dënuarve e të Përndjekurve Politikë:

1. **Instituti i Integritetit të ish-të Përndjekurve Politikë, në draftin e projekt/ligjit për ndryshime të Ligjit nr. 9831 datë 12.11.2007 “Për dëmshtëpërblimin e ish-të përndjekurve politikë nga regjimi komunist”, të llobojë me grupet e interesit për të hedhur për diskutim në Kuvendin e Shqipërisë çështjet e mëposhtëme:**
 - a) Të bëhen rregullimet e duhura ku efektet për **dëmshtëpërblim financiar** të ish-të dënuarve dhe të përndjekurve politikë **të shtrihen nga muaji gusht 1943**, njohur si prishja e Marrëveshjes së Mukjes, kohë kur filloi vëllavrasja në Shqipëri dhe janë vrarë njerëz pa gjyq në jug e veçanërisht në veri apo në dy javët e para të muajit nëntor të vitit 1944 në Tiranë.
 - b) Për personat, të cilët për periudhën kohore të vuajtjes së dënimit apo internimit në kampe me rrethim me tela me gjemba, etj., të cilët kanë fituar statusin e ish-të përndjekurit politik, kur mungon dokumentacioni nga Arkivi i Drejtorisë së Burgjeve, **të njihet koha e vuajtjes së dënimit e vërtetuar me vendimin e Komisionit Shtetëror Tre Palësh**, apo vendimin e vërtetimit të faktit të gjykatës.

Menjëherë

2. Në zbatim të nenit 118 të Kushtetutës dhe ligjit për dëmshtëpërblimin e ish-të dënuarve politikë të regjimit komunist, nga MMSR, në bashkëpunim me MD, MF dhe ISSH, të hartojnë dhe propozojnë Këshillit të Ministrave, **projektvendimin për skemën e pensionit të ish të internuarve dhe të dëbuarve.**

Brenda vitit 2016

Raporti i Auditimit të Performancës “**Rehabilitimi i ish- të Përndjekurve Politikë në Periudhën e Tranzicionit**” dhe Vendimi me rekomandimet, t’i përcillen Kryetarit të Kuvendit, Komisionit për Punën, Çështjet Sociale dhe Shëndetësinë, Komisionit të Ekonomisë dhe Kryetarëve të Grupeve Parlamentare të Kuvendit

Me ndjekjen dhe kontrollin e zbatimit të detyrave dhe masave të përcaktuara në këtë vendim ngarkohet Departamenti i Auditimit të Performancës.

13.SHËRBIMI I TRANSPORTIT PUBLIK NË BASHKINË TIRANË

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 1028/2, datë 08.03.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 07.11.2015 dhe ka përfunduar më datë 23.09.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Enkelejda Tole, Melina Kabo dhe Eva Leka
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Bashkia e Tiranës;
 - Agjencia e Mbrojtjes së Konsumatorit;
 - Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve dhe Tarifave Vendore;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 23.09.2016 dhe nr. 117.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Problemi social që nxiti këtë ide është fakti që një pjesë e konsiderueshme e popullsisë (36%) me vendbanim Tiranën, përdorin kryesisht transportin publik me autobus. Aktualisht transporti publik qytetas përmbushet në masë më të gjerë nëpërmjet transportit me autobusa dhe pjesërisht me taksi apo biçikleta. Për shkak të peshës që zë dhe problematikave të lakuara së tepërmi në media, gjithashtu fakti që format e tjera të transportit publik janë më të personalizuar, fokusi ynë në këtë auditim u përqendrua tek transporti publik i linjave qytetase që ofrojnë këtë shërbim në Tiranë. Konkretisht numri i tyre referuar shtrirjes gjeografike të qytetit, cilësia dhe standardet e këtij shërbimi, si dhe problematikat e tij. Transporti publik u krijua jo vetëm si një shërbim publik dhe social, por edhe si një pjesë e rëndësishme e strukturës së zhvillimit ekonomik dhe shoqëror në përgjithësi.

Duke qenë se popullsia e Tiranës është rritur ndjeshëm gjatë 20 viteve të fundit dhe qyteti si qendër kryesore ekonomike i ka zgjeruar kufijtë e tij gjeografikë, bëhet i domosdoshëm hartimi dhe implementimi i planeve të mirëdetajuara për një transport publik që përmbush kërkesat sasiore dhe cilësore të qytetarëve. Në qytetin e Tiranës prej vitesh konstatohet

mediatikisht një pakënaqësi në rritje e qytetarëve, të cilët shprehnin indinjatën për cilësinë e këtij lloj transporti dhe konkretisht autobusë të vjetër, shpejtësia e lëvizjes e ulët, numri i mjeteve i pamjaftueshëm, higjiena dhe pastërtia janë në nivele shqetësuese, etj.

Ofrimi i një transporti publik cilësor që i nxit qytetarët në përdorimin e tij, ndikon drejtpërsëdrejti si në përmirësimin e cilësisë së ajrit dhe të mjedisit në tërësi, por edhe në uljen e trafikut, i cili është një nga problemet me të cilat përballen çdo ditë qytetarët e Tiranës. Kur flasim për transportin publik nuk duhet të nënkuptojmë vetëm një shërbim që bën një lëvizje mekanike të njerëzve nga një vend në një vend tjetër, ky kuptim do të ishte tejet i thjeshtë. Transporti publik është një nyje nevralgjike e zhvillimit në tërësi. Rritja demografike e popullsisë, qoftë si rritje natyrore apo si rritje për shkak të zhvendosjes së popullsisë nga zonat rurale drejt kryeqytetit, ka sjellë si pasojë nevojën për një mirëorganizim më të gjerë dhe më funksional të transportit publik. Zhvillimi ekonomik dhe social në kryeqytet është me dimensione dhe me ritëm më të lartë se zonat e tjera të vendit, ndaj transporti urban dhe format e tjera të transportit ndërtohen, organizohen, menaxhohen dhe zhvillohen në funksion të zhvillimit ekonomik dhe social të qytetit. Gjithashtu, Tirana si kryeqytet i vendit qoftë në qendër, në periferi, në zonat nënurbane dhe ato rurale e të largëta ofron traditë historike, monumentale, arkeologjike dhe trashëgimore kulturore në përgjithësi që i shërbejnë turizmit kulturor dhe vizitorëve në përgjithësi, edhe për këtë arsye nevojitet shërbimi i transportit publik, madje në disa raste të një transporti publik me specifika të veçanta.

Mesazhi i auditimit

Bashkia e Tiranës nuk garanton në nivel të kënaqshëm një shërbim të pranueshëm të transportit publik qytetas.

Kuadri rregullator shfaq mangësi. Mungojnë akte të cilat duhet të ishin pjesë e kuadrit rregullativ për të siguruar një shërbim cilësor të transportit urban qytetës. Mungesa e disa prej tyre, të cilat janë mjaft të rëndësishme në vendosjen e standardeve të cilësisë dhe monitorimin e shërbimit të ofruar nga operatorët, i jep përmasa afatshkurtra marrëdhënies mes operatorëve privatë dhe Bashkisë. Në kushte të tilla, është e vështirë të ndërtohen strategji për ofrimin e shërbimit të duhur të transportit publik qytetës. Ekzistojnë dallime mes objektivave strategjike dhe strategjive të hartuara për t'i realizuar ato. Gjithashtu, ka mungesa në plane taktike dhe operacionale, në përmbushje të këtyre objektivave strategjike të miratuara me vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit dhe veprimet e ndërmarra nga drejtimi janë afatshkurtra, jokohërente dhe pa vizion.

Nga ana tjetër, marrëdhëniet e parregulluara formalisht midis strukturave brenda dhe në varësi të Bashkisë, ulin ndjeshëm efektivitetin e komunikimit dhe rrjedhimisht nuk garantojnë një proces efektiv në menaxhimin dhe monitorimin e këtij shërbimi. AMK nuk ka metodologji të miratuara bashkëkohore dhe kapacitetet e mjaftueshme për planifikimin dhe kryerjen e kontrolleve efektive në terren. Procedura e ekzekutimit të masave administrative nga DPTTV rezulton të jetë selektive, joefektive dhe e pabazuar në Ligj.

Përbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAL, etj.), sipas programit të auditimit nr. 1028/2 prot, datë 08.03.2016 realizoi auditimin e performancës me temë “Shërbimi i transportit publik në Bashkinë Tiranë”. Ky auditim u programua për t’u ushtruar në Bashkinë Tiranë dhe Autoritetin e Mbrojtjes së Konsumatorëve dhe Drejtorinë e Përgjithshme të Taksave dhe Tarifave Vendore. Pas përfundimit të punës paraprake audituese u përgatit programi auditues. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresat nr. 1028/3&4 prot, datë 15.06.2016 u dërgua projekt-raporti i auditimit të subjekteve të audituara. Raporti i auditimit është hartuar pasi janë shqyrtuar dhe u morën parasysh të dhënat sipas pyetësorëve, shpjegimeve të dërguara nga institucionet e përfshira në këtë auditim, si dhe diskutimet e zhvilluara në takimin ballafaques midis përfaqësuesve të subjekteve DPTTV dhe AMK.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin e Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga institucionet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10, 13, 15, 25 dhe 30 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit” :

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

Në shoqërinë e sotme mobiliteti është një nga tiparet thelbësore madje në një farë kuptimi shoqëritë ose komunitetet dallojnë nga niveli i ritmit të lëvizjes. Aktualisht transporti publik në Bashkinë Tiranë përbushet në masë më të gjerë nëpërmjet transportit me autobusë dhe pjesërisht me taksi apo biçikleta. Për shkak të peshës që zë dhe problematikave të lakuara së tepërmi në media, gjithashtu fakti që format e tjera të transportit publik janë më të personalizuar, fokusi ynë në këtë auditim u përqendrua tek transporti publik i linjave qytetase.

Auditimi është kryer në përputhje me Kodin Etik të KLSH -së dhe Standardet e Auditimit të INTOSAI, duke përfshirë verifikimet, krahasimet, testimet, analizat dhe komunikimet e vazhdueshme me stafin ekzekutiv dhe vendim-marrës të subjekteve, për të dhënë një vlerësim objektiv, profesional, të pavarur e të paanshëm, të saktë, të plotë e të qartë.

KLSH auditoi Bashkinë e Tiranës dhe Institucionet në varësi të saj, duke i kushtuar vëmendjen e posaçme çështjeve që lidhen me efektivitetin e funksioneve menaxhuese, monitoruese dhe të zbatueshmërisë në funksion të përgjigjes së pyetjes kryesore: **“A garanton Bashkia e Tiranës një shërbim të pranueshëm dhe integral të transportit publik qytetas?”**. Në fund të auditimit kësaj pyetjeje iu kthye përgjigje si më poshtë vijon:

Mesazhi i auditimit:

Bashkia e Tiranës nuk garanton në nivel të kënaqshëm një shërbim të pranueshëm të transportit publik qytetas. Kuadri rregullator shfaq mangësi. Mungojnë akte të cilat duhet të ishin pjesë e kuadrit rregullativ për të siguruar një shërbim cilësor të transportit urban qytetës. Mungesa e disa prej tyre, të cilat janë mjaft të rëndësishme në vendosjen e standardeve të cilësisë dhe monitorimin e shërbimit të ofruar nga operatorët, i jep përmasa afatshkurtra marrëdhënies mes operatorëve privatë dhe Bashkisë.

Në kushte të tilla, është e vështirë të ndërtohen strategji për ofrimin e shërbimit të duhur të transportit publik qytetës. Ekzistojnë dallime mes objektivave strategjike dhe strategjive të vendosura në këtë fushë. Gjithashtu, ka mungesa në plane taktike dhe operacionale, në përmbushje të këtyre objektivave strategjikë të miratuar me vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit dhe veprimet e ndërmarra nga drejtimi janë afatshkurtra, jokohërente dhe jo të bazuara në strategji afatgjata.

Nga ana tjetër marrëdhëniet e parregulluara formalisht midis strukturave brenda dhe në varësi të bashkisë, ulin ndjeshëm efektivitetin e komunikimit dhe rrjedhimisht nuk garantojnë një proces efektiv në menaxhimin dhe monitorimin e këtij shërbimi. AMK nuk ka metodologji të miratuara bashkëkohore dhe kapacitetet e mjaftueshme për planifikimin dhe kryerjen e kontrollove efektive në terren. Procedura e ekzekutimit të masave administrative nga DPTTV rezultojnë të jetojkorrekte dhe joefektive.

Në mënyrë të detajuar të gjitha mangësitë janë trajtuar hollësisht në këtë Raport Auditimi rast pas rasti, si gjetje konkrete me konkluzionet përkatëse.

Nisur nga konkluzionet, gjetjet dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të këtij shërbimi:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së vendosi:

1. Bazuar në Udhëzimin nr. 15 datë 24.7.2007 të Ministrisë së Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit, *“Autorizimi i përkohshëm 1-mujor për vazhdimin e veprimtarisë, jepet nga autoriteti kompetent që i ka lëshuar ato, për rastet e rinovimit të licensës, autorizimit ose certifikatës, kur kërkesat në rinovim që nuk janë përgjegjësi e aplikantit, rrezikojnë ndërprerjen e veprimtarisë.”*

Bashkia e Tiranës informon se po jepen autorizime të përkohshme 1-mujore për operatorët të cilëve u ka kaluar afati i licensës, pasi ligji 115/2014 “Për Ndarjen Administrativo – Territoriale të Njërive të Qeverisjes Vendore në Republikën e Shqipërisë” ka përfshirë komuna apo njësi administrative që më parë nuk administroheshin nga Bashkia e Tiranës.

Bashkia e Tiranës informon grupin auditues së është drejt finalizimit të rrjetit të ri të linjave në përputhje me ndryshimet e ligjit për Transportet Rrugore, Ligji 10/2016 që i përshtatet ligjit për Nr. 115/2014 “Për Ndarjen Administrativo – Territoriale të Njërive të Qeverisjes Vendore në Republikën e Shqipërisë”.

Mungesa e licensave dhe pajisja prej pothuajse një viti me Autorizime të Përkohshme 1-mujore, jep ndikimet e veta në:

a. ***Mungesë e shërbimit***

Mungesa e rrjetit të ri të linjave të transportit urban dhe veçanërisht ato qytetëse, sjellin mungesë të këtij shërbimi tek qytetarët e Tiranës.

b. ***Mosgarantim të cilësisë dhe vazhdimësisë së shërbimit***

Autorizimet e përkohshme 1-mujore nuk garantojnë cilësi dhe siguri të pacenueshme të shërbimit që ofrojnë operatorët.

c. ***Mungesë efektiviteti të gjobave***

Gjobat e vendosura nga Agjencia e Mbrojtjes së Konsumatorit, për të mbajtur nën kontroll dhe të palëkundur nivelin e cilësisë së shërbimit të transportit urban qytetës, nuk do jenë të efektshme, si pasojë e mospasjes së një licencë që i siguron operatorit të linjës një periudhë 5-vjeçare të mbështetur në afatet e duhura ligjore. Në të tilla kushte, operatori nuk do kujdeset për t’iu përmbajtur kushteve të bashkëpunimit, duke anashkaluar cilësinë e shërbimit. Gjobat e vendosura nuk do të jenë të efektshme, pasi operatorët do tentojnë të ofrojnë shërbimin vetëm për një muaj, deri në përfundim të afatit të autorizimit të përkohshëm 1-mujor.

Mungesa e licensave dhe pajisja prej pothuajse një viti me Autorizime të Përkohshme 1 mujore, për më shumë se 2/3 e linjave qytetëse, nuk është mjedis i sigurtë politikbërës për operatorët si njësi biznesi, të cilët hartojnë strategjitë e tyre menaxheriale dhe financiare me efekt të drejtpërdrejtë tek ekonomiciteti, efektiviteti dhe efienca e shërbimit që u ofrohet qytetarëve të Tiranës.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia Tiranë të marrë masat e nevojshme për të finalizuar rrjetin e ri të linjave të transportit qytetës në përputhje të plotë me legjislacionin në fuqi, në mënyrë që të ofrojë një transport publik qytetës të vazhdueshëm dhe të sigurt për të gjithë qytetarët e Tiranës.

Po ashtu, për sa kohë këto autorizime të përkohshme 1-mujore që Bashkia e Tiranës ka lëshuar për 8 linjat në fjalë, duhet të plotësojë bazën rregullative administrative në lidhje me operatorët në mënyrë që Bashkia e Tiranës të mbajë në kontroll efektivitetin dhe efencën e shërbimit të ofruar nga operatorët privatë.

Duke qenë se kontrata është një akt rregullativ që vendos të drejta dhe detyrime mes palëve, mbi të cilën Agjencia e Mbrojtjes së Konsumatorit monitoron shërbimin e transportit urban qytetës dhe vendos gjoka për të ruajtur të pacenuar cilësinë e shërbimit, duhet të bëhen shtesat e nevojshme në kontratat e bashkëpunimit të Bashkisë së Tiranës dhe Operatorëve.

Menjëherë

1. Për qytetarët e Tiranës që jetojnë në zonat e Kopshtit Zoologjik dhe Qendra Kristal, ende nuk ofrohet shërbimi i transportit urban nga Bashkia e Tiranës. Në kushte të tilla, kur oferta për shërbimin e transportit urban qytetës, sipas standardeve të vendosura nga Bashkia e Tiranës, nuk ekziston, është detyrë e strukturave të Bashkisë Tiranë të ndërmarrin hapat e duhur për të promovuar kërkesën e qytetarëve të vetë për të përmbushur ofrim e shërbimit tek të gjithë.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të kujdeset për të hartuar politikat e duhura për të promovuar kërkesën për transport urban qytetës në dy linjat e lira tek operatorët potencialë. Të hartojë strategjitë e nevojshme dhe të duhura në plotësimin e nevojave të qytetarëve të saj për shërbimin e transportit urban qytetës në këto dy zona. Të negociojë kushtet e bashkëpunimit me operatorët e mundshëm, pa kompromentuar cilësinë e shërbimit, duke pasur në konsideratë 3E-të për një menaxhim të duhur: ekonomikitetin, efektivitetin dhe efencën e transportit urban qytetës, për të ofruar shërbimin tek të gjithë qytetarët e Tiranës.

Menjëherë

2. Urdhëresa e Kryetarit të Bashkisë së Tiranës “Mbi sistemin e raportimit, monitorimit, zbatimit të masave për shkeljet e konstatuara dhe vlerësimin e performancës në shërbimin publik të transportit të udhëtarëve”, lakohet në dy aktet e tjera administrative (Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë së Tiranës me nr. protokolli 774 dhe në Kontratën tip mes Bashkisë Tiranë dhe operatorëve) si një akt administrativ referues për sistemin e kontrollit, të vlerësimit të performancës së operatorëve dhe mbajtjen nën kontroll të cilësisë së shërbimit të ofruar për qytetarët e Tiranës.

d. ***Efekti në kontratën e bashkëpunimit***

Shumë detyrime të operatorit në kontratën që nënshkruan janë bazuar dhe citojnë Urdhëresën në fjalë për monitorim dhe vlerësim të shërbimit të ofruar nga operatorët e linjave qytetëse.

Kjo Urdhëresë ende nuk është miratuar nga Bashkia e Tiranës e për pasojë detyrimet për të cilat duhet të përgjigjen operatorët e linjave të transportit qytetës nuk janë të matshme.

Një pjesë e mirë e përgjegjësiave të operatorëve që përmenden në kontratën e bashkëpunimit, citojnë këtë Urdhëresë të pamiratuar ende për detaje specifike. Në këto kushte, kontrata nuk është një mjet administrativ i vlefshëm për të siguruar efektivitetin dhe eficensën e shërbimit të transportit urban qytetës.

Mungesa e Urdhëresës, është një hallkë në aktet administrative që duhet të rregullojë në mënyrë specifike marrëdhënien dhe kryesisht detyrimet e operatorëve të cituara në Kontratën e bashkëpunimit.

e. ***Efekti në Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë Tiranë me nr. Protokolli 774***

Në Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë Tiranë nr. Protokolli 774 përmendet se Heqja e licensës: për shkelje të dispozitave ligjore në fuqi dhe të kuadrit rregullator vendor lidhur me transportin publik të udhëtarëve, ndërmjet masave të tjera të parashikuara në këtë kuadër, do të aplikohet edhe: sistemi i pikëzimit i parashikuar në Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë së Tiranës “Mbi sistemin e raportimit, monitorimit, zbatimit të masave për shkeljet e konstatuara dhe vlerësimin e performancës në shërbimin publik të transportit të udhëtarëve”.

Urdhëresa e Kryetarit të Bashkisë Tiranë me nr. protokolli 774, përmend masa administrative të cilat synojnë mbajtjen në kontroll të cilësisë së shërbimit të ofruar nga operatorët privatë. Por mungesa e Urdhëresës e cila parashikon sistemin e pikëzimit bën që edhe masat ndëshkuese të përmendura nga Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë Tiranë me nr. prot 774, të jenë të pavlefshme. Sistemi i pikëzimit që parashikohet në Urdhëresë, tek i cili mbështetet edhe kushti për një shërbim të vazhdueshëm dhe me cilësi, nuk ekziston. Për pasojë edhe ky kusht i vendosur në Urdhëresën me nr. prot 774 nuk është i vlefshëm. Operatorët nuk kanë asnjë arsye për t’iu trembur heqjes së licensës në rast se cënohet cilësia e kërkuar e shërbimit.

Po ashtu në Urdhëresë thuhet se vendoset metodologjia e përzgjedhjes së kandidatëve sipas dokumentacionit provues dhe shoqërues, si dhe sipas sistemeve të pikëzimit, llogariten pikët për të gjithë aplikantët dhe subjektet renditen sipas pikëve të fituara. Në rast pikësh të barabarta ato renditen më pas sipas nr. hyrës të protokollit në Bashkinë e Tiranës. Renditja e mësipërme pasqyrohet në procesverbalin e shqyrtimit i cili përmban gjithë subjektet sipas radhës. Procesverbali i paraqitet Kryetarit të Bashkisë për marrjen e vendimit për licensimin e subjektit. Pikërisht se mungon sistemi i pikëzimit, përlllogaritjet e pikëve për të gjithë aplikantët nuk mund të bëhen. Për pasojë, shumë kërkesa dhe kushte të vendosura në akte të ndryshme nënligjore nuk kanë vlerë.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të marrë masa për miratimin e menjëhershëm të Urdhëresës së Kryetarit të Bashkisë së Tiranës “Mbi sistemin e raportimit, monitorimit, zbatimit të masave për shkeljet e konstatuara dhe vlerësimin e performancës në shërbimin publik të transportit të udhëtarëve”. Të përfshihet në këtë Urdhëresë edhe sistemi i pikëzimit siç kërkohet në Urdhëresën e Kryetarit të Bashkisë Tiranë, si një nga kushtet për monitorimin e plotë të cilësisë së shërbimit të operatorëve privatë.

Menjëherë

3. Certifikata e Performancës në Shërbim, e lëshuar sipas standardeve dhe sipas një sistemi pikëzimi të mirëhartuar, do të shërbejë si masë nxitëse për një shërbim më të mirë dhe afatgjatë nga ana e operatorëve që marrin statusin e operatorit preferencial. Po ashtu marrja e titullit “Operator preferencial”, do i japë një nxitje operatorit privat në ofrimin sa më të mirë të shërbimit të transportit urban qytetës.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të ndërmarrë masat e nevojshme për aktivizimin e Çertifikatës së performancës në shërbim dhe lëshimin e saj tek operatorët të cilët i plotësojnë kushtet për ta marrë statusin e Operatorit preferencial. Bashkia e Tiranës të kujdeset që sistemi i pikëzimit të jetë konform 3E-ve, pasi mbi të do të bazohet edhe lëshimi i certifikatave të performancës në shërbim.

Menjëherë

4. Sipas VKB nr. 66 datë 30.12.2015, prezantohet edhe formula me të cilën Këshilli Bashkiak ka vlerësuar indeksimin e ri të çmimit të biletës. Kjo formulë është miratuar në 30.12.2015 dhe produkt i kësaj formule është rritja e çmimit të biletës prej 33%.

Kur i kërkuam DTTRr përlogaritjen e saktë të formulës së prezantuar në relacionin e VKB nr. 66 datë 30.12.2015, morëm përgjigjen finale se nuk është marrë në konsideratë as norma e inflacionit e deklaruar zyrtarisht e as një formulë paraprake. DTTRr konfirmon se kjo rritje çmimi prej 33% është bërë në masa emergjence. Për pasojë, rritja e çmimit të biletës së urbanit në linjat qytetëse është e pabazuar në relacionin bashkangjitur VBK nr 66 datë 30.12.2015.

Duke qenë se transporti urban përdoret nga masa e popullsisë dhe përdoruesit e këtij shërbimi përbëjnë afërsisht 36% të popullsisë, impakti që ka një rritje çmimi prej 33% e pabazuar në normën zyrtare të inflacionit dhe e pabazuar në asnjë formulë ekonomike, ndryshe nga çfarë shprehet VKB nr 66 datë 30.12.2015, është një vendim i gabuar dhe prek në mënyrë të drejtpërdrejtë interes publike të qytetarëve.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës, të marrë masa e të përlogarisë *defacto* rritjen e mundshme të çmimit të biletës së transportit urban qytetës, mbi bazën e:

1. normës së inflacionit të deklaruar zyrtarisht;
2. një formule të saktë dhe të qartë ekonomike;
3. një modeli të saktë dhe rasteve më të mira në vende të ndryshme;

Deri në nxjerrjen e një analize të plotë e të saktë bazuar në kushtet e lartpërmendura, Bashkia e Tiranës të anulojë rritjen e çmimit të biletës së transportit urban qytetës.

Brenda muajit Tetor 2016

5. Biletimi elektronik jo vetëm që do të formalizojë këtë shërbim, por në të njëjtën kohë do japë statistika të sakta edhe mbi numrin e plotë të udhëtarëve që përdorin linjat urbane qytetëse. Implementimi i kësaj faze, nuk shërben vetëm për ofrimin e një shërbimi cilësor, por ndërton infrastrukturën për një përmirësim të mëtejshëm të shërbimit të transportit qytetës.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të përfundojë implementimin e biletimit elektronik dhe pajisjen me karta të personalizuar për kategoritë e individëve që përfitojnë shërbim urban qytetës falas ose/dhe të reduktuar.

Brenda muajit Mars 2017

6. Implemetimi i Sistemit Inteligjent të Transportit, citohet në Kontratën e bashkëpunimit mes Bashkisë së Tiranës dhe Oepratorëve. Ky sistem do jetë një ndihmë e madhe jo vetëm në ofrimin e një shërbimi korrekt ndaj qytetarëve të Tiranës, por edhe për operatorët.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia Tiranë të marrë hapa konkretë ndaj hartimit të strategjisë së nevojshme për implementimin e sistemit inteligjent të transportit, ashtu siç është përmendur në Kontratën e Bashkëpunimit mes Operatorëve dhe Bashkisë së Tiranës.

Bashkia e Tiranës të marrë përsipër realizimin e projektit me sistemin ITS në bashkëpunim me operatorët e transportit publik qytetës.

Bashkia e Tiranës të përcaktojë kushtet dhe afatet e financimit për projektin ITS dhe të hartojë kontratën e nevojshme me kontraktorin.

Brenda muajit Mars 2017

7. Është detyrë e Bashkisë së Tiranës që të kontrollojë me shumë kujdes çdo dokument që sjell çdo operator për të plotësuar dosjen e tij. Rregullorja e Udhëtimit është rregullore tip dhe ekzistojnë shumë pak dallime nga njëra linjë qytetëse në tjetrën.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të udhëzojë të gjithë operatorët e linjave qytetase për të ndryshuar rregulloren e udhëtimit për sa u përmond më sipër. Të përfshihen në Rregulloren e udhëtimit edhe jetimet dhe veteranët e luftës, si kategori që marrin shërbim falas duke paraqitur librezat përkatëse.

Menjëherë

8. Aktet administrative duhet të zërthejnë më tej kolonat bazë që shprehin aktet ligjore e nënligjore. Për pasojë, nëse në Udhëzuesin e Ministrisë së Transporteve dhe Infrastrukturës citohet që qytetarët duhet të informohen për masat e gjobave, ato duhet të përfshihen si njësi kontrolli nga Bashkia e Tiranës.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të ndërmarrë hapat e duhur për të shtuar edhe këtë pjesë në VKB nr 13. Dhe të vendosë masën e gjobës në rast se Operatorët nuk e informojnë qytetarët mbi masat e gjobave, ashtu siç përshkruan Udhëzimi i Ministrisë së Transporteve dhe Infrastrukturës.

Bashkia e Tiranës të vendosë masën e gjobës për mungesën e këtij informacioni të afishuar në autobusët qytetës edhe në pikat e kontratës së bashkëpunimit.

AMK të përfshijë në kontrollin e saj edhe afishimin e gjobave në autobusët qytetës sipas nenit 71 të Ligjit “Për transportet rrugore”.

Menjëherë

9. Vlefshmëria e Rregullores së Udhëtimit, duhet të jetë në përputhje me afatin e vlefshmërisë së Kontratës dhe licensës së operatorit. Duhet patjetër që të ketë plotësi dokumentacioni dhe afatet të përputhen me njëra tjetrën.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të marrë masa e të marrë rregulloret e reja të udhëtimit me afat vlefshmërie të deklaruar në të. Afati i vlefshmërisë së Rregullores së udhëtimit nuk duhet të jetë i ndryshëm nga ai i licensës dhe i kontratës së nënshkruar.

Menjëherë

10. Strukturat e bashkisë dhe në varësi të bashkisë kanë funksionuar gjatë periudhës së audituar 2010-2015 me akte rregullative të brendshme të papërshtatura me ndryshimet strukturore të ndodhura në këtë periudhë. Mospërshtatja e këtyre akteve mund të pengojë funksionimin dhe komunikimin e efektshëm të strukturave përgjegjëse në transportin publik. Nga ana tjetër, mospërcaktimi i qartë i kompetencave dhe procedurave të përshtatshme në ekzekutimin e gjobave konform kuadrin ligjor të kundravajtjes administrative lë hapësira për keqinterpretim, çka mund të ndikojë afatin e ekzekutimit të tyre. Zgjatja e ekzekutimit përtej një afati 2-vjeçar i bën këto detyrime të parashkrueshme dhe dobëson efektivitetin e masës së vendosur në këtë shërbim.

Për këtë rekomandojmë:

Titullari i Bashkisë të rishikojë dhe të përshtatë aktet rregullative për organizimin, funksionimin, detyrat dhe përgjegjësitë e administratës së aparatit të Bashkisë së Tiranës dhe institucioneve të varësisë të tij. Përshtatja e këtyre akteve në çështjet që rregullojnë ekzekutimin e gjobave të transportit publik, të bëhet konform përcaktimeve që vendos kuadri ligjor i kundravajtjes administrative.

Brenda muajit Dhjetor 2016

11. Mospërcaktimi i qartë i bashkëveprimit dhe komunikimit midis strukturave brenda dhe në varësi të bashkisë, ka rezultuar në mosefektivitet dhe moseficensë të rrjedhjes së informacionit dhe mbarëvajtjes së procesit në tërësi.

Për këtë rekomandojmë:

Në rishikimin e rregulloreve përkatëse të administratës së aparatit të Bashkisë së Tiranës, AMK dhe DPTTV të përcaktohen qartë marrëdhëniet juridike të bashkëveprimit dhe komunikimit midis drejtorive brenda aparatit dhe në varësi të Bashkisë.

Brenda muajit Dhjetor 2016

12. Gjatë periudhës së audituar janë krijuar struktura të reja (si AMK), ku delegimi dhe përcaktimi i kompetencave nuk është bërë i qartë dhe rezultojnë në dublime detyrash. Kjo mund të çojë në ulje të efikacitës së punës dhe komunikimit të këtyre strukturave.

Për këtë rekomandojmë:

Në rishikimin e rregulloreve përkatëse të administratës së aparatit të Bashkisë së Tiranës dhe strukturave në varësi të saj të tregohet vëmendje që të mos ketë dublime të detyrave funksionale.

Brenda muajit Dhjetor 2016

13. Ndarja strukturore e AMK sjell si pasojë grupime të kontrollorëve të cilët janë të certifikuar për dy lloje të ndryshme monitorimi. Nuk mund të jetë një punë efiçente kontrolluese nëse në grup marrin pjesë persona që nuk janë certifikuar për të ushtruar

këtë kontroll. Nga ana tjetër Grupi i auditimit e vlerëson të ulët numrin e kontrollorëve të punësuar nga AMK për të monitoruar efektivisht në terren shërbimin e transportit publik qytetas dhe rrethqytetas në Tiranë.

Për këtë rekomandojmë:

Me qëllim që kontrolli të kryhet vetëm nga kontrollorë të certifikuar për kontrollet në fushën e transportit rrugor AMK të marrë masa që:

- a. të përcaktojë në mënyrë eksplicite dhe të mos lejojë në asnjë mënyrë përfshirjen në grupet e kontrollit të transportit të personave që nuk janë të certifikuar në fushën e transportit rrugor sipas të gjitha procedurave që zbaton Ministria e Transportit.
- b. të bëhet ndarja funksionale e Sektorit të Kontrollit të ndotjeve dhe shërbimeve të transportit publik sipas llojit të monitorimit.
- c. Drejtoria e Burimeve njerëzore të bëjë evidentimin e kësaj nevojë urgjente dhe të marrë masa për realizimin e rekrutimeve të reja siç edhe parashikohet në “Miratimin e rregullores së brendshme të organizimit dhe funksionimit të Agjencisë së Mbrojtjes së konsumatorit pranë Bashkisë së Tiranës” nr. 3183 datë 01.02.2016 Neni 14. Në mënyrë që të bëhet i mundur kontrolli i shërbimit të transportit publik përgjatë gjithë kohëzgjatjes që shërbimi ofrohet për qytetarin.

Brenda muajit Dhjetor 2016

14. Mosrespektimi i procedurave administrative dhe protokollare në miratimin e Planit të Përgjithshëm Vendor nga ana e Bashkisë, mund të ndikojë ecurinë e zërthimit të mëtejshëm në plane taktike-operacionale dhe implementimit korrekt të tyre.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia Tiranë, të marrë masa e të protokollojë Planit e Përgjithshëm Vendor final me vërejtjet e KKT-së të reflektuara të përbërë nga dokumentit e mëposhtme:

- a. *Politika e Zhvillimit të Territorit të Bashkisë Tiranë*
- b. *Plani i përdorimit të propozuar të tokës (Harta U-01)*
- c. *Skema e propozuar e rrjetit rrugë dhe parkimeve nëntokësore (Harta U-02)*

- d. Mënyrat e ndërhyrjes në territor sipas nënnjësive strukturore (Harta U-03)*
- e. Shpërndarja e propozuar e aktiviteteve të argëtimit, rekreacionit dhe sportive (Harta U-04)*
- f. Relacioni i Planit të Përgjithshëm të Bashkisë Tiranë*
- g. Rregullorja e Planit të Përgjithshëm të Bashkisë Tiranë*
- h. Vlerësimi Strategjik Mjedisor*

siç theksohet në shkresën përcjellëse dërguar Agjensisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit datë 02.05.2013 nr. prot. 1669/2.

Menjëherë

15. Sipas komunikimit të grupit të auditimit me DTTRr, nëpërmjet postës elektronike, duke qenë se Bashkia e Tiranës është duke rihartuar Planin e Përgjithshëm Vendor, punonjësit dhe drejtuesit e institucionit janë në një fazë intensive duke përfshirë dhe ish-komunat që tani janë pjesë e Bashkisë, pra Plani i ri Vendor është në fazë pune për:

- Rrjetin Rrugor
- Rrjetin e transportit
- Parkimin
- Terminalet
- Dhe gjithë elementët e tjerë të transportit

Ndaj nuk i referohen planit sa më sipër në punën e tyre, por kanë koordinuar punën me zyrën e Urbanistikës lidhur me pjesët që ndërthuren për hartimin e planit të ri.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës t'i përmbahet ligjshmërisë së Planit të Përgjithshëm Vendor të miratuar me Vendimin nr. 1 të KKT-së datë 15.2.2013, deri në miratimin e Planit të Ri të Përgjithshëm Vendor. Drejtoritë e ndryshme të Bashkisë Tiranë, të marrin në konsideratë Planin e Përgjithshëm Vendor aktual deri në shfuqizimin e plotë ligjor të tijin.

Menjëherë

16. Vihet re se Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës, edhe pse duhet të jetë në përputhje me parashikimet e Planit të Përgjithshëm Vendor, ka diferenca me të përsa i përket pikës së Rrugëve dhe Transportit Urban:

- ✓ Plani i Përgjithshëm Vendor thekson se do jenë vetëm 3 unaza për qytetin e Tiranës. Ndërsa Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës thekson nevojën e 5 unazave.
- ✓ Plani i Përgjithshëm Vendor përmend se në nënprojektin e Zhvillimit të Parkimit do të jenë në total 11 parkime publike, ku njëri prej tyre do jetë mbi sipërfaqen e tokës në një godinë. Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës përmend nevojën e 16 parkimeve publike. Ashtu si Plani i Përgjithshëm Vendor, edhe projekti përcakton vetëm një parkim mbi sipërfaqen e tokën në formën e godinës. Janë 5 parkime nëntokësore më shumë se çfarë përmban Plani i Përgjithshëm Vendor.

Në kushte të tilla, është mjaft e vështirë që të flasim për efektivitetin, eficientën dhe mbi të gjitha ekonomikitetin e një vendimmarrjeje. Nuk mund të diskutojmë mbi nivelin e parametrave të performancës nëse kemi mospërputhje të objektivave strategjike të përcaktuara në Planin e Përgjithshëm Vendor me strategjinë e detajuar në Projektin për Planin Tematik Urban të Tiranës, në kushtet kur ky i fundit duhet të jetë plotësisht i bazuar në Plan.

Mbi këtë plan duhet të hartohen strategjike përkatëse dhe të vendosen afatet e nevojshme për përmbushjen e tyre. Pikërisht mbi këto startegji do të punojnë edhe organet e tjera të Bashkisë për të hartuar politikat e duhura taktike e operacionale.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të marrë masa të menjëhershme dhe të kërkojë nga JICA ripunimin e Projektit për Planin Tematik Urban të Tiranës në përputhje të plotë me Planin e Përgjithshëm Vendor.

Menjëherë

17. Është shumë e drejtë që ekipet drejtuese të Bashkisë së Tiranës t'i drejtohen strategjive dhe afateve të tyre për të hartuar veprimet e tyre taktike e operacionale. Por kur strategjia e përpiluar nga Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës nuk është plotësisht në përputhje me objektivat strategjike të miratuara në Këshillin Kombëtar të Territorit nëpërmjet Planit të Përgjithshëm Vendor, atëherë jemi përballë një dualiteti referencash.

Sigurisht që Plani i Përgjithshëm Vendor nuk përmban detaje të strategjive, por duke qenë se Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës dallon në disa aspekte, nuk mund të merret në konsideratë nga drejtuesit e institucionit.

Drejtuesit e institucioneve nuk mund të bazohen për të zbërthyer objektivat strategjike të Planit të Përgjithshëm Vendor, në një Projekt tematik urban, i cili nuk bazohet plotësisht në Planin e Përgjithshëm Vendor të miratuar.

Kjo mospërputhje nuk e bën më të lehtë punën e institucionit në përgjithësi dhe drejtuesve në veçanti. Nuk mund të arrihet asnjë vendimmarrje efektive, eficiente dhe ekonomike nëse konsiderohen 2 standarde pune. Ekzistenca e këtyre mospërputhjeve do të jetë vatër për keqorientime menaxheriale dhe dëme të mundshme financiare në kurriz të qytetarëve të Tiranës.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të marrë masa të menjëhershme dhe të kërkojë nga JICA ripunimin e Projektit për Planin Tematik Urban të Tiranës në përputhje të plotë me Planin e Përgjithshëm Vendor.

Menjëherë

18. Sipas Bashkisë së Tiranës, Bashkia përcakton politikat e saj, si dhe këto politika i jepen konsulentëve që të ndërftohen në material. I tillë ka qenë dhe projekti i tramvajit që është futur në projektin e JICA. Bashkia e Tiranës konfirmon se ka parë analizat ekonomike të investimeve të nevojshme dhe gjithashtu kostove të mundshme të operimit të një sistemi tram. Sipas Bashkisë së Tiranës, Bashkia nuk i ka mundësitë financiare që edhe nëse e ndërton me koncension, të nxjerrë miliona euro çdo vit për të shlyer investimin, ndaj në vijim, Bashkia ka vendosur që të mos suportoje këtë projekt për pamundësi financiare, etj., por të suportoje një sistem transporti me mjete autobus me kapacitet të lartë.

Sipas Studimit JICA, kosto totale e nënprojektit (përfshirë koston për 1 vit për funksionim dhe mirëmbajtje) arrin vlerën: 59.083,7 mln lekë. Bazuar në përlllogaritjet e JICA kostot financiare të tokës nuk janë përfshirë për llogaritjen e TVSH, shërbimet e konsulencës ose kontigjencës fizike.

As në Planin e Përgjithshëm Vendor e as një Studimin JICA nuk prezantohet një strategji financimi nga sektori privat për investimin fillestar. Sipas JICA është pikërisht sektori privat i cili është përgjegjës për investimin fillestar duke përfshirë ndërtimin, sistemin e sinjalizimit dhe mjetet. Ndërsa funksionimi dhe mirëmbajtja mund të mbështetet nga Bashkia e Tiranës, apo pushteti qendror (psh, sektori publik) me anën e një subvencioni.

Në asnjë nga materialet në dispozicion, nuk përmenden plane taktike dhe operacionale lidhur me gjenerimin e fondeve nga sektori privat për investimin

filleshtar dhe në lidhje me strategjinë e Bashkisë së Tiranës për mbulimin e kostove vjetore të mirëmbajtjes dhe funksionimit nëpërmjet subvencionimit.

Për këtë rekomandojmë:

1. Duke qenë se Bashkia e Tiranës është e vetëdijshme që ky nënprojekt është financiarisht i pamundur të realizohet, të marrë masa e të informojë qytetarët e Tiranës, grupet e interesit që ky nënprojekt nuk mund të realizohet duke pasqyruar informacionin e nevojshëm të detajuar pse kjo pjesë e Planit të Përgjithshëm Vendor nuk mund të realizohet siç është miratuar dhe informuar publiku i gjerë.
2. Bashkia e Tiranës të marrë masa e të informojë qytetarët e Tiranës për strategjinë e transportit qytetës nëpërmjet mjeteve BUS.
3. Të prezantojë objektivat taktike dhe operacionale në përputhje me strategjinë e hartuar.

Menjëherë

19. Sipas studimit JICA më poshtë është përmbledhja ndërhyrjeve në akse rrugore lidhur me zhvillimin e korsive të përcaktuara të autobusëve. Pasqyra e mëposhtme tregon se çfarë afatesh kohore janë parashikuar për realizimin e nënprojektit të dytë “Zhvillimin e Korsive të Përcaktuara për Autobusë”.

Lidhur me statusin punimeve të akseve të përmendura në studimin JICA të cilat duhet të ishin përfunduar sipas JICA deri në fund të vitit 2015, Bashkia e Tiranës informon se po rianalizojnë këto rrugë pasi janë të ndara:

Së pari në kuadër të projektit të Sheshit Skënderbej po shikojnë se si do trajtojnë rrugën George W. Bush dhe rrugën e Durrësit; më pas do kalohet në projekt.

Sipas Bashkisë Tiranë, Rruga e Elbasanit nuk është në projektin JICA për korsi. Sipas tabelës së mësipërme e ekstratuar nga studimi JICA rruga e Elbasanit duhet të përfundonte korsitë e përcaktuara të autobusëve në fund të vitit 2015.

Ndërsa rruga 29 Nëntori, sipas Bashkisë Tiranë, është gjykuar në një fazë të dytë për t’u parë nëse do realizojnë korsinë e dedikuar pasi lidhet me terminalin provizor ndër-qytetës dhe fluksin e mjeteve private në këtë zonë.

Në përgjithësi lidhur me Nënprojektin e dytë të Korsive të Përcaktuara për Autobusë, Bashkia e Tiranës nuk ka mundur të ndjekë afat kohore të përcaktuara nga Raporti përfundimtar 2012, Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës.

Për këtë nënprojekt nuk është bërë gjë në lidhje me punët që duhet të ishin mbyllur

deri në fund të vitit 2015 dhe për punët që duhet të kishin filluar apo të ishin në proces deri në fund të vitit 2015.

Për këtë rekomandojmë

1. Bashkia e Tiranës të marrë masa e të zbatojë Planin e përgjithshëm Vendor dhe Projektin për Planin Tematik Urban të Tiranës tek i cili prezantohen hapur afatet kohore dhe pasqyrat e kostove të parashikuara për punimet në akset rrugore lidhur me nënprojektin e dytë “Zhvillimin e Korsive të Përcaktuara të Autobusëve”.
2. Bashkia e Tiranës të informojë publikisht grupet e interesit dhe qytetarët e Tiranës lidhur me ecurinë e punimeve të nënprojektit të dytë “Zhvillimin e Korsive të Përcaktuara të Autobusëve” dhe të informojë se përse nuk janë zbatuar afatet e përcaktuara në projekt lidhur me nënprojektin e dytë.

Menjëherë

20. Lidhur me gjetjen e mësipërme, Bashkia e Tiranës duhet të informojë vazhdimisht publikun, grupet e interesit dhe qytetarët e Tiranës mbi ecurinë e projekteve.
 - a. Bëhet fjalë për një projekt i cili është hartuar në vitin 2012, në të cilin janë përcaktuar saktë afatet kohore dhe etapat në të cilat duhet të kalojë projekti me të tre nënprojektet e veta. Nuk ka kuptim që Bashkia e Tiranës të mos ketë mundësi të konfirmojë me saktësi sa përqind e të gjithë projektit është mbaruar deri në fund të vitit 2015.
 - b. Nga ana tjetër, Bashkia e Tiranës informon grupin auditues se kanë bërë ndërhyrje ku kanë mundur brenda mirëmbajtjes, por edhe investim të ri si në rrugën “Dritan Hoxha”. Në asnjë nga pikat dhe akset e parashikuara të rrugëve për zhvillimin e korsive të përcaktuara për autobusë nuk përcaktohet rruga “Dritan Hoxha” si rrugë që duhet kishte investim të ri. Kjo rrugë është parashikuar të përfundonte ristrukturimi i korsive të autobusëve në fund të vitit 2014.
 - c. Një institucion vendor me përmasat e Bashkisë së Tiranës nuk mund të punojë pa ndjekur projektin me afatet dhe kushtet e tij. Në rastin në fjalë, Bashkia e Tiranës shpreh në komunikimin tonë zyrtar se nuk i janë përmbytur strategjisë për të realizuar planet taktike dhe operacionale në përputhje të plotë me të.

Në kushte të tilla, Bashkia e Tiranës, duhet t'i përmbahet deri në fund Planit të Përgjithshëm Vendor dhe Projektit për planin tematik urban të Tiranës tek i cili është prezantuar strategjia me afat dhe etapat përkatëse.

Për këtë rekomandojmë:

- Bashkia e Tiranës të marrë masat e nevojshme e të mos ndërmarrë asnjë hap taktik e operacional pa qenë në përputhje të plotë me Planin e Përgjithshëm Vendor dhe Projektin për planin tematik urban të Tiranës të përpiluar nga JICA 2012.
- Bashkia e Tiranës të marrë masa e të jetë transparente nga grupeve të interesit. Të informojë qytetarët e Tiranës dhe palët e interesit për afatet e përfundimit të projekteve sipas studimit JICA.

Menjëherë

21. Edhe pse projekti i Planin Tematik Urban të Tiranës i ka të mirëprezantuara jo vetëm kostot e përafërta, por edhe kohën e nevojshme për t'i realizuar etapat e këtij nënprojekti, Bashkia e Tiranës duhet të hartojë planet e tyre taktike dhe operationale në varësi të strategjisë së përmendur në Projektin e Planit Tematik Urban të Tiranës. Pa plane konkrete Taktike dhe operationale, objektivat dhe planet strategjike nuk kanë vlerë.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës të marrë masa e të hartojë planet taktike dhe operationale të nevojshme për përmbushjen e objektivave strategjike të vendosur në Planin e Përgjithshëm Vendor dhe në JICA në lidhje me nënprojektin e dytë "Zhvillimi i korsive të përcaktuara për autobusët".

Menjëherë

22. Edhe pse projekti i Planin Tematik Urban të Tiranës i ka të prezantuara qartë pasqyrat e kostove të përafërta për nënprojektin e dytë dhe kohën e nevojshme për secilën etapë të këtij nënprojekti, Bashkia e Tiranës duhet të hartojë planet e tyre taktike dhe operationale në përputhje me Projektin e Planit Tematik Urban të Tiranës. Nuk mund të ndiqet ecuria e një strategjie, nëse kjo strategji nuk përkthehet në plane taktike dhe operationale.

Për këtë rekomandojmë:

- Bashkia e Tiranës të marrë masa e të hartojë planet taktike dhe operacionale të nevojshme për përmbushjen e objektivave strategjike të vendosur në Planin e Përgjithshëm Vendor dhe në JICA në lidhje me nënprojektin e dytë “Zhvillimi i korsive të përcaktuara për autobusët”. Nënprojekti i dytë duhet të jetë i detajuar në veprime konkrete të cilat synojnë realizimin e tij sipas kostove të parashikuara dhe afateve të shfaqura.
- Po ashtu Bashkia e Tiranës duhet të marrë masa të informojë palët e interesuara për ecurinë e këtij nënprojekti dhe të prezantojë arsyet se përse nuk janë hartuar ende projektet infrastrukturore të cilat përmbajnë hapat e nevojshëm drejt përmbushjes së strategjië.

Menjëherë

23. Bashkia e Tiranës ka afate të ndryshme nga ato që janë vendosur nga strategjia e hartuar nga Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës nga JICA 2012. Nuk po zbatohen afatet dhe etapat e vendosura nga projekti. Ajo çfarë është më e rëndësishme, është fakti se Bashkia e Tiranës nuk jep afate kohore të qarta e të mirëpërcaktuara për përfundimin real të këtyre nënprojekteve, si në rastin konkret që thuhet se sistemi i çmimeve të parkimit do fillojë brenda 2016, pa asnjë përcaktim më të detajuar. Apo në rastin e krijimit të Agjensisë së Parkimit, e cila sipas Bashkisë Tiranë po punon me Projektet e detajuara për të filluar sistemin.

Sipas Bashkisë së Tiranës, deri tani është kryer afërsisht 25% e punës lidhur me këtë nënprojekt, i cili duhet të përfundojë në fund të vitit 2016 sipas afateve strategjike që ka vendosur JICA.

Nuk mund të konsiderohet se 25% e kësaj etape është realizuar kur, mbi të gjitha, këto investime janë në mospërputhje të plotë me Planin e Përgjithshëm Vendor.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës, të marrë masat e duhura e të bazohet në afatet e vendosura nga Projekti për Planin Tematik Urban të Tiranës. Të jetë transparente lidhur me afatet e arritura e ato të tejkualuarat. Të informojë palët e interesuar dhe të ofrojë edhe afatet e reja specifike për secilin afat të tejkualuar.

Brenda vitit 2016

24. Etapa tjetër e nënprojektit të fundit që lidhet me zhvillimit të parkimit, është sistemi i informacionit të parkimit. Kjo etapë duhet të ishte ezauruar në masën 2/3 deri në fund të vitit 2015. Projekti dhe plan-buxheti për të gjithë nënprojektet dhe specififikisht për etapën e Sistemit të Informacionit të Parkimit, është e parashikuar në Projektin për Planin Tematik Urban të Tiranës. Bashkia e Tiranës duhet të kishte përpiluar lëvizjet taktike dhe operacionale për ta vënë në jetë këtë etapë të nënprojektit.

Për këtë rekomandojmë:

Bashkia e Tiranës, të fillojë menjëherë punën për realizimin e kësaj etape të nënprojektit 3 “Zhvillimi i Parkimit”. Përmbyllja e kësaj etape duhet të jetë në përputhje me afatet e vendosura në Projektin për Planin Tematik Urban të Tiranës.

Brenda vitit 2016

25. Kërkesat për sigurimin e shërbimit që përcakton Kreu V i kontratës nuk përmbushen plotësisht. Përmbushja e kërkesave për sigurimin e shërbimit do të rriste garancinë për eficensën e monitorimit dhe për një shërbim cilësor ndaj qytetarit.

Për këtë rekomandojmë:

- a) Bashkia e Tiranës t’u kërkojë operatorëve të bëjnë sigurimin e kontratës dhe përgjegjësisë profesionale
- b) Bashkia e Tiranës të miratojë paraprakisht draft-policën e sigurimit të kontratës siç përcakton neni 20, pika 7 e kontratës së shërbimit
- c) Bashkia e Tiranës të kërkojë nga operatorët dhe siguresit përfshirjen e shkeljeve të Aneksit 1 në kushtet e kontratës së sigurimit të përgjegjësisë profesionale, mbështetur nenit 19 pika 3 të kontratës së operatorit.

Vazhdimisht në vijimësi

26. Pavarësisht se AMK ka kontrollorë të kualifikuar, numri i tyre i kufizuar dhe inspektimi në terren nuk është i plotë dhe i mjaftueshëm për t’i bërë sistemet monitoruese të transportit publik efektive dhe eficientë. Sistemet e sotme duhet të orientohen drejt sistemeve inteligjente të monitorimit.

Për këtë rekomandojmë:

Deri në implementimin e sistemeve ITS, Bashkia e Tiranës dhe strukturat në varësi të tij të bashkëpunojnë për aplikimin e formave të tjera monitoruese, krahas inspektimit në terren.

Brenda vitit 2016

27. Miratimi i metodologjive dhe planeve vjetore garantojnë sisteme më efikasë monitoruese, pasi orientojnë më drejt dhe qartë planet operationale dhe kontrollet në terren.

Për këtë rekomandojmë:

AMK të miratojë metodologji të veçanta dhe plane vjetore për monitorimin e transportit publik.

Brenda vitit 2016

28. Mangësitë në informim dhe në trajtimin e ankesave të konsumatorit, ulin efektivitetin dhe efikasësinë e monitorimit të shërbimit. Një qytetar i mirëinformuar dhe ngritja e sistemeve efikase të trajtimit të ankesave do t'i shërbente rritjes cilësore të shërbimit.

Për këtë rekomandojmë:

AMK të marrë masa për rritjen e komunikimit dhe transparencës me qytetarët si për sensibilizimin e tyre ashtu dhe për trajtimin efektiv të ankesave dhe kërkesave të tyre për një shërbim cilësor.

Vazhdimisht në vijimësi

29. Për të rritur efektivitetin e sistemeve, në procesin e planifikimit të monitorimit duhet të zbatohen modele dhe kryhen analiza sasore që marrin në konsideratë ankesat e qytetarëve dhe flukset reale konsumatore sipas linjave.

Për këtë rekomandojmë:

AMK në bashkëpunim me strukturat e Bashkisë, duhet të marrë masa që të njohë drejt dhe realisht ankesat dhe flukset e qytetarëve sipas linjave, mbi bazën e të cilave të modelojë planet e kontrolleve të çdo niveli.

Vazhdimisht në vijimësi

30. Ndryshimet e ndjeshme të numrit të kontrolleve të ushtruara nga një periudhë në tjetrën pa shkaqe të qenësishme, janë tregues të performancës së dobët në planifikim dhe moseficensës të sistemeve monitoruese.

Nga ana tjetër, mangësitë në evidencat ditore, mosplotësimi i formularëve për cilësinë e shërbimit në sjellje-komoditet-siguri, planifikimi në 2 orë i monitorimit të ciklit të frekuencës ndikojnë negativisht në eficensën e sistemeve.

Për këtë rekomandojmë:

- Në planet e kontrollit të parashikohet më drejt koha e monitorimit të frekuencës sipas linjës dhe orarit të inspektimit.
- Informacionet ditore ta mbahen në mënyrë të rregullt, të dokumentuar me evidencë justifikuese për çdo devijim nga plani apo parregullsi në kontroll. Të ndërtohen dhe përdoren formularë standard për proces-verbalet ditore dhe kontrollet në sjellje-komoditet-siguri.

Vazhdimisht në vijimësi

31. Mënyra e përzgjedhjes së masës administrative nuk është e bazuar në rregulloren e brendshme të AMK apo në ndonjë akt nënligjor, por është një vendimmarrje e kontrollorëve të terrenit. Procedura e përzgjedhjes së masës, e përcaktuar në një akt rregullativ-metodologjik dhe e shoqëruar me efektin e saj në përmirësimin e cilësisë së shërbimit të transportit publik do të rriste transparencën dhe efektivitetin e monitorimit

Për këtë rekomandojmë:

Të përcaktohet metoda e përzgjedhjes së masës administrative që do të aplikohet nga kontrollori, e dokumentuar me formularët përkatës dhe evidencë justifikuese për çdo rast konstatimi të shkeljes.

Brenda muajit Dhjetor 2016

32. Vështirësitë në ushtrimin e kontrollit në terren, konstatimit të shkeljes dhe marrjes së masës ndikojnë në uljen e efektivitetit të monitorimit dhe cilësisë së shërbimit në tërësi.

Për këtë rekomandojmë:

Në rast të pengesave apo vështirësive të krijuara nga operatori në ushtrimin e kontrollit, AMK të ushtrojë kompetencat që burojnë nga aktet ligjore dhe nënligjore dhe të marrë masat përkatëse administrative që parashikohen në këto akte.

Vazhdimisht në vijimësi

33. Pavarësisht se gjobat për frekuencë zënë peshën më të lartë, përsëri performanca e shërbimit në respektim të kërkesave rregullatore për frekuencat sipas orareve është në nivel jo të kënaqshëm. Në këtë performancë të dobët, krahas problematikave që vijnë nga vetë shërbimi i ofruar (operatorë-bashki) ndikojnë dhe faktorë të jashtëm kryesisht të rrjedhur prej trafikut të rënduar. Qytetarët në pyetësorin e plotësuar (pyetja 18) peshojnë më shumë faktorët e jashtëm (rreth 52%) sesa faktorët që vijnë nga linja e shërbimit (rreth 48%)

Nga krahasimi i rezultateve të pyetësorit me numrin e gjobave të vendosura nga AMK, arrijmë në përfundimet e mëposhtme:

- Rastet e shkeljeve të kërkesave rregullatore si kushtet e përshtatshme të pastërtisë, ventilimit dhe vendosjes së sinjalistikës i jepet nga ana e strukturave monitoruese të Bashkisë (AMK-së) pothuajse e njëjta shkallë vëmendje dhe rëndësie si qytetari (konsumatori i shërbimit).
- Rastet e shkeljeve si respektimi i stacioneve dhe uniforma e fatorinos vlerësohen të jenë më të sanksionuara nga ana e AMK-së në raport me pakënaqësinë e qytetarëve.
- Tejmbushja e autobusëve mbi kapacitetet e lejuara, megjithëse vlerësohet si kërkesë me pakënaqësinë më të lartë sipas rezultateve të pyetësorit (rreth 98%), për vitin 2015 është rasti i shkeljes të sanksionuar më pak (vetëm 3 gjoba sipas evidencave të AMK-së).

- Disa raste që ndeshen shpesh dhe janë shqetësuese për qytetarët (referuar rezultateve të pyetësorit) nuk janë parashikuar të sanksionohen me gjobë në VKB-në ekzistues. Të tilla mund të përmendim rastet: shpejtësi e lartë e autobusëve, përsëritje e shkeljeve, komoditeti i sediljeve, mirëfunksionimi i dritareve, përdorimi i rampës së sheshtë, mosrespektimi i orarit të nisjes, inventari i mjeteve në qarkullim, venqëndrimetë zgjatura në stacione.
- Ka raste që VKB nr. 13 parashikon sanksione, por nuk rezulton të jenë aplikuar si psh përdorimi i muzikës dhe radios me volum të lartë.

Për këtë rekomandojmë:

AMK të propozojë ndryshime në VKB nr.13 datë 15.01.2010, duke rishikuar rastet dhe masën e dënimeve ekzistuese si dhe duke shtuar raste të tjerë të paparashikuara që lidhen me cilësinë e shërbimit dhe konsiderohen si shqetësuese për qytetarët.

Brenda muajit Dhjetor 2016

34. Për shkak të procedurave jo të drejta që aplikohen nga ana e DPTTV dhe moskoordinimit të punës me AMK, rezulton që ndjekja dhe ekzekutimi i masave administrative në transportin publik urban nuk ka qenë efektive. Deri në 31.12.2015, vlera e palikuiduar nga operatorët e këtij shërbimi për periudhën e audituar është 6.162.547 lekë. Ka mosrakhrodime të balancave të vlerave të gjobave të regjistruara, likuiduara dhe në proces gjyqësor midis AMK dhe DPTTV. Kështu nga 21 raste që paraqet AMK në proces gjyqësor me vlerë totale 82.000 lekë, sipas DPTTV rezultojnë raste në vlerë totale 2.650.960 lekë. Gjithashtu rezulton se më shumë se 50% të gjobave të palikuidura deri në 31.12.2015 kanë tejkaluar afatin prej 2 vjetësh, nga lind e drejta për parashkrim.

Për këtë rekomandojmë:

- a. DPTTV, në bashkëpunim me AMK dhe konform legjislacionit të marrë masat për ndjekjen dhe ekzekutimin e shumave të gjobave në transportin publik urban ende të palikuiduara.
- b. Për shumat që kanë kaluar afatin e dy viteve pa u likuiduar, Bashkia dhe institucionet në varësi (AMK dhe DPPTV) të marrin masat për nisjen e procedurave për parashkrim dhe nxjerrjen e përgjegjësive administrative.

c. Në përputhje me Ligjin 112/2015 “Për Inspektimin Financiar Publik”, Drejtoria e Inspektimit Financiar Publik të nisë punën inspektuese për të shqyrtuar ligjshmërinë dhe rregullshmërinë e transaksioneve që janë kryer nga dy subjektet e mësipërme në drejtim të vendosjes dhe vjeljes së gjobave nga operatorët urbanë të konstatuar në shkelje apo kundravajtje.

d. Në përputhje me Ligjin 114/2015 “Për Auditimin e Brendshëm në Sektorin Publik”, Drejtoria e Auditimit të Brendshëm në Bashkinë Tiranë të nisë punën audituese mbi veprimtarinë e dy strukturave të sipërcituara.

Menjëherë

14.SHKOLLIMI PROFESIONAL NË SHQIPËRI

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 1107/4, datë 09.03.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 01.12.2015 dhe ka përfunduar më datë 23.09.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Rinald Muça, Elfrida Agolli dhe Alfred Zylfi
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë;
 - Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit dhe Formimit Profesional;
 - Agjencia Kombëtare e Arsimit, Formimit Profesional dhe Kualifikimeve;
 - Qendrat e Formimit Profesional (10) në 8 qarqet; Shkodër, Tiranë, Durrës, Elbasan, Korçë Fier, Vlorë, Gjirokastrë;
 - Shkollat e mesme publike të arsimit profesional (42) në 12 qarqet; Berat, Dibër, Durrës, Elbasan, Fier, Gjirokastrë, Korçë Kukës, Lezhë, Shkodër, Tiranë, Vlorë
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 23.09.2016 dhe nr. 118.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Arsimi dhe formimi profesional, nënkupton arsimin dhe aftësimin, me qëllim pajisjen e rinisë e individëve të moshave të ndryshme me një profesion të caktuar dhe shkathtësi profesionale të punësimit.

Sot sfida për arsimin dhe formimin profesional qëndron në rritjen bashkëpunimit të gjithanshëm të institucioneve qendrore e vendore, sipërmarrjeve e bizneseve, partnerëve të tjerë zhvillimorë, publikut, etj., për të kërkuar e përshtatur lidhjen e shkallës arsimore dhe të kualifikimit me nevojat e ekonomisë së tregut në vend dhe përshtatja me nevojat e vendeve të rajonit e më gjerë. Gjithashtu për të ndërtuar një sistem të arsimit dhe formimit profesional, të hapur me zhvillimet e teknologjinë bashkëkohore që të lehtësojë punësimin, punën dhe jetën shoqërore të përfituesve, sot e në të ardhmen duke qenë në përputhje me sistemin e BE.

KLSH ka ndërmarrë këtë auditim performance dhe dhënien e opinioneve, për përmirësimin, modernizimin e sistemit të arsimit dhe formimit profesional, vlerësimit të rezultateve përfundimtare dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e ndërmarra, sepse ai ende nuk është plotësisht në harmoni me parimet e efektivitetit, pavarësisht zhvillimeve të kohëve të fundit, përpjekjeve dhe iniciativave për ndryshime ligjore, masivizimit të tij, etj., në;

- ✓ hartimin e politikave dhe strategjive për vlerësimin e profesioneve dhe profesionistëve;
- ✓ krijimin e një qasjeje të re në luftë me mentalitetin e gabuar të mos vlerësimit të arsimit dhe formimit profesional dhe motivimin e të rinjve e individëve për të vlerësuar profesione *“të lodhshme, të pashpërblyera e të papëlqyera”* për të cilat ka shumë nevojë tregu i punës, bizneset apo ekonomitë e vogla familjare;
- ✓ arritjen e matjes nëpërmjet një sistemi me qark të mbyllur *“arsim-profesion-punësim”*, mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit, *qeverisë, të rinjve e individëve, dhe sipërmarrjeve e biznesit*, në arritjen e qëllimit final rritjen e punësimit, punësimit dhe përmirësimit të jetesës e plotësimin të kërkesave të tregut të punës me punonjës të mirë-kualifikuar.

Mesazhi i auditimit

“Nxitje të reformave në ndryshimin e mentalitetit të mosvlerësimit të arsimit dhe formimit profesional, motivimin e të rinjve e individëve për të vlerësuar profesione *“të lodhshme, të pashpërblyera, të papëlqyera”* dhe plotësimin të kërkesave të tregut të punës me punonjës të mirë-kualifikuar”.

Arsimi dhe formimi profesional, nënkupton arsimin dhe aftësimin, me qëllim pajisjen e rinisë e individëve të moshave të ndryshme me një profesion të caktuar dhe shkathësi profesionale të punësimit.

Sot sfida për arsimin dhe formimin profesional qëndron në rritjen bashkëpunimit të gjithanshëm të institucioneve qendrore e vendore, sipërmarrjeve e bizneseve, partnerëve të tjerë zhvillimor, publikut, etj., për të kërkuar e përshtatur lidhjen e shkallës arsimore dhe të kualifikimit me nevojat e ekonomisë së tregut në vend dhe përshtatja me nevojat e vendeve të rajonit e më gjerë.

Gjithashtu për të ndërtuar një sistem të arsimit dhe formimit profesional, të hapur me zhvillimet e teknologjinë bashkëkohore që të lehtësojë punësimin, punën dhe jetën shoqërore të përfituesve, sot e në të ardhmen duke qenë në përputhje me sistemin e BE.

KLSH e ka ndërmarrë këtë auditim performance dhe dhënien e opinioneve, për përmirësimin, modernizimin e sistemit të arsimit dhe formimit profesional, vlerësimit të rezultateve përfundimtare dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e ndërmarra sepse, ai ende nuk është plotësisht në harmoni me parimet e efektivitetit, pavarësisht zhvillimeve të kohëve të fundit, përpjekjeve dhe iniciativave për ndryshime ligjore, masivizimit të tij, etj., në;

- ✓ hartimin e politikave dhe strategjive për vlerësimin e profesioneve dhe profesionistëve;
- ✓ krijimin e një qasjeje të re në luftë me mentalitetin e gabuar të mosvlerësimit të arsimit dhe formimit profesional dhe motivimin e të rinjve e individëve për të vlerësuar profesione *“të lodhshme, të pashpërblyera, të papëlqyera”* për të cilat ka shumë nevojë tregu i punës, bizneset apo ekonomitë e vogla familjare;
- ✓ arritjen e matjes nëpërmjet një sistemi me qark të mbyllur *“arsim-profesion-punësim”*, mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit, *qeverisë, të rinjve e individëve, dhe sipërmarrjeve e biznesit*, në arritjen e qëllimit final rritjen e punësimit, punësimit dhe përmirësimit të jetesës e plotësimin të kërkesave të tregut të punës me punonjës të mirë kualifikuar.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT, etj.), sipas programit të auditimit nr. 1107/4, datë 09.03.2016 realizoi auditimin e performancës me temë **“Shkollimi Profesional në Shqipëri”**. Ky auditim u programua për t’u ushtruar në Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, Drejtorinë e Përgjithshme të Arsimit dhe Formimit Profesional, Agjencinë Kombëtare të Arsimit, Formimit Profesional dhe Kualifikimeve, Qendrat e Formimit Profesional dhe Shkollat e Mesme publike të arsimit profesional të shpërndara në 12 qarqet; Berat, Dibër, Durrës, Elbasan, Fier, Gjirokastrë, Korçë Kukës, Lezhë, Shkodër, Tiranë, Vlorë. Pas përfundimit të punës paraprake audituese u përgatit programi auditues. Në përfundim të punës audituese në terren, me shkresën nr. 1107/30, datë 17.07.2016 u dërgua projekt-raporti i auditimit në Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë me detyrimin e shpërndarjes në të gjitha institucionet e sipërcituara. Raporti i auditimit është hartuar pasi janë shqyrtuar dhe u morën parasysh të dhënat sipas pyetësorëve dhe shpjegimeve të dërguara nga institucionet e përfshira në këtë auditim të cilat janë trajtuar në mënyrë të hollësishme në Raport Auditimin.

Në përfundim, pasi u njoha me Raportin e Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga institucionet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10, 13, 15, 25 dhe 30 të ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit” :

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së konkludoi:

Në politikat shoqërore të një vendi, vend të rëndësishëm zë mbrojtja edhe ngritja e një sistemi sa më cilësor të arsimit dhe formimit profesional.

Çdo gjë të mirë, e mësova nga librat.

Abraham Lincoln

Kalimi nga një ekonomi e kontrolluar në një ekonomi të decentralizuar, e orientuar tërësisht drejt sektorit privat, solli ndryshime drastike në funksionimin e tregut të punës dhe sistemit arsimor në përgjithësi dhe atij profesional në veçanti, në përshtatje me realitetin e ekonomisë së tregut të lirë, çka ka çuar dhe në ristrukturimin e politikave të arsimit, kualifikimit dhe punësimit në tregun e punës.

Një rol të rëndësishëm kanë politikat që realizohen në përfshirjen e arsimit, formimit dhe kualifikimit profesional në harmoni të plotë dhe në përshtatje me kërkesat e tregu të punës. Shkalla arsimore dhe kualifikimi profesional ndikon në tregun e punës e janë tregues cilësorë të nivelit të dijeve dhe aftësive që duhen për përgatitjen e specialisteve përherë e më të kualifikuar për çdo sektor të veprimtarisë shoqërore, kusht i domosdoshëm për zhvillimin e teknologjisë, kulturës dhe artit, për rritjen e mirëqenies, duke bërë të mundur zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë së vendit, për sot dhe për brezat e ardhshëm.

Roli i arsimit dhe formimit profesional është një nevojë për të gjitha vendet të cilat synojnë një zhvillim të qëndrueshëm ekonomik, kulturor dhe social, arsimi gjatë gjithë jetës është vendimtar në ndërtimin e një shoqërie të tillë. Arsimi dhe aftësimi profesional pajis nxënësit me njohuri, shkathtësi, vlera dhe qëndrime që iu mundësojnë atyre t'i plotësojnë nevojat e të sotmes dhe sfidat e së nesërme.

Arsimi Profesional dhe Formimi Profesional kanë një zhvillim të ulët nga pikëpamja cilësore, si dhe në to angazhohen një përqindje e ulët e të rinjve apo të rriturve, megjithëse këto vitet e fundit ka patur një rritje sasiore për shkak të disa politikave stimuluese të qeverisë

që kërkojnë domosdoshmërisht të ushtrojnë një “presion” pozitiv në nivelet politike për të kaluar nga “riparimet e pjesshme sipas nevojave të çastit” drejt “zgjidhjeve të plota e afatgjata” në kontekstin e integritetit rajonal dhe europian.

Ndërmjet këtij auditimi performance jemi mundur të ndihmojmë të skicojmë dhe adresojmë rrugën për përmbushjen dhe plotësimin e përparësive strategjike gjithëpërfshirëse të arsimit dhe formimit profesional kaq të rëndësishëm për sigurimin e punonjësve të kualifikuar, të nevojshëm për tregun e punës, gjithashtu, kërkojmë të promovojmë bashkëveprimin ndërmjet, qeverisjes qendrore, pushtetit vendor, shoqërisë civile, grupeve të interesuara, komunitetit të biznesit dhe publikut të gjerë, se rritja e performancës së arsimit dhe formimit profesional, është investimi që ndikon në zhvillimin tërësor të tregut të punës dhe ekonomisë së vendit.

Auditimi i performancës synon të promovojë **përmirësime në performancën e shërbimeve publike**. Filozofia e re drejtuese në KLSH e ka vënë auditimin e performancës në qendër të vëmendjes si motor të zhvillimit institucional, i cili synon të promovojë **përmirësime në performancën e shërbimeve publike**. Misioni i KLSH-së në Planin Strategjik 2013-2017 përkufizohet; **Informimi i publikut dhe i Kuvendit të Shqipërisë në lidhje me përdorimin e burimeve me ekonomicitet, eficiencë dhe efektivitet nga pushteti qendror dhe lokal dhe nga njësi të tjera publike**, si dhe nxitja e përgjegjshmërisë në të gjithë sektorin publik, në përputhje me direktivat e praktikave me të mira të BE-së dhe me standardet ndërkombëtare të INTOSAI-t, duke kontribuar për qeverisjen e mirë, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit.

Udhëzimet e reja të auditimit të performancës (Udhëzuesi, Manuali dhe Indikatorët) të mbështetura në Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI 3000 & 3100), nxisin një orientim drejt nevojave të qytetarëve. **“Auditimi i performancës”** ka të bëjë me auditimin e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit dhe përfshin:

a) auditimin e *ekonomicitetit*, që nënkupton minimizimin e kostos së burimeve që përdoren në një veprimtari publike, duke mos cenuar cilësinë e tij.

b) auditimin e *eficiencës*, që nënkupton optimizimin e raportit burime-rezultate të veprimtarisë publike, duke modifikuar proceset, strukturat dhe gjithë zinxhirin ekonomik të vlerës, në përputhje me standardet kombëtare e ndërkombëtare dhe praktikave më të mira.

c) auditimin e *efektivitetit*, që nënkupton vlerësimin e rezultateve përfundimtare dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e subjektit të audituar.

Rëndësia e këtij auditimi ka të bëjë me integrimin e arsimit dhe formimit profesional e përshtatur atë me nevojat e reja në procesin e të mësuarit gjatë gjithë jetës dhe të tregut të punës duke bërë vlerësimin e reformave të ndërmarra nga Qeveria Shqiptare, mbi performancën e shkollimit profesional në Shqipëri, nëpërmjet përmirësimit të vazhdueshëm dhe promovuar eksperiencia efikase në zhvillimin e gjithanshëm të tij. Në konkluzione pasqyrohet mendimi më bashkëkohor, nevojat për një arsim më cilësor dhe njëkohësisht trendi i integritit të Shqipërisë në BE edhe në fushën e arsimit profesional parauniversitar, ku mendimet e dhëna të respektojnë interesin kombëtar.

Arsimi dhe formimi profesional në Shqipëri megjithëse ka marrë vëmendjen e duhur këto vitet e fundit, vazhdon të ndeshet me problematikat, që kanë të bëjnë me;

- përcaktimin e fushës, legjislacionit dhe përgjegjësisë shtetërore në funksion të misionit të tij;
- kompetencat, vendim-marrjen dhe bashkëpunimin midis institucioneve qendrore ndërmjet tyre, ashtu si dhe ndërmjet institucioneve qendrore e lokale që merren me arsimin profesional në Shqipëri;
- marrëdhënie të dobëta e efektive të partneritetit me tregut të punës;
- shkëmbimin e praktikave më të mira që sjellin risi dhe modernizim;
- mungesën e laboratorëve për zhvillimin e praktikave sipas profesioneve;
- mungesën e kurrikulave, vlerësimit dhe certifikimit të tyre sipas standardeve evropiane;
- përcaktimin e nevojave për profesione dhe prioritetet e tyre;
- përcaktimit të nevojave për profesione në funksion të kohës për të cilin nevojitet ky profesion;
- krijimin e hapësirave lehtësuese e favorizuese biznesit për trajnimin nga ana e tij e punonjësve për të cilët ka nevojë;
- përcaktimin e kostove për çdo profesion të ofruar nga arsimi dhe formimi profesional;
- përcaktimin e standardeve të trupës pedagogjike;
- trajnimin e aftësimit profesional të trupës pedagogjike në mësimdhënie në përfitim të përvojave të reja profesionale, duke ndarë dhe përvojën e tyre;

- mënyrën e vlerësimit dhe certifikimit të nxënësve;
- akreditimin e shkollave dhe programeve;
- etj.

Ky auditim ka synuar të trajtojë një përpjekje e angazhim profesional, për të siguruar mirëkuptimin ndërmjet aktorëve të ndryshëm, për të garantuar edhe të ndihmojë sistemin e arsimit dhe formimi profesional, për një mësimdhënie dhe mësim nxënie që u siguron nxënësve dhe individëve aftësitë për të cilat ka nevojë në tregun e sotëm të punës dhe në të ardhmen.

Qëllimi i auditimit: është përmirësimi i mirëkuptimit të aktorëve të ndryshëm, për të kontribuar në zhvillimin e sistemit të arsimit dhe formimi profesional dhe identifikimin e nevojave, që t'u sigurojë nxënësve, të rinjve dhe individëve pajisjen e tyre me njohuritë dhe aftësitë më të mira profesionale për të cilat ka nevojë në tregun e sotëm dhe të ardhshëm të punës.

Objektivi i auditimit: është pasqyrimi me realizëm dhe objektivitet i situatës, të ndihmojë të rinjtë dhe individë të ndryshëm në zhvillimin dhe edukimin e tyre në fushën e arsimit, trajnimit dhe formimit profesional, duke formuar një sistem unik, duke analizuar problematikën aktuale dhe instrumentet që strukturat shtetërore kanë në dispozicion për të përmirësuar situatën.

Rëndësia e auditimit: është të bëjë vlerësimin e performancën së sistemit të arsimit e formimit profesional dhe të ndihmojë të rinjtë të bëjnë zgjedhje të zgjuara në formimin e tyre profesional dhe karrierën e tyre.

Mesazhi kryesor i këtij auditimi është: “Nxitje të reformave në ndryshimin e mentalitetit të mosvlerësimit të arsimit dhe formimit profesional, motivimin e të rinjve e individëve për të vlerësuar profesione “të lodhshme, të pashpërblyera, të papëlqyera” dhe plotësimit të kërkesave të tregut të punës me punonjës të mirë-kualifikuar”.

Arsimi dhe formimi profesional, nënkupton arsimin dhe aftësimin, me qëllim pajisjen e rinisë e individëve të moshave të ndryshme me një profesion të caktuar dhe shkathësi profesionale të punësimit.

Sot sfida për arsimin dhe formimin profesional qëndron në rritjen bashkëpunimit të gjithanshëm të institucioneve qendrore e vendore, sipërmarrjeve e bizneseve, partnerëve të tjerë zhvillimor, publikut, etj., për të kërkuar e përshtatur lidhjen e shkallës arsimore dhe të kualifikimit me nevojat e ekonomisë së tregut në vend dhe përshtatja me nevojat e

vendeve të rajonit e më gjerë. Gjithashtu për të ndërtuar një sistem të arsimit dhe formimit profesional, të hapur me zhvillimet e teknologjinë bashkëkohore që të lehtësojë punësimin, punën dhe jetën shoqërore të përfituesve, sot e në të ardhmen duke qenë në përputhje me sistemin e BE.

KLSH e ka ndërmarrë këtë auditim performance dhe dhënien e opinioneve, për përmirësimin, modernizimin e sistemit të arsimit dhe formimit profesional, vlerësimin të rezultateve përfundimtare dhe objektivave të vendosura, në përputhje me politikat e ndërmarra sepse, ai ende nuk është plotësisht në harmoni me parimet e efektivitetit, pavarësisht zhvillimeve të kohëve të fundit, përpjekjeve dhe iniciativave për ndryshime ligjore, masivizimit të tij, etj., në;

- hartimin e politikave dhe strategjive për vlerësimin e profesioneve dhe profesionistëve;
- krijimin e një qasjeje të re në luftë me mentalitetin e gabuar të mosvlerësimin të arsimit dhe formimit profesional dhe motivimin e të rinjve e individëve për të vlerësuar profesione *“të lodhshme, të pashpërblyera, të papëlqyera”* për të cilat ka shumë nevojë tregu i punës, bizneset apo ekonomitë e vogla familjare;
- arritjen e matjes nëpërmjet një sistemi me qark të mbyllur *“arsim-profesion-punësim”*, mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit, *qeverisë, të rinjve e individëve, dhe sipërmarrjeve e biznesit*, në arritjen e qëllimit final rritjen e punësimit, punësimit dhe përmirësimit të jetesës e plotësimin të kërkesave të tregut të punës me punonjës të mirë kualifikuar.

Në mënyrë të detajuar të gjitha mangësitë janë trajtuar hollësisht në Raportin e Auditimit rast pas rasti, si gjetje konkrete me konkluzionet përkatëse.

Disa nga mangësitë e konstatuara gjatë këtij auditimi janë;

- Historiku i shkollave profesionale tregon se si hapja, shkurtimi dhe mbyllja e shkollave si dhe degëve, drejtimeve apo profileve në vite, ka patur oshilacione të mëdha çka tregon se ato nuk janë bërë të studiuar në bazë të nevojave për specialistë sipas drejtimeve që kishte industria e asaj kohe dhe nevojave që ka tregu i punës dhe sipërmarrjet sot të ndara sipas rajoneve dhe prioriteteve të tyre për sot dhe të ardhmen.
- Është kryer kalimi i fushës së arsimit profesional dhe bashkimi me fushën e formimit profesional nga MSA në MMSR duke krijuar një fushë atë të arsimit dhe formimit profesional, pa ndonjë studim “si ka qenë - si është - si do të bëhet” ku të jepen efektet dhe pritshmëritë e tij në krijimin e kësaj qasjeje të re të administrimit të kompetencave, aseteve, burimeve njerëzore dhe financiare;

- Nuk ka akt ligjor për transferimin e arsimit të mesëm profesional nga varësia e MSA në varësinë e MMSR me të gjitha modalitetet që e shoqërojnë këtë lëvizje, por vetëm VKM për përcaktimin e fushës së MMSR;
- Në aktin ligjor të përcaktimit të fushës së MMSR “nënkuptohe” bashkimi i arsimit profesional me formimin profesional gjë e cila nuk është sqaruar në këtë VKM apo në ndonjë akt tjetër;
- Nuk janë përfshirë në këtë “zhvendosje” shkollat publike social-kulturore (artistike, sportive, të gjuhëve të huaja), çka do të thotë se nuk është e përcaktuar saktë kush përfshihet në shkollat profesionale apo cilat janë ato;
- Nuk është përshtatur i gjithë legjislacioni me kalimin e këtij sistemi në vartësi të MMSR sepse kryesisht i gjithë legjislacioni si ligjet, VKM, urdhra, udhëzime dhe rregullore që kanë rregulluar marrëdhëniet e funksionimit të arsimit profesional i përkasin periudhës kur ky arsim ka qenë brenda gjithë sistemit arsimor në varësi të MASH ndryshuar me MSA;
- MMSR nuk ka institucione për mbikëqyrjen, monitorimin, zhvillimin e infrastrukturës, etj., të sistemit të arsimit dhe formimit profesional, sepse ato janë në varësi të MSA;
- Në MMSR, personeli që ndjek sistemin e arsimit dhe formimit profesional është shumë i vogël në numër duke patur parasysh problematikën e tij, si dhe duke e krahasuar me sistemin e arsimit të mesëm që mbikëqyret nga MSA dhe një grup institucionesh në varësi të saj mund të themi që është në MMSR “nuk ka personel” për mbikëqyrjen e tij;
- Nuk i janë kaluar plotësisht sistemit të arsimit dhe formimit profesional kompetencat nga pushteti vendor, të cilat kanë ndikuar negativisht në mbarëvajtjen e procesit mësimor, në sigurimin dhe mirëmbajtjen e ambienteve shkollore, konvikteve dhe laboratorëve në shkollat profesionale në zbatim të ligjit nr. 139/2015, “Për vetëqeverisjen vendore”;
- Nuk është mbledhur Këshilli Kombëtar i AFP-së si organ këshillimor trepalësh (shtet- punëmarrës-punëdhënës) si rekomandues i politikave për zhvillimin e sistemit të AFP-së, si dhe nuk dalë akt ligjor për mënyrën e organizimit dhe funksionimit të tij;
- Problematike në të gjithë sistemin e AFP-së është gjendja e stafit të mësuesve që japin lëndët teknike, e cila karakterizohet nga: mosha mesatare e lartë ose afër moshës së pensionit; kualifikimi i ulët; shumë prej tyre kanë një formim të papërshtatshëm arsimor, japin mësim lëndë krejtësisht të ndryshme nga ato për të cilat janë diplomuar, ose edhe mund të mos kenë një diplomë universitare; u mungon kualifikimi/trajnimi paraprak, si edhe ai në punë, etj.;

- Mospërputhje ndërmjet drejtimeve e profileve arsimore të ofruar dhe kërkesave të tregut të punës;
- Mungesë të bashkëpunimit efektiv të ofruesve të AFP me bizneset, (shoqëritë dhe kompanitë);
- Ka mbivendosje të drejtimeve e profileve të shërbimit Arsimor me ato të Formimit profesional;
- Nuk ka zhdërvjelltësi për të reflektuar në kohë kërkesat dinamike të tregut të punës në nivel lokal e kombëtar;
- Nuk ka përfunduar procesi rishikimit tërësor dhe hartimi përfundimtar i listës kombëtare të profesioneve dhe i përshkrimeve përkatëse, i cili është një instrument për klasifikimin e strukturës së punësimit në vendin tonë e cila më pas i përcillet për miratim Këshillit të Ministrave;
- Mungon i gjithë kuadri institucional ligjor për akreditimin e institucioneve që ofrojnë arsimim dhe formim profesional, megjithëse shprehet në ligjin e AFP-së dhe në VKM për krijimin e AKAFPK-së;
- Deri më sot nuk është bërë asnjë akreditim i institucioneve të AFP-së;
- Nuk janë përcaktuar kritere dhe standarde për vlerësimin dhe certifikimin e institucioneve të arsimit dhe formimit profesional;
- Nuk ka procedura të miratuara për kryerjen e procesit të akreditimit për institucionet e arsimit dhe formimit profesional;
- AKAFPK nuk ka studim paraprak mbi arsyet e kalimit të sistemit të arsimit profesional nga vartësia e Ministrisë së Arsimit e Sportit në vartësi të Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë dhe perspektivën e tij në vartësi të MMSR;
- Në ligjin për AFP dhe atë për KSHK nuk janë parashikuar procedura të akreditimit të kurrikulave të arsimit dhe formimit profesional, ku garantimi i cilësisë së zhvillimit të skelet-kurrikulave bazohet në një metodologji të caktuar nga AKAFPK, e cila parashikon zhvillimin paraprak të analizës së profesioneve, zhvillimit të përshkrimeve të kualifikimeve profesionale dhe mbi bazën e tyre hartohen skelet-kurrikulat përkatëse dhe më pas miratohen nga Ministri përgjegjës;
- Nuk ka procedura dhe metodologji për miratimin e skelet-kurrikulave, si dhe programeve afatshkurtra të formimit profesional;
- Nga AKAFPK mbetet akoma punë për të bërë në kuadër të përditësimit të ofertës dhe rishikimin e skelet-kurrikulave në shërbim të përshtatjes me të rejat e fundit të shkencës dhe teknologjisë, e cila duhet të jetë thelbësore në këto planifikime;

- Me gjithë punën e bërë si nga ana e MMSR, ashtu dhe AKAFPK nuk ka tregues mbi matjen e përshtatshmërisë së kurikulave të arsimit dhe formimit profesional me tregun e sotëm e të ardhshëm të punës;
- Nuk ka përputhje të varësisë institucionale dhe proceduarve të funksionimit të tyre të shprehura ndërmjet VKM nr. 321, datë 21.04.2011 “Për Krijimin e Agjencisë Kombëtare të Arsimit dhe Formimit Profesional dhe Kualifikimeve” dhe ligjit nr. 10247, datë 04.03.2010 “Për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve”;
- Nuk është krijuar e për pasojë nuk ka funksionuar Këshilli i Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve, i cili duhet të merret me hartimin, miratimin e politikave dhe të rregulloreve të KSHK-së, dhe të politikave që lidhen me institucionet përgjegjëse për zbatimin e funksioneve të KSHK-së dhe bashkërendimi i veprimtarive për zbatimin e tyre.
- Në sistemin e arsimit dhe formimit profesional nuk janë llogaritur sa kushton realizimi i praktikave mësimore për çdo praktikant sipas drejtimeve mësimore (mekanik, rrobaqepës, kuzhinier, elektrikist, ndërtues, etj., etj.).
- Nuk ka standarde dhe kritere mbi realizimin financiarisht të profesioneve të ofruara nga sistemi i arsimit dhe formimit profesional;
- Nuk ka një studim mbi analizën e rentabilitetit dhe të përshtatshmërisë për të gjykuar mbi plotësimin e kënaqësive të palëve të interesit, qeverisë, nxënësve, të rinjve, individëve, dhe sipërmarrjeve e biznesit në fushën e arsimit dhe formimit profesional e cila të bazohet në:
 - parimet e vlerës për para;
 - në përputhshmërinë e sistemit e formimit profesional me objektivat strategjike kombëtare dhe objektivat strategjike të tij;
 - rentabilitetin ekonomik të mundshëm;
 - aftësinë e sistemit për të tërhequr financime buxhetore e financime private.
- Ka mungesa të theksuara në fonde buxhetore për sigurimin e bazës materiale në institucionet e sistemit të arsimit dhe formimit profesional si dhe të fondeve buxhetore për investime;
- Nuk ka standarde dhe kritere mbi realizimin dhe funksionimin financiarisht të profesioneve të ofruara nga sistemi i arsimit dhe formimit profesional
- Nuk ka sistem gjurmimi për arsimin profesional, duke përfshirë si punësimin e atyre që diplomohen apo certifikohen, ashtu edhe/ose studimet pas-dytësore apo tretësore.

- Nuk ka tregues mbi matjen e përshtatshmërisë së arsimit dhe formimit profesional me tregun e sotëm dhe ardhshëm të punës;
- Nuk ka tregues mbi hapjen ose ofrimin e drejtimeve dhe kurseve të specializuara në sistemin e arsimit dhe formimit profesional në përputhje me zhvillimin e shkencës dhe teknologjisë, me kulturën dhe traditën kombëtare, ndryshimeve dhe kërkesave të tregut të punës;
- Nuk është matur në zbatim të ligjit dhe strategjisë të AFP, nëse është arritur harmonizimi i arsimit dhe formimit profesional, në përputhje me perspektivën e zhvillimit ekonomik, kombëtar, rajonal dhe kërkesat e tregut të punës;
- Nuk ka tregues statistikorë mbi matjen e punësimit të nxënësve sipas profesioneve, të arsimuar nga shkollat e mesme të arsimit profesional publike dhe jo publike;
- Nuk ka tregues statistikorë mbi matjen e punësimit të kursantëve sipas profesioneve, të kualifikuar nga qendrat e formimit profesional publike e jo publike;
- Nuk ka regjistër kombëtar të nxënësve sipas numrit personal për shkollat e mesme profesionale, si ato publike, ashtu dhe jo publike, por të dhënat e tyre janë në të regjistruara vetëm në regjistrat (amzave) në shkollat profesionale, ku ruhen të dhëna të plota të rezultateve dhe frekuentimit të nxënësve përgjatë gjithë viteve të studimit;
- Nuk ka regjistër kombëtar të kursantëve sipas numrit personal për qendrat e formimit profesional publike dhe jo publike;
- Nuk ka plan veprimi për arsimin profesional dhe formimin profesional në bashkëpunim me bashkitë për evidentimin e profesioneve sipas nevojave dhe prioriteteve të tyre;

Disa nga konkluzionet e këtij auditimi sipas gjetjeve në mënyrë të përmbledhur janë;

- Mos-njohja, përshtatja dhe analizimi i zhvillimit të veprimtarisë së sistemit të arsimit dhe formimit profesional ndikon negativisht; në cilësinë dhe masivitetin e tij; goditjes së reputacionit të krijuar në vite për shkollat apo qendrat; përcaktimit të nevojat për mësues e specialistë të kualifikuar e të trajnuar mirë që garantojnë cilësinë e mësimdhënies e mësimnxënies; në përcaktimin e nevojave për fonde për përmirësimin e kushteve të shkollave dhe kompletimi me reparte e baza prodhuese; përcaktimin e nevojave për pajisje me kabinete të lëndëve teknike; përfundimit të investimeve të kryera në vite; krijimin e vështirësive në plotësimin me kurrikula sa më cilësore dhe në zhvillim për të reflektuar në kohë kërkesat dinamike të tregut të punës; krijimit të diskordancës ndërmjet ofertës arsimore të ofruar dhe kërkesave të tregut të punës; krijimit të mosbesimit dhe shkëputjes së bashkëpunimit efektiv të ofruesve të AFP, me bizneset, shoqëritë dhe kompanitë; krijimit të padëshiruar të mbivendosjes së ofertave të shërbimit Arsimor me ato të Formimit profesional; etj.

- Përshtatja, përmirësimet ligjore dhe plotësimi i strategjisë për sistemin e arsimit dhe formimit profesional bëjnë që ky sistem të ecë me ritmin e kohës, kushtimit të vëmendjes ndaj problematikave që e kanë shoqëruar në këto vitet e fundit, duke e reformuar nëpërmjet adresim të plotë të fenomeneve që rregullojnë organizimin, funksionimin, institucionalizimin, rritjen e cilësisë, rritjen e transparencës, përgjegjshmërisë dhe efektivitetit të tij, në funksion të transformimit të Arsimit e Formimit Profesional në një sistem me shumë mundësi edukimi dhe punësimi.
- Kryerja e këtyre përmirësimeve është e rëndësishme, duke patur parasysh atë që shkollat profesionale janë gjithashtu njësi e rëndësishme, sepse fillimisht ato ofrojnë edukim të përgjithshëm intelektual e qytetar dhe në vijim edhe atë profesional, nxit punëdhënësit që të alokojnë më shumë burime për zhvillimin e forcës së punës, si dhe për të siguruar monitorimin e tij që t'iu përgjigjet gjithmonë e më mirë nevojave të individëve, punëdhënësve dhe ofruesve.
- Përshtatja, përmirësimet ligjore dhe plotësimi i strategjisë për sistemin e arsimit dhe formimit profesional do të konsistojnë gjithashtu në garantimin e cilësisë së kualifikimeve profesionale, në përputhje me kërkesat e tregut vendës të punës dhe me gjerë, në përputhje me (ISCED), me (KSHK) dhe me (KEK) si dhe për garantuar gjithnjë parametra cilësorë në edukimin e të rinjve, si qytetarë të denjë të vendit.
- Më gjithë punën e bërë për riorganizimin e sistemit të AFP për t'iu përshtatur ndryshimeve shoqërore, ai duhet të jetë; një proces dinamik dhe i vazhdueshëm, me objektiva të përcaktuara, për të përshtatur sa më tepër të jetë e mundur ofertën e AFP me kërkesat e ndryshimeve shoqërore dhe lëvizjet e popullsisë; ndryshimet e përshtatja e sistemit të AFP, do të jetë një proces dinamik dhe i vazhdueshëm sepse teknologjia dhe ekonomia janë gjithnjë në evoluim; oferta e ofruesve të jetë sa më cilësore dhe mundësisht t'i paraprijë kërkesave të teknologjisë nëpërmjet përditësimit dhe pasurimit të përmbajtjes kurrikulare dhe programeve, kualifikimit të burimet njerëzore, kompletimit me infrastrukturë më moderne, etj.,
- Pa një sistem mendje-hapur menaxhimi të sistemit të shkollave dhe qendrave të arsimit dhe formimit profesional do të jetë i pamundur trajtimi dhe zgjidhja e shumë problemeve, të cilat kanë ngadalësuar përparimin si në drejtimin sasior, ashtu dhe cilësor të sistemit të AFP-së në Shqipëri.
- Akreditimi, certifikimi, krijimi i standardeve përmirësimi i kurrikulave dhe krijimi e miratimi i procedurave për realizimin e tyre, duhet të jetë në qendër të vëmendjes për të gjithë institucionet e sistemit të arsimit dhe formimit profesional dhe specialistëve arsimorë e mësimdhënësit, për të bërë të mundur përshtatjen me kërkesat e tregut; pasqyrimin të zhvillimeve teknologjike e kërkesave të reja për profesione që janë tashmë shumë dinamike; vlerësimin të partneritetit publik-privat si një element kyç i zhvillimit cilësor të ofruesve të AFP në rritjen e kualifikimit dhe kryerjen e praktikave profesionale

të nxënësve; planifikimit afatgjatë për rritjen e investimeve për infrastrukturë moderne, laboratorë dhe kabinete që do t'i paraprijnë nivelit dhe zhvillimit teknik dhe teknologjik; etj.;

- Krijimi i standardeve dhe hartimi i procedurave për akreditim të institucioneve dhe miratim të kurrikulave duhet të jenë në qendër të vëmendjes dhe objekt ndryshimesh e përmirësimesh të vazhdueshme, si për strukturat drejtuese ashtu dhe për sipërmarrësit e palët e interesuara për këtë sistem sepse do të sjellë përditësimin e tyre dhe vlerësimin e kualifikimeve të stafit mësimor në përputhje me specifikat profesionale që kërkojnë kurset dhe drejtimet mësimore që ofrohen nga AFP; përfshirjes së përvojës evropiane e bashkëkohore; etj.; me qëllim krijimin e kushteve për zhvillimin e sistemit modern dhe unik të orientuar në mënyrë të vazhdueshme ndaj zhvillimeve dhe standardeve të reja të BE-së, etj.
- Zhvillimi normal i praktikave sipas drejtimit mësimor realizohet cilësisht sipas objektivave vetëm duke përcaktuar drejtë dhe saktë sipas llojit, sasisë dhe vlerën e “lëndëve të para” ose më saktë koston që duhet për çdo lloj produkti që do të prodhohet apo shërbim që do të mësohet në këtë praktikë, gjithashtu është e domosdoshme dhe për programim sa më të saktë të fondeve buxhetore që duhen për çdo drejtim e në tërësi.
- Gjithashtu, përcaktimi i kostove për çdo produkt apo shërbim që do të mësohet në praktikën mësimore sipas drejtimeve të sistemit të AFP është e domosdoshme për çdo drejtues të suksesshëm dhe bazë e mirë për të garantuar një ecuri cilësore, të qëndrueshme, afatgjatë të mësimdhënies dhe mësimnxënies gjatë realizimit të praktikave shumë të nevojshme për kualifikimin e nxënësve dhe të rinjve me dijet e zanatit.
- Mungesa e fondeve çon në zhvillimin me mangësi të procesit mësimor dhe aq më tepër në realizimin e praktikave mësimore aq të nevojshme për një mësimnxënie cilësore në sistemin e AFP.
- Mospasja e treguesve të mësipërm është me pasoja në analizimin kërkesave të tregut të punës, në përputhje me zhvillimin e shkencës dhe teknologjisë, kulturën dhe traditën kombëtare dhe me perspektivën e zhvillimit ekonomik, kombëtar e rajonal;
- Moskrijimi i sistemit të gjurmimit të diplomuarve dhe certifikuarve nga institucionet e arsimit dhe formimit profesional sjell mungesën dhe pasjen e një informacioni të pamjaftueshëm mbi shkallën e punësueshmërisë së nxënësve dhe individëve; nuk vlerësohet se sa i arrirë është niveli dhe përshtatshmëria e njohurive të marra në shkollë apo qendrat e formimit profesional krahasuar me kërkesat e vendit të punës, kohës, përshtatjes me teknologjinë e re etj.; nuk identifikohen drejtimet mësimore apo kurset reja me perspektivë të mirë punësimi;

- Mosmatja e treguesve dhe objektivave të strategjisë sjell mosnjohjen me realitetin; sa mirë është hartuar strategjia; a ishte me efektivitet shkëputja e arsimit profesional nga sistemi arsimor; etj.;
- Hartimi i regjistrave kombëtare do të bënte të mundur evidentimin në tërësi të personave që kanë mbaruar në sistemin e arsimit dhe formimit profesional, lëvizjet demografike të tyre, punësimin e tyre, përsëritjen e kurseve, mund të shmangte abuzimet me përfitimin e diplomave pa i mbaruar studimet apo kurset, etj.
- Hartimi i planeve të veprimit në bashkëpunim me bashkitë për evidentimin e profesioneve sipas nevojave dhe prioriteteve të rajonit do të rriste shkallën e punësimit dhe uljen e papunësisë, si dhe do të promovonte vlerat më të mira dhe traditën e secilit rajon.

Nisur nga gjetjet dhe konkluzionet mësipërme dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të këtij shërbimi:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, vendosi:

Rekomandim: 1

- MMSR, institucionet e arsimit dhe formimit profesional, pushteti vendor, grupet e interesit etj., të studiojnë dhe bashkëpunojnë në krijimin e një klime sa më të favorshme e afatgjatë sipas nevojave të tregut të punës, të jetëgjatësisë së institucioneve të sistemit të arsimit dhe formimit profesional dhe drejtimeve që ato ofrojnë, në përputhje me kushtet realitetin, nevojat e rajonit ku ato veprojnë, përvojave me të mira si dhe standardet e BE.

Në vazhdimësi

Rekomandim: 2

- MMSR në bashkëpunim me MAS dhe qeverinë të marrin masa për përmirësimin e gjithë paketës ligjore në përputhje me kushtet dhe realitetin të kësaj qasjeje të re të administrimit, kompetencave, aseteve, burimeve njerëzore dhe financiare të sistemit të arsimit dhe formimit profesional.
- MMSR në bashkëpunim me MAS, për qasjen e të re të arsimit dhe formimit profesional, të hartojnë strategji të re për këtë sistem, për një mësimnxënie dhe mësimdhënie në funksion të tregut të punës, të zhvillimeve teknologjike, nevojave rajonale për zanaçinjin apo profesionistë të mesëm të mirë-kualifikuar.
- MMSR në bashkëpunim me MAS të përcaktojë saktë përkufizimin cila quhet “shkollë profesionale” dhe hartimin e plotë të listës së shkollave profesionale.

- MMSR në bashkëpunim me qeverinë të marrë masa për krijimin e institucioneve të hartimit të politikave, mbikëqyrjes, monitorimit, burimeve njerëzore, zhvillimit të infrastrukturës, hartimit të procedurave përkatëse për mirëfunksionimin normal të sistemit, plotësimit me personel, etj., të sistemit të arsimit dhe formimit profesional nga niveli qendror e deri në bazë. (MMSR + institucione të sistemit të AFP)
- MMSR të mbledhë Këshillin Kombëtar të AFP-së dhe në bashkëpunim me qeverinë të nxjerrë aktin ligjor për mënyrën e organizimit dhe funksionimit të tij.
- MMSR në bashkëpunim me qeverinë të marrë masa për zgjidhjen e problematikave shqetësuese që ekzistojnë për stafin e mësuesve të cilët japin lëndët teknike, si dhe trajnimin e tyre me zhvillimet e reja të teknologjisë e të kohës.
- MMSR në bashkëpunim me qeverinë dhe organet e pushtetit vendor të marrin masa për t'ia kaluar plotësisht sistemit të arsimit dhe formimit profesional kompetencat nga pushteti vendor të miratuara me ligj.

Menjëherë

Rekomandim: 3

- MMSR në bashkëpunim me AKAFPK të përfundojë dhe të dërgojë për miratim Këshillit të Ministrave listën kombëtare të profesioneve dhe përshkrimeve përkatëse si instrument për klasifikimin e strukturës së punësimit në vendin tonë;
- MMSR në bashkëpunim AKAFPK dhe institucionet e arsimit dhe formimit profesional, referuar dhe përvojave më të mira evropiane, të plotësojë, përputhë dhe hartojë ligje vendime e urdhëresa për akreditimin e institucioneve që ofrojnë arsimim dhe formim profesional;
- MMSR në bashkëpunim AKAFPK dhe institucionet e arsimit dhe formimit profesional, referuar dhe përvojave më të mira evropiane të hartojë, përcaktojë kritere dhe standarde për vlerësimin dhe certifikimin e institucioneve të arsimit dhe formimit profesional, të përcaktojë procedura të miratuara për kryerjen e procesit të akreditimit për institucionet e arsimit dhe formimit profesional, si dhe të kryejë akreditimin e tyre;
- MMSR në bashkëpunim AKAFPK dhe institucionet e arsimit dhe formimit profesional, referuar dhe përvojave më të mira evropiane të hartojë e përcaktojë procedura dhe metodologji për miratimin e skelet-kurrikulave, si dhe programeve afatshkurtra të formimit profesional;
- MMSR në bashkëpunim AKAFPK dhe institucionet e arsimit dhe formimit profesional, referuar dhe përvojave më të mira evropiane, të hartojë e përcaktojë tregues mbi matjen e përshtatshmërisë së kurrikulave të arsimit dhe formimit profesional me tregun e sotëm e të ardhshëm të punës;

- MMSR në bashkëpunim me qeverinë të marrë masa për miratimin e VKM përkatëse për funksionimin e Këshillit të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve.

Brenda vitit 2017

Rekomandim: 4

- MMSR në bashkëpunim me institucionet e sistemit të AFP, grupet e interesit dhe përvojat më të mira të marrë masa për llogaritjen e kostove për çdo produkt ose shërbim të realizuar në praktikat mësimore që zhvillohen në laboratorët e institucioneve të AFP sipas drejtimeve të prioriteteve mësimore;
- MMSR në bashkëpunim me institucionet e sistemit të AFP, grupet e interesit dhe përvojat më të mira, të hartojë standardet dhe kriteret mbi realizimin financiarisht të profesioneve të ofruara nga sistemi i arsimit dhe formimit profesional;
- MMSR në bashkëpunim me institucionet e sistemit të AFP, grupet e interesit dhe përvojat më të mira, të kryejnë studime mbi analizën e rentabilitetit dhe të përshtatshmërisë të investimeve të kryera në laboratorë, pajisje, mjete mësimore për realizimin e praktikave, sepse ato kanë përfitime afatgjata në zhvillimin e procesit mësimor dhe përgatitjen cilësore të profesionistëve të ardhshëm.

Brenda vitit 2017

Rekomandim: 5

- MMSR në bashkëpunim me institucione e sistemit të AFP, biznesin dhe grupet e interesit të krijojë sistem gjurmimi për arsimin profesional;
- MMSR në bashkëpunim me institucione e sistemit të AFP të hartojë tregues mbi matjen e përshtatshmërisë së tij; mbi hapjen ose ofrimin e drejtimeve dhe kurseve të specializuar në përputhje me zhvillimin e shkencës dhe teknologjisë, me kulturën dhe traditën kombëtare, ndryshimeve dhe kërkesave të tregut të punës;
- MMSR në bashkëpunim me institucione e sistemit të AFP të masë arritjen e objektivave të arsimit dhe formimit profesional, në përputhje me perspektivën e zhvillimit ekonomik, kombëtar, rajonal dhe kërkesat e tregut të punës;
- MMSR në bashkëpunim me institucione e sistemit të AFP të marrë masa për krijimin e regjistrave kombëtarë të nxënësve, të rinjve apo individëve që regjistrohen, largohen, dhe certifikohen nga ky sistem;
- MMSR në bashkëpunim me institucione e sistemit të AFP dhe bashkitë të hartojë plan-veprimi për evidentimin e profesioneve sipas nevojave dhe prioriteteve të tyre.

Brenda vitit 2017

15. MBROJTJA E KONSUMATORIT NGA ABUZIMET PESHËMATËSE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 46/1 prot., datë 25.03.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 11.01.2016 dhe ka përfunduar më datë 30.06.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Gjovalin Preçi dhe Andi Buzo.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Drejtoria e Përgjithshme e Metrologjisë;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 30.06.2016 dhe nr. 75.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Përvoja e KLSH në fushën e auditimeve të performancës po vjen vazhdimisht në rritje si në numër ashtu edhe në përmirësimin e cilësisë. Në këtë kuadër, janë realizuar me sukses auditime të performancës së institucioneve publike të fokusuar në tema me ndikim të ndjeshëm në jetën ekonomike dhe sociale, siç ishte roli i IQT në garantimin e cilësisë së furnizimit me karburante. Por një ndikim të konsiderueshëm në jetën publike (private dhe zyrtare) kanë saktësitë e matjeve, ose treguesit e instrumenteve matës, rezultatet e të cilëve, në se nuk kontrollohen dhe monitorohen në vijimësi, shkaktojnë jo pak probleme pikësëpari ekonomike dhe financiare, por edhe shëndetësore e sociale. Në këtë mënyrë është shumë e rëndësishme që konsumatorët të njohin (dinë) atë çfarë janë duke marrë, dhe pikërisht për t'i mbrojtur nga abuzime të tilla, është ngritur dhe shërben Drejtoria e Përgjithshme e Metrologjisë, pasi metrologjia është shkenca e matjes, e cila përfshin si përcaktimet eksperimentale ashtu dhe ato dhe teorike në çdo nivel të pasigurisë dhe në çdo fushë të shkencës dhe teknologjisë.

Vitet e fundit kanë marrë një përhapje të gjerë tregtimi i produkteve ushqimore të parapaketuara, së bashku me rritjen e shpejtë të numrit të supermarketeve, i cili kërkon një kontroll më të thelluar dhe me shtrirje më të gjerë. Në se i referohemi vëllimeve të tregtisë në botë, vlerësohet se afërsisht 90 % e saj është e matshme. Pra nëpërmjet matjeve jo vetëm garantohen tregje të hapura dhe të ndershme, sigurohet saktësi aty ku kërkohet, por dhe kursehen jetë, para dhe kohë.

Me qëllim që abuzimet me matjet të jenë sa më të vogla për të mos rënduar jetën ekonomike dhe sociale të qytetarëve kërkohet ngritja dhe funksionimi i strukturave përkatëse brenda DPM me burime njerëzore profesionale, të trajnuara, testuara dhe të afta; me asete bashkëkohore që i përgjigjen zhvillimeve ekonomike kombëtare dhe ndërkombëtare; si dhe me një kuadër rregullator të plotë dhe të harmonizuar mirë për zbatim. Mangësitë e shfaqura në njërin ose në të tre këto drejtime kanë pasoja negative të ndjeshme tek konsumatori shqiptar, aq më tepër kur bëhet fjalë për një shtet me ekonomi informale mesatarisht 36 %, pra subjekte të palicencuara që përdorin instrumente matës jashtë kontrollit ligjor të DPM.

Si përfundim, ofrimi i mallrave, të mirave materiale, shërbimeve etj. nga subjekte tregtare dhe nga institucione të ndryshme, veprimtaria e të cilëve është e lidhur me përdorimin e instrumenteve matës ligjorisht të kontrolluar, me mangësi regjistrimi, verifikimi periodik dhe kontrolli, rrezikon abuzimin gjatë përdorimit të tyre, duke ndikuar negativisht mirëqenien, sigurinë shëndetësore dhe probleme të ndotjes së mjedisit.

Mesazhi i auditimit

“Mbrotja e konsumatorëve shqiptar nga abuzimet me peshën dhe matjen nuk është në nivelin e kërkuar bashkëkohor, pasi performanca e DPM-së ka shfaqur mangësi për shkak të kuadrit rregullator të papërpunuar plotësisht me direktivat e BE-së dhe të pa harmonizuar mirë me aktet e tjera ligjore e nënligjore; nga menaxhimi i joefektiv dhe i joefektiv i burimeve njerëzore; nga mospërfshirja në verifikimin e instrumenteve matës të fushave me rëndësi jetike për popullsinë si atë të shëndetësisë, mjedisit, komunikimit telefonik, sigurisë publike etj; nga mungesa e bashkëpunimit me institucionet e tjera publike për përfshirjen në verifikim të të gjithë subjekteve me instrument matës në përdorim; nga problematikat e licencimit, monitorimit dhe inspektimit të personave të autorizuar në fushën e matësve të energjisë elektrike dhe të ujit; nga veprimtaria inspektuese jo e qëndrueshme; si dhe nga mangësitë e konstatuara në fushën e kryerjes së investimeve dhe përdorimit të aseteve.”

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor 2016, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT etj.), sipas shkresës nr. 46/1, datë 25.03.2016, Program Auditimi, ndërmori auditimin me temë “Mbrotja e konsumatorëve nga abuzimet tregtare me peshën dhe matjet”.

Ky auditimi u programua për t’u ushtruar në Drejtorinë e Përgjithshme të Metrologjisë (DPM) për periudhën e aktivitetit 2011 –2015. DPM është institucion publik buxhetor në varësi të ministrit përgjegjës për ekonominë, që drejtohet nga Drejtori i Përgjithshëm, i cili emërohet nga Kryeministri me propozim të ministrit për ekonominë. DPM, sipas

organikës duhet të ketë 120 punonjës gjithsej, të shpërndarë në pesë drejtori, si Drejtoria e Metrologjisë Shkencore dhe Industriale, Drejtoria e Metrologjisë Ligjore, Drejtoria Inspektimit Metrologjik etj. DPM zhvillon aktivitetin e saj bazuar në ligjin nr. 9875, datë 14.02.2008 “Për metrologjinë” të ndryshuar, si dhe akteve nënligjore të dala në zbatim të tij. DPM është përgjegjëse për metrologjinë shkencore dhe industriale, metrologjinë ligjore dhe inspektimin metrologjik. Gjatë ushtrimit të veprimtarisë së saj, DPM ka për detyrë të ruajë dhe përdorë etalonet kombëtare të njësive të matjeve; të mbrojë konsumatorët nëpërmjet organizimit të kontrollit të instrumenteve matës në fushat e transaksioneve zyrtare dhe tregtare; mbrojtjen e shëndetit, mjedisit dhe sigurisë teknike, si dhe kontrollin sasior të parapaketimeve; të ofrojë shërbime të kalibrimit prodhuesve dhe përdoruesve të mjeteve matëse për të qenë konkurrues në tregun e brendshëm dhe të jashtëm.

Një ndikim të konsiderueshëm në jetën publike (private dhe zyrtare) kanë saktësitë e matjeve, ose treguesit e instrumenteve matës, rezultatet e të cilëve, në se nuk kontrollohen dhe monitorohen në vijimësi, shkaktojnë jo pak probleme pikësëpari ekonomike dhe financiare, por edhe shëndetësore e sociale. Në këtë mënyrë është shumë e rëndësishme që konsumatorët të njohin (dinë) atë çfarë janë duke marrë, dhe pikërisht për t'i mbrojtur nga abuzime të tilla, është ngritur dhe shërben Drejtoria e Përgjithshme e Metrologjisë.

Në se i referohemi vëllimeve të tregtisë në botë, vlerësohet se afërsisht 90 % e saj është e matshme. Pra, nëpërmjet matjeve jo vetëm garantohen tregje të hapura dhe të ndershme, sigurohet saktësi aty ku kërkohet, por dhe kursehen jetë, para dhe kohë.

Kërkesa bazë për të gjitha llojet e instrumenteve matës rrjedh nga standardi ligjor, i cili përcakton DPM-në për certifikimin, verifikimin periodik dhe kontrollin e instrumenteve matës, për shmangien e abuzimeve në këtë fushë. Edhe zbatimi i Direktivës së Instrumenteve Matës i BE-s ka përcaktuar si objektiv kryesor të kësaj politike lehtësimin dhe rritjen e tregut të tyre për arsye të interesit publik, shëndetit publik, sigurisë publike, rendit publik, mbrojtjes së mjedisit, mbrojtjes së konsumatorëve, mbledhjes së tatimeve dhe taksave etj. Komisioni Evropian në progres-raportin e vitit 2015, ka evidentuar se, nuk janë bërë përparime në përafrimin me këtë Direktivë. Sipas të dhënave statistikore, në vendet e zhvilluara pasaktësia në matjet e tregtisë me pakicë ndryshojnë nga 0,3 – 3 %, ndërsa në vendet e tjera ku ka një sistem të metrologjie të mangët, këto pasaktësi variojnë nga më pak se 1 % në mbi 20 %.

Me qëllim që abuzimet me matjet të jenë sa më të vogla për të mos rënduar jetën ekonomike dhe sociale të qytetarëve, kërkohet ngritja dhe funksionimi i strukturave përkatëse brenda DPM-së me burime njerëzore profesionale, të trajnuara, të testuara dhe të afta; me asete bashkëkohore që i përgjigjen zhvillimeve ekonomike kombëtare dhe ndërkombëtare; si dhe me një kuadër rregullator të plotë dhe të harmonizuar mirë për zbatim. Mangësitë e shfaqura në njërin ose në të tre këto drejtime kanë pasoja negative të ndjeshme tek konsumatori shqiptar, aq më tepër kur bëhet fjalë për një shtet me ekonomi informale mesatarisht 36 %, pra subjekte të palicencuara që përdorin instrumente matës jashtë kontrollit ligjor të DPM-së.

Në mënyrë të drejtpërdrejtë jetesa e qytetarëve ndikohet nga saktësia e matjes dhe peshave në shkëmbimet tregtare, nëpërmjet performancës së veprimtarisë të agjencive qeveritare të ngarkuara për verifikimin dhe inspektimin e subjekteve, si dhe zbatimit të detyrimit

ligjor për kryerjen e verifikimeve periodike që paguhen nga vetë subjektet tregtare mbi bazën e numrit dhe të llojit të instrumentit matës në përdorim. Pra, këto agjenci ndikojnë edhe në grumbullimin e të ardhurave buxhetore dhe për pasojë aftësinë investuese publike nëpërmjet shpenzimeve qeveritare.

Gjithashtu, auditimi i jashtëm publik nëpërmjet KLSH, dhe për më tepër ai i performancës, është funksioni që lidh hallkat e ndryshme të aktiviteteve në institucione apo agjenci qeveritare, duke i orientuar ato drejt efektivitetit, eficiencës e ekonomicitetit dhe, në kuadër të këtij auditimi, nxitjen e përmirësimeve tërësore të nevojshme, në funksion të mbrojtjes së konsumatorëve shqiptar nga abuzimet me peshën dhe matjet.

Në përfundim të punës audituese në terren, iu dërgua Projekt-raporti i Auditimit subjektit të audituar me shkresën nr. 46/2 prot., datë 14.06.2016. Pas respektimit të afatit për observacione nga palët e interesit, subjekti i audituar (DPM) me shkresën nr. 2914 prot., datë 23.06.2016, ka konfirmuar se pranon dhe është dakord me të gjitha gjetjet dhe konkluzionet e grupit të auditimit të KLSH-së, rekomandimet e të cilit janë prioritet për zbatim nga DPM në vijimësi. Më pas, është hartuar në afatin ligjor Raporti përfundimtar i auditimit, në të cilin janë pasqyruar observacionet e DPM-së të ardhura me shkresën nr. 46/3 prot., datë 23.06.2016, duke konfirmuar gjetjet dhe konkluzionet e grupit të auditimit të KLSH, me zgjerim informacioni në raste të veçanta.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin Përfundimtar të Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga subjektet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standardeve dhe Etikës, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 15, shkronja “c” të Ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014, “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”:

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

Në këtë kuadër, shteti shqiptar ka krijuar institucione të posaçme për mbrojtjen e interesave të konsumatorëve në treg. DPM në cilësinë e institucionit publik, nëpërmjet organizimit të kontrollit të instrumenteve matës në fushat e transaksioneve zyrtare dhe tregtare, krahas të tjerave ka për mision mbrojtjen e shëndetit, mjedisit dhe sigurisë teknike, si dhe kontrollin sasior të parapaketimeve; harmonizimi i procedurave dhe rregullave teknike të vlerësimit të matjeve me qëllim eliminimin e barrierave teknike për lëvizjen e lirë të mallrave, si dhe rritjen e cilësisë së jetës së qytetarëve shqiptarë.

Është më se e kuptueshme që në rastet e treguesve të deformuar të matjeve, pasojat tek konsumatorët janë ekonomike, financiare, sociale, shëndetësore etj. Duke ditur që në vitin 2014 në buxhetin familjar vetëm grupi “Ushqime dhe pije jo-alkoolike” zë 44,3 % të shpenzimeve, si dhe bazuar në vlerësimet se afërsisht 90 % e vëllimit të tregtisë në botë është e matshme, siguri i saktësisë së matjeve mbetet një element i rëndësishëm me ndikim në jetën ekonomike dhe sociale të qytetarëve, si dhe garantohen tregje të hapura me lëvizjen e lirë të mallrave.

Në këtë auditim performance, është synuar evidentimi i problematikave që lidhen me veprimtarinë e DPM-së, nëpërmjet analizës dhe vlerësimit, në se është duke vepruar ky institucion në mënyrën e duhur dhe duke bërë gjërat e duhura në kohë dhe me kosto optimale për të mbrojtur konsumatorin shqiptar nga abuzimet me peshën dhe matjet. Në këtë mënyrë, është bërë e mundur të evidentohen prirjet e ndryshme dhe të jepen rekomandimet përkatëse për përmirësimin e këtij shërbimi me ndikim të rëndësishëm në jetën ekonomike dhe sociale të qytetarëve shqiptar.

Nisur nga konkluzionet mësipërme të veprimtarisë audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të rezultateve në këtë sektor:

Kryetari i KLSH-së vendosi:

- Struktura organike e DPM nuk ka një shpërndarje të drejtë të specialistëve në sektorët e DMSHI dhe DSCP, pasi një pjesë e tyre kanë në numër të konsiderueshëm nëpunësish, kanë të njëjtat detyra brenda sektorit dhe pothuajse nuk kanë demonstruar aktivitet me nivelin e pagës që janë shpërblyer, duke shfaqur mungesë efience, me ndikim në mbrojtjen e konsumatorëve nga abuzimet me matjen dhe peshën.

Për këtë rekomandojmë

1. DPM të hartojë dhe nëpërmjet METTS të kërkojë miratimin e një strukturë të re organizative, duke siguruar përmbushjen e detyrave ligjore me një numër më të vogël sektorësh në DMSHI e DSCP, dhe duke rritur numrin e metrologëve në sektorët e shërbimit, e shoqëruar kjo dhe me ndryshimet e nevojshme në Rregulloren e brendshme.

Brenda vitit 2016 për vitin e ardhshëm

- DPM për afër 4 vjet nuk ka krijuar një shërbimi civil të qëndrueshëm, profesional, të bazuar në meritë, integritet moral dhe paanësi politike pasi, marrëdhëniet e punësimit kanë qenë të bazuara në Kodin e punës, duke ulur nivelin e mbrojtjes së punëmarrësit prej largimeve nga puna pa shkaqe ligjore, duke ndikuar negativisht në performancën dhe administrimin e burimeve njerëzore dhe për pasojë dhe në cilësinë e verifikimit dhe inspektimit të instrumenteve matës.
- Në fund të vitit 2015 rezultoi se në DPM janë 8 vende pune të paplotësuar për një periudhë kohore përgjithësisht rreth 2 vjet, megjithëse janë zhvilluar procedura konkurrimi nga ana e DAP, më e ndjeshme kjo në veprimtarinë verifikuese pasi mungojnë 3 metrologë të autorizuar (5 % e numrit gjithsej).
- Drejtorët e përgjithshëm të DPM nuk kanë miratuar kritere për punësimin e punonjësve në përputhje me vendet e punës, duke vepruar në kundërshtim me Rregulloren e brendshme të DPM-së së paku deri në tetor të vitit 2014, pas të cilit i janë nënshtruar procedurave të rekrutimit të nëpunësit në shërbimin civil.

- Metrologët e autorizuar në DPM nuk janë sipas kërkesave ligjore lidhur me profesionin dhe eksperiencën në punë, pasi në fund të vitit 2015, rezultojnë të jenë inxhinierë dhe matematicienë e kimistë vetëm 16 prej tyre ose 30 % që plotësojnë këto kërkesa.
- Në inspektorët metrologë vetëm 1 është me profesionin inxhinier elektrik dhe në pjesën më të madhe prej 60 % janë me profesionin e juristit (5) dhe atë të ekonomistit (4), por që nuk mungojnë dhe me shkollë profesionale shkenca politike, histori/gjeografi, teknologji bujqësore etj.

Për këtë rekomandojmë

2. DPM të marrë masat e nevojshme që nëpërmjet DAP-it të plotësojë vendet e punës me specialistët të profilin, duke vendosur kriteret përkatëse sipas kërkesave ligjore, me përparësi plotësimin e metrologëve të autorizuar, e lidhur kjo me veprimtarinë verifikuese të instrumenteve matës në terren.

Brenda tremujor i të tretë 2016

- Performanca e burimeve njerëzore është ulur edhe si rezultat i lëvizjeve të shpeshta të nivelit të lartë drejtues dhe për pasojë dhe atij manaxhues, pasi gjatë periudhës së auditimit 2011-2015 janë ndërruar 4 drejtorë të përgjithshëm me kohëzgjatje nga disa muaj deri në mbi dy vjet, si dhe në vitin 2013 është përfshirë në largim pothuajse i gjithë stafi i DPM: 123 persona (pasi ka pasur largime dhe emërimë për të njëjtët persona brenda vitit), nga të cilët vetëm 21 ose 17 % janë dorëhequr.
- Në kuadër të lëvizjeve të shpeshta brenda DPM-së, si dhe largimeve nga puna, nuk janë respektuar procedurat e dorëzimit të dokumenteve të punës, për shkak se titullarët nuk kanë marrë masa shtrënguese financiare ndaj tyre, duke sjellë si pasojë mungesë të theksuar të dhënash mbi ecurinë e veprimtarisë së drejtorive apo sektorëve të veçantë brenda tyre.
- Në periudhën e audituar 2011-2015 janë paguar nga buxheti i shtetit 64,578,923 lekë për largimet e paligjshme nga puna që kanë kryer titullarët e DPM-së në vite, vlerë kjo e përafërsisht e barabartë me investimet e këtij institucioni në dy vitet 2014-2015 të marra së bashku.

Për këtë rekomandojmë

3. Drejtori i përgjithshëm i DPM, pasi të sigurojë përputhje të plotë të kërkesave ligjore të stafit dhe specialistëve përkatës sipas vendeve të punës, të shmangë plotësisht largimet nga puna pa shkaqe të arsyeshme, si dhe të sigurojë qëndrueshmëri dhe transmetueshmëri të njohurive të stafit brenda institucionit, me qëllim që të rritet performanca e nëpunësve publikë.

Vazhdimisht

- Metrologët e autorizuar nuk janë testuar nëpërmjet provimit të kualifikimit për njohuri të mjaftueshme në fushën e metrologjisë ligjore, duke vepruar kështu në kundërshtim me Urdhrin e Ministrit të METE nr. 192, datë 09.03.2008, si dhe nuk ka pasur trajnime për metrologët dhe inspektorët, aq më tepër në kushtet e ndryshimeve të shpeshta të tyre.

Për këtë rekomandojmë

4. DPM të marrë masat e nevojshme për trajnimin e metrologëve të autorizuar për të siguruar njohuri të mjaftueshme në fushën e metrologjisë ligjore dhe më pas të kryejë testimin e tyre, me qëllim që të rritet performanca dhe të mbrohet konsumatori nga peshat dhe matjet e pasakta.

Brenda vitit 2016

- DPM, me përjashtim të vitit 2015 (kur janë përfshirë në statusin e nëpunësit civil) nuk ka kryer vlerësimin në punë të punonjësve, dhe për pasojë nuk janë marrë masa disiplinore dhe/ose administrative për performancën e punonjësve, me gjithë problematikën e konstatuar gjatë periudhës së audituar.

Për këtë rekomandojmë

5. DPM të kryejë vlerësimin e punës së stafit dhe specialistëve gjatë dhe në fund të vitit, në përputhje me VKM nr. 109, datë 26.2.2014 “Për vlerësimin e rezultateve në punë të nëpunësve civilë” si dhe VKM nr. 1037, datë 16.12.2015 “Për procedurat e vlerësimit të nëpunësve civilë, për përfitimin dhe përditësimin e njohurive shtesë”, duke marrë masat.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- Dokumentet e krijuara nga DPM, gjatë ushtrimit të funksionit administrativ, nuk janë të evidentuara, të regjistruara, të inventarizuara dhe të sistemuara, me qëllim që të ruhen, shërbehen dhe vihen në shfrytëzim, në funksion të njohjes me veprimtarinë e administratës shtetërore, në përputhje me kërkesat e ligjit nr. 9154, datë 06.11.2003 “Për arkivat”.

Për këtë rekomandojmë

6. DPM të krijoj një grup të posaçëm pune për të sistemuar arkivën sipas viteve dhe drejtorive, komunikimin me arkivën e shtetit për të arkivuar një pjesë të dokumentacionit, si dhe të sigurojë një vijimësi në arkivimin e rregull të dokumentacionit të veprimtarisë administrative.

Brenda vitit 2016

- Kuadri rregullator mbi të cilin bazohet veprimtaria e DPM-së në përgjithësi, dhe DML-së në veçanti si një nga tre shtyllat kryesor të sistemit metrologjik, nuk është përfaruar sipas direktivave të BE-së dhe rekomandimeve të OIML-së dhe WELMC-ut.
- Nuk është bërë përafrimi i plotë, i përditësuar dhe i duhur, i Direktivës Evropiane për instrumentat matës, në kuadrin ligjor për metrologjinë, në funksion të rritjes së numrin e instrumentave matës ligjërisht të kontrolluar, si dhe përmirësimit të procedurave dhe teknikave të verifikimit të instrumenteve matës.

Për këtë rekomandojmë:

7. DPM-ja të hartojë dhe të kërkojë nga MZHETS miratimin e ndryshimeve në ligjin për metrologjinë, për ta harmonizuar atë me legjislacionin evropian në lidhje me kuadrin rregullator përkatës, duke synuar zgjerimin e fushave të mbrojtjes së konsumatorit shqiptar nga abuzimet me peshën dhe matjet.

Brenda 6 mujorit të parë 2017

8. DPM-ja të hartojë, implementojë dhe të zbatojë teknikat dhe procedurat e aktiviteteve metrologjike sipas përcaktimeve dhe rekomandimeve të BE-së, WELMEC-ut dhe OIML-së, si dhe kur është e përcaktuar ndryshe të propozojë çështjet për miratim.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- Nuk ka funksionuar Këshilli Metrologjik, duke ndikuar negativisht në përafrimin e legjislacionit shqiptar me atë të BE-së, përditësimin dhe përmirësimin e strategjisë së metrologjisë, krijimin e një rrethi funksional të zhvillimit metrologjik në mbarë vendin, koordinimin e veprimtarisë së DPM-së me atë të ministrive dhe institucioneve të tjera shkencore në vendin tonë, zhvillimin e metodologjive, teknikave dhe procedurave të verifikimeve dhe kalibrimeve sipas përparimeve dhe zhvillimeve të shkencës në fushën e metrologjisë etj.

Për këtë rekomandojmë:

9. DPM-ja të marrë masa për funksionim e Këshillit të Metrologjisë, në kuadër të zhvillimit të sistemit të metrologjisë, duke përafruar kuadrin rregullator me atë evropian, përmirësimin dhe përditësimin e strategjisë së metrologjisë, rritjen e bashkëpunimit të DPM-së me strukturat e tjera shtetërore të vendit tonë si dhe zhvillimin lidhur me metodikat dhe procedurat metrologjike, sipas standardeve ndërkombëtare dhe praktikave më të mira.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- Nuk janë përfshirë dhe rrjedhimisht mbuluar nga verifikimi metrologjik fusha kryesore ku përdorimi i instrumentave ka ndikim të konsiderueshëm dhe të vlerësuara me risk nga BE dhe organizatat ndërkombëtare të metrologjisë në mbrojtjen e konsumatorit si: në aparaturat mjekësore, ato për vlerësimet e ndotjes së mjedisit, sigurinë publike, kohët bisedore etj.

Për këtë rekomandojmë:

10. DPM-ja të kërkojë nga MZHETS që të përfshijë në aktet nënligjore në zbatim të ligjit për metrologjinë, mbulimin me kontroll dhe verifikim metrologjik të instrumentave matës që përdoren në fushat e kujdesit shëndetësor, mbrojtës së mjedisit, sigurisë publike dhe tarifimit të kohë-matjes bisedore.

Brenda vitit 2016 dhe në vijimësi

- Shtimi i instrumenteve matës në kuadrin ligjor për metrologjinë nuk është pasuar me aktet dhe/ose rregulloret e nevojshme, sipas përcaktimeve dhe procedurave të miratuara ndërkombëtarisht për këto instrumenta, si p.sh. rasti i matësve të energjisë elektrike dhe ujit, analizuesve të alkoolit në frymënxjerrje për drejtuesit e automjeteve, radarëve matës të shpejtësisë, ku kanë munguar sipas rasteve përcaktimi i karakteristikave tekniko-metrologjike apo afatet për verifikimet periodike si dhe procedurat e sakta për kryerjen e verifikimeve.

Për këtë rekomandojmë:

11. DPM-ja të kërkojë nga MZHETS nxjerrjen e akteve nënligjore dhe rregulloreve përkatëse, duke u bazuar në direktivat dhe/ose rekomandimet e procedurat e BE-së, WELMEC-ut dhe OIML-së, ku të përfshihen karakteristikat metrologjike, afatet dhe procedurat për verifikimin, që duhet të pasojnë shtimin e kategorive të instrumenteve matës ligjërish të kontrolluar.

Brenda vitit 2016 dhe në vijimësi

- Ka mangësi në harmonizimin dhe bashkërendimin e kuadrit legjislativ lidhur me importimin e instrumenteve matës, pasi mungojnë procedurat e identifikimit, regjistrimit dhe verifikimit të instrumentave matës të importuar, që në fazën e parë të hyrjes së tyre në doganë, duke sjellë si pasojë një treg të pakontrolluar, si dhe duke ndikuar negativisht në mbrojtjen e konsumatorit nga rreziku i kryerjes së shërbimeve me përdorimin e instrumenteve jashtë karakteristikave tekniko-metrologjike.

Për këtë rekomandojmë:

12. DPM-ja të kërkojë nga MZHETS përcaktimin në legjislacioni për metrologjinë dhe/ose nxjerrjen e akteve administrative në lidhje me bashkëpunimin me doganat, për përcaktimin dhe rregullimin ligjor apo administrativ, të identifikimit, të regjistrimit dhe verifikimit të instrumenteve matës të importuar që në fazën e parë të futjes në doganat shqiptare.

Vazhdimisht

- Nuk është përditësuar, harmonizuar dhe bashkërenduar kuadri rregullator brenda tij dhe me ndryshimet e rekomandimet sipas direktivës së BE-së e procedurave përkatëse, si dhe nuk është plotësuar me aktet e nevojshme nënligjore të miratimit dhe monitorimit të sistemeve të parapaketimeve, duke rrezikuar mbrojtjen e konsumatorit në lidhje me këto produkte.

Për këtë rekomandojmë:

13. DPM-ja të kërkojë nga MZHETS përditësimin, harmonizimin dhe bashkërendimin e kuadrit rregullator në lidhje me parapaketimet, duke saktësuar procedurat për miratimin dhe monitorimin e sistemeve të parapaketimeve dhe produkteve të tyre

Brenda vitit 2016 dhe vazhdimisht

- Mbajtja e saktë e regjistrave për instrumentat matës, mbledhja dhe grumbullimi i këtyre të dhënave nuk ka rezultuar efektiv, në kuadër të krijimit të një regjistri kombëtar të digjitalizuar, ku të jenë të identifikuar të gjithë instrumentet matës në përdorim në tregun shqiptar. Nga 2014 e më pas ka filluar regjistrimi elektronik në DPM në lidhje me instrumentet e verifikuar sipas dokumentacionit të dërguar nga sektorët e shërbimeve.

Për këtë rekomandojmë:

14. DPM-ja të marrë masa për evidentimin, saktësimin, dhe çregjistrimin e instrumenteve matës në përdorim në vendin tonë, duke krijuar database-in kombëtar për këtë qëllim, në funksion të rritjes së efektivitetit të veprimtarisë metrologjike ligjore dhe për pasojë mbrojtjen e konsumatorëve.

Vazhdimisht

- Nuk ka qenë në nivelin e duhur performanca e veprimtarisë së metrologjisë ligjore të DPM-së, pasi për periudhën 2011-2015, ka pasur një mbulim të kufizuar të fushave dhe instrumenteve të verifikuar periodikisht, si rrjedhojë konsumatori shqiptar nuk është mbrojtur nga abuzimet me peshën dhe matjet në të gjitha aktivitetet e shërbimit e ofruara ndaj tij.
- Nuk është realizuar numri i verifikimeve të instrumenteve matës dhe subjekteve sipas planifikimit për një periudhë 3-vjeçare 2011-2013, duke reflektuar jo vetëm një nivel të dobët të efikasitetit të veprimtarisë së DPM-së për këtë periudhë, por dhe me pasojë për konsumatorin nga përdorimi i instrumenteve jashtë afateve ligjore për verifikim.

Për këtë rekomandojmë:

15. DPM-ja të marrë në analizë periodikisht duke evidentuar përgjegjësitë në veprimtarinë e sektorëve të shërbimit dhe të metrologëve brenda tyre dhe ta dokumentojë atë, në kuadër të vlerësimit të performancës së punonjësve të saj dhe garantimit të saktësisë së konsumatorëve në transaksionet tregtare.

Çdo muaj

- Rritja e numrit të verifikimeve në periudhën 2014-2015 nuk është shoqëruar me rritjen e numrit të subjekteve si gjatë fazës së planifikimit ashtu edhe të realizimit, çka do të thotë se ka pasur subjekte me instrumente matës të paverifikuar. Gjithashtu, rezultatet e veprimtarisë verifikuese nuk ndjekin trendin e numrit të subjekteve të regjistruara dhe të reja në institucionet e tjera zyrtare si INSTAT, QKR, DPT etj. Sipas këtij arsyetimi, p.sh. në vitin 2014, vetëm numri i bizneseve të reja që ushtrojnë aktivitetin në vendin tonë ka

qenë 16,731 nga 11,951 një vit më parë, pra me një rritje në rreth 40%. Ose në vitin 2015 që përbën numrin më të lartë të subjekteve të verifikuara nga sektorët e shërbimit të DPM në 22,795 subjekte, në një kohë kur kanë zhvilluar aktivitetin ekonomik 124,508 njësi lokale në të gjithë vendin, e shoqëruar kjo edhe me nivelin e lartë të ekonomisë informale. Të gjitha këto shfaqin mangësitë e DPM-së, DML-së dhe Sektorëve të Shërbimit në lidhje me identifikimin, regjistrimin dhe verifikimin e subjekteve dhe instrumenteve matës në treg, si dhe mungesën e bashkëpunimit me QKR-në, DRT-ët dhe Njësitë e qeverisjes vendore në lidhje me identifikimin e subjekteve të reja në treg, me qëllim rritjen e verifikimeve të instrumenteve matës dhe subjekteve.

Për këtë rekomandojmë:

16. DPM-ja dhe DML-ja, dhe Sektorët e Shërbimit, të rrisin bashkëpunimin me Drejtoritë Rajonale të Tatimeve, QKR-në si dhe me Njësitë e qeverisjes vendore, për të identifikuar dhe kryer verifikimet metrologjike në subjektet e reja të hapura, që ushtrojnë aktivitet tregtar apo shërbimi për të përdorur instrumenta matës ligjërisht të kontrolluar, duke evidentuar dhe përditësuar regjistrat me instrumentet dhe subjektet e reja, të cilët ushtrojnë aktivitetin e tyre në vendin tonë.

Vazhdimisht

- Nga ana e DML-së dhe sektorëve të shërbimit në varësi të saj, nuk janë kryer verifikimet metrologjike për instrumentat matës si “Sistemi matës i forcës i makinave testuese një aksiale të materialeve”, “Radarët për matjen e shpejtësisë” dhe “Analizuesit e pranisë së alkoolit në frymënxjerrjen e drejtuesve të automjeteve (analizuesit e alkoolit)” edhe pse këta instrumenta janë të përfshirë në VKM-në për kërkesat teknike dhe metrologjike të instrumentave matës dhe aktet e tjera nënligjore. Pavarësisht faktit se ka pasur një mos harmonizim të kuadrit rregullator në lidhje me këta instrumenta, mos kryerja e verifikimeve periodike në lidhje me këto instrumenta ul shkallën e mbrojtjes së konsumatorit dhe për më tepër në rastet e radarëve matës të shpejtësisë dhe matësve të alkoolit cenon sigurinë e jetës së qytetarëve, dhe në anën tjetër përdorimi i tyre pa kryer verifikimin metrologjik mund të penalizojë padrejtësisht qytetarin shqiptar.
- Një fushë e rëndësishme që nuk ka gjetur mbulimin e duhur nga veprimtaria verifikuese ka qenë ajo e parapaketimeve, të cilët llogariten se përbëjnë më shumë se 75% të vlerës së përgjithshme të mallrave të tregtuara në të gjithë botën, me prirje në rritje. Megjithatë ky sektor është krijuar që prej shkurtit të 2012, veprimtarinë regjistruese të subjekteve e ka filluar vetëm për periudhën 2014 me 94 subjekte dhe në vijim me 49 të tilla. Të qenit një sektor i ri i tregtisë në përgjithësi dhe DPM në veçanti, nuk ka një ndarje të qartë të veprimtarisë së këtij sektori dhe metrologjisë ligjore e inspektimit, duke reflektuar një veprimtari jo efektive me ndikim negativ në mbrojtjen e konsumatorëve.

Për këtë rekomandojmë:

17. DPM-ja dhe Sektori i Parapaketimeve, të marrë masa për evidentimin, regjistrimin dhe verifikimin e subjekteve prodhuese të parapaketimeve që ushtrojnë aktivitetin e tyre në vendin tonë; të rrisë bashkëpunimin dhe koordinimin e kësaj veprimtarive me DML-në, e shoqëruar kjo ndryshimin e rregullores së brendshme për të saktësuar detyrat e tyre, duke synuar rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të veprimtarisë verifikuese dhe monitoruese të parapaketimeve, për mbrojtjen e konsumatorit.

Brenda vitit 2016

- Gjatë periudhës 2011-2015, nga ana e DPM-së dhe metrologëve të saj apo qoftë edhe sektorëve dhe drejtorive të tjera, nuk është kryer veprimtaria verifikuese e lojrave të fatit, duke e parë këtë si një proces një në mbrojtje të konsumatorit. Certifikimi dhe verifikimi i karakteristikave të makinës ku luan qytetari duhet të ishte parë me fokusin në mbrojtjen e këtij të fundit, pasi janë institucionet publike ato që garantojnë dhe mbrojnë konsumatorin nga abuzimet që janë derivat i përdorimit të instrumentave matës jashtë karakteristikave tekniko-metrologjike.

Për këtë rekomandojmë:

18. DPM-ja, të kërkojë nga MZHETS që në bashkëpunim me MF-në dhe NJMLF-në si njësi varësie e saj, saktësimin e procedurave dhe koordinim të veprimtarisë ndërmjet institucioneve, në lidhje me verifikimin periodik të makinave në përdorim nga subjektet e lojërave të fatit, me qëllim mbrojtjen e qytetarëve dhe interesave shtetërore nga abuzimet me to.

Brenda vitit 2016

- Në periudhën 2011-2015 janë dhënë 9 autorizime subjekteve juridike për verifikim instrumente në tre fusha: në matësit e energjisë elektrike (2), matësit e ujit të pijshëm (4) dhe në cisternat rrugore automobilistike (3), nga të cilat dy të parat mjaft të rëndësishme për konsumatorin si nga ana e shpërndarjes territoriale në të gjithë vendin, numrit të përdoruesve, konsumit të përditshëm dhe të domosdoshëm, peshës së konsiderueshme në buxhetet familjare dhe të njësive ekonomike etj. Këto dhe rrethana të tjera, bëjnë që dhënia e autorizimeve për verifikimin e matësve të energjisë elektrike dhe të matësve të ujit të pijshëm, tarifat e tyre, si dhe numri i subjekteve juridike të autorizuar të jetë i një rëndësie të veçantë.
- Megjithatë audituesit e KLSH nuk audituan procedurën e pajisjes me autorizim të personave juridik për verifikimin e matësve të energjisë elektrike (pasi Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë ka filluar procedimin penal nr. 8854/2014, me nr. 14749 prot., datë 21.10.2015), duke marrë në shqyrtim dokumentacionin përkatës të periudhës konstatohet se janë shoqëruar me parregullsi si mosrespektim i afatit të shqyrtimit të kërkesës nga ana e DPM; dokumentacioni i paraqitur nuk është plotësuar sipas formatit ligjor; zona e juridiksionit është shënuar për gjithë Shqipërinë; në vizitat vlerësuese DPM ka pasur raste që nuk ka dërguar specialistë të fushës etj.

- DPM në vitin 2012 ka pajisur me autorizim në kundërshtim me ligjin një person juridik ("SILVI" SHPK) për një fushë të cilën DPM ka mundësi t'i realizojë detyrat metrologjike, ato për verifikimin e distributorëve të karburantit dhe distributorëve të LPG, të cilën më pas e ka revokuar pas 9 ditësh (me datë 24.05.2012), duke vepruar me subjektivizëm të theksuar në verifikimin e periodik të instrumenteve matës.

Për këtë rekomandojmë:

19. DPM të zbatojë me rigorozitet kuadrin rregullator për pajisjen me autorizim të personave juridik dhe fizik për verifikimin e instrumenteve matës, duke respektuar afatet, ngritjen e komisioneve vlerësuese me specialistë përkatës, dokumentimin e gjithë kësaj veprimtarie dhe vlerësimin e raporteve përkatëse për dhënien e autorizimit jo vetëm për transparencë të institucioneve publike, por si pikënisje për mbrojtjen e konsumatorëve nga abuzimet me matjet.

Vazhdimisht

- Ministri i METE ka nxjerrë Urdhrin nr. 436, datë 23.05.2012 për "Përcaktimin e numrit të subjekteve të autorizuar për kryerjen e shërbimeve në fushën e metrologjisë ligjore" ka urdhëruar DPM për autorizimin për verifikimin periodik të dy kompanive me zonat përkatëse të juridiksionit, si dhe për verifikimin fillestar ndarjen në mënyrë të barabartë të matësve të energjisë elektrike, duke vepruar në kundërshtim me ligjin nr. 9875, datë 14.02.2008 "Për metrologjinë" i ndryshuar pasi ka tejkaluar kompetencat e veta; ka shmangur konkurrencën në këtë fushë shërbimi metrologjik, duke rënduar koston e jetesës së konsumatorëve; duke përcaktuar zonat e shpërndarjes për secilën prej kompanive, ka marrë kompetencat e Drejtorit të Përgjithshëm të DPM; si dhe ka ndikuar veprimtarinë e DPM në dhënien e autorizimeve, duke krijuar dyshime të arsyeshme për veprime arbitrare të kësaj të fundit në dëm të interesave të biznesit, konsumatorëve dhe taksapaguesve.

Për këtë rekomandojmë:

20. Ministri i ZHETTS të shfuqizojë menjëherë Urdhrin nr. 436, datë 23.05.2012 për "Përcaktimin e numrit të subjekteve të autorizuar për kryerjen e shërbimeve në fushën e metrologjisë ligjore", duke i hapur rrugë konkurrencës së lirë të kryerjes së shërbimeve metrologjike, dhe më pas DPM të kryejë ndarjen e zonave të juridiksionit sipas përcaktimeve ligjore.

Menjëherë

- Janë dy persona juridik ("HTT" SHPK dhe "3 G" SHPK) të cilët në periudha të ndryshme janë pajisur me autorizime nga DPM për verifikimin e matësve të energjisë elektrike dhe për verifikimin e matësve të ujit të pijshëm dhe industrial, duke përqendruar këtë treg të rëndësishëm dhe fitimprurës vetëm në dy subjekte dhe në dy fusha me ndikim të konsiderueshëm në mbrojtjen e konsumatorëve nga abuzimet me matjet dhe peshën.

Për këtë rekomandojmë:

21. DPM të marrë masa për të kontaktuar me organizata biznesi për të rritur interesimin e personave juridik dhe fizik vendas dhe të huaj që të përfshihen në shërbime të verifikimit të instrumenteve matës, për të cilët nuk mund t'i plotësojë këto detyra, duke bërë transparente veprimtarinë e tyre në fushën metrologjike.

Vazhdimisht

- Megjithëse janë nënshkruar me vonesë akt-marrëveshjet përkatëse me personat e autorizuar për detyrimet midis palëve, kryesisht për raportimin e regjistrimit të verifikimit të instrumenteve matës, nuk janë zbatuar deri në vitin 2014, duke bërë të pamundur njohjen e veprimtarisë së tyre nga ana e DPM.
- DPM nuk ka kryer kontrolle vlerësuese (supervizuese) sipas përcaktimeve në Urdhrin nr. 194, datë 09.03.2009 jo më rrallë se një herë në 6 muaj deri në fillim vitin 2014, duke rrezikuar që personat e autorizuar të degradojnë nga ana e karakteristikave etalonëve dhe nga ana profesionale, si dhe me pasoja në cenimin e sigurisë së konsumatorëve për saktësinë e matjeve për energjinë e elektrike dhe ujin e pijshëm, dhe në të njëjtën kohë mungesë të ardhurash për DPM.
- Gjatë kontrolleve supervizuese periodike të kryera nga DPM në periudhën 2014-2015 janë konstatuar parregullsi nga ana e personave të autorizuar, të cilat në shumë raste kanë kërkuar shtyrjen e tyre, nuk kanë qenë të punësuar stafi i paraqitur në aplikimin për autorizim dhe ose nuk janë njoftuar ndryshimet përkatëse, nuk kanë raportuar për aktivitetin e tyre, mospërdorimit të stendave të autorizuara etj.
- Drejtori i Përgjithshëm i DPM, në vitin 2014 nuk ka vepruar në përputhje me kuadrin rregullator përkatës për subjektin "3G" SHPK në dy raste për tërheqjen e autorizimit, pasi nga kontrollet vlerësuese periodike, ky subjekt ka rezultuar se ka degraduar për shkaqe objektive (etalonëve, kuadrin profesional), duke rrezikuar seriozisht mbrojtjen e konsumatorëve nga matja e pasaktë të energjisë elektrike.

Për këtë rekomandojmë:

22. Në kushtet e rritjes së kërkesave për të përfshirë sa më shumë fusha në verifikimin e instrumenteve matës dhe të shtimit të personave juridik dhe fizik të autorizuar, DPM të ngrejë një strukturë të posaçme me specialistë përkatës të fushës për ushtrimin e kontrolleve vlerësuese (supervizuese) periodike, si dhe Drejtori i Përgjithshëm të vlerësojë me transparencë dhe paanësi këto raporte, si dhe zbatojë kriteret ligjore, për të siguruar mbrojtjen e konsumatorit nga abuzimet me përdorimin e instrumenteve matës të parregullt.

Në tremujorin e parë të vitit 2017

- DPM nuk ka kontrolluar (inspektuar) herë pas here veprimtarinë e personave juridik dhe fizik të autorizuar, për pasojë nuk është në gjendje të japin përgjigje mbi cilësinë dhe saktësinë e matësve të energjisë elektrike dhe atyre të ujit të pijshëm, të cilat ndikojnë drejtpërdrejtë në mbrojtjen e konsumatorit nga abuzimet me matjet.

Për këtë rekomandojmë:

23. Inspektorati i Mbikëqyrjes së Tregut pranë MZHETTS, inspektorati përkatës metrologjik, të marrë masat e nevojshme për të përfshirë në veprimtarinë e vet kontrollin e personave juridik dhe fizik të autorizuar nga DPM në verifikimin e instrumenteve matës për të arritur në konkluzione mbi cilësinë e punës së tyre, duke ja paraqitur DPM për të vlerësuar degradimin e këtyre subjekte për shkaqe subjektive.

Menjëherë dhe në vijimësi

- Urdhri i ministrit të METE nr. 194, datë 9.03.2009 ka shfaqur mangësi gjatë zbatimit në praktikë në lidhje me miratimin e tarifave të verifikimit; mungesën e instrumenteve kontrollues të përputhjes së dokumentacionit të paraqitur në aplikim dhe atij të zbatuar në fakt; mungesën e procedurave për kontrollet periodike vlerësuese; rastet kur subjektit të autorizuar i tërhiqet autorizimi për një instrument, por që ka dhe verifikimin e instrumenteve të tjerë; paraqitja e të njëjtit personel nga i njëjti subjekt në kohët ndryshme ose nga subjekte të ndryshme dhe ndryshimi i tij krahasuar me atë në autorizim etj.

Për këtë rekomandojmë:

24. MZHETTS të rishikojë dhe në bashkëpunim të ngushtë me DPM, të hartojë një udhëzim të ri për praktikën e pajisjes me autorizim të personave juridik të detajuar, duke shmangur problematikën e evidentuar gjatë kësaj periudhe, me qëllim forcimin e vlerësimit dhe monitorimit nga ana DPM, në funksion të mbrojtjes së konsumatorëve nga abuzimet tregtare me matjet.

Brenda vitit 2016

- Në periudhën e audituar baza ligjore e funksionimit të Inspektimit ka ndryshuar. Në periudhën nga viti 2011 - mars 2013, inspektimi ka qenë detyrë dhe e drejtë e DPM, që me 15 specialistët DIM të kontrollojnë zbatimin e dispozitave detyruese të ligjit dhe të rregulloreve të nxjerra në zbatim të tij. Pas kësaj date, duhej të funksiononte sipas VKM nr. 475, datë 10.04.2013 “Për inspektoratin shtetëror të mbikëqyrjes tregut”, i cili nuk u zbatua asnjëherë dhe u shfuqizuar në shtator të vitit 2013 me VKM nr. 870, datë 30.09.2013, si dhe veprimtaria e tyre duhej të kryhej në përputhje me ligjin nr. 10433, datë 16.6.2011 “Për inspektimin në Republikën e Shqipërisë”. Kjo mangësi e harmonizimit dhe bashkërendimit të kuadrit rregullator, ka bërë që inspektimi metrologjik në DPM për rreth 2 vjet e 9 muaj që të funksionojë jo në përputhje me bazën ligjore përkatëse. Mangësia në ngritjen e strukturave organizative në përputhje me ligjin (në rastin tonë të inspektimit metrologjik në varësi të Inspektoratit të Mbikëqyrjes së Tregut) e ka zbehur mjaft aktivitetin inspektues dhe për pasojë ndikimin e tij në mbrojtjen e konsumatorëve nga abuzimet me matjet dhe peshat.

Për këtë rekomandojmë:

25. DPM të bashkërendojë punën me MZHETTS për integrimin e inspektorëve metrologjik në Inspektoratin Shtetëror të Mbikëqyrjes së Tregut, për të vënë në eficiencë të plotë kontrollin e saktësisë së instrumenteve matës dhe karakteristikave teknike e ligjore të tyre në të gjitha fushat, në funksion të mbrojtjes së konsumatorit nga abuzimet me matjet.

Menjëherë

- Me dështimin e kontratës së ndërtimit të rrjetit të IT-së në vitin 2011, me mungesën e dokumentacionit të dorëzuar gjatë ndërrimit të drejtuesve dhe inspektorëve, si dhe me një arkivë të pa sistemuar dhe inventarizuar, grupi i auditimit të KLSH, hasi vështirësi të shumta në kryerjen e analizave statistikore të dokumentacionit të grumbulluar, duke u kufizuar në analizat e të dhënave të viteve të fundit 2014-2015.
- Veprimtaria e inspektimit nuk ka pasur kritere dhe objektiva të qarta që në momentin e planifikimit të numrit vjetor të inspektimeve, pasi ato për tre vite radhazi janë në të njëjtën shifër dhe në dy vitet tjera ka luhatur të konsiderueshme. Veç kësaj, niveli i realizimit të inspektimeve gjithsej është në kufirin midis nivelit më të ulët 59.2 % (viti 2015) dhe 77.2 % (në vitin 2012), me tendencë në rënie të vazhdueshme në vitet e fundit. Vlerësohet se kjo ka ndodhur për shkak të ndryshimit të bazës ligjore, lëvizjeve të konsiderueshme dhe të vazhdueshme të inspektorëve metrologë, mungesës së formimit profesional dhe eksperiencës në punë të tyre, përqendrimin e vëmendjes së DPM më shumë në realizimin e të ardhurave nga verifikimet e detyrueshme periodike të instrumenteve matës se sa tek cilësia kësaj veprimtarie etj.
- Në periudhën e audituar, peshën më të madhe të inspektimeve e zënë dyqanet fruta perime, bare etj., të cilat kanë instrumente peshore dhe masa vëllimore, duke të krijuar përshtypjen se inspektimet e kryera në këto subjekte janë bërë sa për të plotësuar

numrin, në se këto nuk krahasohen me instrumentet matës të verifikuar nga metrologët ligjorë dhe me rezultatet e këtyre inspektimeve për të mbajtur në konsideratë riskun e instrumentit matës ligjërisht të kontrolluar. Duke krahasuar numrin e subjekteve të kontrolluara nga inspektorët me ato të verifikuara nga metrologët ligjorë rezultoi se ka një rënie të konsiderueshme: nga 53.3 % në vitin 2011 në 18.8 % në vitin 2015, gjë që tregon për mungesë efieiene dhe efektiviteti të veprimtarisë inspektuese.

- Bazuar në të dhënat tetor 2013-2015, rezultoi se në pjesën më të madhe subjektet ose kanë instrumente matës të paverifikuar dhe/ose ka kaluar afati i verifikimit (në masën 71%), çka përbën një risk potencial të përdoruesve të tyre për të abuzuar në dëm të konsumatorëve, por që nuk mungojnë dhe rastet e moskonformiteteve në paketime etj.

Për këtë rekomandojmë:

26. Veprimtaria e inspektimit metrologjik të kryhet duke vendosur kritere dhe objektiva të qarta për planifikimin dhe realizimin me cilësi të numrit vjetor të inspektimeve, mbi bazën e riskut dhe instrumenteve të verifikuara nga metrologët ligjor, me prioritet fushat e aktivitetit me ndikim të ndjeshëm në jetën ekonomike dhe sociale të qytetarëve, në përputhje me ligjin për inspektimin dhe në zbatim të kërkesave rregullatore të metrologjisë.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- Sipas dokumentacionit të vënë në dispozicion nuk i janë nënshtruar aktivitetit inspektues personat juridik dhe fizik të autorizuar, veprimtaritë e të cilëve janë ligjërisht subjekt i inspektimit, duke lënë jashtë kontrollit dy fusha të përdorimit të instrumenteve matës me rëndësi jetike për qytetarët: atë të energjisë elektrike dhe të ujit të pijshëm e industrial.
- Duke analizuar numrin e inspektimeve sipas muajve në vitet 2014-2015, vërehen diferenca të konsiderueshme nga mbi 370 subjekte në afër 650, çka tregon për një performancë jo të qëndrueshme gjatë vitit, e karakterizuar si një veprimtari aksioni dhe sezonale, duke ndikuar në cilësinë e punës kontrolluese dhe për pasojë mangësi në mbrojtjen e konsumatorëve nga abuzimet tregtare me matjet.
- Sipas të dhënave të krahasuara për vitin 2015, rezultoi se nuk mbulohet përafërsisht njëllor inspektimi i subjekteve me instrumente matës të verifikuar në të gjithë territorin e vendit, duke lënë të hapur mundësitë si për inspektime formale në disa zona dhe lëniën jashtë të disa zonave të tjera, ashtu edhe për mungesë të monitorimit të veprimtarisë së metrologëve. Kështu p.sh. në Sektorin e shërbimeve nr. 1 Tiranë janë verifikuar 49.3% e subjekteve gjithsej në një kohë që inspektimi ka kryer 74.2 % të aktivitetit të tij, çka eidenton se një pjesë e tyre janë kryer afër sa për numër dhe disa zona të tjera si ajo e Korçës nuk është mbuluar siç duhet.

Për këtë rekomandojmë:

27. Inspektimi metrologjik të sigurojë një veprimtari kontrolluese gjithëvjetoje me performancë të qëndrueshme dhe rezultative, si dhe mbulojë njëllloj të gjithë territorin e vendit me inspekte, duke monitoruar njëkohësisht dhe punën e metrologut ligjor, me një ndikim të konsiderueshëm në saktësinë e matjeve dhe peshave në të gjitha aktivitetet jetësore të qytetarëve shqiptar.

Vazhdimisht

- Dokumentacioni i mbajtur nga inspektorët është shoqëruar nga parregullsi të tilla si: mangësi në plotësimin e dokumentacionit (Akt kontrolle, Procesverbaleve dhe Vendime gjobe), dorëzime me vonesë të vendimeve për gjobë etj. Ka raste që inspektorët kanë konstatuar raste të përdorimit të instrumenteve matës të pasaktë, të cilat japin sasi karburanti me vlerë poshtë tolerancës ligjore, kryesisht në periudhën 2011-tetor 2013, janë konsideruar thjeshtë dhe vetëm si kundërvajtje administrative, pa i dënuar me gjobë etj.

Për këtë rekomandojmë:

28. Inspektorët metrologë të trajnohen dhe të kualifikohen në mënyrë të vazhdueshme për njohjen zbatimin me rigorozitet të kërkesave të ligjit nr. 10433, datë 16.6.2011 “Për inspektimin në Republikën e Shqipërisë”, si dhe të kryejnë analiza të thelluara të veprimtarisë së inspektorëve për të evidentuar përgjegjësitë dhe shmangur dyshimin e të vepruarit me dy standarde.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- Konstatohet se 0.09-1.52 % e subjekteve janë gjobitur për shkak të parregullsive ligjore në përdorimin e instrumenteve matës, megjithëse numri i subjekteve është më i madh, kjo edhe nga mungesa e një përcaktimi të qartë ligjor në lidhje me rastet vendosjes së gjobave, në se ato duhet të shoqërojnë në çdo rast parregullsitë ligjore apo në varësi të vlerësimit të inspektorit, subjektit përdorues t'i lihet afat për rivendosjen e situatës së instrumentit matës sipas kërkesave ligjore, duke kryer transaksione tregtare me instrumente matës jashtë kritereve teknike dhe ligjore, duke cenuar sigurinë e konsumatorit për saktësinë e këtyre këmbimeve.
- Numri i gjobave të vendosura ka ndryshime të theksuara nga viti në vit, tregon se penalizmi i subjekteve nuk ndjek prirjen e disiplinimit të përdorimit të rregullt të instrumenteve matës dhe në të njëjtën kohë mbrojtjen e konsumatorit nga abuzimet me matjet, pasi në vitin 2012 janë ndëshkuar vetëm 10 subjekte me gjobë, 130 në vitin 2013 e kështu me radhë. Veç kësaj, konstatohet se gjobat e vendosura nuk kanë një shpërndarje gjithëvjetoje, por janë me fushata gjatë një periudhe të caktuar të vitit

Për këtë rekomandojmë:

29. Inspektimi metrologjik të rrisë forcën ndëshkuese dhe penalizuese ndaj subjekteve që përdorin instrumente matës jashtë kriterëve teknike dhe ligjore, duke rritur nivelin e sigurisë së konsumatorëve për saktësinë e këmbimeve tregtare.

Vazhdimisht

- Ndarja ligjore e ndëshkimit me gjobë fikse për subjekte të biznesit të madh dhe për subjekte të biznesit të vogël, ka krijuar një lloj konfuzioni në veprimtarinë inspektuese, pasi një vlerësim i tillë kërkon njohjen me dokumentacionin e tyre financiar në tatime, duke krijuar mundësinë e ndëshkimit jo sipas ligjit apo tejkalimin e tyre dhe për pasojë jo vetëm vonesa në ndëshkim për ulje të efektivitetit të kësaj mase parandaluese.
- Nuk ka pasur një procedurë të miratuar për dokumentacionin e gjobave nga ana e inspektorëve, pasi vërehet se edhe janë protokolluar, edhe janë dërguar me memo me dokumentacion bashkëlidhur tek titullari, edhe janë dërguar direkt tek sektori juridik, e cila mund të shkaktojë “humbje” të gjobave rrugës, duke shmangur ndëshkimin e subjekteve nga ekzekutimi i tyre.

Për këtë rekomandojmë:

30. DPM dhe MZHETTS të marrin masa për të ndryshuar ligjin për ndëshkimin e subjekteve në rastin e gjobës në vlera minimale dhe maksimale, të shoqëruar me një procedurë të veçantë për vendosjen proporcionale të tyre, duke hequr përcaktimin për llojin e biznesit, në funksion të eficiencës së plotë dhe në kohë të ligjit për metrologjinë.

Brenda vitit 2016

- Në periudhën 2012-2015 konstatohet se komisioni i ankimit nuk ka hequr asnjë prej gjobave të vendosura, duke konfirmuar në këtë rast dhe veprimtarinë e inspektorëve, pavarësisht ndryshimit të bazës ligjore. Ndërsa në vitin 2011 janë “falur” nga DPM 8.2 % e gjobave të pashoqëruara me asnjë masë disiplinore për inspektorët.

Për këtë rekomandojmë:

31. Gjatë shqyrtimit të ankimeve të subjekteve për gjobat e vendosura nga inspektorët, të kryhet një analizë e veçantë sipas dispozitave të Kodit të Procedurave Administrative, duke evidentuar mangësitë dhe përgjegjësitë e inspektorëve metrologjicë.

Vazhdimisht

- Janë ndëshkuar me gjobë një numër i vogël subjektsh, krahasuar me numrin e madh të inspektimeve dhe parregullsive të konstatuara: vetëm 0.65% e subjekteve; numri më i madh i gjobave (130) është në 2013, si dhe numri më i vogël (10) është në vitin 2012, me prirje rënie nga 2013 e në vazhdim.
- Në strukturën e subjekteve të gjobitura gjatë kohës tetor 2013-dhjetor 2015 rezulton se 74 % e tyre ju përkasin njësive të tregtimit të karburanteve (në pjesën më të madhe të të cilëve për shkaqe të furnizimit jashtë tolerancave ligjore), 15 % mungesës së peshës sipas etiketimit në subjektet e tregtimit të mallrave të parapaketuara, në vijim furrat e bukës, pikat e tregtimit të gazit etj. Nga këto të dhëna vërehet se konsumatori goditet pikërisht në ato lloje transaksionesh tregtare të nevojës së parë siç është buka, karburanti, gazi etj.
- Në analizën 2011-2015 rezulton se nga 92 raste të ankimuara në gjykatë, për 13 raste është hequr gjoba (14.1 %), për 24 % është lënë në fuqi vendimi i DPM dhe 54 çështje janë akoma në proces gjyqësor ose 58.7 % e tyre, 6 prej të cilave që në vitin 2011.
- Nga 270 gjobat e vendosura janë nxjerrë titujt ekzekutiv për 186 prej tyre (69 %) dhe rezultojnë të përmbushura plotësisht dhe/ose pjesërisht 91 prej tyre. Pra për këtë periudhë në çdo 3 gjoba të vendosura, DPM arrin të vjelë pjesërisht ose plotësisht vetëm një prej tyre brenda 5 vitesh. Pasi mjafton të cilësojmë, se nga gjobat e vendosura në vitin 2011 në vlerën 31,180,000 lekë janë arkëtuar brenda atij viti vetëm 3,770,000 lekë ose 12 % e tyre, për më tepër që këtë vit, subjektivisht nga juristi nuk është kërkuar në gjykatë nxjerrja e titullit ekzekutiv për 3 gjoba në shumën 2,250,000 lekë, që do të thotë që subjektet abuzuese janë parashkuar nga këto gjoba.

Për këtë rekomandojmë:

32. Inspektimi gjatë veprimtarisë së tij të rrisë forcën ndëshkuese me gjobë të subjekteve dhe të përmirësojë cilësinë e veprimtarisë së tij; të analizojë rastet e rrëzimit në gjykatë të masave ndëshkuese duke evidentuar përgjegjësitë; si dhe të zbatojë afatet optimale për të mbyllur plotësisht ciklin e gjobave, me qëllim maksimizimin e efektit ligjor në rritjen e sigurisë së konsumatorëve për saktësinë e masave dhe peshave.

Vazhdimisht

- Rezulton se gjobat nuk kontabilizohen në DPM, pas lëshimit nga gjykata të titullit ekzekutiv, duke lënë hapësira për “humbjen” e tyre dhe mosndëshkimin e subjekteve ose më së paku humbjen e efektit ndëshkues për subjektin e kundërligjshëm, kur kalojnë periudha të gjata kohe.

Për këtë rekomandojmë:

33. DPM të marrë masa për kontabilizimin e të gjitha gjobave në proces, nëpërmjet një procedure të mirëpërcaktuar dhe të bashkërenduar të sektorit juridik dhe atij të financës, si dhe të marrë në analizë në mënyrë periodike ecurinë e vendosjes dhe vjeljes së gjobave në të gjithë ciklin e tyre.

Brenda vitit 2016

- DPM ka përfituar nga zbatimi i Projektit “IPA 2008” pajisje laboratorike në vlerën 310,423,961 lekë, nga të cilat rezulton se nuk janë vënë në punë dhe për pasojë nuk janë përdorur 25 % e shumës së financimit, ose 77,048,024 lekë).
- Nga zbatimi i Projektit me financime të huaja “Reforma në mjedisin e biznesit dhe forcimin institucional”, janë investuar 63,211,757 lekë, nga e cila nuk janë në funksion pajisje me vlerë 15,867,600 lekë ose 25 % e tyre.

Për këtë rekomandojmë:

34. DPM të bashkëpunojë me MZHETTS për të gjetur mundësi për vënien në funksion të pajisjeve të përdorura, si dhe të marrë masa për investime për fusha të veçanta metrologjike që kanë ngelur zbuluar nga furnizime jashtë standardit.

Brenda vitit 2016

- Nga auditimi i investimeve të kryera në periudhën 2011 – 2015 me burim financimi buxhetin e shtetit rezulton se nga mangësitë e kryerjes së procedurave të prokurimit dhe mangësitë e zbatimit të kontratave të investimeve, nuk kanë dhënë asnjë lloj efekti në zhvillimin e metrologjisë 12,005,800 lekë ose së paku 8 % vëllimit të investimeve, pa marrë në konsideratë vlerat jo efektive të pamatshme gjatë procedurave të prokurimit si negocim i drejtpërdrejtë, kualifikim i subjekteve të papërshtatshme me kërkesat teknike dhe profesionale etj.

Për këtë rekomandojmë:

35. DMP-ja të marrë masa për kryerjen e procedurave të prokurimit për investime duke u bazuar dhe respektuar kuadrin rregullator përkatës, si dhe të zbatojë me korrektësi dhe përgjegjshmëri kontratat e mallrave dhe shërbimeve, me synim rritjen e efektivitetit të investimeve dhe mbrojtjen e konsumatorit nga abuzimet me peshën dhe matjet.

Vazhdimisht

- Në kuadër të mirëmbajtjes së aseteve, ndërtesa e aktuale e DPM me sipërfaqe 500 m² nuk është akoma në pronësi të saj; Qendra Rajonale Tiranë është zhvendosur në një apartament banimi me sipërfaqe 68 m², duke ndikuar ndjeshëm në performancën e veprimtarisë së këtyre specialistëve për mungesë të hapësirave të vendit të punës dhe ruajtjes dhe pajisjeve të nevojshme; Në sektorin e shërbimeve nr. 2 në Fier, përveç se është një ndërtesë që po amortizohet me ritme të shpejta për shkak të mungesës së investimeve për mirëmbajtje, është laborator masës me vlerë 3,606,157 i cili nuk përdorej dhe duke qenë në kushte të tilla, të gjitha pajisjet e punës humbin së shpejti karakteristikat teknike duke dalë jashtë përdorimit; zyrat e sektorit të shërbimeve nr. 3 në Lezhë rrezikojnë të dalin jashtë përdorimit për shkak të mungesës së fondeve për riparim dhe së bashku me këtë dhe pajisjet laboratorike me vlerë 6,966,960 lekë të cilat pothuajse nuk janë përdorur për qëllime metrologjike; autolaboratorët për parapaketimet në Lezhë dhe Korçë me vlerë 13,194,184 lekë nuk i shërbejnë atij qëllimi.

Për këtë rekomandojmë:

36. DPM të marrë masa për të vendosur në pronësi të saj ndërtesën kryesore, si dhe të evidentojë me prioritet nevojat për mirëmbajtjen e ambienteve të sektorëve të shërbimit, duke shmangur dhe parandaluar degradimin e mëtejshëm të këtyre aseteve dhe ruajtjen e karakteristikeve tekniko-metrologjike të pajisjeve laboratorike.

Brenda vitit 2016

- Megjithëse plani i të ardhurave për shërbimet e kryera nga DPM është realizuar dhe tejkaluar, me prirje rritje të konsiderueshme në vitet 2014-2015, duhet mbajtur në konsideratë që të mos kthehet qëllim në vetvete për metrologët dhe punonjësit e tjerë, pasi jo vetëm që do të humbas roli i metrologut të autorizuar duke u kthyer në një “tagrambledhës” i vogël, por do të dëmtonte rëndë mbrojtjen e konsumatorit nga abuzimet me matjet.
- Nga analiza e periudhës së audituar 2011-2015, rezulton se ka mangësi të konsiderueshme në planifikimin vjetor të të ardhurave të bazuar në numrin e subjekteve dhe numrin e instrumenteve matës për t’u verifikuar, pasi në periudhën 2011 - 2013 rritja e planit ka qenë 1 - 4 %, në 2014 është rritur 11 % dhe pastaj në 2015 vetëm 1%, aq më tepër i krahasuar me shifrat e realizimit të cilat në vitin 2014 dhe 2015 tejkalohen me 30 dhe 40 %, si dhe kjo ndodh me metrologë në pjesën më të madhe pa arsimin e duhur profesional, pa eksperiencën e nevojshme, të pa trajnuar, të pa testuar, me tre punonjës më pak etj. Nga analiza në dinamikë, mangësitë në planifikim vërehen në ndarjen e të ardhurave midis drejtorive, si dhe midis katër sektorëve të shërbimit.
- Rastet e mosrealizimit të numrit të instrumenteve të planifikuar nga sektorë dhe metrolog të veçantë evidentojnë problemin e mos verifikimit periodik në afat të instrumenteve me ndikim negativ të konsumatori, krahas të ardhurave të munguara në buxhet dhe në

investime të DPM, si dhe në rastin e tejkalimit të numrit të instrumenteve të verifikuar krahasuar me planin, veç mangësive në planifikim shfaq boshllëqe të veprimtarisë së metrologut për një zonë apo instrument të caktuar. Vetëm në sektorin nr. 1 Tiranë, referuar të dhënave statistikore të DML, rezulton se në periudhën 2011-2014 nuk është realizuar verifikimi për 10,828 instrumente matës (aq sa është plani i numrit mesatar vjetor për gjithë DPM), më së paku nuk ka siguri për saktësinë e matjes dhe më së shumti janë të ardhura të munguar në buxhet mbi 26 milion lekë për këtë periudhë.

Për këtë rekomandojmë:

37. DPM të hartojë një plan real të ardhurash nga shërbimet e tarifuara me synim përfshirjen e të gjithë subjekteve dhe instrumenteve matës, mbi bazën e realizimit të një viti më parë si dhe të perspektivës së shtimit të subjekteve, të detajuar në muaj, sipas drejtorive, sektorëve rajonal deri në nivel metrologu.

Vazhdimisht

- Performanca në vjeljen e të ardhurave është rezultat i veprimtarisë individuale të metrologëve ligjor në sektorët e shërbimit, duke mbajtur në konsideratë dhe subjektet, numrin dhe shpërndarjen e instrumenteve matës midis tyre, pasi analizuar në tërësi dhe në dinamikë ka ndryshime të theksuara për këtë tregues brenda dhe midis sektorëve: metrologët e Korçës realizojnë 30 % më pak se ato të Tiranës dhe mesatarisht 88 % ato të Fierit dhe të Lezhës.

Për këtë rekomandojmë:

38. DPM të bëjë një analizë të hollësishme të veprimtarisë së secilit metrolog, mbi bazën e shtrirjes dhe numrit të subjekteve e instrumenteve matës të tyre, të krahasuar me të dhëna statistikore me synim hartimin e një plani të ardhurash sa më real, si dhe mundësinë e rishikimit të strukturës organike për rishpërndarjen e metrologëve në sektorët e shërbimit.

Brenda vitit 2016

- DPM nuk ka një database për emërtimin e subjekteve, aktivitetin, llojin dhe numrin e instrumenteve matës, adresën përkatëse etj.; nuk ka një studim të mirëfilltë për numrin e njësive private dhe publike që përdorin instrumente matës, si dhe llojet, kategoritë dhe numrin e instrumenteve matës gjithsej në përdorim; rritja e numrit të subjekteve me instrumentë për verifikim, duhet të pasqyrojë trendin rritës të numrit të subjekteve të reja të regjistruar në QKR apo të pasqyruar në shifrat e INSTAT, pasi sipas të dhënave të QKR në periudhën 2012-2014 janë regjistruar përkatësisht 26,025; 22,859 dhe 31,180 subjekte të reja, në një kohë që subjekte gjithsej të planifikuara për verifikim

instrumenti nga DPM kanë qenë mesatarisht 21,600 njësi, pra as sa shtesa vjetore e tyre, që sigurisht jo të gjitha mund të kenë instrumente matës në përdorim; ose nga krahasimi i të dhënave të INSTAT për numrin e subjekteve aktive dhe të dhënave të DPM për subjektet e verifikuara në periudhën 2011-2014, rezulton se afërsisht 1/5 e tyre janë të përfshira në regjistrat e metrologëve.

Për këtë rekomandojmë:

39. DPM të marrë masa për të hartuar një database për subjektet dhe instrumentet matës të tyre të detajuar deri në nivel metrologu, si dhe të bashkëpunojë me Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve dhe QKR në funksion të mbrojtjes së konsumatorit nga abuzimet me matjet dhe shtimit të të ardhurave buxhetore.

Brenda gjashtëmuajt të parë 2017

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/Consumer-protection-against-the-commercial-abuses-with-the-weights-and-measurements/>

16. KUJDESJA PËR FËMIJËT NË NEVOJË “ZYBER HALLULLI”

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 667/1 prot., datë 19.09.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 14.06.2016 dhe ka përfunduar më datë 31.12.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Eva Leka, Enkelejda Tole dhe Ada Mehmeti.
- Auditimi u krye në këtë institucion:
 - IPSH publike rezidenciale Zyber Hallulli
 - Shërbimi Social Shtetëror;
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së datë 31.12.2016 dhe nr. 187.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Konteksti i auditimit

Problemet sociale kanë qënë gjithnjë prezente në auditimet e performancës. Si një auditim krejt novator në natyrën e vet, ai përpiqet të japë ndihmë institucioneve publike në përmbushjen e përgjegjësisë të tyre ndaj përfituesve dhe taksapaguesve shqiptarë, me ekonomikitet, efektivitet dhe efijencë.

Nga informacionet e marra nga Shërbimi Social Shtetëror, rreth 0.3% e fëmijëve shqiptarë¹, kanë nevojë për përkujdesjen e institucioneve shoqërore publike e jo publike, qofshin këto rezidenciale apo ditore, qofshin këto rezidenciale apo ditore. Konkretisht, në vitin 2015, 2826 fëmijë të moshës 0-18 vjeç marrin mbështetjen e institucioneve shoqërore publike e jo publike.

Institucionet e përkujdesit shoqëror për fëmijë kategorizohen në institucione rezidenciale dhe ditore, të cilat janë publike dhe jo publike. IPSH publike financohen nga shteti nëpërmjet Shërbimit Social Shtetëror dhe menaxhohen në nivel qendror dhe lokal.

¹ Bazuar në të dhënat e Census-it sipas INSTAT për vitin 2011, numri i personave 0-19 vjeç është 847'312.

Si pasojë e mosnjohjes së thellësisë së këtij problemi social dhe si pasojë e mungesës së një databaze të saktë të fëmijëve që kanë nevojë për përkrahjen e shtetit, ky auditim shërben që përfituesve t'u ofrohet kujdesi më i mirë i mundshëm dhe integrimi më efektiv.

Institucionet e përkujdesit shoqëror për fëmijë duhet të sigurojnë mirrërritjen dhe përmbushjen e nevojave psikosociale të fëmijëve përfitues. Por zakonisht shumë vende të Europës dhe kryesisht vende me histori të ngjashme post-komuniste, kanë nivele të larta të fëmijëve rezidentë nëpër IPSH publike dhe jo publike. Zakonisht IPSH-të në vende të tilla, kanë qëllim primar ofrimin e kujdesit fizik, kujdesi psiko-social kalon në plan të dytë. Vlen për t'u theksuar fakti, se sistemi aktual i mbrojtjes sociale ofron trajtim rezidencial për fëmijët e braktisur, me probleme sociale dhe për fëmijët me statusin e jetimit. Neni 1 i Ligjit Nr. 8153 datë 31.10.1996 "Për Statusin e Jetimit" përcakton se: *"Përfitojnë statusin e jetimit personat me moshë nga 0-25 vjeç, që kanë kaluar ose jo nëpër institucione shtetërore a private të përkujdesit shoqëror dhe që plotësojnë këto kritere:*

a) të lindurit jashtë martese;

b) që nuk kanë gjallë asnjërin nga prindërit;

c) të cilëve me vendim të formës së prerë të gjykatës u është hequr e drejta prindërore e të dy prindërve ose u është hequr e drejta prindërore për njërin prind dhe prindi tjetër nuk jeton;

d) që braktisen nga të dy prindërit dhe nuk u njihet identiteti i tyre."

Pavarësisht qëllimit dhe ekzistencës së këtyre institucioneve, mungesa e kujdesit familjar, ndikon drejtpërdrejtë në mirërritjen e fëmijës, duke shtuar vështirësitë në krijimin e lidhjeve në shoqëri dhe mundësitë për të pësuar çrregullime të shëndetit mendor. Për pasojë, këta fëmijë kanë aftësi të reduktuara intelektuale dhe sociale krahasuar me fëmijë të rritur pranë familjeve të tyre².

Vendosja e fëmijëve në institucione kujdesi është një fenomen që ka ekzistuar dhe vazhdon të jetë i pranishëm në shumë shoqëri, edhe pse përgjithësisht njihen pasojat negative që krijon institucionalizimi në zhvillimin e fëmijëve. Është paradoksal fakti që pikërisht këto institucione janë përgjigjja tradicionale për "mbrojtjen" dhe "shpëtimin" e fëmijëve nga prindërit e papërgjegjshëm dhe mungesa e kushteve të nevojshme të jetesës. Ky fenomen në Europë ekziston prej më shumë se 2 shekujsh.

Megjithatë, më shqetësuese janë shifrat që ende nuk i dimë, si numri i fëmijëve të paidentifikuar ende, të cilët jetojnë në kushte të rënda ekonomike e sociale apo në braktisje.

² Young children in institutional care at risk of harm. R. Johnson, K. D. Browne, C. E. Hamilton-Giaritsis. 2006

Mesazhi i auditimit

Shtëpia e Fëmijës Zyber Hallulli nuk garanton një shërbim plotësisht efektiv në përkujdesin dhe integrimin shoqëror të fëmijëve rezidencialë.

Pavarësisht ristrukturimit në apartamente për fëmijë sipas grup-moshave, hartimi dhe zbatimi i strategjive efektive për deinstitutionalizmin kërkon përcaktimin e qartë të tipologjisë së shërbimit. Ka shumë problematika në plotësimin e të gjitha planeve të përkujdesit, në saktësinë dhe seriozitetin e informacionit të përgjithshëm, në aspektin e planeve shëndetësore, arsimore, psikosociale dhe në procesin e rishikimit të tyre.

Rekrutimi i një pjese të stafit nuk është bërë sipas kriterëve që vendosen nga aktet rregullative. Dhe mospërmblidhjet e kriterëve sjellin mungesë efektiviteti të stafit dhe të institucionit, kosto në kurriz të jetës së fëmijëve.

Efektet e largimeve të stafit qofshin edhe dorëheqje përkeqësojnë lidhjet njerëzore mes fëmijëve dhe stafit, shtojnë përceptimin e braktisjes së vazhdueshme dhe theksojnë praninë e institucionit përmbi kujdesin njerëzor.

Përtej aktivitetit të institucionit, rëndësi ka edhe procesi i monitorimit nga ana e Drejtorisë së Shërbimeve Sociale, pranë Shërbimit Social Shtetëror. Vihet re mungesa e akteve të posaçme rregullative që parashikojnë procedurat e monitorimit të IPSH-ve publike dhe jopublike nga strukturat e SHSSH, të cilat dobësojnë efektivitetin e sistemeve monitoruese.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Në zbatim të planit vjetor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, në kuadër të përmbushjes së funksionit të tij Kushtetues, zbatimit të Udhëzimeve dhe Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit (INTOSAI, EUROSAT, etj.), sipas programit të auditimit nr. prot 667/1 datë 19.09.2016 realizoi auditimin e performancës “Performanca e institucioneve të kujdesit shoqëror për fëmijë në qytetin e Tiranës. Rasti i Institucionit Rezidencial Zyber Hallulli”.

Auditimi programua për t’u ushtruar në institucionin Shtëpia e Fëmijës Shkollor “Zyber Hallulli” dhe në Drejtorinë e Shërbimeve Sociale pranë Shërbimit Social Shtetëror.

Pas përfundimit të fazës studimore u përgatit programi i auditimit.

Në përfundim të punës audituese në terren, nëpërmjet shkresave nr. 667/2 datë 24.11.2016, u dërgua projekt raporti i auditimit tek institucionet e mëposhtme:

Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR)

Shërbimi Social Shtetëror (SHSSH)

Shtëpia e Fëmijës Shkollor “Zyber Hallulli”

Raporti i auditimit është hartuar pasi janë shqyrtuar dhe u morën parasysh shpjegimet e dërguara nga institucionet e përfshira në këtë auditim.

Në përfundim, pasi u njoh me Raportin e Auditimit dhe projekt-vendimin e paraqitur nga grupi i auditimit të Departamentit të Auditimit të Performancës, shpjegimet e dhëna nga institucionet e audituara, mendimin për cilësinë e auditimit nga Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, vlerësimin mbi objektivitetin dhe cilësinë e auditimit nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit të Auditimit të mësipërm, në mbështetje të nenit 10, 13, 15, 25 dhe 30 të Ligjit nr. 154/2014, datë 27.11.2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit” :

Sa më lart, Kryetari i KLSH-së, konkludoi:

Dimensioni njerëzor i një shoqërie matet me kujdesin që ajo tregon ndaj shtresave në nevojë dhe ndaj anëtarëve më të pambrojtur të saj: grave, të moshuarve, personave me aftësi të kufizuara, fëmijëve, jetimëve apo atyre me pamundësi ekonomike për të patur një jetë më të mirë individuale dhe komunitare.

Duke marrë shkas nga ndjeshmëria e përfituesve të shërbimit social dhe duke u bazuar në disa raste mediatike të cilat ndezën ndjeshëm përgjegjësinë shoqërore ndaj fëmijëve jetimë (ligjorë dhe socialë), Departamenti i Auditimit të Performancës vendosi të vëzhgojë punën e institucioneve përgjegjëse për mirërritjen e këtyre fëmijëve.

Auditimi i performancës së Institucionit të Përkujdesit Shoqëror Zyber Hallulli, vëzhgoi se në çfarë mase ky institucion siguron mirërritjen dhe integrimin shoqëror të fëmijëve rezidentë.

Për të arritur një vlerësim profesional, të pavarur, objektiv, auditimi është bërë në përputhje me Kodin Etik të Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe me Standardet Ndërkombëtare të Auditimit, INTOSAI, duke përfshirë analizimin, krahasimin, kontrollimin e evidencave e grumbulluara si dhe komunikimin e vazhdueshëm dhe të drejtpërdrejtë me drejtuesit ekzekutivë dhe specialistët e institucioneve të audituara.

Kontrolli i Lartë i Shtetit auditoi Shtëpinë e Fëmijës Shkollor “Zyber Hallulli” dhe Drejtorinë e Shërbimeve Sociale pranë Shërbimit Social Shtetëror për t’iu përgjigjur pyetjes kryesore audituese:

“A garanton IPSH Zyber Hallulli shërbim efektiv në përkujdesin dhe integrimin shoqëror të fëmijëve rezidentë?”

Në mënyrë të detajuar të gjitha mangësitë janë trajtuar hollësisht në këtë Raport Auditimi rast pas rasti, si gjetje konkrete me konkluzionet përkatëse.

Nisur nga konkluzionet, gjetjet dhe rezultatet e punës audituese, duke synuar përmirësimin e mëtejshëm të këtij shërbimi:

Sa më lart, Kyetari i KLSH-së, vendosi:**Për këtë rekomandojmë:**

SHSSH t'i propozojë MMRS rikonceptimin e tipologjive të shërbimeve për shtëpinë e fëmijës Zyber Hallulli dhe IPSH-të publike për fëmijë, referuar ndryshimeve ligjore-rregullative dhe modeleve më të mira që synojnë strategjitë e deinstitutionalizimit.

MMSR të miratojë parimet, kriteret dhe standardet për funksionimin e modeleve më të mira që synojnë strategjitë.

Brenda muajit Dhjetor 2017

Për këtë rekomandojmë:

- a. Shtëpia e fëmijës në bashkëpunim me strukturat përgjegjëse vendore të tregojnë kujdesin e duhur të sistemimit të fëmijës në raste emergjente në plotësim të interesit më të mirë të tij dhe në respektim të kriterëve të pranimit që parashikojnë aktet rregullative në fuqi dhe standardet më të mira.

Në vijimësi

- b. MMSR të përfshijë në paketën e standarteve e shërbimeve të përkujdesit shoqëror për fëmijët në institucionet rezidenciale, edhe standartet për pranimin e fëmijëve në këto institucione, konform standardeve më të mira evropiane.

Brenda muajit Dhjetor 2017

Për këtë rekomandojmë:

Në respektim të akteve rregullative, Shtëpia e fëmijës Zyber Hallulli dhe strukturat përgjegjëse vendore të formalizojnë dhe zbatojnë një plan masash gjatë 12 muajve pas vendosjes së fëmijës në institucion më qëllim fuqizimin dhe rikthimin e fëmijës në familje.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

MMSR të kërkojë përmirësime në kuadrin ligjor/rregullativ që synojnë garantimin e gëzimit të së drejtës reale për strehim të riut me status jetimi në moshën 18 vjeç pas largimit nga IPSH-të publike për fëmijë.

Brenda muajit Qershor 2017

Për këtë rekomandojmë:

Në respektim të pikave 30 dhe 31, të Udhëzimit nr. 830, datë 14.4.2008, ekipi multidisiplinar të përcaktojë qartë rezultatin e planit të kujdesit për çdo fëmijë të shtëpisë, mbi bazën e të cilit të përgatitet Plani i largimit për fëmijën.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Të plotësohet Aneksi 4.2. për të gjitha rastet që parashikon pika 31 Udhëzimit nr. 830, datë 14.4.2008.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Shtëpia e fëmijës Zyber Hallulli duhet të mbajë në dosjet e fëmijës edhe Planet e Rrugës Për të Ardhmen, sipas Aneksit 4.2 dhe 4.3, të plotësuar dhe nënshkruar nga fëmija.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Shtëpia e fëmijës Z.H. të zbatojë programe dhe të kryejë aktivitete që i mësojnë e praktikojnë fëmijët/të rinjtë në blerjen e gjërave më të domosdoshme dhe të menaxhojnë buxhetin në mënyrë të pavarur.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Ekipi multidisiplinar i shtëpisë së fëmijës Z.H. të plotësojë në mënyrë korrekte të gjitha rubrikat e Planit të Kujdesit me rastin e Largimit dhe në përputhje me Planin e Kujdesit për fëmijën/ të riun.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësit socialë të marrin masa e të plotësojnë formularët FID për të gjithë fëmijët e rinj që vijnë në Shtëpi, sipas Udhëzimit të Ministrit të MPÇSSH nr. 830 datë 14.4.2008. Asnjë fëmijë i ri të mos mbetet pa grumbullimin e informacionit të domosdoshëm.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të kujdeset që stafi të përmbushë detyrat e veta funksionale dhe të mos çedojë në plotësimin e formularët bazë për fëmijët e sapo ardhur në institucion. Në këtë mënyrë do të ulet mundësia për rënie të efektivitetit të stafit në aktivitetin e tyre operacional.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësit socialë, të kontrollojnë të gjitha dosjet për të evidentuar nëse ka raste të tjera ku janë përdorur formularë të ndryshëm nga ai i aneksit 2.1 të Manualit të zbatimit të standardeve. Stafi përgjegjës të hedhë të dhënat e fëmijës L. B. (të evidentuar nga grupi i auditimit) dhe të të gjithë rasteve të tjera (nëse ka jashtë kampionimit të dosjeve të audituara) në formatin e miratuar me Udhëzimin e Ministrisë të MPÇSSHB nr. 830 datë 14.4.2008.

Menjëherë

- Stafi të mos përdorë formularë të pamiruar, qofshin ato edhe të ngjashëm.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të kujdeset që të mos përdoret asnjë formular i cili nuk është i miratuar nga aktet nënligjore në fuqi. Drejtori i Institucionit të kujdeset që të fillojë regjistrimi i formularëve FID edhe në formatin Word/ Excel paralelisht me plotësimin manual të tyre.

Në vijimësi

- Punonjësit socialë të fillojnë e të regjistrojnë të dhënat e formularëve FID edhe në formë elektronike, duke patur edhe në version elektronik Aneksin 2.1 të Manualit të Zbatimit të Standardeve.

Menjëherë dhe në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësi Kyç, personi përgjegjës për plotësimin e formularëve FID, të jetë i kujdesshëm dhe i vëmendshëm në plotësimin e këtij formulari për të gjithë fëmijët sapo vendosen në shtëpi. Punonjësi Kyç të mos lërë rubrika të formularit FID pa plotësuar.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të japë tërë mbështetjen e vet si drejtues dhe të sigurojë se çdo fëmijë i vendosur në Shtëpi të jetë pajisur me formularin FID brenda afatit të përcaktuar në aktet nënligjore, me të gjitha rubrikat e formularit të plotësuar. Drejtori i institucionit të kujdeset që formularët FID të jenë të pasqyruar edhe në format elektronik.

Menjëherë dhe në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi përgjegjës i IPSH Zyber Hallulli për plotësimin e rregullt të formularëve RVNE duhet të përgatisë axhendë elektronike për plotësimin në kohën e duhur të secilit formular RVNE për secilin fëmijë.

Menjëherë dhe në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të kujdeset dhe të marrë masat e nevojshme për organizimin e punës së personelit përgjegjës që të mos ketë mospërputhje të afateve kohore, për të siguruar një informacion të saktë dhe të vlefshëm për secilin fëmijë përfitues.

Menjëherë dhe në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Punonjësit përgjegjës për plotësimin e formularit për vlerësimin e nevojave dhe ecurisë dhe formularët e rishikimit të tyre, të vendosin datën e saktë jo vetëm në faqen e parë të formularit, por edhe në rubrikat përkatëse si dhe në analizën finale për të gjithë formularët që do të plotësohen në vijim.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Shërbimi Social Shtetëror dhe Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë duhet të ndërmarrin hapat e nevojshëm në pajisjen e IPSH rezidenciale për fëmijët e moshës shkollore me formularët RVNE të grupmoshave 16-18 vjeç.

Menjëherë

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi përgjegjës për plotësimin e Formularëve RVNE të kujdeset e të plotësojë me shumë vëmendje dhe kujdes duke pasqyruar sa më saktë problemet e secilit fëmijë. Të ketë të dhëna të plota nga diskutimet me fëmijët, të pasqyrohen mendimet dhe kërkesat e tyre lidhur me diskutimet me ta rreth 7 dimensioneve të Rivlerësimit të Nevojave dhe Ecurisë.

Menjëherë dhe në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të bëjë kujdes që fëmijët dhe të rinjtë të marrin pjesë në mbledhjet e rishikimit për planet e tyre.

Në vijimësi

- Drejtuesi i Institucionit të marrë masa që formularët RVNE të jenë të pasqyruar edhe elektronikisht në format Word/excel pa humbur asnjë kontekst dhe asnjë shënim i formularëve të plotësuar manualisht.

Menjëherë dhe në vijimësi

- Stafi përgjegjës nën kujdesin dhe mbikqyrjen e Drejtorit të Institucionit duhet të përfshijnë jo vetëm fëmijët por edhe prindërit apo të afërmit e tyre në secilën mbledhje të rishikimit të formularëve RVNE. Në ato raste kur do jetë plotësisht e pamundur mbledhja e prindërve apo të afërme të fëmijës, stafi të paraqesë më shkrim tërë arsytet dhe faktet se përse familja apo të afërmit e fëmijës kanë munguar dhe nuk janë përfshirë në këtë proces.

Në vijimësi

- Të gjithë personat pjesëmarrës në mbledhjet e rishikimit duhet të firmosin dhe të shkruajnë komentet e tyre me shkrimin e tyre për çdo rast. Të pajisen fëmijët dhe të rinjtë e moshës 11-18 vjeç me kopjen e formularit RVNE ashtu siç parashikohet në Përdorimin e Raportit të Vlerësimit të Nevojave dhe Ecurisë: “Një kopje e RVNE së plotësuar duhet t’i jepet fëmijës dhe për përmbajtjen e saj duhet të diskutohet”.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Stafi Përgjegjës të kujdeset që të plotësojë Raportin për Vlerësimin e Nevojave dhe Ecurisë në fillim të periudhës dhe jo në përfundim të saj, ashtu siç përcaktohet edhe në Manualin e Zbatimit të Standardeve në Institucionet Rezidenciale të Kujdesit për Fëmijë në Shqipëri.

Drejtori i Institucionit të përmbushë një prej përgjegjësiave të veta operacionale, që të kujdeset se çdo RVNE e secilit fëmijë rezident rishikohet 2 herë në vit sipas datave.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësi Kyç të kujdeset që të organizojë mbledhjet e ekipit multidisiplinar për vlerësimin e nevojave dhe rishikimit e tyre sipas afateve të miratura në VKM nr. 659 datë 17.10.2005 dhe sipas Udhëzimit të Ministrit nr. 830 datë 14.4.2008.

Në vijimësi

- Drejtuesi i Institucionit të marrë pjesë në mbledhjet e planifikimit të përkujdesit dhe të mbikqyrë procesin e vlerësimit.

Në vijimësi

- Punonjësit përgjegjës dhe pjesëtarë të Ekipit Multidisiplinar të jenë të kujdesshëm në komentimin e zhvillimit të fëmijëve, të japin vlerësime objektive, jo identike, dhe sa më profesionale mbi gjendjen dhe qëllimet e vendosura për secilin fëmijë.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi përgjegjës të kujdeset për të zbatuar afatet e përcaktuara në aktet nënligjore dhe ato rregullative për plotësimin në kohë dhe brenda afateve të planeve të kujdesit për secilin fëmijë rezident. Stafi përgjegjës të krijojë një axhendë elektronike për afatet e fillimit dhe të mbarimit të planeve të kujdesit dhe rishikimet e tyre për secilin fëmijë. Duke informatizuar datat dhe afatet e planeve të kujdesit është me e lehtë ndjekja e punës operative të stafit përgjegjës për plotësimin në afatet e duhura kohore.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të kujdeset për të përmbushur përgjegjësitë e veta në aktivitetin operativ të institucionit, ku një pjesë të rëndësishme e zë rishikimi i planeve të kujdesit 2 herë në vit sipas afateve të përcaktuara me aktet përkatëse nënligjore dhe rregullative.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Secili aktor kryesor në procesin e rishikimit të planeve të kujdesit duhet të marrë përsipër përgjegjësitë e pozicionit të vet dhe të fillojë e të kryejë detyrat e vendit të punës lidhur me mbledhjet e rishikimit:

- Punonjësi Kyç të marrë përsipër përgjegjësitë teknike dhe profesionale të vendit të punës për procesin e planifikimit të kujdesit. Të organizojë në kohë mbledhjet e stafit multidisiplinar për planin e kujdesit dhe rishikimit të tij. Të kujdeset që fëmijët të jenë të përfshirë në procesin e planit të kujdesit dhe të rishikimit të tyre në përputhje me Manualin e Zbatimit të Standardeve.

Në vijimësi

- Ekipi multidisiplinar të vlerësojë në mënyrë korrekte dhe profesionale planet e kujdesit dhe rishikimet e tyre brenda afateve ligjore në përputhje me përgjegjësitë e veta të përcaktuara sipas Manualit të Zbatimit të Standardeve.

Në vijimësi

- Shërbimi Social Shtetëror të kujdeset që Punonjësi i pavarur të mbajë shënim vendimet dhe të japë miratimin për planin e kujdesit dhe datën e ardhshme të rishikimit, ashtu siç parashikohet në Manualin e Zbatimit të Standardeve.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të sigurojë lidhjet e duhura me prindërit/ të afërmit e fëmijëve., të marrë pjesë në mbledhjet për planin e kujdesit dhe të mbikqyrë procesin e zbatimit të planit të kujdesit sipas Manualit të Zbatimit të Standardeve. Plani i kujdesit të përmbajë të dhëna se është diskutuar me fëmijën dhe se fëmija është dakord ose jo me të.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi social të kujdeset për informatizimin e formularit të Planit të Kujdesit. Të ruhet formati i formularit në Aneks 3 (Manuali i Zbatimit të Standardeve) edhe në versionin elektronik.

Në vijimësi

- Drejtuesi i Institucionit të kujdeset që të regjistrohen edhe elektronikisht të gjithë formularët e PK për secilin fëmijë, duke filluar nga rastet më të reja e më tej për rastet më vjetra duke formuar kështu databazën elektronike të formularëve për secilin fëmijë.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësi kyç të kujdeset që në mbledhjet e rishikimit të trajtohet me shumë kujdes dhe vëmendje edhe plani personal i arsimit (PPA). Të mos anashkalohet asnjë fëmijë, dhe të mos ketë më raste fëmijësh pa PPA dhe pa RPPA. Të merren hapat e duhur që PPA dhe RPPA të plotësohen brenda afateve të përcaktuara në aktet nënligjore dhe rregullative.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit, si pjesë përbërëse e mbledhjeve të rishikimit si dhe si mbikqyrës i procesit të rishikimit të kujdeset që PPA e secilit fëmijë të mos lihen pa u diskutuar dhe pa u plotësuar sa më objektivisht.

Në vijimësi

- Po ashtu, Stafi social duhet të kujdeset që të fillojë informatizimin e të dhënave që do të mblidhen nga mbledhjet e rishikimit lidhur me Planin Personal të Arsimit. Të ruhen të gjitha PPA dhe RPPA në format elektronik Word/ Excel sipas formatit të Aneks 6 dhe Aneks 6.1 të Manualit të Zbatimit të Standardeve. Ky proces do të jetë paralel me procesin e plotësimint manual të tyre deri në momentin që Drejtuesi i institucionit e shikon të arsyeshme që të mbahen vetëm në format elektronik.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Identifikimi i nevojave të zhvillimit të fëmijëve duhet të trajtohet nga stafi përgjegjës dhe punonjësi kyç me rëndësi të lartë dhe informacionet e pasqyruara në këto plane duhet të jenë sa më të detajuara dhe profesionale.

Drejtori i Institucionit të kujdeset që nevojat për zhvillimin e fëmijëve të jenë të identifikueshme, të sakta dhe të shprehura me profesionalizëm maksimal nga stafi përgjegjës.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësi kyç së bashku me stafin profesional të plotësojnë me detaje dhe në mënyrë profesionale, masat që duhet të ndërmerren për plotësimin e nevojave të secilit fëmijë.

Në vijimësi

- SHSSH të sigurohet se punonjësi i pavarur i kushton rëndësi mbledhjeve të rishikimit të planeve të shëndetit në mënyrë që kjo fazë të mos jetë burokratike por të pasqyrojë vërtet masat dhe objektivat që stafi duhet të marrë për zhvillim sa më efektiv të fëmijëve rezidentë.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të mbikqyrë fazat e rishikimit të planeve të shëndetit dhe evidentimin e masave të sakta e të duhura dhe specifike, për përmbushjen e nevojave fizike, emocionale dhe mendore të secilit fëmijë.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Punonjësi Kyç dhe stafi përgjegjës të planifikojnë rezultate specifike për nevoja specifike të secilit fëmijë. Të hartojnë plane shëndeti sa më të detajuara dhe sa më të hollësishme në mënyrë që monitorimi i realizimit dhe i ecurisë së tyre të jetë sa më i matshëm.

Në vijimësi

- Drejtori i Institucionit të kujdeset që secili fëmijë të ketë rezultate të planifikuara të personalizuar dhe të detajuara.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi mjekësor dhe Drejtori i Institucionit të kujdesen dhe të marrin hapat e nevojshme për monitorimin shëndetësor dhe plotësimin koherent të kartelave personale të fëmijëve rezidentë. Të mos mbetet asnjë fëmijë pa u kontrolluar sipas grafikëve periodikë.

Në vijimësi

- Stafi mjekësor të kujdeset që fëmijët e sapo ardhur në institucion të jenë të pajisur me kartelën e tyre personale. Po ashtu, mjeku i institucionit të hartojë bazën e të dhënave për secilin fëmijë në mënyrë elektronike që të mos ketë asnjë anashkalim, apo vonesë të mundshme nga ana e institucionit lidhur me këtë çështje.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Stafi përgjegjës të kushtojë vëmendje në përcaktimin e mundësive për zhvillimin arsimor për secilin fëmijë në mënyrë individuale dhe të personalizuar.

Drejtuesi i institucionit të kujdeset për mbikqyrjen e mbledhjeve të rishikimit ku diskutohen të gjitha këto shënime.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, në bashkëpunim me Shërbimin Social Shtetëror, të përshpejtojnë hapat për të modifikuar Udhëzimin Nr. 5 datë 01.08.2012 në mënyrë që rritja e moshës së largimit të të rinjve nga institucionet rezidenciale të mos ndikojnë në sasinë e ushqyerjes së shëndetshme që i nevojitet të rinjve (deri në 18 vjeç) në institucion.

Brenda muajit Mars 2017

Për këtë rekomandojmë:

Shërbimi Social Shtetëror të sigurojë (hartojë dhe të miratojë) planet e ushqyerjes specifike në përputhje me grupmoshën dhe nevojat specifike të fëmijëve dhe të rinjve rezidentë në IPSH Zyber Hallulli (6-18 vjeç).

Brenda muajit Mars 2017

Për këtë rekomandojmë:

Mjekja e institucionit të hartojë dietën normale ditore sipas moshës dhe gjinisë së fëmijëve rezidentë.

Brenda muajit Mars 2017

Për këtë rekomandojmë:

Stafi përgjegjës dhe Drejtuesi i Institucionit të kujdesen për të hartuar një Udhëzues për fëmijë të ri, ku në zbatim të Udhëzimit të Ministrit nr. 830 datë 14.04.2008, pika 4 dhe në zbatim me Manualin për zbatimin e standardeve “Procedura e Ankimimit”, pika 1.3 të përmbajë informacion të plotë mbi mënyrën e organizimit të institucionit, shërbimet që ofrohen, rregullat dhe procedurat e jetesës në institucion, informacion për stafin dhe fëmijët, detyrimet dhe të drejtat e tyre, procedurën e plotë të ankimimit, etj.

Të kihet kujdes që ky udhëzues t'u vihet në dispozicion çdo fëmije të sapo vendosur në ambientet e shtëpisë.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Stafi përgjegjës me kujdesin dhe vëmendjen e Drejtorit të Institucionit, të hartojnë në mënyrë të qartë dhe efektive procedurat e ankimimit në përputhje me kriteret dhe treguesit e cilësisë të përcaktuar me VKM nr. 659 datë 17.10.2005 dhe në përputhje me Manualin e Zbatimit të Standardeve dhe të afishojnë kopjet në ambientet e brendshme të institucionit.

Menjëherë

- Drejtori i Institucionit të kujdeset për vendosjen e procedurave të funksionimit të Kutisë së Ankesave. Pranë Kutisë duhet të vendoset informacioni ndërgjegjësimi dhe mbi Ankimin, Abuzimet, etj.

Menjëherë

Për këtë rekomandojmë:

Shërbimi Social Shtetëror si institucion qendror dhe mbikqyrës, të marrë masat e të brandojë, ri formatojë kutinë e ankesave. Të krijohet një hapësirë për përmbushjen e misionit të kësaj kutie, duke i ofruar tërë informacionin e nevojshëm fëmijëve, në mënyrën më të mirë të mundshme. Kjo hapësirë duhet t'u flasë të gjithë grupmoshave të fëmijëve rezidentë më të njëjtin intensitet dhe siguri.

Menjëherë

Për këtë rekomandojmë:

- Drejtori i Institucionit të kujdeset e të përfshijë këtë proces informimi në aktivitetin operacional të Shtëpisë.

Menjëherë

- Stafi përgjegjës të përpilojë fletëpalosjet me të gjithë procesin e ankimimit të sqaruar sa më thjeshtë dhe kuptueshëm për të gjitha grupmoshat e fëmijëve si dhe për familjarët/të afërmit e tyre. Stafi përgjegjës të kujdeset për shpërndarjen e tyre tek të gjithë fëmijët.

Menjëherë

Për këtë rekomandojmë:

- Shërbimi Social Shtetëror të ndërmarrë hapat e duhur për plotësimin e nevojave të stafit për trajnim të procesit operacional. SHSSH të vendosë prioritetë në ofrimin e trajnimeve duke mos lënë asnjëherë pas dore mbështetjen dhe drejtimin e stafit të Shtëpisë së Fëmijës “Zyber Hallulli” për një menaxhim sa më efektiv të institucionit.

Brenda muajit Qershor 2017

- Drejtori i Institucionit të monitorojë nevojat operative dhe administrative të stafit dhe t'i përcjellë ato tek Shërbimi Social.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Shërbimi Social Shtetëror t'u kushtojë vëmendje të veçantë kërkesave të stafit të IPSH Zyber Hallulli për përmirësimin dhe rritjen e efektivitetit të kapaciteteve të tyre. Shërbimi Social Shtetëror të ofrojë 2 herë në vit një program të vazhdueshëm trajnimi për të përmbushur nevojat dhe kërkesat e stafit të Zyber Hallulli.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

- Shërbimi Social Shtetëror të sigurohet që çdo anëtar i stafit të Shtëpisë së Fëmijës Zyber Hallulli, të marrë trajnim të çertifikuar për ndihmën e parë, duke përfshirë këtu edhe drejtuesin e institucionit.

Brenda muajit Qershor 2017

- Drejtuesi i Institucionit të kujdeset që i gjithë stafi i Shtëpisë (duke përfshirë edhe veten) të marrë pjesë në trajnimin e ndihmës së parë dhe të jetë i pajisur me certifikatën përkatëse.

Brenda muajit Qershor 2017

Për këtë rekomandojmë:

Shërbimi Social Shtetëror të hartojë plane afatgjata dhe taktike për të monitoruar ecurinë e zhvillimit profesional të stafit të Shtëpisë. Për ata persona që janë punësuar pa plotësuar kriteret e vendosura në Manualin e Zbatimit të Standardeve, të marrë masa për nxitjen e tyre në edukimin dhe trajnimin në fushat sipas kërkesave rregullative. Të monitorojë përmbushjen e tyre. Shërbimi Social Shtetëror të kujdeset që të gjithë pjesëtarët e stafit të marrin pjesë në trajnimet e ndryshme që organizohen nga vetë SHSSH, Njësitë Vendore apo Organizata të ndryshme.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Drejtori i Institucionit të marrë masa dhe të zbatojë Ligjin Nr. 9154 datë 6.11.2003 “Për Arkivat” për të gjithë dokumentacionin që cilësohet me Rëndësi Historike Kombëtare si dhe të kujdeset për asgjesimin e materialeve pas kalimit të kohës së arkivimit sipas Ligjit në fjalë, Kreu I, Neni 7 “Asgjesimi”.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Drejtori i Institucionit të kujdeset për të përmbushur detyrat e veta administrative për lëshimin në kohë të urdhrave të brendshëm që rregullojnë organizimin dhe funksionimin e institucionit, sipas akteve nënligjore dhe rregullative në fuqi.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Drejtoresha e Institucionit të përgatisë planin 3-5 vjeçar për vazhdimësinë financiare dhe operative të institucionit Zyber Hallulli, i cili duhet të jetë i disponueshëm për monitorim nga inspektorë dhe menaxherë të ndryshëm.

*Brenda muajit Mars 2017***Për këtë rekomandojmë:**

Drejtoresha e Institucionit Zyber Hallulli, të organizojë çdo javë mbledhjet me stafin e vet ku të diskutohen jo vetëm raste specifike për fëmijë të ndryshëm por edhe çështje të drejtimit të institucionit. Për të gjitha këto mbledhje të mbahen rend dite dhe të mbahen proces verbale.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

- Shërbimi Social Shtetëror të kujdeset dhe të shtrëngojë procedurat e veta monitoruese për përmbushjen e detyrave të secilit anëtar të stafit.

Në vijimësi

- Drejtoresha e Institucionit të rishikojë të gjitha procedurat e komunikimit të brendshëm të stafit dhe të marrë masa konkrete në rritjen e efektiviteti të stafit dhe të komunikimit të brendshëm.

Menjëherë

- Kryekujdestarja të hartojë plane konkrete kontrolli dhe të përmbushë me efektivitet detyrat sipas Rregullores së Brendshme të Institucionit.

Në vijimësi

- Kujdestarët të përmbushin detyrat dhe përgjegjësitë e tyre sipas Rregullores së Brendshme të Institucionit për të siguruar mirërritjen e fëmijëve.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Shërbimi Social Shtetëror si institucion qendror dhe përgjegjës për plotësimin e organikës së Institucionit Zyber Hallulli, të hartojë strategjitë e duhura për rekrutimin e stafit dhe për motivimin e vazhdueshëm të tyre.

Drejtoresha e Institucionit, të kujdeset dhe të përfshihet në menaxhimin sa më efektiv dhe me rotacion sa më të ulët të burimeve të veta njerëzore.

*Brenda muajit Mars 2017***Për këtë rekomandojmë:**

SHSSH të sigurojë se punonjësi i pavarur për rishikimin e dosjeve në shtëpinë e fëmijës Zyber Hallulli, do të jetë pjesë integrale dhe aktive e mbledhjeve të rishikimit siç kërkon pika 2.3.1 e Paketës së zbatimit të standardeve.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

SHSSH dhe MMSR të hartojnë dhe të miratojnë një akt të posaçëm për procedurat e monitorimit të institucioneve të përkujdesit shoqëror për fëmijë.

Brenda muajit Qershor 2017

Për këtë rekomandojmë:

Duke marrë shkak nga rasti i auditimit të Shtëpisë së Fëmijës “Zyber Hallulli” me gjithë devijimet e justifikuara nga plani, Drejtoria e Shërbimeve Sociale duhet të monitorojë të paktën një herë në vit IPSH-të publike, pa prekur cilësinë e standardeve të monitorimit.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

SHSSH, në përmbushje të objektivave të monitorimit dhe metodologjive që përdor, të vlerësojë dhe programojë kohëzgjatjen e mjaftueshme të monitorimit në fazën e terrenit.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

SHSSH të miratojë paketa të posaçme që japin instrumente orientuese për monitorimin e IPSH për fëmijë.

Brenda muajit Qershor 2017

Për këtë rekomandojmë:

SHSSH të përdorë dhe të prezantojë qartë në raportet e monitorimit qasjet, teknikat dhe kriteret e përdorura nga grupi në procesin monitorues.

Në vijimësi

Për këtë rekomandojmë:

Sistemet monitoruese të SHSSH duhet të aplikojnë metodologji që adresojnë vlerësimin e rreziqeve në përmbushjen e standardeve të pranimi, përkujdesit dhe largimit të fëmijës në shtëpinë Z.H.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Grupet e monitorimit të SHSSH duhet të japin vlerësime mbi performancën e shtëpisë dhe funksionimin e modelit mbi bazën e kriterëve dhe standardeve të aprovuara paraprakisht.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Për çdo problematikë të evidentuar, SHSSH duhet të adresojnë zgjidhjet e duhura të strukturat përkatëse.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

Rekomandimet e Grupeve të monitorimit të SHSSH duhet të shprehin qartë afatet dhe mundësitë e zgjidhjes së problemit. Rekomandimet e SHSSH të jenë jo vetëm të natyrës organizative, por dhe disiplinore.

*Në vijimësi***Për këtë rekomandojmë:**

SHSSH të përcaktojnë procedura dhe afate për ndjekjen e rekomandimeve të lëna shtëpisë së fëmijës Zyber Hallulli.

Në vijimësi

Eurosai Link: <http://www.eurosai.org/en/databases/audits/The-performance-of-social-care-institutions-for-children-in-the-city-of-Tirana/>

17. PERFORMANCA E SHA-ve KAH RAPORTIMIT FINANCIAR

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 440/2 prot., datë 06.09.2016.
- Auditimi ka filluar më datë 13.04.2016 dhe ka përfunduar më datë 30.10.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Ina Sokoli, Jorida Zhegu, Blerin Shkurti.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Korporata Elektroenergjetike Shqiptare (KESH) ShA, Tiranë;
 - Ministria a Zhvillimit Ekonomik, Turizimit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes;
 - Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE) ShA, Tiranë;
 - Operatori i Sistemit të Transmetimit, (OST) ShA, Tiranë;
 - Albpetrol ShA, Fier;
 - Posta Shqiptare ShA, Tiranë;
 - Autoriteti Portual Durrës;
 - Ujësjellës Kanalizime ShA, Tiranë.
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 182 , datë 31.12.2016.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara.

Kontekst i auditimit

Certifikimi i raportimit financiar është mjaft i rëndësishëm për procesin e vendimmarrjes nga ana e investitorëve dhe përdoruesve të tjerë të këtij informacioni. Certifikimi i pasqyrave financiare është detyrim që vjen nga ligji, por dhe një domosdoshmëri për të pasur transparencë dhe besueshmëri. Shoqëritë publike detyrohen të kryejnë auditimin ligjor të pasqyrave financiare vjetore, përpara publikimit të tyre, nga auditues ligjorë ose shoqëri audituese të cilët kanë dhe koston përkatëse për këtë shërbim.

Në zbatim të ligjit nr. 9901, datë 14.04.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”, i ndryshuar, caktimi i ekspertëve kontabël të autorizuar për certifikimin e pasqyrave financiare ose rivlerësime bëhet nga asambleja e ortakëve të shoqërisë, një zgjedhje normale pasi ortakët e shoqërisë përfaqësojnë kapitalin dhe mund të marrin çdo vendim në lidhje me shpenzimet e shoqërisë. Kjo mënyrë zbatohet dhe në shoqëritë aksionere me kapital publik, ku ekspertët kontabël caktohen nga përfaqësuesi ligjor i ortakut të vetëm të shoqërisë, që është ministri i linjës. Në këto shoqëri çdo shërbim i nënshtrohet ligjit të prokurimit publik. Përfshirja bëjnë rivlerësimet e asetëve dhe certifikimi i pasqyrave financiare. Roli i audituesve ligjorë është të certifikojnë pasqyrat financiare të kompanive, pra për t’ju dhënë palëve të interesuara si investitorëve dhe aksionerëve një opinion lidhur me saktësinë e llogarive të kompanive. Një komunitet i gjerë i njerëzve dhe institucioneve mbështeten në cilësinë e auditimit ligjor. Për këtë arsye, duke përmirësuar integritetin dhe besueshmërinë e pasqyrave financiare, auditimi ligjor kontribuon në funksionimin e rregullt të tregjeve. Raportimi financiar pavarësisht sektorit, duhet të jetë jo vetëm i besueshëm por edhe i dobishëm për t’u shfrytëzuar nga përdoruesit.

Mesazhi i auditimit

Procesi i certifikimit të pasqyrave financiare është i rëndësishëm për përdorimin e pasqyrave nga ana e investitorëve dhe përdoruesve të tjerë të këtij informacioni. Për të mirësuar cilësinë e auditimit dhe rritjen e rolit të raportit të auditimit në vendimmarrjen e shoqërive publike, duhet siguruar një përmirësim i transparencës në procedurat e auditimit. Procesi i caktimit të ekspertëve kontabël, bëhet në mënyrë arbitrare në mungesë të udhëzimeve dhe rregullave, pa transparencë dhe kritere të përcaktuara. Në të njëjtën mënyrë vazhdon dhe procesi i lidhjes së kontratës me ekspertët kontabël të autorizuar, ku tarifimi për shërbimin e kryer vendoset në mënyrë unilaterale nga ekspertët duke mos dhënë shënime shpjeguese të rëndësishme lidhur me kontributin në auditim, sa dhe nga kush partner auditimi është ofruar kontributi me qëllim që të përdoret pushteti motivues i tregut në nxitjen e cilësisë së auditimit përmes seriozitetit në angazhim, rritjen e transparencës së procedurave, honorarëve dhe efektivitetin e këtij shërbimi në këndvështrimin kosto/përfitim.

Përmbajtja në formë vendimi e auditimit

Për pyetjen: A është mënyra e zgjedhjes së audituesve ligjorë për certifikimin e pasqyrave financiare tek shoqëritë publike, në funksion të minimizimit të kostove pa e cënuar cilësinë?

- Mënyra e përzgjedhjes së audituesve ligjorë për certifikimin e pasqyrave financiare nuk siguron efikasitet dhe garanci në shërbimet e marra për sa kohë konstatohet mungesa e kritereve, transparencës dhe konkurrencës së hapur mbi të cilat përzgjidhen ekspertët, si dhe nuk është e dokumentuar mënyra e llogaritjes së vlerës së kontratave (kosto).

Për këtë kemi rekomanduar:

1. Ministritë e linjës të marrin masa që në përcaktimin e audituesve ligjorë për çertifikimin e pasqyrave financiare tek shoqëritë publike, në funksion të minimizimit të kostove pa e cënuar cilësinë duke rritur transparencën, duke vendosur kritere profesionale të përdorin procedurat e prokurimit publik për të arritur përdorimin e fondeve me ekonomikitet, efektivitet dhe efikasitet.
2. Ministritë e linjës të marrin masa që të përmirësojnë procedurat e përzgjedhjes së audituesve ligjorë nëpërmjet nxjerrjes së akteve nënligjore që përcaktojnë rregulla, kritere të qarta dhe transparente, për çertifikimin e pasqyrave financiare tek shoqëritë publike.

Menjëherë***Për pyetjen:*** *A ekzistojnë rregullore, udhëzime, standarte në përzgjedhjen e audituesve ligjorë?*

- Procesi i përzgjedhjes së ekspertëve kontabël nuk kryhet në mënyrë të unifikuar nga shoqëritë publike për shkak të natyrës së ndryshme të statusit juridik dhe bazës ligjore me të cilën operojnë. Procesi i emërimit të ekspertëve kontabël kryhet me përzgjedhje nga Ministri që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike, kur kjo e fundit ka varësi Ministrie, ndërsa kur statusi i një institucioni ka personalitet të ndryshëm juridik procesi i përzgjedhjes së ekspertëve bëhet edhe nëpërmjet kontraktimit të tyre me prokurim publik ose me vendim të organeve drejtuese të entit. Nisur nga sa më lart përzgjedhja e audituesve ligjorë kryhet me dy standarde, dhe nuk ka një metodologji të unifikuar për këtë proces.

Për këtë kemi rekomanduar:

3. Ministritë që përfaqësojnë pronarin e aksioneve të shoqërive publike dhe organet drejtuese të këtyre shoqërive, duhet të udhëzojnë dhe të nxisin shoqëritë publike në përputhje me statusin juridik dhe bazën ligjore me të cilën këto shoqëri operojnë, për kryerjen e procedurave të përzgjedhjes së audituesve ligjorë sipas një metodologjie të unifikuar që të mos dublojë kontratat e shërbimit të audituesve ligjorë në mënyrë që të rregullohet procesi i përzgjedhjes së ekspertëve kontabël të autorizuar për çertifikimin e pasqyrave financiare.

Vazhdimisht

Për pyetjen: A ka një metodologji të unifikuar për tarifimin e ekspertimit?

- Nga auditimi rezultoi se nuk ka një metodologji të unifikuar për tarifimin e ekspertëve kontabël të emëruar nga Ministri i linjës së shoqërisë publike dhe organet drejtuese dhe nuk dokumentohen negociatat që zhvillohen midis ekspertit kontabël (ofruesi i shërbimit) dhe shoqërisë publike (autoriteti kontraktor).

Për këtë kemi rekomanduar:

4. Ministri që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike dhe organet drejtuese të marrin masa që për shoqëritë publike që ka në varësi të hartojë një metodologji të unifikuar për tarifimin e ekspertëve kontabël të emëruar.
5. Shoqëritë publike të marrin masa që në të ardhmen për çdo kontratë të lidhur me ekspertët kontabël të dokumentojnë çdo negociatë për arritjen e vlerës së kontratës së nënshkruar dhe orët e punës në proporcion me numrin e transaksioneve.

Vazhdimisht***Për pyetjen: A ka vendime, udhëzime, modele për caktimin e tarifave?***

- Nga auditimi konstatohet se nuk ka asnjë vendim apo udhëzim për caktimin e tarifave orare për kontraktimin e ekspertëve i cili të zbatohet në mënyrë të unifikuar si për ekspertët kontabël të miratuar nga ministria e linjës edhe për kontratat e lidhur nëpërmjet procedurave të prokurimit.

Për këtë kemi rekomanduar:

6. Ministria që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike dhe organet drejtuese të marrin masa që për shoqëritë publike që ka në varësi të nxjerrë udhëzime për caktimin e tarifave orare për kontraktimin e ekspertëve i cili të zbatohet në mënyrë të unifikuar si për ekspertët kontabël edhe për kontratat e lidhura nëpërmjet procedurave të prokurimit

Vazhdimisht

Për pyetjen: A përcaktohen orët e punës në program, detajuar zërave të caktuar sipas një vlerësimi të argumentuar apo fiktiv?

- Nga analizimi i pjesëve përbërëse të kontratave konstatohet se në përgjithësi të gjitha kontratat kanë një aneks (shtojcë), pjesë integrale të kontratës ku përshkruhet një skedul me rubrikat ku do të fokusohet auditimi dhe orët e punës së nevojshme për auditimin e këtij zëri. Në përgjithësi programi i punës nuk është i detajuar dhe vlerësimi nuk është i argumentuar në lidhje me numrin e orëve të planifikuar bazuar në numrin e transaksioneve të zhvilluara gjatë vitit fiskal, si dhe nuk është dokumentuar koha faktike e harxhuar për këtë shërbim(auditim).

Për këtë kemi rekomanduar:

7. Shoqëritë publike të marrin masa që në ardhmen në hartimin e specifikimeve të kontratave të shërbimit të ekspertizës kontabël me ekspertët e emëruar nga ministria e linjës të detajojnë dhe argumentojnë orët e angazhimit në misionin e auditimit.

Vazhdimisht

Për pyetjen: A shfrytëzohen eksperiencat e mëparshme në auditim, duke i reflektuar ato në orët e punës për auditimet pasardhëse?

- Nga auditimi dhe analizimi i të dhënave të siguruar nga subjektet e audituara rezulton se:

Për OST SH.A, për kontratat e ekspertëve kontabël të emëruar nga ministri konstatohet se emrat e ekspertëve kontabël mbeten mbi 50% të grupit të ekspertëve të njëjtë nga viti 2010 – 2012 dhe të njëjtë nga 2013 – 2015, numri i orëve që pretendohen që do të harxhohen në çdo angazhim auditimi ngelet i pandryshuar.

Për KESH SH.A, për kontratat e ekspertëve kontabël të emëruar nga ministri konstatohet se emrat e ekspertëve kontabël mbeten mbi 50% të grupit të ekspertëve të njëjtë nga viti 2010 – 2012 dhe të njëjtë nga 2013 – 2015, numri i orëve që pretendohen që do të harxhohen në çdo angazhim auditimi është në rritje.

Për Posta Shqiptare SH.A për kontratat e ekspertëve kontabël të emëruar nga ministri konstatohet se emrat e ekspertëve kontabël janë të ndryshëm në vitet 2010, 2011, 2012, 2013 ndërsa në vitet 2014 dhe 2015 grupi i auditimit është i njëjtë në masën 75%. Numri i orëve që pretendohen që do të harxhohen në çdo angazhim auditimi është në rritje nga viti në vit.

Për Albpetrol SH.A, për kontratat e ekspertëve kontabël të emëruar nga ministri konstatohet se emrat e ekspertëve kontabël mbeten mbi 30% të grupit të ekspertëve të njëjtë nga viti 2010 – 2012 dhe të njëjtë nga 2013 – 2015, numri i orëve që pretendohen që do të harxhohen në çdo angazhim auditimi është në rritje.

Si konkluzion mund të themi se eksperiencia e mëparshme në auditim nuk është reflektuar në përllogaritjen e orëve në auditimin pasardhës por orët vijnë duke u rritur pavarësisht nëse ka apo jo rritje të numrit të transaksioneve gjatë vitit fiskal.

Për këtë kemi rekomanduar:

8. Shoqëritë publike të marrin masa, të negociojnë për reduktimin e orëve të programit të punës së ekspertëve kontabël, në rastet kur këto ekspertë riemërohen duke marrë parasysh eksperiencën e mëparshme në auditimin e këtyre shoqërive.

Vazhdimisht

Për pyetjen: A do të ishte më ekonomik kontraktimi i ekspertimit, nëse do të kryhej përmes procedurave të prokurimit publik?

- Nga analizimi i llojeve të ekspertizave kontabël të kryera për pasqyrat financiare të të njëjtit vit rezulton se 3 nga subjektet e audituara, konkretisht OST SH.A, OSHEE SH.A dhe KESH SH.A, publikojnë shpenzimet për auditimin financiar të pasqyrave vjetore pasi në përmbushje të detyrimeve që rrjedhin nga marrëveshjet financiare të huave të marra, këto shoqëri përveç auditimit vjetor nga auditues që emërohen nga ministri, kontraktojnë përmes procedurave të prokurimit ekspert të pranuar nga donatorët.

Për këtë kemi rekomanduar:

9. Shoqëritë publike OST SH.A, OSHEE SH.A dhe KESH SH.A, si dhe të gjitha shoqëritë publike që në të ardhmen mund të marrin hua nga donatorë të huaj, të marrin masa që të informojnë Ministrinë që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike për detyrimet që rrjedhin në lidhje me auditimin financiar nga marrëveshjet e huave dhe të programojnë në programet ekonomike vetëm një auditim vjetor nga audituesit e jashtëm ndërkombëtar të kontraktuar nëpërmjet procedurave të prokurimit publik duke mos dubluar shpenzimet për këtë shërbim.

Vazhdimisht

- Në shoqëritë publike emërimi i ekspertëve kontabël për certifikimin e pasqyrave financiare bëhet në mënyrë sistematike nga Ministria që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike në fund të vitit fiskal që do të auditohet ose

3-mujorin e parë të vitit pasardhës. Bazuar në këtë fakt ekspertët kontabël shprehin rezerva në dhënien e opinionit për aspekte që ata nuk mund ti verifikonin në kohën e kryerjes së disa proceseve që kanë të bëjnë me aktivet e shoqërisë (inventarizim, nxjerrje jashtë përdorimit apo mbylljet e arkës, etj.). E njëjta situatë paraqitet edhe në rastet e kontraktimit me prokurim publik të ekspertëve kontabël ndërkombëtar.

Për këtë kemi rekomanduar:

10. Ministria që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike, të krijojë kushtet e përshtatshme për caktimin brenda shtatorit të vitit fiskal (pavarësisht mënyrës së përzgjedhjes) së ekspertëve kontabël për certifikimin e pasqyrave financiare.

Vazhdimisht

- Nga krahasimi me zgjedhje për disa vite i opinioneve të dhëna nga ekspertët kontabël emëruar nga Ministria dhe ekspertëve kontabël të kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për shoqëritë që duplikojnë këtë shërbim rezulton ***se për shoqërinë KESH S.H.A.***

Për vitin 2010 opinionit për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga ministria ka qenë “me rezervë” duke u bazuar në tre arsye ndërsa opinionit i dhënë nga kompania e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit është “refuzim opinionit me theksim të çështjes”, për disa arsye ku bazohet dhënia e këtij opinionit dhe midis tyre përfshihen edhe e faktorët e mësipërm.

Për vitin 2011 opinionit për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga ministria ka qenë “me rezervë”, duke u bazuar në tre arsye ndërsa opinionit i dhënë nga kompania e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit është “opinion i kualifikuar me theksim të çështjes”, për disa arsye ku përmenden 19 arsye ku bazohet dhënia e këtij opinionit dhe midis tyre përfshihen edhe e faktorët e mësipërm.

Për vitin 2013 opinionit për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga ministria ka qenë “me rezervë”, për 5 arsye, ndërsa opinionit i dhënë nga kompania e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit është “opinion i kualifikuar me theksim të çështjes”, për disa arsye ku përmenden 13 arsye ku bazohet dhënia e këtij opinionit dhe midis tyre përfshihen edhe e faktorët e mësipërm.

Për OST SH.A

Për vitin 2010 opinionioni për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga Ministria ka qenë i pakualifikuar, me këtë shënim: “Standardet Ndërkombëtare të Raportimit Financiar nuk janë zbatuar për Aktivet Materiale Afatgjata lidhur me zhvlerësimin e tyre si dhe mos përfundimi i procedurave për zhvlerësimin e materialeve me qarkullim të ngadalshëm” ndërsa opinionioni i dhënë nga kompania e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit është “refuzim opinionioni”.

Për vitin 2011 opinionioni për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga ministria ka qenë i pakualifikuar, ndërsa nga audituesit e kontraktuar përmes procedurës së prokurimit opinionioni mbi pasqyrat financiare është opinion i kualifikuar.

Për vitin 2015 opinionioni për pasqyrat financiare nga ekspertët e emëruar nga ministria ka qenë i pakualifikuar ndërsa opinionioni i dhënë nga kompania e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit është pakualifikuar me theksim të çështjes.

Për këtë kemi rekomanduar:

11. Ministria që përfaqëson pronarin e aksioneve të shoqërisë publike dhe organet drejtuese, të marrë masa për të unifikuar procedurat e përzgjedhjes së ekspertëve kontabël për auditimin e pasqyrave financiare, duke mos dubluar këtë shërbim me qëllim që të përdoret pushteti motivues i tregut në nxitjen e cilësisë së auditimit përmes seriozitetit në angazhim, rritjen e transparencës së procedurave, honorarëve dhe efektivitetin e këtij shërbimi në këndvështrimin kosto/përfitim.

Në Vijimësi

12. Organet drejtuese të shoqërive publike të marrin masa për të analizuar raportet e auditimit të ekspertëve kontabël, opinionet dhe mangësitë e konstatuara për pasqyrat financiare si dhe kërkimin e shpjegimeve nga ekspertët kontabël me qëllim unifikimin e opinionit që do të përcillet tek ministria dhe donatorët.

Menjëherë

- Për KESH SH.A

Nga krahasimi dhe analizimi i vlerave për pasqyrat financiar të të njëjtit vit rezulton se për vitin 2010 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 3,450,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 14,000,000 lekë me një diferencë prej 10,550,000 lekë ose 4.05 herë më e lartë.

Për vitin 2011 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 3,450,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 10,880,000 lekë me një diferencë prej 7,430,000 lekë ose 3.15 herë më e lartë.

Për vitin 2012 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 3,450,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 10,890,000 lekë me një diferencë prej 7,440,000 lekë ose 3.15 herë më e lartë.

Për vitin 2013 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 2,765,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 8,610,000 lekë me një diferencë prej 5,845,000 lekë ose 3.11 herë më e lartë. Në korrik të këtij viti nga shoqëria janë shkëputur 4 hidrocentrale (Shkopet, Ulëz dhe Bistrice 1 dhe 2) të cilat kanë qenë asete të shoqërisë dhe për pasojë vlera e auditimit krahasuar me vitin 2012 është ulur me 2,280,000 lekë ose me 20 % më e ulët.

Për vitin 2014 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 2,800,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 12,900,000 lekë me një diferencë prej 10,100,000 lekë ose 4.6 herë më e lartë. Krahasuar me vitin 2013 vlera e auditimit është rritur me 4,290,000 lekë ose 49.8 % më e lartë ndërkohë që gjatë këtij viti 4 asetet e saj të shitura në korrik 2013 nuk janë më pjesë e pasqyrave financiare.

Për vitin 2015 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 2,800,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 13,900,000 lekë me një diferencë prej 11,100,000 lekë ose 4.96 herë më e lartë.

Viti	Vlera e kontraktuar për ekspertët e miratuar nga Ministria	Vlera e kontraktuar për ekspertët me procedurë prokurimi	Diferenca	Herë më e lartë
2010	14,000,000	3,450,000	10,550,000	4.05
2011	10,880,000	3,450,000	7,430,000	3.15
2012	10,890,000	3,450,000	7,440,000	3.15
2013	8,610,000	2,765,000	5,845,000	3.11
2014	12,900,000	2,800,000	10,100,000	4.6
2015	13,900,000	2,800,000	11,100,000	4.96

- Për OST SHA

Nga krahasimi dhe analizimi i vlerave për pasqyrat financiar të të njëjtit vit rezulton se për vitin 2010 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 2,250,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 3,700,000 lekë me një diferencë prej 1,450,000 lekë ose 1.64 herë më e lartë.

Për vitin 2011 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 900,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 4,800,000 lekë me një diferencë prej 3,700,000 lekë ose 5.11 herë më e lartë.

Për vitin 2012 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 1,150,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 4,800,000 lekë me një diferencë prej 3,650,000 lekë ose 4.17 herë më e lartë.

Për vitin 2013 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 1,645,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 4,800,000 lekë me një diferencë prej 3,155,000 lekë ose 2.92 herë më e lartë.

Për vitin 2014 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 1,645,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 4,800,000 lekë me një diferencë prej 3,155,000 lekë ose 2.92 herë më e lartë.

Për vitin 2015 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 1,890,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e miratuar e emëruar nga Ministri ka qenë 4,800,000 lekë me një diferencë prej 2,910,000 lekë ose 2.53 herë më e lartë.

Viti	Vlera e kontraktuar për ekspertët e miratuar nga Ministria	Vlera e kontraktuar për ekspertët me procedurë prokurimi	Diferenca	Herë më e lartë
2010	3,700,000	2,250,000	1,450,000	1.64
2011	4,800,000	900,000	3,700,000	5.11
2012	4,800,000	1,150,000	3,650,000	4.17
2013	4,800,000	1,645,000	3,155,000	2.92
2014	4,800,000	1,645,000	3,155,000	2.92
2015	4,800,000	1,890,000	2,910,000	2.53

- Për OSHEE SH.A

Nga krahasimi dhe analizimi i vlerave për pasqyrat financiar të të njëjtit vit rezulton se për vitin 2014 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 4,480,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e emëruar nga Ministri ka qenë 20,000,000 lekë me një diferencë prej 15,520,000 lekë ose 4.46 herë më e lartë.

Për vitin 2015 vlera e kontraktuar përmes procedurave të prokurimit publik për auditimin e pasqyrave financiare ka qenë 3,990,000 lekë pa TVSH, ndërsa vlera e kontraktuar për auditimin e pasqyrave financiare nga ekspertët e emëruar nga Ministri ka qenë 26,000,000 lekë me një diferencë prej 22,010,000 lekë ose 6.51 herë më e lartë.

Viti	Vlera e kontraktuar për ekspertët e miratuar nga Ministria	Vlera e kontraktuar për ekspertët me procedurë prokurimi	Diferenca	Herë më e lartë
2014	20,000,000	4,480,000	15,520,000	4.46
2015	26,000,000	3,990,000	22,010,000	6.51

Për këtë kemi rekomanduar:

13. Ministria e linjës si dhe organet drejtuese të shoqërive publike të marrin masa që shërbimin e ekspertizës financiare ta kontraktojnë përmes procedurave të prokurimit publik për kontratat e shërbimit, pasi vlerat e kontratave të ekspertëve të emëruar nga ministria (pa procedurë konkurrimi) varjojnë nga 1.64 në 6.51 herë më të larta se vlera e kontratave të shërbimit të ekspertimit të kontraktuar përmes prokurimit publik (konkurrencë e hapur)

Vazhdimisht

- APD është i vetmi subjekt i cili nuk dublikon shpenzimet për shërbimin e auditimit si dhe e siguron këtë shërbim me kosto më të ulët, gjë që e siguron vetëm procedura e prokurimit. Por duke analizuar përllogaritjen e fondit limit me vlerën e kontratës së lidhur rezulton se ka një diferencë të madhe ku vlera e kontraktuar është sa 20 – 46% të fondit limit.

Për këtë kemi rekomanduar:

14. APD të marri masa që në përlogaritjen e fondit limit të prokurimit të shërbimit të ekspertizës së pasqyrave financiare të përdori eksperiencat e mëparshme të kontratave të lidhura për shërbim.

Vazhdimisht

EUROSAI Linkt: <http://www. . org/en/databases/audits/Financial-certifying-process-of-state-owned-enterprises/>

18. DETYRIMET E NDËRSJELLA KESH-OST-OSHEE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 875/5 prot., datë 28.10.2016
- Auditimi ka filluar më datë 30.08.2016 dhe ka përfunduar në datë 15.10.2016.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Gjovalin Preçi, Alfred Leskaj, Emiliano Gjergji, Klejvis Kule, Krisi Anastas.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Korporata Elektroenergjetike Shqiptare (KESH) ShA, Tiranë;
 - Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE) ShA, Tiranë;
 - Operatori i Sistemit të Transmetimit, (OST) ShA, Tiranë.
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 177, datë 31.12.2016.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara, gjithashtu edhe Komisionit për Ekonominë dhe Financat dhe Ministrit të Energjisë dhe Industrisë.

Konteksti i auditimit

Spektori energjetik shqiptar ka përjetuar dhe vazhdon ende të gjendet në një krizë të gjithanshme ekonomiko - financiare, duke ndikuar për rrjedhojë në mirëqenien e qytetarëve. Ineficiencia e tij ka sjellë rritjen e kostove të shërbimit, mungesën e investimeve në sektor, pamundësinë e zvogëlimit të humbjeve të energjisë në rrjet, rritjen e importit të energjisë elektrike, etj. Aktualisht në tregun e energjisë elektrike operojnë tre shoqëri publike, të cilat janë me kapital 100% shtetëror. Në vitin 2004, nga KESH (Korporata Energjitike Shqiptare) shkëputet OST (Operatori i Sistemit të Transmetimit) dhe në 2007 krijohet OSSH (Operatori i Sistemit të Shpërndarjes aktualisht OSHEE), e cila u privatizua në vitin 2009, duke krijuar CEZ AS, me 76% aksione të veta dhe 24% të shtetit shqiptar.

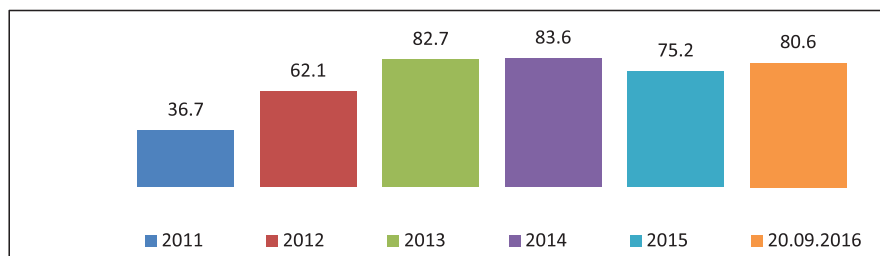
Privatizimi i OSSH-së rezultoi në një dështim në fushën e privatizimit. CEZ AS thelloi më tej krizën energjetike duke rritur kostot e shërbimeve të veta, të cilat ndikuan direkt tek publiku në drejtim të rritjes së kostove të shërbimit dhe mos sigurimit të pandërprerë me energji elektrike. Më pas CEZ AS u kthye përsëri në një shoqëri publike, tashmë OSHEE (Operatori i Shpërbarjes së Energjisë Elektrike). Pamundësia e shlyerjes së detyrimeve të ndërsjella midis shoqërive të sistemit energjetik, ka çuar në akumulimin e mëtejshëm të detyrimeve financiare të prapambetura, duke ndikuar në kufizimet e energjisë elektrike, rritjen e importeve të energjisë për të mbuluar humbjet e energjisë, zvogëlim të garancisë së kredidhënies, mungesë investimesh, etj.

KESH, në cilësinë e prodhuesit më të madh dhe të vetëm publik të energjisë elektrike në vend, që ka për mision furnizimin e konsumatorëve familjarë, rezulton të ketë borxhet më të mëdha. Këto borxhe janë krijuar nga OSHEE për blerjen e energjisë elektrike për konsumatorët tariforë, për mbulimin e humbjeve në rrjetin e shpërndarjes, për kreditë e aseteve të transferuara nga KESH me ndarjen prej saj. OST ka akumuluar detyrime të mëdha kundrejt KESH-it, kryesisht për mos shlyerjen e blerjes së energjisë elektrike, për disbalancat, për mbulimin e humbjeve në transmetim, për shërbimet ndihmëse për kosto lokale, për transferim asetesh dhe detyrimin e pagesave të kredive të transferuara nga KESH me ndarjen prej saj. Këto detyrime të mëdha të akumuluar ndër vite, kanë detyruar KESH-in të marrë kredi të shumta për mungesë likuiditeti, si dhe kanë çuar në minimizimin e mundësive për investime në rinovimin e teknologjisë ekzistuese dhe zgjerimin e kapaciteteve prodhuese.

Veç kësaj OSHEE ka krijuar detyrime ndaj OST, për mospagesa të detyrimeve për transmetim energjie, për shërbime dhe kredi për ndërtimin e nënstacionit të Kalimashit, etj. Sektori i energjisë elektrike, për shkak të mungesës së likuiditeteve dhe pamundësisë së financimit të investimeve me burimet e veta, vazhdon të financohet me kredi në vlera të mëdha, të cilat në fund të vitit 2015 arritën rreth 7,7% të PBB3. Bilancet dhe pasqyrat financiare të KESH, OSHEE dhe OST tregojnë se detyrimet midis tyre kapin shifrën 80,6 mld lekë4, të cilat e kanë bërë akoma më të vështirë situatën financiare të tyre, duke ndikuar direkt në nivelin e shërbimeve dhe rritjen e çmimeve të energjisë elektrike për konsumatorët, duke sjellë ndikim negativ në mirëqenien e qytetarëve.

OSHEE, megjithëse ka pasur përmirësime të ndjeshme në të ardhurat e vitit 2015, ka detyrime të prapambetura 70,5 mld lekë kundrejt KESH-it dhe OST-së dhe 5,8 mld lekë ndaj CEZ-it, ecuria e të cilave është paraqitur në grafikun nr. 1. Detyrimet e ndërsjella, vlerën e tyre më të lartë e arrijnë në vitin 2013 dhe 2014, dhe në vitin 2015 kanë një rënie, si rezultat i përmirësimit të gjendjes ekonomiko-financiare të shoqërive. OST, është një hallkë ndërmjetëse midis KESH-it, importit dhe OSHEE-së.

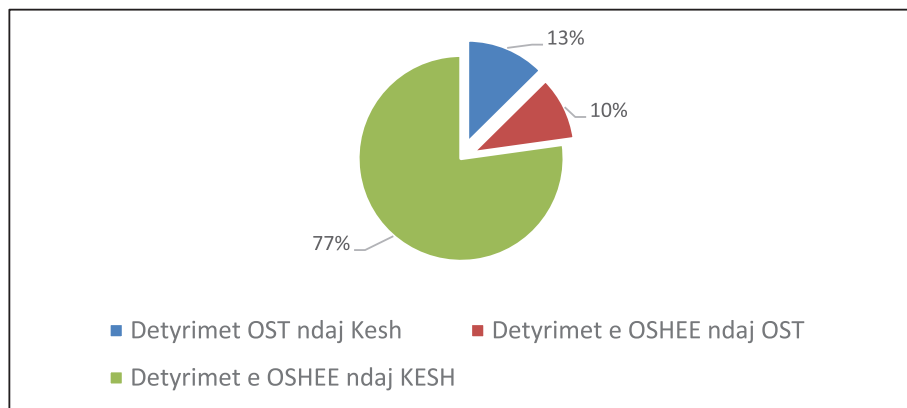
Grafiku nr. 1 Ecuria e detyrimeve të ndërsjella 2011 - 20.09.2016 (në mld lekë)

Burimi: Grupi i auditimit KLSH

Në kuadër të detyrimeve të ndërsjella, detyrimi i OST kundrejt KESH, vlerësohet 13% e totalit të detyrimeve. Detyrimi i OSHEE kundrejt KESH vlerësohet 77% e totalit të detyrimeve. Detyrimi i OSHEE kundrejt OST vlerësohet 10% e totalit të detyrimeve.

Grafiku nr. 2 Peshë e detyrimeve të ndërsjella

Burimi: Grupi i auditimit KLSH

Situata e detyrimeve të ndërsjella konstatohet më pozitive tek OST-ja, kompania e cila menaxhon sistemin e transmetimit të energjisë elektrike në tensionin e lartë në Shqipëri, bilanci i së cilës është më i qëndrueshëm.

Implementimi i planit të rimëkëmbjes financiare të sektorit të energjisë elektrike, për eliminimin e detyrimeve të prapambetura¹ të ndërsjella të këtyre operatorëve dhe ndërmarrja e masave për të parandaluar rritjen e mëtejshme në të ardhmen, me objektiv zvogëlimin deri në eliminimin e këtyre detyrimeve, do të jetë një hap i rëndësishëm në përpjekjet për të rivendosur qëndrueshmërinë e sektorit të energjisë dhe ndërtimin e një baze për zhvillim.

¹ Miratuar me VKM nr. 171, datë 25.02.2015.

Mesazhi i auditimit

Masat e marra nga qeveria, mund të konsiderohen të përshtatshme për situatën emergjente të rënduar financiare të shoqërive publike të sektorit energjetik, por nga ana tjetër, ato janë të pamjaftueshme për të konsoliduar qëndrueshmërinë e tregueseve ekonomiko-financiar për sistemin në afat gjatë. Në situatën e tanishme ku ndodhen shoqëritë publike të sektorit të energjisë, nevojitet mbështetja nga qeveria me një kuadër të ri ligjor, i cili duhet të pasqyrojë saktë kërkesat e tyre për të kaluar krizën financiare. Nga ana tjetër, organet drejtuese të këtyre shoqërive, janë në pritje të vendimeve të qeverisë, dhe me praktikatat e tyre të menaxhimit të orientuara në afatshkurtër, nuk kanë arritur deri tani, të rrisin efektivitetin e këtyre shoqërive. Vendimet e marra dhe zbatimi i tyre kryesisht, janë sporadike, dhe nuk janë rezultat i studimeve të mirëfillta të situatës në të cilën gjenden shoqëritë. Rezultatet e parametrave ekonomiko financiar të këtyre shoqërive, do të rezultojnë më të përmirësuar, nëse vendimmarrjet e grupeve të interesit të sektorit energjetik, do të ishin të bashkërenduara dhe të planifikuara dhe do të rezultojnë në vendime strategjike.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi

Për pyetjen: *A janë ndërmarrë masa dhe procedura efektive për shlyerjen e detyrimeve të ndërsjella në shoqëritë publike të sistemit energjetik?*

Shoqëritë publike të sektorit energjetik, e kanë detyrim ligjor, respektimin e marrëveshjeve mbi të drejtat dhe detyrimet që lindin gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre. Lindja dhe akumulimi i detyrimeve financiare të ndërsjella KESH-OSHE-OST, ka ardhur si rezultat i mos zbatimit të procedurave ligjore, të cilat janë materializuar nëpërmjet marrëveshjeve të pranuar nga këto shoqëri. Marrëdhëniet ndërmjet shoqërive KESH, OST dhe OSHEE janë rregulluar nga marrëveshjet e nënshkruara ndërmjet këtyre subjekteve dhe konkretisht:

- a. Marrëveshja/Kontrata për Furnizimin me Energji Elektrike ndërmjet KESH - Furnizuesit Publik me Shumice dhe OSHEE - Furnizuesit Publik me Pakice.
- b. Marrëveshja/Kontrata Marrëveshje e Shërbimit të Transmetimit ndërmjet Operatorit të Sistemit të Transmetimit (OST) dhe Operatorit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE)

Operatori i shpërndarjes nuk i ka respektuar këto marrëveshjet të miratuara nga ERE, kundrejt KESH dhe OST, duke ju krijuar këtyre të fundit vështirësi për ushtrimin normal të aktivitetit të tyre.

Këto marrëveshje janë shkelur konkretisht, për fatura furnizimi energjie elektrike të lëshuara nga KESH që nuk njihen/pranohen nga OSHEE; Fatura për kamatëvonesa në pagesa të lëshuara nga KESH që nuk njihen/pranohen nga OSHEE; Mos shlyerje e detyrimeve të OSHEE ndaj KESH për huatë afatgjata; Mos shlyerjen e detyrimit të OSHEE ndaj OST për transmetim energjie etj.

- Mos respektimi i marrëveshjeve dhe procedurave ligjore nga ana e kompanive, ka sjellë akumulimin dhe rritjen e detyrimeve të ndërsjella, të cilat i kanë venë në vështirësi këto shoqëri që të operojnë në kushte normale, për realizimin e misionit të tyre.

- Aktet nënligjore të nxjerra për rregullimin e marrëdhënieve ndërmjet KESH dhe OSSH në periudhën transitore, kanë qenë të pa konsultuara me organet drejtuese të shoqërive përkatëse dhe nuk kanë reflektuar saktë problematiken e vërtetë të këtyre shoqërive, duke shërbyer si pikënisje për akumulimin e detyrimeve të ndërsjella.

- Strategjia e ndjekur nga operatori privat i shpërndarjes CEZ, jo vetëm që nuk e përmirësoi situatën financiare të kompanisë, por përkundrazi solli një përkeqësim të tregueseve financiare dhe një rritje të detyrimeve të ndërsjella, ndërmjet shoqërive të sektorit energjetik, duke vështirësuar operimin normal të këtyre shoqërive.

Për këtë kemi rekomanduar:

1. Gjatë vitit 2016 shoqëria OSHEE, duhet të përqendrohet në rritjen e efektivitetit operacional, forcimin e kapaciteteve institucionale dhe vendosjen e mekanizmave të kontrollit për sigurimin e qëndrueshmërisë financiare.

Vazhdimisht

- Për disa nga kreditë OST, nuk ka respektuar skedulin e pagesave sipas marrëveshjeve të bëra. Konkretisht për kredinë EIB Vlora Thermo Power Plant Nr. 22706, në vitin 2010 nuk ka kryer pagesa, megjithëse OST është njoftuar për t'i kryer ato.

Për këtë kemi rekomanduar:

2. OST të respektojë skedulin e pagesave përcaktuar në marrëveshjen e huasë.

Vazhdimisht

- Sektori i kontabilitetit në OST nuk ka bërë kontabilizimin e plotë dhe të saktë të të gjitha vlerave, në akt-rakordimet e mbajtura.

Për këtë kemi rekomanduar:

3. Titullari i njësisë publike OST, të miratojë dhe të kërkojë zbatimin e veprimtarive të kontrollit, ku përfshihen procedurat për kontabilizimin e plotë, të saktë, dhe në kohë të të gjitha transaksioneve.

Vazhdimisht

- OST nuk ka marrë masa për arkëtimin në kohë të kostos lokale të transferimit të aseteve.

Për këtë kemi rekomanduar:

4. OST të marrë masa për arkëtimin e kostos lokale të transferimit të aseteve në vlerën 3.152.778 lekë.

Brenda tremujorit të parë të vitit 2017

- OST nuk ka respektuar marrëveshjen dhe nuk ka marrë masa për regjistrimin në pronësinë e vet të tokës dhe ndërtesës së nënstacionit, që më pas t'ia transferonte OSHEE.

Për këtë kemi rekomanduar:

5. OST të marrë masat e nevojshme për regjistrimin në pronësi të vetë të tokës dhe ndërtesës, me qëllim që të përcaktojë vlerën reale të aseteve.

Brenda tremujorit të parë 2017

- Në rregulloren e brendshme të OST, lidhur me detyrimet e ndërsjella, nuk parashikohet një procedurë e saktë pune për shlyerjen dhe parandalimin e krijimit të tyre në të ardhmen.

Për këtë kemi rekomanduar:

6. OST me strukturat përkatëse në rregulloren e brendshme të saj, të përcaktojë një procedurë pune për shlyerjen e detyrimeve të ndërsjella dhe parandalimin e krijimit në të ardhmen, e cila të përmbajë tregues sasiore dhe cilësorë, si dhe afatet për përmbushjen e kësaj procedure.

Brenda vitit 2017

- OST nuk ka regjistër të riskut, në të cilën të përfshihen dhe çështjet e likuidimit të detyrimeve.

Për këtë kemi rekomanduar:

7. OST me strukturat përkatëse, të marrë masat për hartimin e regjistrit të riskut, duke përfshirë identifikimin e risqeve që pengojnë reduktimin, shlyerjen dhe parandalimin e krijimit në të ardhmen të detyrimeve të ndërsjella.

Brenda gjashtë mujërit të parë të vitit 2017

- Rezulton se nuk është kryer auditim nga DAB, për detyrimet e ndërsjella që ka OST me shoqëritë e sektorit energjetik.

Për këtë kemi rekomanduar:

8. Drejtoria e Auditit të Brendshëm të marrë masa për kryerjen e auditimeve në vazhdim, mbi detyrimet e ndërsjella që ka OST ndaj shoqërive të sektorit energjetik, për të evidentuar përgjegjësitë dhe parandalimin e krijimit të tyre.

Vazhdimisht

- Mungon komunikimi dhe bashkëpunimi në nivelin e duhur midis strukturave të brendshme të OST, në lidhje me çështje të detyrimeve në tërësi dhe atyre të ndërsjella në veçanti.

Për këtë kemi rekomanduar:

9. Strukturat e OST, të bashkëpunojnë dhe të bashkërendojnë veprimtarinë e tyre, për të bërë të mundur shlyerjen e detyrimeve të ndërsjella dhe parandalimin e krijimit të tyre.

Menjëherë dhe vazhdimisht

- OSHEE, për vitin 2014 dhe 2015 nuk ka kryer asnjë pagesë për detyrimet e kredive, pavarësisht “Njoftimeve për pagesë” të dërguara rregullisht nga ana e KESH. Gjendja e totale e detyrimeve të Huave, deri në datën 20.09.2016 është 11,37 mld lekë

Për këtë kemi rekomanduar:

10. OSHEE të marrë masa për të kryer pagesat ndaj KESH sipas Marrëveshjes së Ripagimit të Kredive Afatgjata, me qëllim shmangien dhe parandalimin e krijimit të detyrimeve të ndërsjella.

Vazhdimisht

- Në marrëveshjen e ripagimit të kredive afatgjata konstatohen pasaktësi, për huanë e Projektit “EDCF-ALBKO Babica Project”, pasi OSHEE i ka llogaritur interesat sipas detyrimit në marrëveshje, ndërsa KESH ka evidentuar këto interesa të maturuara sipas skedulit në marrëveshje.

Për këtë kemi rekomanduar:

11. OSHEE dhe KESH të bëjnë të mundur amendimin e Marrëveshjes së ripagimit të kredive afatgjata, me qëllim eliminimin e kësaj pasaktësie dhe shuarjen e këtij detyrimi.

Brenda gjashtë mujorit të parë të vitit 2017

- Ka mos përputhje në llogarinë mbi huan e marrë nga KESH (principal dhe interesa) në vlerën 146,430,000 lekë midis kontabilitetit të OSHEE dhe KESH, për shkak të kurseve të ndryshme të këmbimit që përdorin.

Për këtë kemi rekomanduar:

12. OSHEE dhe KESH të marrin masat e nevojshme për të rënë dakord mbi procedurën dhe kohën e llogaritjes së kursit të këmbimit me qëllim që të eliminohen mosrakordimet e mësipërme.

Brenda gjashtë mujorit të parë të vitit 2017

- OSHEE nuk ka shlyer detyrimin e njohur dhe të pranuar, për transferimin e aseteve nga KESH në CEZ Shpërndarje, në vlerën 17,410,413 lekë sipas faturave Nr. 5 dhe Nr. 8 datë 31.12.2010.

Për këtë kemi rekomanduar:

13. OSHEE të marrë masa për të kryer pagesën e transferimit të aseteve nga KESH në CEZ Shpërndarje, në vlerën 17,410,413 lekë, përkatësisht sipas faturave Nr. 5 dhe Nr. 8 datë 31.12.2010.

Brenda gjashtë muajorit të parë të vitit 2017

- KESH nuk ka zbatuar VKM Nr.482, datë 05.06.2015 “Për miratimin e vlerës së kompensimit të dëmeve të shkaktuara në kulturat bujqësore e në biznese, nga reshjet e shiut dhe përmbytjet në qarkun e Shkodrës” në shumën 222,416,775 lekë, duke rënduar jetesën e banorëve të dëmtuar.

Për këtë kemi rekomanduar:

14. KESH Sha, të ndërmarrë hapat e nevojshëm, duke rakorduar me Ministrinë e Financave për sistemin e shumës 222,416,775 lekë, për të likuiduar dëmet e shkaktuara banorëve të përmbytur në vitin 2015.

Brenda gjashtë muajorit të parë të vitit 2017

Për pyetjen: Si kanë ndikuar detyrimet e ndërsjella në aktivitetin e secilës prej shoqërive publike të sistemit energjetik?

Detyrimet e akumuluar ndër vite si dhe keq-administrimi i shoqërive publike të sektorit të energjisë elektrike, kanë ndikuar negativisht në të gjithë sektorin e energjisë dhe rrjedhimisht në aktivitetin ekonomik të secilës shoqëri pjesëmarrëse në këtë sektor. Pasojat kanë qenë të shumta, si rritja e kostove të shërbimit, mungesë e realizimit të investimeve në nivelin e duhur, humbje në energji, uljen e aftësisë paguese të tyre, marrjen e huave për mbulimin e një pjesë të konsiderueshme të shpenzimeve, duke përkeqësuar kështu bilancin e tyre tregtar etj.

- Nga ana e OST, janë bërë propozime për rritjen e tarifës së transmetimit të energjisë elektrike, e cila do të sillte rritjen e tarifës së shpërndarjes nga OSHEE, dhe për pasojë rritjen çmimit të shërbimit të furnizimit me energji për konsumatorin final.

Për këtë kemi rekomanduar:

15. OST të marrë masat e nevojshme, për të analizuar në mënyrë të detajuar dhe të argumentuar tarifat e transmetimit, duke i shoqëruar ato me efektet që kanë në përmirësimin e cilësisë dhe sasisë së shërbimit të furnizimit me energji elektrike të konsumatorëve final.

Vazhdimisht

- OST është karakterizuar nga një nivel i ulët i realizimit të investimeve me fondet e veta, duke evidentuar dobësi në planifikim, mangësi kapacitetesh në procedurat e prokurimit, si dhe mungesë të likuiditeteve për këtë qëllim.

Për këtë kemi rekomanduar:

16. OST të marrë masat e nevojshme për një planifikim më të mirë të investimeve, të rrisë kapacitete prokuruese, duke bërë të mundur një menaxhim efektiv të fondeve për këtë qëllim.

Vazhdimisht

- OSHEE aktualisht ndodhet në një situatë, në të cilën niveli i financimit nëpërmjet huave është në rritje të konsiderueshme kundrejt kapitalit të vetë

Për këtë kemi rekomanduar:

17. OSHEE të marrë masa për uljen graduale të nivelit të huamarrjes, si dhe të sigurohet një shpërndarje e tyre në favor të investimeve, për uljen e humbjeve dhe rritjen e arkëtimit, me qëllim përmirësimin e raportit të borxhit ndaj kapitalit.

Vazhdimisht

Për pyetjen: *A është performanca e detyrimeve të ndërsjella në linjë me strategjinë e rimëkëmbjes së sektorit energjetik?*

Me gjithë masat e marra nga ana e qeverisë, me një kuadër mbështetës ligjor për të krijuar një sistem energjetik të qëndrueshëm dhe me aftësi likuiduese, për të siguruar furnizim pa ndërprerje të energjisë, rezulton që shoqëritë publike të sektorit energjetik janë ende larg realizimit të këtyre objektivave. Kriza financiare që po kalojnë shoqëritë publike të sektorit energjetik, ka vështirësuar aktivitetin normal të secilës prej tyre, pasi ato kanë marrëdhënie të ndërvarura sipas modelit të tregut të energjisë.

- Detyrimi total KESH, OSHEE dhe OST, deri më datën 20.09.2016, është 80.6 mld lekë. Detyrimi i OSHEE ndaj KESH për blerjen e energjisë elektrike është 50.9 mld lekë. Detyrimi OSHEE ndaj KESH për huatë afat-gjata është 11.3 mld lekë. Detyrimi i OSHEE ndaj OST për transmetim energjie, shërbime dhe kredi është 8.2 mld lekë. Detyrimi i OST ndaj KESH për energji, shërbime dhe kredi, është 10.2 mld lekë. Në bazë të marrëveshjes për zgjidhjen me mirëkuptim, detyrimi i mbetur i OSHEE ndaj CEZ AS, deri më datë 20.09.2016, është 5.8 mld lekë.

Për këtë kemi rekomanduar::

18. OSHEE, OST dhe KESH, të respektoj masën e pagesës për detyrimet e ndërsjella, sipas përcaktimit në ligjin nr. 170/2014, “Për ratifikimin e Marrëveshjes së huasë ...”.

Vazhdimisht

- OSHEE, OST dhe KESH, nuk kanë filluar ende zbatimin e projekteve të përcaktuara në ligjin nr. 170/2014, “Për ratifikimin e Marrëveshjes së huasë ...”. Gjithashtu evidentohet mungesa e një studimi të saktë, mbi prognozën e ecurisë së shlyerjes së detyrimeve të ndërsjella, veçanërisht në skedulin e pagesave dhe objektivave të vendosura ndaj OSHEE.

Për këtë kemi rekomanduar::

19. OSHEE, OST dhe KESH, të fillojnë zbatimin e këtyre projekteve, duke i shoqëruar me një studim të mirëfilltë të situatës së tyre ekonomiko-financiare. Gjithashtu OSHEE, OST dhe KESH, të hartojnë një program të saktë për pagesat e detyrimeve të ndërsjella, sipas afateve të caktuara në projektin e rimëkëmbjes.

Brenda gjashtë muhorit të parë të vitit 2017

- Nuk ka gjetur zbatim VKM Nr.126, datë 11.02.2015 “Mbi përcaktimin e shumave të shuarjes me kompensim të detyrimeve ndërmjet institucioneve buxhetore dhe jo buxhetore që financohen nga buxheti, KESH, OSHEE dhe Ministria e Financave” për shumën 523,781,004 lekë nga OSHEE.

Për këtë kemi rekomanduar::

20. OSHEE të marrë masat e nevojshme që në bashkëpunim me MZHETS të rakordojë me Ministrinë e Financave për të shuar shumën 523,781,004 lekë, arkëtime të subjekteve buxhetore dhe jobuxhetore, si dhe të bëjë sistemimin e nevojshëm në bilancin e shoqërisë.

Brenda gjashtë mujorit të parë të vitit 2017

- Shoqëritë e sistemit energjetik KESH dhe OSHEE nuk kanë arritur të rakordojnë plotësisht detyrimet e ndërsjella midis tyre, për shkak të qëndrimit të ndryshëm kundrejt faturave të shërbimit në lidhje me gjetjen, njohjen dhe pranimin e tyre.

Për këtë kemi rekomanduar:

21. OSHEE dhe KESH të marrin masat e nevojshme, që nëpërmjet vendimeve të ministrisë pronare të aksioneve të rakordojnë detyrimet e ndërsjella dhe për diferencën e rezultuar, shoqëritë të kryejnë veprimet e duhura për ta sistemuar në bilancet respektiv.

Brenda gjashtë mujorit të parë të vitit 2017

- Nuk është realizuar brenda tremujorit të parë të vitit 2015, procesi i planifikuar për pagesën e të gjithë shumës së TVSH-së dhe tatimit mbi fitimin, që KESH, OSHEE dhe OST, i kanë borxh buxhetit të shtetit

Për këtë kemi rekomanduar:

22. KESH, OSHEE dhe OST në bashkëpunim me Ministrinë e Energjisë dhe Industrisë dhe Ministrinë e Financave, të përgatisë propozimet ligjore për një rishikim të mundshëm të shumës së TVSH-së dhe tatimit mbi fitimin, për të sistemuar (net-off) këto detyrime dhe për të pastruar pasqyrat financiare.

Brenda gjashtë mujorit të dytë të vitit 2017

- Grupi ndërinstitucional për evidentimin dhe adresimin e problematikave, për shlyerjen e detyrimeve të prapambetura dhe parandalimin e krijimit të detyrimeve të reja në sektorin e energjisë elektrike, nuk ka përgatitur aktet ligjore dhe nënligjore, sipas kërkesave të Urdhrit të Kryeministrit nr.74, datë 27.05.2015.

Për këtë kemi rekomanduar::

23. KESH dhe OSHEE të kërkojnë nëpërmjet kryetarit të grupit ndërinstitucional, përfaqësuar nga Zëvendësministri i Energjisë dhe Industrisë, përgatitjen e akteve ligjore dhe nënligjore, për të bërë të mundur shlyerjen e detyrimeve të prapambetura dhe parandalimin e krijimit të detyrimeve të reja, në sektorin e energjisë elektrike.

Brenda gjashtë mujorit të parë të vitit 2017

EUROSAI Linku: <http://www.euroesai.org/en/databases/audits/Mutual-financial-obligations-of-State-Owned-Enterprises-in-the-Electrical-Energy-Sector/>

19. SIGURIA USHQIMORE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 29/1 prot., datë 10.04.2017.
- Auditimi ka filluar më datë 12.01.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi nr. 29 prot. dhe përfundoi në datë 09.04.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Gjovalin Preçi, Ardian Simoni, Ekspert i jashtëm.
- Auditimi u krye në këto institucione:
 - Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave;
 - Autoriteti Kombëtor i Ushqimit;
 - Drejtoritë Rajonale të Bujqësisë;
 - Instituti i Sigurisë së Ushqimit dhe Veterinarisë.
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 94, datë 31.07.2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara, Komisionit për Ekonominë dhe Financat dhe Komisionit për Veprimtaritë Prodhuese, Tregtinë dhe Mjedisin në Kuvendin e Shqipërisë.

Konteksti i auditimit

Siguria ushqimore dhe cilësia e tij janë thelbësore për shëndetin publik dhe zhvillimin ekonomik të vendit. Mjafton të cilësojmë se, sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë, më shumë se 200 sëmundje janë të përhapura nëpërmjet ushqimit, si dhe 1 në 10 njerëz sëmurët nga ngrënia e ushqimeve të ndotura dhe për pasojë 420,000 vetë vdesin çdo vit për këtë shkak. Edhe në vendin tonë, me gjithë mungesën e të dhënave statistikore, për shkak edhe të nivelit të dobët të sistemit shëndetësor, në vitin 2013 janë evidentuar 2881 raste të helmimeve ushqimore (ose 93.9 raste për 100,000 banorë), të konsideruara si incidencë e lartë nga ana e Institutit të Shëndetit Publik. Në këtë mënyrë, rritja e nivelit të sigurisë ushqimore do të bëjë të mundur në masë të konsiderueshme parandalimin e pasojave të mësipërme. Shqipëria është vend importues i produkteve, nënprodukteve ushqimore dhe i pijeve. Importet e ushqimeve për periudhën 2012 - 2016, për një

grup artikujsh si: mish, drithëra, bulmet, pije etj., janë rritur 8 % dhe brenda tyre, në vitin 2016 janë zhdoganuar mbi 3.2 milion ton drithëra, mbi 1 milion ton pije, mbi 780 mijë ton fruta dhe arra etj. Kjo situatë e bën dhe më të rëndësishëm për sigurinë ushqimore rolin dhe ndikimin e AKU në pikat e inspektimit kufitar. Megjithatë ndryshimet në jetën ekonomike dhe sociale të vendit tonë nisën pas shpërbërjes së ekonomisë së planifikuar në vitin 1991, përpjekjet e para të reformimit të sistemit të shëndetit publik, lidhur me prodhimin dhe konsumin e ushqimit, sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve janë bërë pas pranimit të Shqipërisë në Organizatën Botërore të Tregtisë, në vitin 2000, e cila bëri të nevojshme ndryshimin e normave rregulluese të cilësisë dhe karakteristikat e sigurisë së prodhimeve ushqimore.

Në dhjetor 2001, Komisioni Evropian paraqiti vizionin e vet për reformën legjislativë të ushqimit duke hapur rrugën evoluimit të legjislacionit në të gjitha vendet e BE-së. Hapi i parë në Shqipëri për harmonizimin e legjislacionit u hodh në vitin 2004, me miratimin e ligjit për shërbimin veterinar, i cili u fokusua në rregullat e kontrollit të kafshëve dhe produkteve shtazore, duke vlerësuar si çështje të shëndetit publik, në një sistem të kontrolluar nga “ferma në pjatë”. Me ristrukturimin e Ministrisë së Bujqësisë në vitin 2006 (MBUMK), një ndër 4 drejtoritë e përgjithshme ishte dhe Drejtoria e Mbrojtjes së Konsumatorit. Kjo ishte përgjegjëse për të gjitha segmentet e nivelit të sipërm të zinxhirit ushqimor, të shkallëzuar nga mbrojtja e shëndetit të kafshëve dhe bimëve, deri te licencimi dhe kontrolli i ushqimeve të përpunuara, lëshimi i etiketave etj., pra çështje të sigurisë ushqimore, me përjashtim të kontrollit të përdorimit të fertilizantëve dhe impaktin e tyre në ndotjen e tokës.

Në fund të vitit 2007 nisën përpjekjet për krijimin e Autoritetit Kombëtar të Ushqimit, me mbështetjen e BE dhe me projekte zhvillimi të Kombeve të Bashkuara, me objektivin e krijimit të një institucioni që, mbështetur në disa struktura të tjera bashkëpunuese, të arrinte kapacitet të plotë në vlerësimin e riskut dhe menaxhimin e krizave. Në mars të vitit 2008 hyri në fuqi ligji nr. 9863, datë 28.01.2008 “Për ushqimin”, duke rregulluar të gjitha çështjet e sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorëve, duke përkrahur funksionet e Autoritetit Kombëtar të Ushqimit, i ngarkuar me mbikëqyrjen e sigurisë ushqimore nga “ferma në tavolinë”. Për herë të parë u miratuan disa norma mbi sistemin e vetëkontrollit HACCP, që nuk ishin parashikuar në ligjin e vitit 1995, i cili nisi procesin e tranzicionit drejt centralizimit të të gjitha funksioneve kontrolluese tek AKU, edhe pse disa funksione ju mbesin inspektorëve veterinar, në ministri dhe shërbimit veterinar, në njësitë vendore.

Duke analizuar sigurinë ushqimore sipas niveleve, pavarësisht përfshirjes së dy institucioneve në nivel qendror dhe njërive lokale në pushtetin vendor, peshën më të madhe, rolin dhe përgjegjësinë kryesore e mban Ministria e Bujqësisë me Drejtorinë përkatëse, Drejtoritë rajonale të bujqësisë dhe Instituti i Sigurisë së Ushqimit dhe Veterinarisë dhe kryesisht e veçanërisht AKU, si institucion i varësisë dhe i posaçëm i kësaj fushe. *Si përfundim*, performanca e Autoritetit Kombëtar të Ushqimit nëpërmjet veprimtarisë së specialistëve dhe inspektorëve në Drejtorinë e përgjithshme dhe ato rajonale, në pikat e kalimit kufitar, inspektimeve të operatorëve të biznesit ushqimor, si dhe kryerjes së analizave laboratorike të ushqimeve në treg dhe atij që ju shërbehet konsumatorëve në përgjithësi, ndikon ndjeshëm në parandalimin e dëmtimeve shëndetësore me origjinë ushqimore të popullatës dhe për pasojë, jetën ekonomike dhe sociale në vendin tonë.

Mesazhi i auditimit

Autoriteti Kombëtar i Ushqimit nuk ka arritur të garantojë besimin e konsumatorëve për sigurinë ushqimore në vend, për shkak se:

- kuadri rregullator është i paplotësuar, ka mbivendosje, dublime kompetencash dhe mungesë të ndarjes së përgjegjësiwe institucionale;
- nuk ka funksionuar bordi, komiteti shkencor me panelet, si dhe drejtorët e përgjithshëm pas vitit 2016 janë emëruar në kundërshtim me kërkesat përkatëse ligjore;
- ka shfaqur mangësi në administrimin e shërbimit civil, si dhe nuk ka një shpërndarje racionale të inspektorëve në rajone dhe sipas sektorëve brenda tyre;
- ka kapacitete të dobëta inspektuese: nga largimet e paligjshme; mungesa e përputhjes së kriterëve të formimit profesional; mungesa e trajnimeve, testeve, kualifikimeve dhe për pasojë cilësi dhe numër i ulët e inspektimeve;
- nuk janë trajtuar siç duhet masat administrative të dënimit me gjobë të subjekteve të gjendur në kundërshtim me ligjin;
- pajisjet laboratorike në masë të konsiderueshme janë të amortizuara e jashtë përdorimit dhe laboratorë janë të paautorizuar;
- mungojnë investimet në asete e infrastrukturën inspektuese, si dhe në pajisjet laboratorike me shtrirje në të gjithë vendin, të nevojshme dhe të domosdoshme për përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

Për pyetjen: A funksionon plotësisht kuadri legjislativ për sigurinë ushqimore?

- Përgjegjësitë ligjore në zinxhirin e sigurisë ushqimore, karakterizohen nga dublime, shmangie dhe mos-eficencë, me pasojë dobësim të strukturave që ndikojnë në mirëqenien social-ekonomike të qytetarëve shqiptar, të evidentuara në ligjin nr. 9863, datë 28.1.2008 “Për ushqimin” i ndryshuar, ligji nr. 10465, datë 29.9.2011 “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, si dhe ligjin nr. 7643, datë 2.12.1992 “Për inspektoratin sanitar shtetëror” i ndryshuar.

- Ligji “Për Ushqimin” në vetvete ka raste që nuk përcakton qartë elementë të veçantë dhe të rëndësishëm të sigurisë ushqimore, siç është rasti i kërkesave për sistemin e vetëkontrollit në operatorët e biznesit ushqimor, gjë që tregon se vetë ligji ka nevojë për përmirësime në drejtim të një ndarje të qartë të detyrimeve dhe përgjegjësiwe të biznesit dhe institucioneve inspektuese (AKU), në funksion të përmirësimit të sigurisë ushqimore në vend.

- Këshilli i Ministrave, 9 vjet pas hyrjes në fuqi të ligjit për ushqimin, nuk ka nxjerrë aktet nënligjore për 7 prej tyre nga 12 gjithsej si dhe qeveria nuk ka arritur objektivat e saj afat shkurtër të përcaktuara deri në fund të vitit 2015 për plotësimin e legjislacionit në të gjithë zinxhirin ushqimor në fushën e sigurisë ushqimore, shëndetit të kafshëve dhe mbrojtjes së bimëve, si dhe harmonizimi i tij me kuadrin rregullator evropian, për hartimin e 20 akteve nënligjore, ndërsa Ministria e Bujqësisë nuk ka nxjerrë akoma aktet nënligjore për 13 nga 25 prej tyre ose 52 % të kërkesave të ligjit për ushqimin.

Për këtë kemi rekomanduar:

1. Ministria e Bujqësisë, në bashkëpunim të ngushtë me AKU dhe palët e interesit, të paraqesë përmirësimet duhura në ligjin për ushqimin, me qëllim që të jetë në përputhje me “acquis” të BE-s, duke shmangë dublimet dhe mungesën e ndarjes së përgjegjësisë dhe koordinimit të institucioneve shtetërore në zinxhirin e sigurisë ushqimore.

Brenda 6 muajit të parë 2018

2. AKU, Sektori juridik në bashkëpunim me sektorët e tjerë, të përgatisë të gjitha projekt-aktet nënligjore që e detyron zbatimin e ligjit për ushqimin dhe t’ia propozojë për miratim Ministrisë së Bujqësisë, me qëllim që të vihet në efikasitet të plotë kuadrin rregullator në funksion të përmirësimit të sigurisë ushqimore në vend.

Brenda vitit 2017

***Për pyetjen:** Sa i ka shërbyer sigurisë ushqimore funksionimi i organeve përbërëse të AKU?*

- AKU zhvillon aktivitetin e tij pa pasur të miratuar Rregulloren e brendshme që nga fillimi i veprimtarisë së tij në maj 2010, në kundërshtim me ligjin për ushqimin dhe VKM për organizmin dhe funksionimin e saj, pasi megjithëse është përgatitur dhe propozuar nga AKU, nuk është miratuar në bord dhe as nga Ministri Bujqësisë, duke ja lënë spontanitetit veprimtarinë e përditshme për sigurinë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

3. Ministri i Bujqësisë dhe AKU të marrin masat e nevojshme për hartimin dhe miratimin e Rregullores së brendshme, për të rritur përgjegjshmërinë dhe llogaridhënien e stafit dhe specialistëve të AKU në funksion të përmirësimit të sigurisë ushqimore në vend.

Brenda muajit shtator 2017

- AKU ka zhvilluar aktivitetin e vet pa u mbikëqyrur nga bordi për çështje shumë të rëndësishme si: pa miratuar objektivat strategjike dhe planet e punës, pa miratuar projektbuxhetin, pa analizuar raportin vjetor të vlerësimit të veprimtarisë, pa miratuar kriteret e punësimit apo dhe projektplanin e menaxhimit të krizave si dhe me raportim të kufizuar Ministrin të Bujqësisë, si rezultat i mos- funksionimit të bordit.

Për këtë kemi rekomanduar:

4. Ministri i Bujqësisë dhe AKU të marrin masat për funksionimin normal të bordit, duke nisur me një analizë të hollësishme të situatës për të vlerësuar veprimtarinë deritanishme të AKU, për të bashkërenduar punën me ministrinë e linjës dhe institucionet e tjera, të përfaqësuara në bord, si dhe për të kryer detyrimet e tjera ligjore.

Brenda muajit shtator 2017

- Ka pasur lëvizje të shpeshta të Drejtorëve të përgjithshëm të AKU-së; pas vitit 2016 Ministri i Bujqësisë ka propozuar dhe Kryeministri ka emëruar në dy raste Drejtorin e Përgjithshëm në mungesë të plotësimit të kriterëve të vendosura për përvojën në punë në administratën shtetërore më pak se 5 vjet, si dhe në përgjithësi shkarkimi i tyre është bërë në kundërshtim me VKM nr. 173, datë 7.3.2003 “Për emërimin, lirimin ose shkarkimin nga detyra të drejtuesve të institucioneve, në varësi të Këshillit të Ministrave, Kryeministrit ose të Ministrin”, duke ndikuar negativisht në performancën e AKU në tërësi.

- Komiteti Shkencor dhe Panelet shkencore janë ngritur me vonesë prej më shumë se 4 vjet si dhe akoma nuk janë në funksion, duke shkaktuar mungesë të mendimit shkencor për qëllime të veprimtarisë së AKU, dhe për pasojë një lloj frenimi në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

5. Ministri i Bujqësisë dhe AKU të marrin masat e nevojshme për të bërë të mundur funksionimin normal të Komitetit Shkencor dhe Paneleve shkencore, duke i vënë në dispozicion të gjithë informacionin e nevojshëm për çështje të veçanta për të cilat kërkohet mendim shkencor për qëllime të veprimtarisë së AKU, në kushtet e modernizmit të industrisë ushqimore dhe ekonomisë globale.

Brenda vitit 2017

- Ka munguar veprimtaria e mirëfilltë e AKU-s për analizën e riskut në nivel drejtorie, sektori dhe specialistësh, duke ulur performancën e veprimtarisë inspektuese dhe për pasojë ndikimin në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

6. AKU të përcaktojë specialistët, sektorin dhe drejtorinë përgjegjëse me detyra të qarta për analizën e riskut, si një proces që ka lidhje me tre komponentë të ndërthurur me njëri-tjetrin: vlerësimi i riskut, menaxhimi i riskut dhe komunikimi i riskut, të bazuar në përvojën më të mirë rajonale dhe ndërkombëtare.

Brenda muajit shtator 2017

- AKU nuk disponon të dhëna mbi listën e operatorëve të biznesit ushqimor të regjistruara me TVSH të cilët kanë të detyrueshme licencimin, duke rrezikuar zhvillimin e aktivitetit jo në përputhje me ligjin për ushqimin dhe për pasojë cenimin e sigurisë ushqimore në vend.

Për këtë kemi rekomanduar:

7. AKU të nënshkruajë një marrëveshje me Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve, për të marrë një informacion zyrtar mbi listën e subjekteve me TVSH që veprojnë në fushën e ushqimeve sipas rajoneve dhe në vijim përditësimin vjetor të saj me shtesat dhe pakësimet e tyre.

Brenda vitit 2017

- AKU e kryen procedurën e notifikimit të etiketave jo në përputhje me kërkesat e VKM nr. 1344, datë 10.10.2008, "Për miratimin e rregullave "Për etiketimin e produkteve ushqimore" nga Drejtoria e përgjithshme dhe jo nga Drejtoritë rajonale, duke shkaktuar kosto shtesë për institucionin dhe biznesin, si dhe rrezikun e mundshëm për të cenuar nivelin e sigurisë ushqimore, bazuar në përqindjen e lartë të refuzimeve të subjekteve dhe kohëzgjatjen e procedurës së notifikimit të etiketave.

Për këtë kemi rekomanduar:

8. AKU të revokojë urdhrin e Drejtorit të Përgjithshëm nr. 04, datë 06.01.2015 për ndjekjen e procedurës së etiketimit, për ta zhvilluar këtë veprimtari në drejtoritë rajonale në përputhje me aktet përkatëse nënligjore, duke ndikuar në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Brenda muajit shtator 2017

- Veprimtaria e kryer deri tani nga AKU për ndjekjen e informacionit të marrë nga sistemi RASFF është shoqëruar me problematika, të cilat nuk i kanë shërbyer sa duhet sigurisë ushqimore, edhe për shkak të mangësive që paraqet rregullorja përkatëse e vitit 2011.

Për këtë kemi rekomanduar:

9. AKU të ndryshojë dhe të përmirësojë Urdhrin e Drejtorit të përgjithshëm nr. 385, datë 13.09.2011, duke përcaktuar një procedurë të qartë me afate, me detyra për sektorë e pozicione përgjegjës që nga marrja e njoftimit, komunikimi, marrja e masave, informacioni mbi rezultatet, të krijimit të një dosjeje të plotë, me qëllim përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

Brenda muajit shtator 2017

Për pyetjen: A është efektive shpërndarja e inspektorëve sipas rajoneve dhe sipas sektorëve brenda tyre?

- AKU nuk ka përgatitur dhe paraqitur Ministrit të Bujqësisë ndonjë studim në lidhur me kriteret që shërbejnë për strukturën dhe organikën në qendër dhe në qark.

- AKU, në periudhën e audituar 2012-2016, ka ndryshuar raportin midis specialistëve në qendër dhe inspektorëve në rajone, në dëm të këtyre të fundit, duke i zvogëluar në vitin 2014 me 13 inspektorë, për më tepër që është zvogëluar numri i inspektorëve për sektorin e ushqimit dhe biznesit me origjinë shtazore, risku i të cilit është prioritar në krahasim me tre sektorë e tjerë.

- AKU nuk ka një shpërndarje racionale të subjekteve për inspektor sipas sektorëve në shkallë vendi, pasi sektori i mbrojtjes së bimëve ka 33 subjekte inspektimi për inspektor, 69 subjekte inspektorët e sektorit me origjinë shtazore dhe 151 subjekte për inspektor në sektorin e inspektimit të ushqimeve dhe operatorëve të biznesit ushqimor joshtazor, duke vendosur inspektorët në kushte të pabarabarta lidhur me vëllimin e punës, dhe për pasojë cenimin e sigurisë ushqimore nga performanca e inspektimit.

- Sipas strukturës dhe organikës aktuale, AKU ka shpërpjesëtime të konsiderueshme të numrit të inspektorëve midis rajoneve dhe sektorëve brenda tyre lidhur me ngarkesën e subjekteve për inspektim, pasi, p.sh për sektorin OJSH, inspektorët e Beratit duhet të inspektojnë pesëfishin e subjekteve të Kukësit, ose ato të Fierit dhe Korçës rreth dy herë më shumë se ato të Durrësit; ose në rajonin e Tiranës me numrin më të madh të subjekteve për inspektim, me përqendrim biznesi në zonat urbane, dhe me një terren përgjithësisht lehtësisht të përshkueshëm, inspektorët kanë mesatarisht 120 subjekte për inspektim, ose 30 % nën mesataren në shkallë vendi etj; sektori i inspektimit të operatorëve ushqimor me origjinë shtazore të rajonit të Gjirokastrës kanë ngarkesën më të ulët prej 44 subjektësh nga 75 mesatarisht në shkallë vendi, ndërkohë që ato të Vlorës 3 herë më shumë etj; e njëjta situatë vazhdon dhe me diferencat në ngarkesën e inspektorëve të sektorit të mbrojtjes së bimëve, ku në rajonin e Gjirokastrës, secili prej 3 inspektorëve duhet të kryejnë inspektimin e mesatarisht 3 subjekteve në muaj, ndërkohë që në Fier kanë 5 herë më shumë subjekte. Në se konsiderohen të përafërta kushtet e tjera dhe shpërndarja e inspektorëve të bëhej mbi bazën e përqindjes së numrit të subjekteve të regjistruara sipas tre sektorëve të mësipërm, rezulton se në rajonin e Durrësit janë 7 inspektorë më shumë se ky raport, si dhe nga 6 inspektorë në Gjirokastrë dhe në Kukës, pothuajse 10 % e numrit gjithsej. Një strukturë e tillë e shpërndarjes së inspektorëve në rajone dhe brenda tyre sipas sektorëve me diferenca të theksuara në ngarkesën me subjekte midis tyre, jo vetëm që ul ndjeshëm performancën e tyre, por zbeh akoma më shumë ndikimin e inspektimit në përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

Për këtë kemi rekomanduar:

10. Ministria e Bujqësisë dhe AKU të ndërmarrin një studim të hollësishëm për strukturën dhe organikën e AKU, duke vendosur kritere të qarta mbi raportin e specialistëve në qendër dhe në rajone, shpërndarjen e inspektorëve në rajone dhe sipas sektorëve kryesisht mbi bazën e numrit të subjekteve për inspektim, territorit, prirjeve të zhvillimit të biznesit ushqimor, analizës së riskut etj., duke vënë në eficiencë të plotë burimet njerëzore në funksion të përmirësimit të sigurisë ushqimore.

Brenda vitit 2017

- Për vitet 2015 dhe 2016, konstatohet se AKU në PIK Qafë Morinë Tropojë (Kukës), Gorricë (Korçë) dhe Shëngjin (Lezhë) nuk është kryer asnjë lloj importi, eksporti apo transiti të produkteve ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

11. Ministri i Bujqësisë të rishikojë dhe të ndryshojë urdhrin nr. 168, datë 24.05.2012, për miratimin e pikave të kalimit kufitar ku kryhet inspektimi veterinar, fitosanitar dhe i ushqimit në përputhje me situatën konkrete, duke bërë të mundur rritjen e eficiencës së veprimtarisë inspektuese në fushën e ushqimit.

Brenda vitit 2017

Për pyetjen: *A është administruar shërbimi civil në funksion të rritjes së nivelit të sigurisë ushqimore?*

- AKU për një periudhën shkurt 2014 prill 2016 ka pasur 21 pozicione pune të lira, të cilat përbëjnë 5 % të punonjësve gjithsej, si dhe 12 punonjës me emërim të përkohshëm, pas hyrjes në fuqi të ligjit për nëpunësin civil, duke munguar plotësisht ose pjesërisht performanca e një numri të konsiderueshëm specialistësh, duke ndikuar negativisht në përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

- Në AKU ka pasur lëvizje të shpeshta të drejtorëve të drejtorive dhe përgjegjësve të sektorëve në Drejtorinë e përgjithshme, si dhe drejtorëve rajonalë, kryesisht pas vitit 2013. Kështu, Drejtoria e menaxhimit të riskut ka njohur 5 drejtues dhe aktualisht është bosh që nga nëntori 2016; sektori juridik dhe ai i inspektimit OJSH, përgjegjësit e të cilëve kanë lëvizur 5 herë gjatë periudhës 2012 - 2016; drejtori rajonal i Tiranës 4 herë, i Beratit 3 herë etj., duke sjellë mungesë qëndrueshmërie në drejtimin e drejtorive dhe sektorëve përkatës, ulje të llogaridhënies dhe përgjegjshmërisë, humbje të memories institucionale, mangësi në bashkërendim dhe koordinim etj.

Për këtë kemi rekomanduar:

12. AKU të marrë masat e nevojshme për të rritur nivelin e bashkëpunimit me DAP, për të bërë të mundur në një kohë sa më të shpejtë plotësimin e vendeve të lira të punës dhe qëndrueshmërinë e nivelit drejtues, duke shtuar vëllimin e veprimtarisë inspektuese dhe për pasojë përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Vazhdimisht

- Ministri i Bujqësisë, në kundërshtim me ligjin për nëpunësin civil, ka ndërhyrë në dy raste: për lëvizjen dhe emërimin e Drejtorit rajonal të AKU Tiranë që në prill 2016, si dhe të kalimit pranë kabinetit të tij të Përgjegjësi të Sektorit të marrëdhënieve me publikun dhe ndërgjegjësimin e konsumatorit që nga tetori 2016, ndryshime të cilat vazhdojnë dhe aktualisht.

- Drejtori i Përgjithshëm i AKU ka emëruar Drejtorin Rajonal të AKU Vlorë që nga shtatori 2016, si dhe 20 emërimet e tjera gjithsej të bazuar në Kodin e Punës, nga të cilat 7 në Drejtorinë e përgjithshme dhe 13 në Drejtoritë rajonale, në kundërshtim me ligjin nr. 152/2013, “Për nëpunësin civil”, sipas të cilit emërimet tilla janë absolutisht të pavlefshme. Veç këtyre, ka urdhëruar lëvizje të brendshme për periudha të ndryshme gjithsej 14 raste, duke ulur ndjeshëm performancën e tyre dhe për pasojë edhe atë të sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

13. Ministri i Bujqësisë dhe Drejtori i Përgjithshëm i AKU, duke bashkëpunuar ngushtë me DAP të marrin masat e nevojshme për vënien në eficiencë të plotë të ligjit për nëpunësin civil, duke rivendosur procedurat e konkurrimit, plotësimin e kriterëve përkatëse, eksperiencës në punë, shkollimit, përzgjedhjes etj.

Brenda muajit shtator 2017

- AKU është karakterizuar me largime nga puna, të cilat kulmojnë në vitin 2014 me ikjen e afër 33 % të të gjithë stafit dhe specialistëve (gjithsej 137 persona) dhe bashkë me të dhe të kualiteteve të trajnuara, një pjesë e konsiderueshme e të cilëve pa shkaqe të përligjura, duke i shkaktuar një dëm buxhetit të shtetit nga pagesat për ekzekutimin e vendimeve gjyqësore prej 29,773,576 lekë vetëm në vitin 2016 dhe mbi 78 milion lekë për të gjithë periudhën e audituar 2012-2016.

Për këtë kemi rekomanduar:

14. Ministria e Bujqësisë të kryejë një analizë të hollësishme në AKU mbi largimet nga puna pa shkaqe ligjore, ndjekjen e proceseve gjyqësore dhe evidentimin e personave përgjegjës sipas viteve, duke kërkuar ndëshkimin e tyre.

Brenda vitit 2017

***Për pyetjen:** A ka ndikuar inspektimi në përmirësimin e nivelit të sigurisë ushqimore?*

- Sipas ligjit për ushqimin, objekt i kontrollit zyrtar nga ana e AKU janë operatorët e biznesit të regjistruar për të kryer veprimtari, që lidhen me biznesin e ushqimit, duke i bërë të pafuqishëm ndaj bizneseve informale të kësaj fushe, dhe kërcënim serioz ndaj sigurisë ushqimore, duke ditur që informaliteti vlerësohet të jetë mesatarisht 36 %.

- Mungesa e përfshirjes në programin e inspektimeve nga AKU të bizneseve të reja ushqimore që krijohen gjatë vitit, ndikon në sigurinë ushqimore, duke theksuar se vetëm në vitin 2015 janë regjistruar 56,787 ndërmarrje, nga të cilat 17 % të tyre e përbëjnë akomodimi dhe shërbimi ushqimor, të cilat rrjedhimisht përbëjnë risk ushqimor. Gjithashtu mungesa e informacionit mbi numrin e subjekteve të biznesit ushqimore që mbyllen gjatë vitit, ul performancën e inspektimit dhe të marrjes së mostrave, pasi mund të kenë qenë të përfshira në program inspektimi dhe nuk ka se si të kryhet, për të cilën mjafton të citojmë se në fund të vitit 2016, kanë rezultuar 9,912 biznese të çregjistruara.

Për këtë kemi rekomanduar:

15. AKU të nisë dhe të bashkëpunojë ngushtë me organet tatimore, duke marrë pjesë dhe me grupe të përbashkëta për të luftuar informalitetin në biznesin ushqimor, si dhe të shkëmbejë zyrtarisht informacion periodik mbi numrin, listën dhe vend-ndodhjen e operatorëve të rinj dhe të mbyllur të fushës së ushqimit.

Nga shtatori i vitit 2017 dhe në vazhdim

- AKU nuk ka një numër të saktë të operatorëve të biznesit ushqimor në rajone të cilat janë objekt inspektimi, pasi ka shpërpjesëtime të theksuara midis rajoneve të këtij biznesi ndaj numrit gjithsej. Kështu, në vitin 2015 nëse në DRAKU Gjirokastrë, Kukës Berat e Dibër janë objekt inspektimi 25 - 31 % e subjekteve në totale, në Tiranë dhe në Durrës janë vetëm 9 - 10 % e tyre, për më tepër që në këto dy rajone zhvillohet afër gjysma e biznesit në Shqipëri. Veç kësaj, sipas INSTAT në fund të vitit 2015, vetëm ndërmarrje aktive të prodhimit bimor dhe shtazor, gjuetia dhe shërbime të lidhura me to, peshkimi dhe akuakultura, përpunimi i produkteve ushqimore, prodhimi i pijeve janë 25,072 subjekte, në një kohë që AKU ka të regjistruara 4,206 subjekte më pak.

Për këtë kemi rekomanduar:

16. AKU të kërkojë dhe të marrë informacion periodikisht nga burimet zyrtare të regjistrimit të subjekteve me veprimtari në fushën e ushqimeve si QKB dhe drejtoritë rajonale tatimore, për të krijuar dhe përditësuar database të operatorëve të biznesit ushqimor, me qëllim përmirësimin e sigurisë ushqimore, nëpërmjet maksimizimit të numrit të objekteve të inspektimit.

Brenda vitit 2017 dhe vazhdimisht

Për pyetjen: A janë efektive inspektimet e ushqimeve të importuara?

- Urdhri i Ministrit të Bujqësisë nr. 72, datë 15.03.2011, “Për miratimin e Akt-Kontrollit “Mbi inspektimin e produkteve ushqimore me origjinë joshtazore në pikat e inspektimit kufitar dhe lejinin për kryerjen e veprimeve të mëtejshme në zhdoganimin e tyre” ka shfaqur probleme gjatë zbatimit në praktikë, lidhur me përcaktimin për dokumentet shoqëruese të produktit ushqimor si “Certifikata e cilësisë” dhe “Faturë doganore”.

Për këtë kemi rekomanduar:

17. Ministri i Bujqësisë të ndryshojë Urdhrin nr. 72, datë 15.03.2011, “Për miratimin e Akt-Kontrollit “Mbi inspektimin e produkteve ushqimore me origjinë joshtazore në pikat e inspektimit kufitar dhe lejinin për kryerjen e veprimeve të mëtejshme në zhdoganimin e tyre”, duke përcaktuar qartë emërtimin e dokumenteve të domosdoshme shoqëruese të mallrave ushqimore të importit.

Brenda muajit shtator 2017

- Nga analiza në dinamikë e veprimtarisë së PIK konstatohet se nuk ka ndryshime të theksuara në Rinas, Qafë Thanë e Bllatë, si dhe ka prirje të zvogëlohet në Vlorë, ndërsa sipas sektorëve, vërehet se prirja në rritje afër 5 herë për sektorët e ushqimeve me origjinë shtazore dhe joshtazore në krahasim me atë mbrojtjes së bimëve. Veç këtyre konstatohet se ka prirje të rritet dhe numri i subjekteve importuese, pasi nga 1,418 në vitin 2014 ka arritur në 1,733 në 2015.

- Shqipëria është dhe vazhdon të jetë një vend importues me vëllim të konsiderueshëm të produkteve ushqimore, çka e bën marrjen e mostrave një element shumë të rëndësishëm të inspektimit në PIK i lidhur me sigurinë ushqimore në vend. Megjithatë marrja e mostrave kryhet sipas planit dhe/ose në varësi të gjykimit të inspektorit, AKU nuk ka një përshtatje në numër dhe të profesioneve me origjinën e produkteve të importuara. Kështu, 6 zooteknikë (Durrës, Korçë, Gjirokastrë, Kukës dhe Vlorë) duhet të inspektojnë mishin, gjënë e gjallë dhe produktet e tjera me origjinë shtazore; ose mësuesi i bio-kimisë apo të kimisë industriale duhet të inspektojnë mallrat e importuara joshtazore në Hanin e Hotit, Durrës, Vlorë dhe Kakavijë; në Bllatë (DRAKU Dibër) inspektori veterinar ka kontrolluar për vitin 2016 vetëm 4 praktika të produkteve me origjinë shtazore; në Gjirokastrë janë 2 inspektorë për produktet me origjinë joshtazore, kur për numrin e praktikave që hyjnë në PIK Kakavijë duhet të jetë dyfishi i tyre, si dhe janë 3 veterinerë që kontrollojnë gjysmën e praktikave të mallrave me origjinë joshtazore; e njëjta gjë konstatohet dhe për pikat e kalimit kufitar të Morinit, Qafë Thanë dhe Kapshticë. Mungesa e shpërndarjes së drejtë të numrit dhe profesioneve të inspektorëve sipas origjinës së produkteve të importuara ul ndjeshëm performancën e inspektorëve dhe për pasojë ndikon sigurinë ushqimore.

- Periudha e aktivitetit të AKU 2012 - 2016 është karakterizuar nga largime të shumta dhe lëvizje të shpeshta të inspektorëve të PIK, për të cilën mjafton të theksojmë se është rekrutuar më shumë se gjysma e inspektorëve (53%), kryesisht në 2013-2014, që përkon me vite zgjedhore, duke cenuar sigurinë ushqimore për shkak të performancës së ulët të inspektorëve në këtë sektor nga mungesa e qëndrueshmërisë, përvojës, trajnimeve, strukturës së zhdrejtë të profesioneve, ngarkesës etj.

- Marrja e mostrave në PIK për vitin 2015 është tejkaluar 48 %, ndërsa në 2016 nga 4,333 mostra, të planifikuara janë marrë 2,973 ose 69 % e numrit gjithsej, me diferencë më të madhe tek sektori OJSH. Sipas shpjegimeve të AKU ka ardhur kryesisht nga mungesa e reagentëve për kryerjen e analizave, por sipas auditimit në shfaq mangësi të planifikimit, pasi shpjegimi i një planifikimi dhe realizimi të tillë të çon në arsyetimin se afër 1/3 e produkteve të hyra në Shqipëri nuk janë monitoruar, duke rrezikuar sigurinë ushqimore në vend.

Për këtë kemi rekomanduar:

18. AKU të hartojë procedura të veçanta të monitorimit nëpërmjet marrjes mostrave për produkte ose grup-produktesh sipas llojit, vëllimit, sasisë, rrezikshmërisë, përvojës së mëparshme etj., si dhe bazuar në praktikat e mallrave për çdo PIK të hartojë planin e marrjes së mostrave dhe të ndjekë vazhdimisht realizimin e tij, me qëllim mbulimin e plotë me monitorim të produkteve ushqimore të importuara dhe përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Brenda vitit 2017

- Në përgjithësi në të gjitha PIK mungon infrastruktura e domosdoshme për të garantuar siguri dhe besueshmëri në rezultatet e analizave të mostrave, pasi mungojnë pajisjet e nevojshme të inspektorit për marrjen, mbajtjen dhe transportimin e mostrës; mungesa e ambienteve të përshtatshme në PIK për mbajtjen e mallit të bllokuar deri në daljen e rezultatit të analizave; përqendrimi i laboratorëve në disa rajone shkakton kohë shtesë nga momenti i marrjes së mostrës deri në dërgimin në laborator (p.sh, marrja e mostrave në Morinë mundëson kryerjen e analizave në Tiranë ose në Durrës) etj.

Për këtë kemi rekomanduar:

19. AKU të kryejë një analizë të hollësishme mbi nevojat prioritare infrastrukturore për secilën PIK, të shprehura dhe në mjete monetare dhe mbi këtë bazë të hartojë një program të detajuar për të kërkuar dhe siguruar nga Ministria e Bujqësisë buxhetin përkatës, me synim monitorimin e plotë dhe të besueshëm të produkteve ushqimore të importuara.

Brenda vitit 2017

- Inspektorët e PIK nuk kanë dijeni mbi listën e laboratorëve të certifikuar për mallrat ushqimore të importuara, mbi bazën e të cilëve duhet të paraqitet raport-analiza e kryer në vendet e origjinës, duke cenuar besueshmërinë e saj dhe duke rrezikuar sigurinë ushqimore, aq më tepër kur raport analiza nuk është e përkthyer në gjuhën shqipe dhe në kushtet e inspektorëve me kapacitet e formim të kufizuara.

Për këtë kemi rekomanduar:

20. AKU të sigurojë nga burime zyrtare informacionin e nevojshëm mbi laboratorët e certifikuar për vendet e origjinës së produkteve ushqimore që importohen, duke njoftuar paraprakisht subjektet vendase importuese, dhe informacioni t'ju vihet në dispozicion të gjithë inspektorëve në PIK, për të forcuar sigurinë ushqimore në vend.

Brenda vitit 2017

- Ka pasur disa raste që inspektorët rajonal konstatojnë mallra ushqimore të importuara pa etiketë në gjuhën shqipe, gjë që tregon për kontrole të përcipta në PIK, të cilët lejojnë vendosjen në treg të mallrave në kundërshtim me kërkesat e ligjit për ushqimin dhe VKM përkatëse.

Për këtë kemi rekomanduar:

21. AKU të kryejë analiza të hollësishme për të gjitha rastet që inspektorët rajonal konstatojnë mallra ushqimore që vijnë nga importi me etiketa të pa përkthyer në gjuhën shqipe, për të evidentuar dhe ngarkuar me përgjegjësi inspektorin e PIK i cila ka lejuar hyrjen e atij produkti, duke mbrojtur të drejtën e konsumatorëve dhe përmirësuar sigurinë ushqimore.

Vazhdimisht

Për pyetjen: *A ka ndikuar inspektimi për produktet ushqimore në mbrojtjen e shëndetit të konsumatorëve?*

- AKU, në periudhën 2012-2016, ka kryer inspektime me ndryshime të theksuara në sasi nga viti në vit: 24,458 në vitin 2012 (numrin më të vogël) dhe 39,199 në 2014 (shifra më e lartë) megjithëse në këtë vit kanë qenë 13 inspektorë më pak. Këto të dhëna tregojnë se jo vetëm që nuk ka planifikim inspektimesh në bazë risku, por gjithashtu nuk ka prirje të rritjes së numrit të inspektimeve, për të ndjekur ritmet e zhvillimit të biznesit, përfshirë dhe atë ushqimor, veçanërisht për rajonet e Tiranës, Vlorës, Lezhës dhe Kukësit.

- AKU, në vitin 2016 ka inspektuar rreth 7 mijë subjekte më pak se në 2014, çka do të thotë më së paku se siguria ushqimore ka qenë e rrezikuar për këto operatorë. Gjithashtu, edhe rritja e konsiderueshme e inspektimeve në 2016 krahasuar me 2015, duhet parë me rezerva, pasi mund të jetë në dëm të cilësisë së tyre, nga numri i madh i largimeve të një viti më parë. Në këtë mënyrë, ndryshimet e konsiderueshme të numrit të inspektimeve nga viti në vit tregojnë për mungesë qëndrueshmërie në monitorimin dhe përmirësimin e sigurisë ushqimore.

- Luhatjet më të theksuara të inspektimeve vjetore vërehen veçanërisht në sektorin me origjinë joshtazore, i cili ka dhe numrin më të madh të inspektimeve, me diferenca mbi 3 mijë inspektime, ose së paku 1 mijë subjekte të pa inspektuara në vitin 2015. Pothuajse e njëjta prirje evidentohet dhe tek sektori inspektimeve të operatorëve të biznesit me origjinë shtazore, pikërisht në dy sektorët me riskun më të lartë në sigurinë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

22. AKU të organizojë inspektime cilësore të operatorëve të biznesit ushqimor në mënyrë të tillë që të ndjekin zhvillimin e biznesit në përgjithësi, për të garantuar qëndrueshmëri në rritje të sasisë për çdo rajon, bazuar në vlerësimin e riskut sipas subjekteve dhe historikut të tyre, me qëllim që të përmirësohet siguria ushqimore në të gjithë sektorët e inspektimit.

Duke filluar nga viti 2017 e në vazhdim

- AKU nuk është kujdesur që të ketë një numër të përafërt të inspektimeve mesatare mujore gjatë vitit, duke ja lënë fushatave dhe spontanitetit, e cila jo vetëm që ndikon në cilësinë e tyre, por ka ndikim të konsiderueshëm në përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend. Kështu, në vitin 2016 saktësisht në periudhën pik të pushimeve qershor-gusht është numri më i ulët i inspektimeve, ose në vitin 2015 në periudhën shtator - dhjetor inspektimet bien në nivelin më të ulët, edhe për shkak të aktivizimit me grupet e tjera të inspektimeve, por që janë në dëm të besimit të sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

23. AKU, sektorët përkatës të kryejnë dhe të dokumentojnë analiza periodike mujore sipas sektorëve dhe rajoneve, për të ndjekur realizmin me cilësi të inspektimeve dhe rezultatet e tyre, me qëllim që të sigurohet një monitorim i vazhdueshëm gjithëvjetor i sigurisë ushqimore.

Çdo muaj

- Ka diferenca të theksuara midis rajoneve për numrin e inspektimeve mesatare për një operator biznesi, çka tregon se ose nuk është zbatuar frekuenca e inspektimeve për subjekt në bazë risku, ose ka inspektorë që janë mbi nevojat, duke bërë që në te dy rastet inspektimet të mos jenë në efikasitet optimale. Nëse në Berat nuk arrihet të inspektohet mesatarisht një subjekt në vit, në Kukës inspektohet mesatarisht mbi 3 herë, në Dibër dhe në Durrës 2 herë për një subjekt etj.

- Nga shqyrtimi i numrit të inspektimeve për inspektor në vitin 2016, konstatohet se ka diferenca të theksuara midis rajoneve. Nëse mesatarisht një inspektor i AKU ka kryer 176 inspektime (përafërsisht 1 inspektim çdo 2 kalendarike), pesë inspektorë në rajone janë nën këtë mesatare, më e theksuar kjo në Gjirokastrë (117), Vlorë (134) dhe Kukës (143), inspektorët e Elbasanit me nivelin më të lartë prej 225 inspektimesh, duke shfaqur produkte (inspektime) qartësisht të ndryshme me ndikim në sigurinë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

24. AKU, të hartojë programin e inspektimeve për çdo rajon bazuar mbi vlerësimin e riskut, si dhe të sigurojë një shpërndarje të drejtë të inspektorëve midis rajoneve dhe sektorëve brenda tyre, me qëllim që të shmangen diferencat si në frekuentimin e subjekteve për kontroll, ashtu dhe të ngarkesës për inspektorët, duke mbajtur në konsideratë veçoritë e tyre.

Duke filluar nga viti 2018

- Masat administrative të dhëna në raport me numrin e inspektimeve të kryera kanë njohur rritje të vazhdueshme nga 3 % në vitin 2012 në 19 % në vitin 2016, me një thyerje 11% në vitin 2015, me gjithë diferencat midis rajoneve, duke shfaqur problematikën që shoqëron sigurinë ushqimore në vend, pasi mospërputhjet ligjore në rritje tregojnë se Shqipëria nuk është në prirjen e duhur për përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

- Në strukturën e masave administrative ulet numri i pezullim/bllokimeve, dyfishohet numri i gjobave, dhe janë me rritje të theksuar të numrit të paralajmërimeve, duke demonstruar jo vetëm ulje të cilësisë së inspektimit, si rezultat i njohjes së përciptë të ligjit bazë të sigurisë ushqimore të harmonizuar me atë të inspektimit, dhe i mangësive të kapaciteteve inspektuese: ndryshimeve të shpeshta, largimeve të shumta, mungesës së trajnimeve, formimit bazë profesional etj. Rritja e numrit të paralajmërimeve ka ardhur si rezultat edhe Urdhrit të Drejtorit të Përgjithshëm të AKU-së nr. 4385, datë 09.12.2015 "Për procedurën e inspektimit dhe formulimin e vendimeve", pasi ka një interpretim të gabuar dhe për pasojë keqpërdorim të dënimit administrativ "paralajmërim" (pika II/4).

Për këtë kemi rekomanduar:

25. AKU të ndryshojë Urdhrin nr. 4385, datë 09.12.2015 në drejtim të interpretimit të saktë të ligjit për ushqimin lidhur me masën administrative të paralajmërimit, duke jua bërë të qartë inspektorëve rajonal dhe për pasojë t'i shërbejë forcimit të kontrollit dhe ashpërsimit të masave administrative ndaj subjekteve që veprojnë në kundërshtim me ligji në fushën e ushqimeve.

Duke filluar nga muaji shtator 2017

- Janë vështirësuar procedurat e inspektimeve me ndarjen e sektorit të inspektimit të ushqimit në sektorin e inspektimit me origjinë jo shtazore dhe në atë me origjinë shtazore, pasi në operatorët e biznesit ushqimor, të cilët prodhojnë, përpunojnë, shpërndajnë dhe tregtojnë produkte me origjinë shtazore, përdoren ose tregtohen edhe produkte me origjinë jo shtazore të tilla si aditivët, ngjyruessit ushqimorë, uji, konservantët, stabilizantët, emulsionet, të cilat janë pjesë shumë e rëndësishme e proceseve teknologjike. Këto operatorë biznesi ushqimor janë pjesë e procedurës së inspektimit të secilit prej sektorëve apo të dy sektorëve njëkohësisht, duke sjellë ulje të cilësisë së inspektimeve, mbivendosje të funksioneve të sektorëve, ulje të performancës, pakënaqësi tek operatorët e biznesit, prishje të zinxhirit të inspektimit për sa i përket gjurmueshmërisë së produkteve dhe si rrjedhim ulje të sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

26. AKU të kryejë një studim të hollësishëm dhe t'ia paraqesë Ministrit të Bujqësisë mbi strukturën organizative, duke krahasuar përparësitë dhe dobësitë e secilit prej varianteve të bashkimit të sektorëve të OJSH dhe OSH, në funksion të një kostoje sa më efektive inspektimi, për të përmirësuar sigurinë ushqimore në vend.

Brenda vitit 2017

- AKU nuk ka arritur të ketë numrin e inspektorëve të përcaktuar në organikë për 8 persona, duke ndikuar në një numër më të vogël inspektimesh dhe për pasojë në sigurinë ushqimore, që në këtë mangësi përfshihet dhe Departamenti i Administratës Publike. Në cilësinë e auditimeve ka ndikuar dhe emërimi me kod pune i inspektorëve nga Drejtori i Përgjithshëm, i cili në fillim vitin 2017 ishin 13 të tillë, ato të punësuar rishtas në 2013 - 2014 që janë mbi 44 % e numrit gjithsej, si dhe 10 lëvizje të brendshme. Veç këtyre, numri dhe cilësia e inspektimeve midis sektorëve dhe rajoneve cenohet akoma më shumë nga lëvizjet e brendshme, të cilat aktualisht janë të tilla, kryesisht në sektorin OSH dhe në rajonet Berat, Korçë dhe Kukës.

- Ka një numër i konsiderueshëm inspektorësh profesioni i të cilëve nuk ka lidhje me fushën e sigurisë ushqimore, pasi janë inspektorë 15 zooteknikë, madje edhe në sektorin OJSH (si Dibër, Fier, Gjirokastrë, Tiranë) dhe atë të mbrojtjes së bimëve në rajonin e Gjirokastrës; në sektorin e mbrojtjes së bimëve janë inspektorë që kanë formim profesional për bio-kimi (2) në Dibër dhe Shkodër apo inxhinier pyjor në këtë sektor në Lezhë; në rajonin e Dibrës në sektorin OSH janë 2 inspektorë nga 3 gjithsej që kanë përfunduar studimet për kimi ushqimore, apo në Elbasan dhe Kukës për kimi industriale, në Tiranë për akua-kulturë. Situata më kaotike në lidhje me profesionet gjendet në sektorin OJSH i cili ka dhe numrin më të madh të inspektorëve prej 87, pasi ka një larmi profesionesh të përfshira në këtë sektor në rajone. Kështu në Gjirokastrë janë të punësuar 3 mësues me bio-kimi, në të gjitha rajonet janë 9 inspektorë me kimi industriale, kur brenda këtij universiteti ka degë të posaçme për kimi ushqimore, si dhe 4 raste me formim universitar bio-kimi. Mungesa e përshtatjes së profesionit (formimit universitar) me subjektet objekt inspektimi ul ndjeshëm cilësinë e inspektimeve dhe për pasojë nuk jep ndikimin e pritur në përmirësimin e sigurisë ushqimore në vend.

- Inspektorët në AKU rezultojnë se kanë pasur trajnime sporadike, përgjithësisht të përqendruara për specialistë e DP dhe shumë pak ato të rajoneve, si dhe kanë munguar kryesisht dhe veçanërisht ato për inspektimin e inspektorët, nuk i janë nënshtruar testimit profesional fillestar përpara konfirmimit në përfundim të periudhës së provës dhe testimit periodik në bazë të një provimi që duhej të organizohej nga Inspektorati Qendror. Kjo jo vetëm që do të bënte më të përgjegjshëm inspektorët, por në rast të mos-kalimit të testimit periodik detyrimisht do të shkaktonte largimin nga detyra të inspektorëve.

Për këtë kemi rekomanduar:

27. AKU të hartojë dhe të zbatojë një program vjetor trajnimesh për inspektorët, dhe në bashkëpunim me Inspektoratin Qendror të kryejë testimin periodik të inspektorëve dhe testimin profesional fillestar për inspektorët në periudhë prove.

Brenda vitit 2017

- Inspektorëve të AKU në rajone ju mungojnë mjetet e transportit, pajiset e domosdoshme për ruajtjen dhe transportimin e mostrave, si dhe mbështetja me analiza laboratorike për çdo rajon, duke ulur ndjeshëm efektivitetin dhe pritshmërinë e veprimtarisë inspektuese në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

- Në dokumentacionin e inspektimit janë konstatuar mangësi në plotësimin formatit të procesverbaleve të inspektimit; lënia e detyrave të njëjta; regjistrimin dhe mbajtjen e të dhënave për efekt gjurmueshmërie etj; mos vendosja e referencës ligjore etj.

- Urdhri i Drejtorit të Përgjithshëm të AKU nr. 443, datë 01.12.2015 “Për procedurën e kontrollit të cilësisë së inspektimeve dhe formës së raportimit”, sipas të cilit i nënshtrohen kontrollit 12 % të praktikave të inspektimit në Drejtoritë Rajonale, rezulton se nuk ka dhënë ndonjë lloj efekti në performancën e inspektimeve.

Për këtë kemi rekomanduar:

28. Drejtori i përgjithshëm, Drejtorët e Drejtorive dhe Përgjegjësit e sektorëve të kryejnë analiza mujore të inspektimeve sipas rajoneve, duke evidentuar përgjegjësitë e inspektorëve dhe propozuar drejtorëve rajonal masa disiplinore, në kuadër të bashkërendimit dhe koordinimit dhe në funksion të përmirësimit të sigurisë ushqimore.

Çdo muaj

Për pyetjen: A ka qenë efektiv penalizimi i subjekteve për të rritur nivelin e sigurisë ushqimore?

- AKU nuk ka pasur bashkëpunim, bashkërendim dhe koordinim të veprimtarisë së sektorëve në Drejtorinë e Përgjithshme dhe me rajonet për çështjen e gjobave, pasi rezultojnë diferenca të theksuara në numrin dhe vlerën e gjobave për periudhën 2012-2016 sipas të dhënave të sektorëve OJSH, OSH dhe Mbrojtjes së bimëve numri i gjobave është nga 174 në 512, të hedhura në sistemin AKU-net janë nga 47 në 387 dhe të kontabilizuara sipas sektorit të financës janë nga 47 në 526. Në të njëjtën kohë kjo tregon se, çështja e gjobave nuk është marrë në analizë nga ana e AKU.

- AKU nuk ka një database për gjobat që nga momenti i vendosjes nga ana e inspektorit dhe deri në arkëtimin e saj, për të analizuar procedurën dhe afatet e përcaktuara sipas ligjit, edhe për të analizuar historikun e subjekteve.

Për këtë kemi rekomanduar:

29. AKU të hartojë një program pune me afate dhe persona përgjegjës për të krijuar database-n e gjobave me të gjitha të dhënat e nevojshme, që të jetë produkt i bashkëpunimit të sektorëve dhe rajoneve, si dhe të kryejë analiza periodike mbi këtë çështje, për të rritur efektin e masave administrative të gjobitjes në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Brenda vitit 2017

- AKU nuk ka pasur një ndëshkim vijuese të veprimtarisë së operatorëve të biznesit ushqimor në kundërshtim me ligjin, pasi numri i gjobave ka luhatur nga viti në vit: 174, 242, 353, 252 dhe 512 në secilin vit në periudhën 2012-2016, me gjithë rritjen e konsiderueshme në vitin e fundit. Veç kësaj, megjithëse numri i gjobave është rritur pothuajse tre herë, vlera e tyre as nuk është dyfishuar, gjë që tregon se inspektorët janë të prirur drejt një kompromisi me subjektet në dëm të zbatimit të ligjit për ushqimin dhe për pasojë dhe në sigurinë ushqimore nga vendosja e gjobave minimale.

- Komisioni i ankimit në AKU nuk ka miratuar metodikën apo parime të tjera shtesë, mbi të cilat duhet të mbështetet inspektori për përcaktimin e vlerës së gjobës, për rastet kur gjobat janë në vlera minimale deri në ato maksimale.

Për këtë kemi rekomanduar:

30. AKU, Komisioni i ankimit të përgatisë dhe të shpërndajë tek inspektorët metodikën përkatëse për rrethanat dhe vlerësimin e tyre të veprimtarisë së subjekteve që gjendet në kundërshtim me ligjin në të cilat duhet të mbështetet inspektori, për rastin kur gjobat janë nga vlera minimale dhe maksimale.

Brenda muajit shtator 2017

- AKU nuk ka bërë publik komisionin e ankimit me mjete të përshtatshme siç kërkohet ligjërisht, duke e kthyer këtë në një veprimtari jo transparente dhe subjektive, e cila ndikon ndjeshëm për rritjen e nivelit të sigurisë ushqimore

- AKU dhe kryesisht Sektori juridik, nuk ka sistemuar dokumentacionin për gjobat e ankimuar, nuk e ka plotësuar rregullisht dosjet përkatëse, nuk ka protokoll të mbledhjeve të komisionit, në përgjithësi nuk janë respektuar afatet e shqyrtimit të animimeve, duke ulur ndjeshëm efektin e penalizmit të subjekteve në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Për këtë kemi rekomanduar:

31. AKU, të bëjë publik komisionin e ankimit në website-n e saj zyrtar, si dhe të sistemojë dhe të plotësojë dosjet përkatëse të ankimit, për të pasqyruar të gjithë veprimtarinë e këtij komisioni sipas viteve.

Brenda muajit shtator 2017

- Aktiviteti i komisionit të ankimimit, përgjithësisht nuk është zhvilluar mbi bazën e ligjit për funksionimin e organeve kolegjiale të administratës shtetërore dhe enteve publike, pasi nuk është e dokumentuar nëpërmjet procesverbaleve të mbledhjeve dhe vendimet nuk janë marrë nëpërmjet votimit; nuk janë respektuar afatet e ankimimit, të shqyrtimit dhe të formës dhe rezultateve të vendimit të komisionit; komisioni në vitin 2016 nuk ka pasur përbërje sipas VKM, si dhe është autorizuar një person tjetër në vend të Drejtorit të Përgjithshëm etj.

- Në mjaft raste komisioni ka marrë vendim për ri-inspektim ose verifikim ankese, gjë që është në kundërshtim me kodin e procedurave administrative, i cili përcakton lënie në fuqi, shfuqizimin/ revokimin dhe ndryshimin e aktit administrativ, duke pranuar pjesërisht ankimin.

- Megjithëse ka ndodhur që gjatë shqyrtimit është konstatuar mangësi nga ana e inspektorëve, duke vendosur shfuqizimin e aktit, drejtori i përgjithshëm nuk ka iniciuar marrjen e masave disiplinore për inspektorët përkatës.

- Duke filluar nga viti 2013, AKU ka prirje të ulë numrin e gjobave të vjela dhe vlerën e tyre, e lidhur kjo drejtpërdrejtë me veprimtarinë sektorit juridik, pasi në se nëpërmjet shërbimit përbarimor në vitin 2013 janë vjelur 68 % e gjobave, në vitin 2016 janë tre herë më pak.

- Subjektet e ndëshkuara me gjobë për periudhën 2012-2016 kanë paguar vullnetarisht një përqindje shumë të vogël që është mesatarisht rreth 5 % e vlerës, me prirje të ulët ndjeshëm në 2.6 % në vitin 2016, për më tepër që në rajone si Tirana dhe Vlora nuk paguhet asnjë gjobë vullnetarisht, gjë e cila tregon se operatorët e biznesit ushqimor nuk e ndjejnë ndëshkimin me gjobë për shkak të mos ndjekjes në vijimësi të vjeljes së gjobës nga ana e AKU, këto për shkak edhe të mungesës së specialistëve në këtë sektor, mungesës së përvojës dhe angazhimit me veprimtari tjetër rutinë gjatë punës.

- AKU, i ka bërë të njohur konsumatorit herë pas here rezultatet e veprimtarisë së tij mbi numrin e inspektimeve dhe të masave administrative në përgjithësi, pa cilësuar emrin e subjektit që vepron në kundërshtim me ligjin dhe në dëm të shëndetit të popullatës.

Për këtë kemi rekomanduar:

32. AKU, të bëjë të njohur për publikun e gjerë jo vetëm numrin e inspektimeve, të masave të dhëna si bllokime, asgjësime, propozime për heqje licence etj., të ndëshkimeve administrative me gjobë etj., duke cilësuar emrin e operatorit të biznesit ushqimor që është gjendur me veprimtari të kundërligjshme, duke ndikuar në edukimin e biznesit dhe të konsumatorit, si dhe duke rritur përgjegjshmërinë e inspektorëve për inspektime.

Vazhdimisht

Për pyetjen: *A është mbështetur aktiviteti i AKU nga rrjeti i laboratorëve rajonal në funksion të rritjes së sigurisë ushqimore?*

- AKU kryen analizat në laboratorë të paautorizuar akoma nga Ministri i Bujqësisë, i cili duhet të miratojë me urdhër listën e tyre, duke përcaktuar tipin e laboratorit dhe analizat, që janë të autorizuar të kryejnë, megjithëse i është kërkuar që me datë 24.03.2014, me pasoja në uljen e besueshmërisë së konsumatorit në veprimtarinë laboratorike të AKU.

Për këtë kemi rekomanduar:

33. Ministri i bujqësisë të kërkojë nga AKU gjithë dokumentacionin e nevojshëm për autorizimin e laboratorëve të AKU, për të përcaktuar tipin dhe analizat që duhet të kryejnë, të cilët plotësojnë kushtet për t'u miratuar me urdhër ministri.

Brenda muajit shtator 2017

- Nga aktiviteti i laboratorëve të AKU në periudhën 2012 - 2016, konstatohet se ka prirje të rënies së numrit të mostrave të analizuara me 27 % (ose 4,873 mostra), në një kohë që rritet numri i operatorëve të biznesit ushqimor. dhe përfshihen gjithnjë e më shumë ushqime të reja dhe tradicionale, si dhe përsoset industria përpunuese ushqimore.

- Ka rënie të treguesve analitik për mostër nga 3.4 në vitin 2012 në 2.3 në vitin 2016, çka do të thotë se, ndërsa modernizohet gjithnjë e më shumë prodhimi, përpunimi, shpërndarja dhe tregtimi i llojeve të ushqimeve, treguesit e analizuar për një mostër bien, duke ulur ndikimin e veprimtarisë analizuese laboratorike të AKU në monitorimin e sigurisë ushqimore në vend.

- Në vitin 2016 për shëndetin dhe mirëqenien e kafshëve janë kryer 6 % e analizave të vitit 2012, ose në shkallë vendi kryhen mesatarisht vetëm 2 analiza në 3 ditë, megjithëse është një nga sektorët më me risk për sigurinë ushqimore. E njëjta gjë vërehet dhe në analizat për mbrojtjen e bimëve, të cilat kanë rënie të konsiderueshme, duke i bërë produktet ushqimore me origjinë bimore të rrezikshëm për shëndetin e popullatës, për shkak dhe të mbetjeve pesticide që ato mund të kenë.

- Sektori i koordinimit të laboratorëve në AKU nuk ka analizuar performancën rajonale dhe individuale të laboratorëve dhe laborantëve, pasi në vitin 2016 në Vlorë janë 14 % e numrit të laborantëve dhe kryhen vetëm 6 % e numrit të analizave gjithsej në shkallë vendi edhe pse ka dy laboratorë: për analiza fiziko-kimike dhe të shëndetit dhe mirëqenies së kafshëve.

- Rezultatet e analizave tregojnë se përmirësimi i sigurisë ushqimore në vend është i kufizuar, pasi me treguesit e analizave jo konform me standardet, pra të ushqimeve të dëmshëm për shëndetin, ka luhatje të theksuar. Në vitin 2012 kanë rezultuar 3.8 % e mostrave me tregues jashtë standardit, zbrasin në 1.8 % në vitin 2015 dhe ngrihen në 2.8 % në 2016.

- Në periudhën 2012-2016, kanë rezultuar jo konform standardeve mesatarisht 34.4 % e analizave të shëndetit dhe mirëqenies së kafshëve, aq më keq që ka një prirje në rritje të konsiderueshme mbi 5 herë. Analizat mikrobiologjike të mostrave me origjinë shtazore dhe jo shtazore jo konforme janë mesatarisht 13.9 % për periudhën pesëvjeçare, pa evidentuar një prirje të caktuar, pasi ka luhatje të theksuar në vite, gjë që tregon se nuk mund të flitet për përmirësim të sigurisë ushqimore, po t'i shtohet prirja e problematikës së kafshëve, konstatohet regres në këtë drejtim.

- Pajisjet laboratorike janë të shpërndarë në 12 rajone, ndërkohë që personeli i tyre është vetëm në 7 prej tyre, duke sjellë që një sasi dhe vlerë e konsiderueshme të mos përdoren dhe gradualisht të humbasin cilësitë e funksionimit për shkak të kushteve të ruajtjes, të cilët përfaqësojnë 31 % të tyre, si dhe një pjesë e konsiderueshme e pajisjeve janë të dëmtuara, të pavëna nëpunës dhe jashtë përdorimit, duke bërë që aktualisht të jetë në përdorim 54 % e vlerës gjithsej të aseteve laboratorike.

Për këtë kemi rekomanduar:

34. AKU të kryejë një analizë të hollësishme mbi aktivitetin e secilit laborator në drejtoritë rajonale përkatëse, duke evidentuar mangësitë dhe përgjegjësitë e specialistëve, me synim rritjen e numrit të mostrave të marra dhe treguesit e analizuar për mostër, duke krijuar mundësi për zgjerimin e monitorimit dhe rritjen e besueshmërisë së konsumatorit në përmirësimin e sigurisë ushqimore.

Brenda vitit 2017 dhe çdo tremujor

- Mungon gjurmueshmëria për produktet bimore dhe frutore të vendosura në treg, si dhe kryerja e analizave përkatëse, duke rrezikuar konsumimin e tyre me mbetje minerale dhe pesticide, pasi nuk janë objekt inspektimi gjatë fazës së prodhimit.

Për këtë kemi rekomanduar:

35. Ministria e bujqësisë dhe AKU të kryejnë një studim të hollësishëm që të krijohet mundësia e gjurmueshmërisë së produkteve bimore dhe frutore nëpërmjet Certifikatave fito-sanitare, për të vepruar siç kërkohet ligjërisht me produktet me origjinë shtazore.

Brenda vitit 2017

- OKB ka përcaktuar Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Agjendës 2030, cilat janë të lidhura ngushtë me arritjen e sigurisë ushqimore e ushqimit të përmirësuar dhe promovimin e bujqësisë së qëndrueshme, si dhe sigurimin e konsumit të qëndrueshëm dhe modeleve të prodhimit (Objektivi 2 dhe 12), dhe pritet të udhëheqin veprimet e qeverive, agjencive ndërkombëtare, shoqërisë civile dhe institucioneve të tjera gjatë viteve të ardhshme (2017-2030).

Për këtë kemi rekomanduar:

36. Objektivat dhe synimet e OKB-së për Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Agjendës 2030, të orientojnë dhe stimulojnë veprimet e qeverisë, për të shërbyer si program pune për politikatat qeverisëse në drejtim të garantimit të sigurisë ushqimore në vend dhe më gjerë në fushën e ushqimit.

Brenda vitit 2017

20. DETYRIMET E PRAPAMBETURA TATIMORE

Të dhënat e auditimit:

- Auditimi është kryer në bazë të Programit të Auditimit, miratuar nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, nr. 36/1 datë 03.04.2017.
- Auditimi ka filluar më datë 03.04.2017 me shkresën për njoftim-fillim auditimi nr. 29 prot. dhe përfundoi në datë 03.06.2017.
- Auditimi është kryer nga grupi i auditimit: Sali Agaj, Koço Sokoli.
- Auditimi u krye në këto institucione:

Strukturat përgjegjëse të Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve për administrimin e detyrimeve të papaguara tatimore:

- Drejtoria e Mbledhjes me Forcë;
- Drejtoritë Rajonale të Tatimeve.
- Subjektet e audituara gjeneruan observacione, të cilat u reflektuan në raportin final rast pas rasti, duke u argumentuar qëndrimin zyrtar të KLSH-së për to.
- Auditimi u finalizua me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 142, datë 30/09/2017.
- Raporti final dhe Vendimi i Kryetarit iu përcollën institucioneve të audituara, si edhe Ministrisë së Financave.

Konteksti i auditimit

Administrimi i detyrimeve tatimore të papaguara është një temë e rëndësishme si nga pikëpamja e financave publike, ashtu edhe ana e funksionimit të administratës tatimore. Detyrimet tatimore të papaguara në vendin tonë kanë patur rritje të ndjeshme nga viti në vit, ku vetëm në vitin 2016 ky tregues u rrit pothuaj me 50% krahasuar me vitin 2015 në vlerë dhe 75% në numër subjektesh që kanë detyrime të pashlyera tatimore.

Që nga viti 2004, Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillimin (OECD) ka publikuar dy herë në vit një raport të plotë për administrimin e tatimeve dhe taksave, duke krahasuar organet tatimore të më shumë se 50 vendeve. Një ndër çështjet kryesore që trajtojnë këto raporte është edhe menaxhimi i detyrimeve tatimore të papaguara.

Kontrolli i Lartë i Shtetit, si organ i auditimit të jashtëm në vendin tonë, auditon midis të tjerave veprimtarinë e institucioneve shtetërore e të personave të tjerë juridikë publikë, për të evidentuar nëse aktiviteti i tyre ka qenë me efektivitet, eficiencë dhe ekonomicitet, duke rekomanduar masat e duhura për përmirësimin e performancës së tyre. Veç këtyre, nëpërmjet auditimit, KLSH bën transparente përdorimin e fondeve publike, administrimin e pronës publike dhe burimeve natyrore kombëtare, kryerjen në kohë, me cilësi dhe kosto optimale të shërbimeve publike, etj.

Tematika e auditimeve të performancës nis me përzgjedhjen e propozimeve për auditim që në vitin paraardhës, në zbatim të Manualit të Auditimit të Departamentit të Performancës, i miratuar me urdhrin e Kryetarit të KLSH-së nr. 47, datë 30.4.2015. Në këtë kuadër është evidentuar dhe nevoja e auditimit të performancës së punës së organeve tatimore për mbledhjen e detyrimeve të papaguara tatimore. Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve për vjeljen e këtyre detyrimeve të papaguara tatimore vepron kryesisht në bazë të Ligjit nr. 9920, datë 19.5.2008, “Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar.

Bazuar në sa më sipër, si dhe në faktin që Kontrolli i Lartë i Shtetit, në përputhje me funksionin e tij kushtetues ka për kompetencë auditimin, me qëllim mbrojtjen e interesave publike, Departamenti i Auditimit të Performancës ka ushtruar auditimin e performancës për efektivitetin e masave të ndërmarra nga organet tatimore për mbledhjen e detyrimeve të papaguara tatimore nga subjektet tatimpaguese.

Nëpërmjet këtij auditimi performance, duke identifikuar dhe analizuar ecurinë e detyrimeve, shkaqet dhe duke evidentuar veprimtarinë për likuidimin e tyre, jepen rekomandimet e duhura për përmirësimin e situatës në drejtim të të ardhurave të Buxhetit të Shtetit.

Organet ekzekutive dhe shoqëria janë të interesuara për rritjen e të ardhurave, të cilat janë parakusht për investime, rritjen e mirëqenies, rritjen e niveleit të shërbimeve publike, etj. Për këtë merr rëndësi parandalimi i krijimit dhe ulja e detyrimeve debitore nga subjektet. Treguesit e detyrimeve të papaguara tatimore janë në rritje si në numër subjektësh, ashtu edhe në vlerë dhe si pasojë e rritjes dhe mungesës së masave organizative dhe shtrënguese, është rritur pamundësia e arkëtueshmërisë së këtyre, gjë që ka patur ndikim në mosvjeljen e të ardhurave të buxhetit të shtetit, prandaj Kontrolli i Lartë i Shtetit auditoi problematikën e ndeshura në krijimin dhe arkëtimin e detyrimeve të papaguara tatimore.

Administrata tatimore e cila përfshin Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve, drejtoritë rajonale të ngarkuara për administrimin e tatimeve, taksave dhe kontributeve, ka autoritetin dhe kompetencat e dhëna sipas legjislacionit tatimor për të mbledhur detyrimet tatimore të papaguara, për të cilat nuk është ushtruar e drejta e ankimit apo kanë kaluar të gjitha fazat e shqyrtimit administrativ dhe gjyqësor.

Administrata Tatimore ka për detyrë mbledhjen e të ardhurave tatimore përmes procedurave, duke zbatuar njëtrajtësisht legjislacionin tatimor, për financimin e buxhetit të shtetit shqiptar dhe është e ngarkuar me ligj dhe e detyruar që të monitorojë, vlerësojë dhe ndëshkojë çdo sjellje të çdo tatimpaguesi, që nuk zbaton, keqzbaton me dashje ose jo, përmbushjen e detyrimeve ligjore si dhe është mbështetëse për qeverinë në hartimin e politikave tatimore, paraprirë nga një proces informimi periodik.

Shuma e përgjithshme e tatimeve të pambledhura është rritur gjatë viteve të fundit në të gjitha vendet e OECD-së. Detyrimet e papaguara tatimore në vendet e OECD-së në fund të vitit 2013 arritën në rreth 1,5% të GDP-së së këtyre vendeve¹, ndërsa në vendin tonë kjo shifër është disa herë më e madhe; në fund të v. 2016 gjendja e detyrimeve të papaguara tatimore zinte 10% të GDP-së.

Një ndër detyrat kryesore të përcaktuara në Strategjinë për Menaxhimin e Financave Publike 2014-‘20 të Ministrisë së Financave është edhe *“përmirësimi i detyrimeve të prapambetura në raport me të ardhurat e mbledhura faktike”*.

Megjithatë gjendja e detyrimeve të papaguara tatimore, si në nr. subjektsh, ashtu edhe në vlerë, në periudhën 2011-2016 është përkeqësuar, duke njohur rritje të konsiderueshme 147% në vitin 2016 krahasuar me v. 2015, ku 33% e totalit kumulativ të detyrimeve të papaguara tatimore është në TVSH dhe 33% në tatimet direkte mbi fitimin e biznesit të madh dhe të vogël.

Në vitin 2011, qeveria miratoi një amnisti fiskale, që në fakt ishte një falje për gjobat dhe detyrimet e prapambetura, por nga ana tjetër jepte dhe mundësinë e legalizimit të kapitalit dhe rivlerësimit të aseteve. Ky ligj nuk solli ndryshimin e pritshëm në formalizimin e ekonomisë, sepse sipas raporteve të organizatave ndërkombëtare, Shqipëria vazhdon të mbetet një ekonomi me një shkallë shumë të lartë informaliteti.

Ky auditim përkoi me miratimin nga Kuvendi të Ligjit “Për pagesën dhe fshirjen e pjesshme të detyrimeve tatimore dhe doganore, si dhe procedura e heqjes nga qarkullimi të mjeteve të transportit pas fshirjes së detyrimeve tatimore”, që parashikon një skemë të përshkallëzuar faljeje dhe që ka për qëllim t’i japë një shtysë ekonomisë, duke çliruar bilancet e biznesit nga detyrimet e vjetra, për të përmirësuar më tej klimën e biznesit në vend. Për zbatimin e këtij ligji nga Qeveria është marrë edhe miratimi i FMN-së. Vetëm në 5 vitet e fundit janë miratuar 3 ligje që kanë falur detyrime tatimore, kontribute dhe gjoba. Shpesh efektet e këtyre faljeve nuk janë pasqyruar në regjistrat e tatimpaguesve dhe borxhet nuk janë fshirë nga sistemet tatimore doganore, duke mos arritur objektivat e pritshme të këtyre ligjeve.

Mesazhi i auditimit

Administrata Tatimore Qendrore nuk ka arritur të menaxhojë detyrimet tatimore të papaguara në afat dhe të zbatojë me efektivitet masat organizative dhe shtrënguese për grumbullimin e tyre. Kjo evidentohet qartazi në rritjen e konsiderueshme në vlerë dhe në numër të subjekteve me detyrime tatimore të papaguara me vjetërsi mbi 2 vjet, duke ndikuar kështu negativisht në të ardhurat e Buxhetit të Shtetit.

Drejtoria e Pergjithshme e Tatimeve nuk ka mundur të vjelë detyrimet e papaguara nga subjektet tatimpagues, pasi nuk ka krijuar kushtet për zbatimin plotësisht të kuadrit ligjor në fuqi lidhur me detyrimet tatimore; strukturat e mbledhjes me force nuk kanë zbatuar rregullisht metodën e vlerësimit të riskut dhe nuk kanë kryer monitorimin e kontrollin e duhur ndaj drejtorive rajonale tatimore të kësaj veprimtarie të rëndësishme, për realizimin në praktikë të procedurës së sekuestrimit e më pas konfiskimit ndaj subjekteve tatimpagues me detyrime, si dhe bashkëpunimi me institucionet e tjera shtetërore ka qenë i pjesshëm, duke ulur ndjeshëm efektivitetin e veprimtarisë së administratës tatimore qendrore në zbatimin e masave ligjore shtrënguese për mbledhjen e detyrimeve tatimore të papaguara në afat.

Përmbajtja e auditimit në formë vendimi:

A. *Në drejtim të punës së organeve tatimore në menaxhimin e detyrimeve tatimore të papaguara nga subjektet tatimpagues:*

1. Nga ana e strukturave të mbledhjes me forcë në DPT dhe në DRT të kryhen analiza periodike të thelluara mbi gjendjen e detyrimeve tatimore të papaguara në afat dhe shkaqet e rritjes së saj me ritme të larta si dhe parashikimet për vjeljen e tyre në të ardhmen si dhe ndikimin e tyre në të ardhurat e buxhetit.

Në vijimësi

2. DPT të rishikojë metodologjia e vlerësimit të detyrimeve tatimore të papaguara në afat, duke mos përfshirë në këto detyrime vlerën e çështjeve që janë në proces gjyqësor.

Brenda 10 mujorit 2017

3. Ministria e Financave në bashkëpunim me DPT të hartojë një udhëzim për kriteret e klasifikimit si të pambledhshme dhe rrugët e sistemimit nga strukturat e mbledhjes me forcë në ATQ, në detyrimet tatimore të papaguara në afat.

Brenda vitit 2017

4. Strukturat e mbledhjes me forcë të DPT dhe DRT, të evidentojnë detyrimet tatimore të papaguara në afat të pambledhshme dhe të prioritojnë punën duke vendosur edhe masa të diferencuara shtrënguese për afate të ndryshme të vjetërsisë së këtyre detyrimeve.

Në vijimësi

5. Drejtoria e Mbledhjes me Forcë në DPT të shqyrtojë proceset e punës dhe të analizojë ngarkesën e punës së personelit të mbledhjes me forcë, duke propozuar mundësitë automatizimit për rritjen e efektivitetit të punës së këtyre strukturave.

Brenda vitit 2017

6. DPT të marrë masat përkatëse për përshtatjen e sistemit elektronik C@ts për të krijuar mundësinë e nxjerrjes së të dhënave sipas kërkesave dhe specifikave të punës së strukturave të mbledhjes me forcë, të nevojshme për analizat dhe raportet e menaxhimit si dhe që lejon ndjekjen e detyrimeve të papaguara tatimore në mënyrë më eficiente.

Brenda vitit 2017

7. Të zbatohet rregullisht metoda e vlerësimit të riskut nga strukturat e mbledhjes me forcë, për të përcaktuar dhe zbatuar, në çdo rast, masën më të përshtatshme të mbledhjes me forcë, duke parandaluar krijimin e detyrimeve të papaguara me vlera të vogla, në mënyrë që të maksimalizohet mbledhja e detyrimeve tatimore të papaguara.

Në vijimësi

8. DPT duhet të forcojë procedurat e kontrollit ndaj DRT në lidhje me menaxhimin e detyrimeve të papaguara tatimore si në drejtim të mbajtjes dhe evidentimit të të dhënave në mënyrë unike, sistematike dhe të përditësuara ashtu edhe në zbatimin e masave shtrënguese në kohë dhe në përputhje me kuadrin rregullator.

Në vijimësi

9. Drejtoria e Mbledhjes me Forcë në DPT të sigurojë kontroll të përhershëm për mbledhjen me forcë dhe të monitorojë vazhdimisht aktivitetet dhe rezultatet e arritura në punën e drejtorive rajonale, në mënyrë që t'i ofrohet DPT informacion të përditësuar mbi funksionimin e sistemit të mbledhjes së detyrimeve tatimore të papaguara në afat, duke ushtruar periodikisht inspektime, për njohjen e gjendjes, dhënien e ndihmës dhe lënien e rekomandimeve për strukturat e mbledhjes me forcë.

Në vijimësi

- B. *Në drejtim të efektivitetit të masave shtërnguese të marra nga organet tatimore ndaj subjekteve tatimpagues me detyrimeve të papaguara në afat:*

10. Përdorimin e metodave që do të sigurojnë pagesa vullnetare të detyrimeve të papaguara me qëllim shmangien e fillimit të zbatimit të masave shtërnguese. Këto metoda të cilat konsistojnë edhe me vizitat në subjekte me detyrime të papaguara, përveç njoftimeve shkrese, nga ana e strukturave përgjegjëse, duke vepruar menjëherë me krijimin e detyrimeve, pasi sa më shumë kohë kalon mundësitë për arkëtim zvogëlohen.

Në vijimësi

11. Drejtoritë Rajonale të hartojnë plane pune për të dërguar në sektorin e borxhit të gjitha Njoftim-Vlerësimet sipas detyrimeve që kanë në SIT tatimpaguesit me qëllim fillimin e procedurave të mbledhjes me forcë të detyrimeve.

Në vijimësi

12. Sektorët e mbledhjes me forcë të krijojnë dosje të veçanta për subjektet që rezultojnë pa procedura dhe fillimin menjëherë **të tyre si dhe kompletimin e të gjithë dosjeve të tjera me dokumentacionin ligjor.**

Menjëherë

13. Për tatimpaguesit të cilët rezultojnë me aktivitet import-eksporti të kryhen procedurat dhe të vendosen menjëherë “Urdhër Bllokimi në Doganë” deri në shlyerjen e detyrimeve që i kanë administratës tatimore.

Sektorët e mbledhjes me forcë të hartojnë marrëveshjet për pagesa me këste në përputhje të plotë me elementët e kërkuar.

Në vijimësi

- 14.** Drejtoritë e Kontrollit Tatimor gjatë ushtrimit të detyrave funksionale, përpara se të lenë detyrime ndaj subjekteve tatimpagues të analizojnë riskun e mundësisë së arkëtimit të detyrimit përkatës për të parandaluar krijimin e një borxhi të pambledhshëm si dhe të ushtrojnë kompetencat ligjore në ndihmë të strukturave të mbledhjes me force në mbledhjen e borxhit tatimor.

Në vijimësi

- 15.** DPT të ndërmarrë nismën për rishikimin e dispozitave ligjore e nënligjore që kanë lidhje me zbatimin në praktikë të realizimit të procedurës së sekuestrimit e më pas konfiskimit, të pasurisë së paluajtshme.

Menjëherë

- 16.** DPT të ndjekë të gjitha procedurat administrative dhe ligjore, për ngritjen e një strukture të veçantë pranë DPT Tiranë, e cila të merret vetëm me zbatimin e procedurës së sekuestrimit e më pas konfiskimit, të pasurisë së paluajtshme, për kalimin në pronësi të administratës tatimorë të pasurive, duke vijuar me zbatimin e procedurave të Ankandit Publik, ku të ardhurat e përfituara, do të shkojnë për likuidimin e detyrimeve tatimore të papaguara nga ana e tatimpaguesit.

Menjëherë

- 17.** DPT të ndërmarrë hapat e nevojshëm administrative – ligjor për lidhjen e marrëveshjeve të përbashkëta me institucionet shtetërore të cilat janë përfshirë në kuadrin ligjor, ku të përcaktohen qartë detyrat konkrete, për të bërë të mundur realizimin e procedurave për zbatimin e masave shtrënguese në mbledhjen e detyrimeve tatimore të papaguara.

Menjëherë

- 18.** DPT të rrisë ndërveprimet elektronik dhe shkëmbimit të informacionit me institucionet shtetërore dhe bankat e nivelit të dytë, duke përfshirë ndërtimin e një database me të dhëna të subjekteve tatimpagues me detyrime tatimore të papaguara, që të jetë i aksesueshëm online nga të gjitha institucionet shtetërore të parashikuara nga legjislacioni në fuqi për marrjen e masave shtrënguese përkatëse ndaj këtyre subjekteve.

Në vijimësi

- 19.** Administrata tatimore të organizojë seminare e trajnime, për mbledhjen me force të detyrimeve tatimore të papaguara në afat për punonjësit e administratës tatimore dhe të organizatave profesionale tatimore të tatimpaguesve, në funksion të informimit dhe edukimit të tatimpaguesve.

Në vijimësi

- 20.** DPT të analizojë detyrimet tatimore të papaguara në afat me vlera të vogla dhe t'i propozojë MF nxjerrjen e një Udhëzimi ku të përcaktohet kufiri i këtyre vlerave të detyrimeve tatimore të papaguara në afat “jo ekonomike për t'u mbledhur” dhe në këto kushte të mos evidentohen si borxh tatimor.

Brenda vitit 2017

- 21.** DPT të vlerësojë efektivitetin e kostos së proceseve të ndryshme të mbledhjes me forcë në mënyrë që të administrojë burimet me efektivitet dhe të përcaktojë mundësitë e përmirësimit të këtyre proceseve.

Brenda 10 mujorit 2017

- 22.** Administrata Tatimore duhet të intensifikojë aktivitetet në futjen e masave parandaluese të cilat duhet të kenë ndikim në lindjen e borxhit tatimor në përputhje me praktikatat pozitive të organeve tatimore të vendeve të zhvilluara.

Në vijimësi

- 23.** Drejtoria e mbledhjes me forcë të hartojë dhe t'i propozojë drejtorit të përgjithshëm udhëzime apo vendime teknike për problematike të ndryshme të dala gjatë veprimtarisë së kësaj drejtorie dhe DRT-ve, të cilat do të përmirësonin punën në drejtim të menaxhimit të detyrimeve tatimore të papaguara në afat.

Në vijimësi

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

RSH. Kontrolli i Lartë i Shtetit

Auditimet e performancës : 2016-2017 / RSH. Kontrolli i

Lartë i Shtetit ; red. Eva Leka, Xhuljeta Cleaj. – Tiranë :

KLSH, 2017

162 f. ; 165x235 cm.

ISBN 978-9928-159-63-2

1.Kontrolli i Lartë i Shtetit 2.Raporte

351.95(496.5) "2016/2017" (047)

Web-site: www.klsh.org.al, E-mail klsh@klsh.org.al

Seria: botime KLSH - 12/2017/79

ISBN: 978-9928-159-63-2

Kontrolli i Lartë i Shetit

Bulevardi "Dëshmorët e Kombit", nr.3

Tiranë Tel/Fax 04/228485, Tel.04/251267

Web-site: www.klsh.org.al, E-mail klsh@klsh.org.al

Shtypur në Shtypshkronjën

"Classic Print"

